

ISSN 1829-1155

Հիմնադիր՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳԻՐԱԿԱՆ
ԳԱՏԱՐԱՆ

**ՍԱՀՄԱՆԱԳԻՐԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՐԱՆ**

Խմբագրական
խորհուրդ՝

Գագիկ Նարոյությունյան
Արմեն Նարոյությունյան
Վահե Սյրեփանյան
Վորդյա Նովիաննիսյան
Վայերի Պողոսյան
Ռաֆայել Պապայան
Առուշան Նակոբյան

Գլխավոր խմբագիր՝
Գոհար Ռշտունի

Խմբագրության հասցեն՝
Երևան, Բաղրամյան 10
Հեռախոս՝ 58-81-71

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

**2(55)
2010**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

I. ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ (796-826)

- * ՍԳՈ-796. 2009 թվականի փետրվարի 26-ին ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՋԱՐԳԱՅՄԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ «ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՓՈՔՐԱԾԱՎԱԼ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՋԱՐԳԱՅՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ» ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 6
- * ՍԳՈ-21. «ՔԱՂԱՔԱՅԻ ՌՈՒԲԵՆ ԹՈՐՈՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 69 ՀՈՂՎԱԾԻ 8-ՐԴ ՄԱՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱԽԱԳԱՍՈՒԹՅԱՄԲ ՁԵՎԱԿԵՐՊՎԱԾ ԴՐՈՒՅԹԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ» ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԿԱՐՃԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ 9
- * ՍԳՈ-797. 2008 թվականի նոյեմբերի 21-ին ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՅՅԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՕՂԱՅԻՆ ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 22
- * ՍԳՈ-24. «ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԹԱԳՈՒՆԻ ԿՈՒՐԴԻՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՎ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՖՈՆԴԻ ՍԵՓԱԿԱՆԱՇՆՈՐՀՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 13 ՀՈՂՎԱԾԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ» ԳՈՐԾԻ ՄԱՍԻՆ 25
- * ՍԳՈ-798. 2008 թվականի Հոկտեմբերի 10-ին ԲԻՇԿԵԿՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԱՆԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԱԿՏՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՋՏԱՐԱԾԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԵՐՁՄԱՀՄԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 33
- * ՍԳՈ-799. 2007 թվականի Դեկտեմբերի 13-ին ԱՍՏԱՆԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ԵՎՐՈՊԱՆ-ԿՈՎԿԱՍ-ԱՄԻԱ ՄԻՋԱՆՅՔԻ ՋԱՐԳԱՅՄԱՆ ՈՒՂՎԱԾ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲԱՋՄԱԿՈՂՄ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ԿՈՂՄ ՀԱՆԴԻՄԱՅՈՂ՝ 2007 թվականի Հոկտեմբերի 1-ին ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄԱԿՅԱԾ ԲՈՒՂԱՐԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌՈՒՄԻՆԻԱՅԻ ՆՈՐ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ԱՌՆՉՎՈՂ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 36
- * ՍԳՈ-800. 2008 թվականի Դեկտեմբերի 8-ին ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՇՎԵՅՑԱՐԻԱՅԻ ՀԱՄԱԳԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 39
- * ՍԳՈ-801. 2008 թվականի Դեկտեմբերի 10-ին ՍՈՖԻԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲՈՒՂԱՐԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲՈՒՂԱՐԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՅԱՆՇԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» 1995 թվականի ԱՊՐԻԼԻ 10-ԻՆ ՍՈՖԻԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 43
- * ՍԳՈ-802. 2008 թվականի նոյեմբերի 10-ին ԱԹԵՆՔՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈՒՆԱՍՏԱՆԻ

<p>ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՀՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒՋՄԱՍԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԶԻՆՎԱԾ ՈՒԺԵՐԻ ԱՆՁՆԱԿԱԶՄԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ</p>	47
<p>* ՍԳՈ-803. «ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՆԳՐԵՍ» ՆԱԽԸՆՏՐԱԿԱՆ ԳԱՇԻՆՔԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 10 ՀՈԳՎԱԾԻ 3-ՐԳ ՄԱՍԻ 1-ԻՆ ՊԱՐԲԵՐՈՒԹՅԱՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ</p>	50
<p>* ՍԳՈ-804. ՔԱՂԱՔԱՅԻ ՍԱՄՎԵԼ ՇՈՒՇԱՆՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ԲԱԶՄԱԲՆԱԿԱՐԱՆ ՇԵՆՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 10 ՀՈԳՎԱԾԻ 3-ՐԳ ԿԵՏԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ</p>	66
<p>* ՍԳՈ-805. 2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 20-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐԿ ՏՐԱՄԱԳՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ</p>	77
<p>* ՍԳՈ-806. 2008 ԹՎԱԿԱՆԻ ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 9-ԻՆ ԲՐՅՈՒՍԵԼՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՄԻՋԵՎ ՕԴԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐՈՇԱԿԻ ԱՍՊԵԿՏՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ</p>	81
<p>* ՍԳՈ-807. 1950 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 22-ԻՆ ԼԵՅՔ ՍԱՔՍԵՍՈՒՄ (ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ) ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԿՐԹԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ՆԵՐՄՈՒԾՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ</p>	84
<p>* ՍԳՈ-808. 1977 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՐՏԻ 1-ԻՆ ՆՅՈՒ ՅՈՐՔՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ԿՐԹԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ՆԵՐՄՈՒԾՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ</p>	87
<p>* ՍԳՈ-809. 2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՐՏԻ 6-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՏԱԼԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՄԱՔՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՓՈԽԱԳԱՐՁ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ</p>	90
<p>* ՍԳՈ-810. «ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ 12 ԵՎ 14 ՀՈԳՎԱԾՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ</p>	94
<p>* ՍԳՈ-811. ՀՀ ՎՃՈՒՐԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԵՎ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՊԱՄԱՏԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ՀՀ ԴԱՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ 2.1 ՀՈԳՎԱԾԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԿԱՐՃԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ</p>	111
<p>* ՍԳՈ-812. 2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 29-ԻՆ ԵՎ 2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 30-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐԺՈՒՅԹԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՄԻՋԵՎ 202.400 ՄԼՆ ՀԱՏՈՒԿ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐԺԵՔ ԳՈՒՄԱՐԻ ՉԱՓՈՎ ՎԱՐԿ ՏՐԱՄԱԳՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՆԱՄԱԿՆԵՐԻ ՓՈԽԱՆԱԿՄԱՆ ՁԵՎՈՎ ԿՆՔՎԱԾ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ</p>	113

- * ՍԳՈ-813. 2009 թվականի Հոկտեմբերի 5-ին ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ «ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԻ ԵՎ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՐԿՐՈՐԳ ԾՐԱԳԻՐ» ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 116
- * ՍԳՈ-814. 2009 թվականի Ապրիլի 22-ին ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՆԵՐՈՒՄ 2009-2012 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 119
- * ՍԳՈ-815. ԲԵՐԿՄԱՆՆԵՐԻ ՅՈՒՐԻԿ ԱՎԻՆՅԱՆԻ ԵՎ ԱՅԼՈՑ, «ԿԱՐԱՎԱՏՈՒ» ՍՊԸ-Ի, ԲԵՐԿՄԱՆՆԵՐԻ ՎԱՋԳԵՆ ԳԱՆԻԵԼՅԱՆԻ ԵՎ ԵՐԵՎԱՆԻ ԳԱՆԻԵԼՅԱՆԻ ԳԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿՈՂՄԻՑ 2006 թվականի ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 27-ԻՆ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ՝ «ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԻՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՕՏԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ 3 ՀՈԳՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ, 4 ՀՈԳՎԱԾԻ 1-ԻՆ ԵՎ 2-ՐԴ՝ ՄԱՍԵՐԻ, 6, 7 ՀՈԳՎԱԾՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 122
- * ՍԳՈ-816. ««ԲՋՆԻ» ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԶՐԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ» ՓԲԸ-Ի ԵՎ «ԿՈՍՄՈՆՆԱԽԱՎԳԻԾ» ՓԲԸ-Ի ԳԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ԲՆՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ 7 ԵՎ 19 ՀՈԳՎԱԾՆԵՐԻ, «ՀԱՐԿԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ 22 ՀՈԳՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 139
- * ՍԳՈ-817. «ԳԵՂԵՑԻԿ ԲՆԱՐ» ԱՐՏԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ԲԵՐԿՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍՊՐԱՔԻ 233 ՀՈԳՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ «ՎՃՈՒՐԵԿ ԲՈՂՈՔԸ ՎԵՐԱԳՐԱՋՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՊԵՏՔ Ե ԼԻՆԻ ՊԵՏՃԱՌԱԲԱՆՎԱԾ» ԳՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 155
- * ՍԳՈ-818. ԲԵՐԿՄԱՆՆԵՐԻ ՍԻԼՎԱ ԱՍՏՐՅԱՆԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԵՐԿՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍՊՐԱՔԻ 414.1 ՀՈԳՎԱԾԻ 2.1-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԿԱՐՃԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ 162
- * ՍԳՈ-819. 2009 թվականի Հոկտեմբերի 7-ին ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ «ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԵՐԿՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ» ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 170
- * ՍԳՈ-820. 2009 թվականի Հոկտեմբերի 15-ին ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՍԻԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ «ՃԳՆԱԺԱՍԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՅԱՌՆԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍՏՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 173
- * ՍԳՈ-821. 2009 թվականի ՄԱՅԻՍԻ 22-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԽՈՐՎԱԾԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՅԱՌՆԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍՏՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 176
- * ՍԳՈ-822. 2009 թվականի Հոկտեմբերի 31-ին ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ «ՈՌՈԳՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՌԱԳԵՐԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՄԱՆ ՀՐԱՏԱՊ ԾՐԱԳԻՐ»

Փոխանորդության Հասնաձայնագրում Կարգավորված Պարտավորություններին՝ Հնչյունային Հանրագրությունները ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ	180
* ՍԳՈ-823. 2009 թվականի Հոկտեմբերի 21-ին ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ Հնչյունային Հանրագրությունները Եվ Մեքսիկայի ՉԱՐԱՑՄԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ Մեքսիկայի ՉԱՐԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԱՅԻՆՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐԿԻ ԵՐԿՐՈՐԳ ԾՐԱԳՐԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱՆ ՄՁԸ Զ670-ԱՄ ԿԱՆԽԱՎՃԱՐԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԿԱՐԳՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ Հնչյունային Հանրագրությունները ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ	184
* ՍԳՈ-824. 2009 թվականի Հոկտեմբերի 17-ին ԵՐԵՎԱՆԻ ՄՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ Հնչյունային Հանրագրությունները ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՐԻԱՅԻ ՄՐԱԲԱԿԱՆ Հանրագրությունները ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ Մեքսիկայի ՆԵՐԿՐՈՒՄՆԵՐԻ ԽՐԱՆՈՒՄԱՆ ԵՎ ՓՈԽԱԳԱՐՁ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԿԱՐԳՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ Հնչյունային Հանրագրությունները ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ	187
* ՍԳՈ-825. 2009 թվականի Հոկտեմբերի 3-ին ԵՐԵՎԱՆԻ ՄՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ Հնչյունային Հանրագրությունները ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Հանրագրությունները ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ Մեքսիկայի ՕԳԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԿԱՐԳՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ Հնչյունային Հանրագրությունները ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ	191
* ՍԳՈ-826. 2009 թվականի Հոկտեմբերի 23-ին ԼՅՈՒՔՍԵՄԲՐՈՒՐԳՈՒՄ ՄՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ Հնչյունային Հանրագրությունները ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼՅՈՒՔՍԵՄԲՐՈՒՐԳԻ ՄԵԾ ԴՔՍՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ Մեքսիկայի «ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՅԱՆԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՄԸՆԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԿՈՆՎԵՆՅԱՑՈՒՄ ԵՎ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԿԱՐԳՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ Հնչյունային Հանրագրությունները ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ	195
II. ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ	
* ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ	199



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 26-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ «ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ
ՉԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՓՈՔՐԱԾԱՎԱԼ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ» ԼՐԱՅՈՒՅԻՉ
ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

10 մարտի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Զ. Դուկասյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի (զեկուցող),

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի փետրվարի 26-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ «Գյուղական ձեռնարկությունների եւ փոքրածավալ առետրային գյուղատնտեսության զարգացման ծրագիր» լրացուցիչ ֆինանսավորման համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարան 02.03.2009թ. մուտքագրված դիմումն է:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալ Վ. Արամյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Համաձայնագիրն ստորագրվել է 2009թ. փետրվարի 26-ին՝ Երեւանում: Համաձայնագիրը կնքվել է Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ զարգացման վարկային համաձայնագրի (Գ-յուղական ձեռնարկությունների եւ փոքրածավալ առեւտրային գյուղատնտեսության զարգացման ծրագիր, որը վավերացվել է 2005թ. հոկտեմբերի 10-ին) լրացուցիչ ֆինանսավորման նպատակով:

2. Լրացուցիչ ֆինանսավորման ընդհանուր արժեքը կազմում է 1.300.000 SDR-ին համարժեք գումար:

3. Համաձայնագիրը բաղկացած է երեք առդիրից եւ մեկ հավելվածից, որոնք սահմանում են Ծրագրի նկարագրությունը, Ծրագրի իրականացման կարգը եւ վարկի մարման ժամանակացույցը: Համաձայնագրի բաղկացուցիչ մասն է հանդիսանում 2005թ. հուլիսի 1-ի՝ «Միջազգային զարգացման ընկերակցության ընդհանուր պայմաններ վարկերի եւ դրամաշնորհների համար» վերտառությամբ փաստաթուղթը՝ մինչեւ 2006թ. հոկտեմբերի 15-ը կատարված փոփոխություններով:

4. Ծրագրի նպատակն է աջակցել Հայաստանի Հանրապետության փոքր եւ միջին գյուղական ձեռնարկությունների զարգացմանը:

5. Համաձայնագիրը սահմանում է վարկի մարման կարգը եւ ժամկետները, գանձվող տոկոսագումարների չափը, ֆինանսավորման չմասհանված հաշվեկշռի դիմաց վճարվելիք պարտավորության վճարի առավելագույն դրույքաչափը, վարկի մասհանված հաշվեկշռի դիմաց վճարվելիք սպասարկման վճարի չափը, վճարման ժամկետները:

6. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- վարկի մայր գումարը վերադարձնել համաձայնագրով սահմանված վերադարձի ժամանակացույցին համապատասխան,
- հայտարարել Ծրագրի նպատակների հանդեպ իր պարտավորվածությունը եւ այդ նպատակով իրականացնել ողջ ծրագիրը ԾԻԳ-երի միջոցով եւ ապահովել Ծրագրի իրականացումը համաձայնագրի դրույթներին համապատասխան,
- պահպանել ԾԻԳ-ը մինչեւ Ծրագրի ավարտը՝ Ընկերակցության պահանջները բավարարող աշխատակազմով, միջոցներով եւ տեխնիկական առաջադրանքներով,
- ապահովել Ծրագրի իրականացումը՝ համաձայն Հակակոռուպցիոն ուղեցույցի դրույթների,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- Ծրագիրն ուժի մեջ մտնելու պահից վաթսուն օրվա ընթացքում Ընկերակցության նախնական հաստատմանը ներկայացնել նորացված Գործառնական ձեռնարկն ու շրջակա միջավայրի կառավարման նորացված Ծրագիրը,
- ապահովել Ծրագրի իրականացումը շրջակա միջավայրի թարմացված կառավարման ծրագրի դրույթների համաձայն,
- իրականացնել Ծրագրի առաջընթացի մոնիտորինգն ու գնահատումը եւ պատրաստել հաշվետվություններ, վարել կամ հանձնարարել վարել ֆինանսական կառավարման համակարգ,
- պատրաստել եւ Ընկերակցությանը ներկայացնել միջանկյալ աուդիտի չենթարկված ծրագրի ֆինանսական հաշվետվությունները,
- ապահովել, որպեսզի աշխատանքները գնվեն Միջազգային մրցակցային սակարկությունների հիման վրա շնորհված պայմանագրերով, բացառությամբ համաձայնագրով սահմանված դեպքերի,
- ապահովել, որպեսզի ծրագրի համար պահանջվող եւ ֆինանսավորման միջոցներից ֆինանսավորվելիք բոլոր ապրանքներն ու աշխատանքները գնվեն համաձայնագրով սահմանված կարգով:

7. Համաձայնագիրը սահմանում է նաեւ գնումների իրականացման կարգը, գնման մեթոդները, ֆինանսավորման միջոցների մասհանման կարգը, պայմանները եւ ժամանակահատվածը:

8. Համաձայնագրով սահմանված է նաեւ համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելու ընթացակարգը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2009 թվականի փետրվարի 26-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ «Գյուղական ձեռնարկությունների եւ փոքրածավալ առեւտրային գյուղատնտեսության զարգացման ծրագիր» լրացուցիչ ֆինանսավորման համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**10 մարտի 2009 թվականի
ՍԳՈ-796**



**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**«ՔԱՂԱՔԱՑԻ ՌՈՒՔԵՆ ԹՈՐՈՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ
«ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 69 ՀՈԴՎԱԾԻ
8-ՐԴ ՄԱՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱԽԱԳԱՍՈՒԹՅԱՄԲ ՉԵՎԱԿԵՐՊՎԱԾ
ԳՐՈՒՅԹԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱՔԵՐՅԱԼ» ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԿԱՐՃԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Քաղ. Երևան

17 մարտի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (գեկուցող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Զ. Դուկասյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ պատասխանող կողմի՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահի խորհրդական Դ. Մելքոնյանի,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի, 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 19, 25, 38 եւ 69 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Ռուբեն Թորոսյանի դիմումի հիման վրա՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 8-րդ մասի առաջին նախադասությամբ ձեւակերպված դրույթի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Ռ. Թորոսյանի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանում 08.12.2008թ. մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով գեկուցողի հաղորդումը, դիմողի ներկայացրած նյութերը եւ պատասխանող կողմի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքը եւ գործում

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. ՀՀ սահմանադրական դատարանի թիվ 1 դատական կազմն իր՝ 24.12.2008թ. որոշմամբ քաղաքացի Ռուբեն Թորոսյանի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանում 08.12.2008թ. մուտքագրված դիմումն ընդունել է քննության:

2. Դիմողը վիճարկում է «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 8-րդ մասի առաջին նախադասությամբ ձեւակերպված դրույթի սահմանադրականությունը: Վիճարկվող դրույթը սահմանում է. «Անհատական դիմումների քննությունը մերժելու մասին սույն հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսված կարգով ընդունված որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված»:

Ըստ դիմողի՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 8-րդ մասի առաջին նախադասությամբ ձեւակերպված դրույթն իր նկատմամբ կիրառվել է ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2-րդ դատական կազմի՝ 2008 թվականի դեկտեմբերի 2-ի՝ անհատական դիմումի ընդունելիության հարցի վերաբերյալ որոշմամբ, որով մերժվել է դիմումը՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 40.1 հոդվածի 3-րդ կետի 3-րդ պարբերության եւ 63.2 հոդվածի 3-րդ կետի, ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 143 հոդվածի, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 232 հոդվածի սահմանադրականությունը վիճարկելու մասին: Դիմողը գտնում է, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2-րդ դատական կազմը ճիշտ չի մեկնաբանել իր՝ որպես սահմանադրական դատարանի դիմելու սուբյեկտ հանդիսանալու հանգամանքը, ինչը, նրա կարծիքով, հետեւանք է «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 8-րդ մասի առաջին նախադասությամբ ձեւակերպված՝ «որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված» հասկացության: Դիմողը նշում է, որ «... անհատական դիմումների քննությունը մերժելու մասին ՍԴ որոշումները նույնպես պետք է լինեն հիմնավորված: Իսկ «լինել պատճառաբանված» հասկացությունը, ինչպես երեւում է, լայն ճանապարհ է բացում սուբյեկտիվ մոտեցումների համար, ինչը եւ կիրառվեց իմ հանդեպ ՍԴ 2-րդ կազմի ՍԴ հարգելի անդամների 02.12.08թ. որոշմամբ»:

3. Պատասխանող կողմն ընդգծում է, որ դիմողը, ի խախտումն «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 4-րդ մասի, դիմումում չի նշել որեւէ հիմնավորում վիճարկվող դրույթի՝ ՀՀ Սահմանադրության կոնկրետ հոդվածներին հակասելու վերաբերյալ: Պատասխանողը նշում է նաեւ, որ «... դիմումի բովանդակությունից հստակ չէ՝ արդյո՞ք դիմումատուն վիճարկում է «պետք է լինի պատճառաբանված» դրույթի առկայությունը, թե առաջարկում է նշված դրույթում կատարել լրացումներ եւ

անհատական դիմումների քննությունը մերժելու վերաբերյալ որոշմանը ներկայացնել այն պահանջները, որոնք «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով ներկայացվում են սահմանադրական դատարանի որոշմանը կամ եզրակացությանը»: Պատասխանողն անընդունելի է համարում նշված հոդվածներով սահմանված պահանջները վիճարկվող դրույթում ներառելու՝ դիմողի առաջարկը, քանզի նման պահանջներ կարող են ներկայացվել միայն դատարանի այն ակտերին, որոնք կայացվում են գործն ըստ էության քննելու արդյունքում: Ըստ պատասխանողի՝ անընդունելի եւ անհնարին է պատճառաբանվածության եւ հիմնավորվածության միեւնույն պահանջները ներկայացնել դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող եւ ընթացակարգային (աշխատակարգային) ակտերին:

Վերոհիշյալի արդյունքում, պատասխանող կողմը միջնորդել է դիմումի հիման վրա կազմված գործը կարճել:

4. ՀՀ Սահմանադրության 18 հոդվածով երաշխավորված դատական պաշտպանության իրավունքը չի ենթադրում անձի՝ իր հայեցողությամբ աշխատի պաշտպանության ցանկացած միջոցի կամ ընթացակարգի ընտրության հնարավորություն: Այդ միջոցներն ու ընթացակարգերը սահմանված լինելով օրենքներով՝ իրավաբանական նշանակություն ունեցող համապատասխան դեպքերի, փաստերի առկայության պարագայում նախատեսում են անձի խախտված իրավունքների դատական կարգով պաշտպանության կոնկրետ ձեւեր ու եղանակներ:

Սահմանադրական դատարանում դատական պաշտպանության իրավունքն անձն իրացնում է Սահմանադրության ինչպես 18, 19, այնպես էլ 101 հոդվածներով վերապահված իր իրավունքների շրջանակներում՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված կարգով, ելնելով նաեւ սահմանադրական դատարանում գործերի քննության եւ լուծման առանձնահատկություններից («Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 10-րդ գլուխ): Միաժամանակ, դատական (այդ թվում՝ սահմանադրական-դատական) պաշտպանության իրավունքը եւ դրա իրացման՝ օրենքով նախատեսված ընթացակարգային կանոնները հայեցողաբար մեկնաբանվել չեն կարող, որովհետեւ դրանց իրացումը ենթադրում է կոնկրետ իրավական (Սահմանադրությամբ եւ օրենքով նախատեսված) գործընթացներ եւ պայմանավորված է դրանց մասնակից սուբյեկտների փոխադարձ իրավունքներով ու պարտականություններով: Հետեւաբար, դիմողը, ինչպես եւ շահագրգիռ այլ անձինք (դատավարության մյուս մասնակիցները) սահմանադրական դատարանում իրավասու եւ պարտավորված են կատարելու այնպիսի գործողություններ, ինչպիսիք նախատեսված են Սահմանադրությամբ եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքով: ՀՀ Սահմանադրությամբ են նախատեսված

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

(ու նաեւ՝ սահմանափակված) սահմանադրական դատարանի լիազորությունները, իսկ գործունեության կարգը՝ հիշյալ օրենքով:

Օրենքների (դրանց առանձին դրույթների)՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու լիազորությունը (ՀՀ Սահմ. 100 հոդվածի 1-ին կետ) սահմանադրական դատարանը նաեւ իրականացնում է Սահմանադրության 101 հոդվածի 6-րդ կետի հիման վրա ներկայացված ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց դիմումներով, որոնց ընդունելության հարցում ղեկավարվում է «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 68 հոդվածներով (այնքանով, որքանով նախատեսում են անհատական դիմումների քննության կանոններ) եւ 69 հոդվածով: Սահմանադրության 101 հոդվածի 6-րդ կետում, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի վերոհիշյալ նորմերում բովանդակված դրույթներն անհատական դիմումների առնչությամբ նախատեսում են հետեւյալ նորմատիվ հիմնական կանոնները.

- սահմանադրական դատարան անհատական դիմումով կարող են դիմել ինչպես ֆիզիկական, այնպես էլ իրավաբանական անձինք (այսուհետ՝ անձ),

- անձի նախաձեռնությամբ սահմանադրական դատարանը Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետում նախատեսված իր լիազորությունը՝ կոնկրետ գործ քննելու միջոցով, կարող է իրականացնել միայն անձի համապատասխան դիմումի առկայության դեպքում,

- անձի անհատական դիմումը սահմանադրական դատարանում քննության կարող է ընդունվել, եթե.

- ա/ ներկայացվել է գրավոր՝ իրավասու անձի կողմից ստորագրված,

- բ/ պարունակում է «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 27 հոդվածի 2-րդ մասում, 28 հոդվածի 1-ին մասում թվարկված տվյալները, նյութերը,

- գ/ ներկայացվել է օրենքով սահմանված չափով պետական տուրք վճարելու վերաբերյալ անդորրագիր (քաղաքի տուրքի հնգապատիկի, իսկ իրավաբանական անձանց դեպքում՝ քսանապատիկի չափով) կամ միջնորդություն՝ պետական տուրքի վճարումից ազատելու վերաբերյալ (եթե առկա է «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված համապատասխան հիմքը),

- դ/ **ընդհանուր իրավասության կամ մասնագիտացված դատարաններում** (ՀՀ դատական օրենսգրքի 3-րդ հոդված) հանդիսացել է դատավարության մասնակից, **որի նկատմամբ** գործը լուծող (իրավական վեճը լուծող, իրավաբանական փաստին վերջնական գնահատական տվող) **վերջնական դատական ակտով** կիրառվել է որեւէ օրենքի դրույթ,

- ե/ սպառել է դատական պաշտպանության բոլոր միջոցները,

զ/ գտնում է, որ **տվյալ գործով իր նկատմամբ** կիրառված օրենքի դրույթը հակասում է Սահմանադրությանը,

է/ դիմումի առարկայի (վիճարկվող իրավանորմի սահմանադրականության) վերաբերյալ այլ դիմումի հիման վրա սահմանադրական դատարանում չի իրականացվում գործի դատաքննություն, կամ, եթե դիմումում առաջադրված հարցի վերաբերյալ առկա չէ սահմանադրական դատարանի որոշում:

Անհատական դիմումը պետք է հղումներ պարունակի օրենքի այն դրույթներին, որոնց սահմանադրականությունը վիճարկվում է, ինչպես նաև Սահմանադրության այն դրույթներին, որոնց, դիմողի գնահատմամբ, հակասում են իր նկատմամբ կիրառված օրենքի դրույթները:

Անհատական դիմումը պետք է պարունակի ՀՀ Սահմանադրությանը հակասելու հիմնավորումներ (իրավաբանորեն փաստված):

Անհատական դիմումը սահմանադրական դատարան կարող է ներկայացվել դիմողի նկատմամբ կիրառված դատական ակտի վիճարկման հնարավորությունները սպառելու պահից ոչ ուշ, քան վեց ամիս հետո:

«Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 29 հոդվածի 2-րդ մասի հիմքով անհատական դիմումների ընդունման կարգը սահմանվում է ՀՀ սահմանադրական դատարանի կանոնակարգով: Այդ կարգը բովանդակում է ՀՀ Սահմանադրության 101 հոդվածի 6-րդ կետի հիման վրա՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի վերոհիշյալ պահանջներին համապատասխան ներկայացված դիմումների ընդունման ընթացակարգային մանրամասներ:

Այսպիսով, անձի՝ անհատական դիմումով սահմանադրական դատարան դիմելու իրավունքի բովանդակությունն ու իրացման վերոհիշյալ շրջանակները պայմանավորված են սահմանադրական **կոնկրետ վերահսկողության** այն հիմնական տրամաբանությամբ, նպատակներով ու առանձնահատկություններով, որոնք ձեռավորվել են սահմանադրական-արդարադատական պրակտիկայում (այդ թվում՝ միջազգային) եւ ամրագրվել օրենքով: Մասնավորապես, սահմանադրական դատարան անհատական դիմում ներկայացնելիս, ի թիվս ըստ ձեռի ներկայացվող պահանջների կատարման, անձը.

- պետք է հստակ պատկերացնի իր նկատմամբ վերջնական դատական ակտով կիրառված օրենքի նորմի բովանդակությունը եւ փորձի գնահատել ու նախատեսել սահմանադրական դատարանում իր իրավունքների պաշտպանությանն ուղղված եւ Սահմանադրությամբ ու օրենքով թույլատրելի հետագա գործողությունները,

- փորձի բավարար կերպով իրավաբանորեն հիմնավորել, թե իր սահմանադրական ո՞ր իրավունքներն են խախտվել եւ ի՞նչ է ակնկալում սահմանադրական դատարանում դիմումի քննության արդյունքում,

- պետք է ձեռնպահ մնա դիմումում քաղաքական կամ ոչ իրավական

քնույթի հարցադրումներից, արտահայտություններից, դատարանի նկատմամբ ճնշում գործադրելու փորձերից,

- դիմումում առաջադրված հարցի հիմքում ներկայացնի իրավաբանորեն փաստված հանգամանքներ եւ նյութեր, իրավաբանորեն հիմնավորի իր միջնորդությունները,

- անհրաժեշտության եւ հնարավորության դեպքում (իր ընտրությամբ) սպահովի իր իրավունքները եւ շահերը սահմանադրական դատարանում մասնագիտական բավարար կարողությամբ ներկայացնելու ընդունակ օրինական ներկայացուցչի (փաստաբան, իրավաբանական բարձրագույն կրթություն ունեցող կամ սահմանադրական իրավունքի բնագավառում գիտական աստիճան ունեցող անձ):

Ի տարբերություն իրավանորմերի սահմանադրականության **վերացական վերահսկողության** («Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68 հոդված), անհատական դիմումի դեպքում (եւ ոչ՝ ընտրական վեճերով) անձի կողմից վերոթվարկյալ խնդիրների լուծմամբ եւ սահմանադրական դատարանում իր գործողությունների ու դրանց հնարավոր հետեւանքների հստակ գիտակցման եւ դատարանն անհիմն դիմումներով չժանրաբեռնելու պահանջներով է պայմանավորված դիմում ներկայացնելու օրենքով սեղմ ժամկետ (6 ամիս) եւ պետական տուրք վճարելու պարտականություն նախատեսելը:

5. ՀՀ Սահմանադրության 101 հոդվածի 6-րդ կետում եւ 7-րդ կետում ամրագրված դրույթների, ինչպես նաեւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 1-ին մասի համադրված վերլուծությունը վկայում է, որ ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց համար սահմանադրական դատարան դիմելու հնարավորությունը ծագում է քաղաքացիաիրավական, վարչաիրավական վեճերի կարգավորման, ինչպես նաեւ քրեական մեղադրանքի կապակցությամբ կայացված վերջնական դատական ակտի եւ համապատասխանաբար՝ նշված վեճերի եւ քրեական մեղադրանքի հարցի լուծման իրավագործությամբ օժտված դատական մարմիններում պաշտպանության միջոցներն սպառելու արդյունքում: Այն երկրներում, որտեղ առկա է անհատական դիմումների ինստիտուտը, անձի՝ սահմանադրական դատարան դիմելու իրավունքի նման բովանդակությունն ու շրջանակները պայմանավորված են կոնկրետ սահմանադրական վերահսկողության տրամաբանությամբ, նպատակով եւ առանձնահատկություններով: Սահմանադրական «կոնկրետ վերահսկողության» նպատակն է սպահովել սահմանադրական արդարադատություն իրականացնելու իրավագործությամբ չօժտված՝ ընդհանուր իրավասության եւ մասնագիտացված դատարանների կողմից կոնկրետ գործերի լուծումը Սահմանադրությանը համապատասխանող օրենքների հիման վրա եւ իրականացնել անձի սահմա-

նադրական իրավունքների պաշտպանությունը, երբ նրա իրավունքները խախտվել են արդարադատության իրականացման գործընթացում հակասահմանադրական օրենսդրական նորմի կիրառման արդյունքում: Ըստ այդմ, այդ դատարաններում դատավարության հիմնական սուբյեկտներին՝ դատարաններին եւ դատավարության կողմերին է հնարավորություն ընձեռվում սահմանադրական դատարան դիմելու միջոցով ապահովել այդ նպատակի իրացումը: Նման կերպով ապահովվում է նաեւ արդարադատության ողջ համակարգի գործառնական դինամիկ հավասարակշռությունը:

Բացի դրանից, կոնկրետ սահմանադրական վերահսկողության բնորոշ գծերին համահունչ՝ ՀՀ ներպետական օրենսդրությունը նախատեսել է շահագրգիռ անձի անհատական դիմումի հիման վրա ընդունված՝ սահմանադրական դատարանի որոշման արդյունքում տվյալ դիմողի առնչությամբ կայացված դատական ակտի վերանայման հնարավորությունը, ինչը լիարժեքություն եւ արդյունավետություն է հաղորդում սահմանադրական դատարանում անհատական դիմումի հիման վրա անձի սահմանադրական իրավունքների՝ որպես անմիջականորեն գործող իրավունքների, պաշտպանությանը: Մինչդեռ սահմանադրական դատարանի ակտերը, այդ թվում՝ նաեւ դատական կազմերի որոշումները, վերանայման ենթակա չեն: «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68 հոդվածի 10-րդ մասի 2-րդ պարբերությունում եւ 12-րդ ու 13-րդ մասերում ամրագրված դրույթներով կանոնակարգվել են սահմանադրական դատարանի՝ նման որոշումների իրավական հետեւանքներն այն դատական եւ վարչական ակտերի համար, որոնք կայացվել են **մինչեւ սահմանադրական դատարանի համապատասխան որոշման ընդունումը:**

6. ՀՀ Սահմանադրության 101 հոդվածն օրենքին է վերապահել սահմանադրական դատարանի դիմելու կարգի սահմանումը: Այդ հոդվածի 6-րդ կետն իր կոնկրետացումն է ստացել «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 1-ին մասում, որը, նշված սահմանադրական դրույթին եւ դրա հիմքում ընկած՝ կոնկրետ սահմանադրական վերահսկողության տրամաբանությանը համահունչ, սահմանել է ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց դիմումների ընդունելիության պայմանները: Ինչպես նշվեց, դիմումը կարող է ներկայացնել այն ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձը.

- որը հանդիսացել է **ընդհանուր իրավասության կամ մասնագիտացված դատարաններում դատավարության մասնակից,**

- որի նկատմամբ ընդհանուր իրավասության կամ մասնագիտացված դատարանի կողմից կիրառվել է վիճարկվող օրենքի դրույթը,

- որի նկատմամբ վիճարկվող օրենքի դրույթը կիրառվել է գործը լուծող վերջնական դատական ակտով,

- որն սպառել է դատական պաշտպանության բոլոր միջոցները:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ՀՀ դատական օրենսգիրքը, ՀՀ Սահմանադրության 92 եւ 93 հոդվածներին համապատասխան, սահմանում է ընդհանուր իրավասության եւ մասնագիտացված դատարանների շրջանակը: Համաձայն ՀՀ դատական օրենսգրքի 3 հոդվածի 4-րդ մասի՝ մասնագիտացված դատարան է վարչական դատարանը:

«Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 1-ին մասի տրամաբանությանը համահունչ՝ շարադրված են նաեւ նույն օրենքի 68 հոդվածի 10-րդ մասի 2-րդ պարբերությունում եւ 12-րդ ու 13-րդ մասերում ամրագրված դրույթները: Վերջիններս սահմանում են սահմանադրական դատարանի որոշումների իրավական հետեւանքները՝ Սահմանադրությանը հակասող օրենքի դրույթի կիրառմամբ կայացված՝ **ընդհանուր իրավասության եւ մասնագիտացված դատարանների դատական ակտերի համար**:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 1-ին մասում նշված որեւէ պայմանի բացակայության դեպքում անհատական դիմում ներկայացրած ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձը սահմանադրական դատարան դիմելու համար իրավասու սուբյեկտ չէ:

Սահմանադրական դատարանն իր՝ 2008թ. ապրիլի 4-ի ՍԳՈ-747 որոշմամբ արձանագրել է. «ՀՀ Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 6-րդ մասին եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 1-ին մասին համապատասխան՝ անհատական դիմում կարող է ներկայացվել **ընդհանուր իրավասության եւ մասնագիտացված դատարաններում դատավարության կողմ հանդիսացած** այն ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձի կողմից, որի նկատմամբ գործը լուծող վերջնական դատական ակտով կիրառվել է որեւէ օրենքի դրույթ, որն սպառել է դատական պաշտպանության բոլոր միջոցները, եւ որը գտնում է, որ տվյալ գործով կիրառված օրենքի դրույթը հակասում է Սահմանադրությանը: «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 60 եւ 32-րդ հոդվածներին համապատասխան՝ գործի քննությունը ենթակա է կարճման, եթե դիմումը չի համապատասխանում նշված պահանջներին»:

7. Ելնելով վերոշարադրյալից՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ սահմանադրական դատարանի ակտերով, այդ թվում՝ նաեւ դատական կազմի որոշումներով կիրառված օրենքը չի կարող լինել կոնկրետ սահմանադրական վերահսկողության օբյեկտ, հետեւաբար, ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձի կողմից անհատական դիմումի հիման վրա վիճարկման ենթակա չէ սահմանադրական դատարանի կողմից կիրառված օրենքի սահմանադրականությունը: Այս հանգամանքը բացատրվում է ինչպես սահմանադրական դատարանի սահմանադրական

գործառույթով, այնպես էլ սահմանադրական դատավարության առանձնահատկություններով, մասնավորապես, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 19 հոդվածում ամրագրված՝ գործի հանգամանքների ի պաշտոնե քննության սկզբունքով: Ըստ այդ սկզբունքի՝ սահմանադրական դատարանը գործի բոլոր հանգամանքները պարզում է ի պաշտոնե՝ չսահմանափակվելով սահմանադրական դատավարության մասնակիցների միջնորդություններով, առաջարկություններով, նրանց ներկայացրած ապացույցներով եւ գործում առկա այլ նյութերով: Սահմանադրական դատարանը՝ որպես սահմանադրական արդարադատության բացառիկ գործառույթով օժտված մարմին, ղեկավարվելով նշված դատավարական սկզբունքով, կոնկրետ գործի քննության ընթացքում կարող է խուսափել Սահմանադրությանը հակասող նորմի կիրառումից՝ կամ տվյալ նորմը Սահմանադրությանը համապատասխանող մեկնաբանությամբ կիրառելու միջոցով, կամ սահմանադրական դրույթների անմիջական կիրառման միջոցով:

8. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 4-րդ մասն ամրագրում է վիճարկվող դրույթի՝ Սահմանադրությանը հակասելու հիմնավորումներ ներկայացնելու՝ դիմողին ներկայացվող պահանջը, համաձայն որի՝ վիճարկվող օրենքի դրույթի հակասահմանադրականությունը պետք է հիմնավորված լինի օրենքի 68 հոդվածի 7-րդ մասում նշված որեւէ հատկանիշով: Անհատական դիմումին ներկայացված այս պահանջը նշանակում է, որ դիմողը պետք է փորձի բավարար կերպով իրավաբանորեն հիմնավորել, թե իր սահմանադրական որ իրավունքներն են խախտվել եւ ինչ անմիջական պատճառահետեւանքային կապ է առկա վիճարկվող օրինադրույթի եւ իր իրավունքների խախտման փաստի միջեւ: Նշված պահանջին համապատասխան՝ դիմողը պետք է նաեւ դիմումում առաջադրված հարցի հիմքում ներկայացնի իրավաբանորեն փաստված հանգամանքներ եւ նյութեր՝ ձեռնպահ մնալով քաղաքական կամ ոչ իրավական բնույթի հարցադրումներից ու արտահայտություններից:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաեւ, որ դիմումը չի բավարարում հիմնավորված լինելու պահանջը նաեւ այն դեպքում, երբ դիմողի հիմնավորումները կապված են ոչ թե վիճարկվող դրույթի սահմանադրականության հարցի հետ, այլ վերաբերում են պարզապես այդ օրինադրույթի կիրառման իրավաչափության հարցին: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ բոլոր այն դեպքերում, երբ դիմողը, ձեւականորեն վիճարկելով օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարց, ըստ էության բարձրացնում է այդ դրույթի կիրառման իրավաչափության հարց կամ հետապնդում է այլ նպատակներ, ապա այդպիսի դիմումները ենթակա են մերժման՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի

քի 32 հոդվածի 1-ին կետի հիմքով՝ որպես սահմանադրական դատարանի քննության ենթակա հարց չառաջադրող դիմումներ:

Տվյալ գործով դիմումի եւ, մասնավորապես, դրանում տեղ գտած՝ «... անհատական դիմումների քննությունը մերժելու մասին ՄԳ որոշումները նույնպես պետք է լինեն հիմնավորված: Իսկ «լինել պատճառաբանված» հասկացությունն, ինչպես երեւում է, լայն ճանապարհ է բացում սուբյեկտիվ մոտեցումների համար, ինչը եւ կիրառվեց իմ հանդեպ ՄԳ 2-րդ կազմի ՄԳ հարգելի անդամների 02.12.08թ. որոշմամբ» ձեւակերպման ուսումնասիրությունը վկայում է, որ դիմողը չի բարձրացնում օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարց եւ, դրան համապատասխան, դիմողի փաստարկներն ուղղված չեն վիճարկվող դրույթի հակասահմանադրականությունը հիմնավորելուն՝ չբավարարելով նաեւ դիմումը հիմնավորելու՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 4-րդ մասի պահանջը:

Ելնելով իր՝ 09.04.2007թ. ՄԳ-Ո-690 եւ 11.04.2007թ. ՄԳ-Ո-691 որոշումներում արտահայտած իրավական դիրքորոշումներից, սույն գործի շրջանակներում սահմանադրական դատարանը վերահաստատում է, որ դատարան (այդ թվում՝ սահմանադրական դատարան) դիմելու հետ կապված իրավահարաբերությունների օրենսդրական կարգավորման նպատակը ոչ միայն դիմումի բովանդակության վերաբերյալ պարտադիր պայմաններ սահմանելն է, այլեւ այն քննության ընդունելու (կամ չընդունելու) պատճառաբանման նորմատիվ պահանջի սահմանումը: Դիմումը քննության չընդունելու մասին դատարանի (դատական կազմի) որոշման պատճառաբանվածության վերաբերյալ նորմատիվ պահանջը կարելու էրաշխիք է ինչպես արդարադատության մատչելիությունը, այնպես էլ անձանց սահմանադրական իրավունքների դատական պաշտպանության արդյունավետությունն ապահովելու համար: Այդ հարցում դատարանները պետք է ունենան ոչ թե հայեցողական անսահմանափակ ազատություն, այլ՝ օրենսդրորեն նախատեսված, հստակ եւ անձանց համար միակերպ ընկալելի հիմքերով, դիմումը քննության ընդունելու կամ մերժելու իրավունք եւ պարտականություն: Հետեւաբար, անձի իրավունքների դատական պաշտպանության արդյունավետ իրականացումը պայմանավորված է նաեւ օրենքներով (ՀՀ դատական օրենսգիրք, ՀՀ քաղ. դատ. օրենսգիրք, ՀՀ քր. դատ. օրենսգիրք, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենք) նախատեսված ընթացակարգային պահանջների հստակ եւ միակերպ կատարմամբ, որպիսիք իրավական պայմաններ կստեղծեն, մի կողմից՝ դատարան հասցեագրված անձի դիմումը, դրանում բարձրացված հարցերն օբյեկտիվ գնահատելու, նաեւ այն **հիմնավոր** ճանաչելու, մյուս կողմից, դատարանի՝ այդ դիմումի քննության (այդ թվում՝ նախնական) արդյունքում **պատճառաբանված** որոշում կայացնելու համար: Այլ կերպ, նորմատիվ աղպիսի պահանջների երկկողմ

անվերապահ կատարման պայմաններում կարող է անձի դիմումն իրավաբանորեն գնահատվել որպես «**հիմնավոր**», իսկ դատարանի որոշումը՝ «**պատճառաբանված**»: Ընդ որում, վերոթվարկյալ օրենքներում բազմակի կիրառված «**հիմնավոր**» ու «**պատճառաբանված**» արտահայտություններն իրավակիրառական պրակտիկայում պետք է ընկալվեն դրանց տառացի (լեզվագիտական) նշանակությամբ՝ հաշվի առնելով օրենքի նորմատիվ պահանջները, եւ այնպես, որ չփոփոխվի դրանց իրավական իմաստը: Մասնավորապես, ինչպես ՀՀ դատավարական բոլոր օրենսգրքերի, այնպես էլ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի համապատասխան նորմերի համալիր վերլուծությունը վկայում է, որ դատարան հասցեագրած իր դիմումում (դրան կից նյութերում) անձը պետք է ապացույցներ, փաստարկներ ներկայացնի, որոշակի հանգամանքներ մատնացույց անելով՝ արդարացնելի դարձնի, այսինքն, օրենսդրի արտահայտությամբ՝ հիմնավորի իր խնդրանքը, իսկ դատարանը՝ ընթացակարգային կանոններով քննության առնելով դրանց իրավաբանական նշանակության հարցը, գնահատի եւ հաստատված (ընդունելի) կամ չհաստատված (անընդունելի) համարի անձի դիմումում ներկայացված փաստարկների պատճառահետեւանքային կապն ու նշանակությունը հասարակական այս կամ այն հարաբերությունը կարգավորելու, կամ իրավական վեճը լուծելու, փաստին իրավական գնահատական տալու, պետական հարկադրանքի միջոց կիրառելու համար, այսինքն՝ **պատճառաբանի** (իր որոշման **պատճառաբանական մասում** շարադրի) եւ ընդունի համապատասխան որոշում:

9. Համաձայն «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 7-րդ մասի՝ անհատական դիմումների քննությունը կարող է մերժվել նաեւ այն դեպքերում, երբ անհատական դիմումն ակնհայտ անհիմն է:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ անհատական դիմումն ակնհայտ անհիմն է, երբ, թեւ դրանում բարձրացված հարցը ենթակա է սահմանադրական դատարանի քննությանը, այնուամենայնիվ, դիմումում չեն բերվում բավարար իրավական փաստարկներ այն հիմնավորելու համար:

Ակնհայտ անհիմն են նաեւ այն դիմումները, երբ նույն դիմողը միեւնույն «**հիմնավորումներով**» եւ «**փաստարկներով**» վիճարկում է այն նույն դրույթի սահմանադրականությունը, որի հիման վրա գործի քննության ընդունումը մերժվել կամ արդեն իսկ ընդունվել է քննության սահմանադրական դատարանի կողմից: Վերջին դեպքում սահմանադրական դատարանում քննության ընդունված նույնաբովանդակ դիմումի հեղինակն իր սկզբնական դիմումի քննության ընդունմամբ արդեն իսկ ձեռք է բերում դիմողի կարգավիճակ, եւ նույն դրույթի սահմանադրականության հարցի առնչությամբ նա իրավասու է միայն՝ որպես դատավարության կողմ, ներկայացնելու գործի

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

լուծման համար նշանակություն ունեցող նյութեր: Այնինչ, Ռ. Թորոսյանը, տվյալ հարցի վերաբերյալ իր առաջին դիմումը քննության ընդունելուց հետո, շարունակել է նույն դրույթի սահմանադրականության վերաբերյալ նույնաբովանդակ մեկ տասնյակից ավելի նոր դիմումներ ներկայացնել սահմանադրական դատարան: Ընդ որում, 23.02.2009թ. (մտից թիվ 4-59) սահմանադրական դատարանում տվյալ քաղաքացին մուտքագրել է օրենքի տվյալ դրույթի սահմանադրականությունը վիճարկելու վերաբերյալ նույնաբովանդակ թվով 8 դիմում, որը, ըստ էության, կարող է դիտվել որպես դիմողի կողմից դատարան դիմելու իրավունքի չարաշահման դրսևորում:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի իրավակիրառական պրակտիկան վկայում է անհատական դիմումների ընդունելիության առավել խիստ նորմատիվ պայմանների առկայության մասին: Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի 34 եւ 35 հոդվածների համաձայն դատարանը կարող է գանգատներ ընդունել ցանկացած անձից (անձանց խմբից), կազմակերպությունից, որոնք պնդում են Կոնվենցիայով կամ դրան կից արձանագրություններով ճանաչված իրենց իրավունքների խախտման մասին: Միաժամանակ, դատարանը քննության չի ընդունում ցանկացած անհատական գանգատ (նաեւ քննության ցանկացած փուլում), եթե գտնում է, որ այն անհամատեղելի է Կոնվենցիայի կամ դրան կից արձանագրությունների դրույթների հետ կամ **ակնհայտորեն անհիմն է**, կամ հանդիսանում է **գանգատ ներկայացնելու իրավունքի չարաշահում**:

Սահմանադրական դատարանն ընդգծում է, որ անհատական դիմումների ընդունելիության վավերապայմանների սահմանումն ինքնանպատակ չէ: Այդ վավերապայմանների նպատակն է ապահովել սահմանադրական դատարանի կողմից սահմանադրական արդարադատություն իրականացնելու իր գործառույթի պատշաճ եւ արդյունավետ իրացումը՝ դատարանին ձերբազատելով ինչպես անհիմն դիմումներից եւ դրանց հետեւանքով սահմանադրական դատարանն անհիմն ծանրաբեռնելուց, այնպես էլ այն դիմումներից, որոնք չեն ծառայելու կոնկրետ սահմանադրական վերահսկողության նպատակին, այն է՝ ընդհանուր արդարադատության իրականացումը Սահմանադրությանը համապատասխանող օրենքների հիման վրա ապահովելուն:

10. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 60 հոդվածի 1-ին կետի համաձայն. «Սահմանադրական դատարանը կարճում է գործի վարույթը ... գործի քննության ցանկացած փուլում, եթե բացահայտվել են սույն օրենքի 32-րդ հոդվածով նախատեսված՝ գործի քննությունը մերժելու հիմքեր»: Այս դրույթը վկայում է, որ հնարավոր են այդպիսի դեպքեր, եւ սահմանադրական դատարանը կարող է տվյալ հարցին անդրադառնալ

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

գործի քննության ցանկացած փուլում՝ հաշվի առնելով գրավոր ընթացակարգով գործի քննության առանձնահատկությունները:

Ինչպես նշվեց, քաղաքացի Ռ. Թորոսյանի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանում 08.12.2008թ. մուտքագրված դիմումը քննության է ընդունվել ՀՀ սահմանադրական դատարանի թիվ 1 դատական կազմի՝ 24.12.2008թ. որոշմամբ: Սակայն գործի քննության ընթացքում բացահայտվեցին «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32 հոդվածի 1-ին կետով, 32 հոդվածի 6-րդ կետով եւ դրա հիման վրա՝ 69 հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով նախատեսված՝ գործի քննությունը մերժելու հիմքեր: Մասնավորապես, վիճարկվող օրենքի դրույթը դիմողի նկատմամբ չի կիրառվել ընդհանուր իրավասության կամ մասնագիտացված դատարանների կողմից ընդունված դատական որեւէ ակտով, դիմողն իրականում չի բարձրացնում օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարց, ինչպես նաեւ դիմումը չի պարունակում Սահմանադրությանը հակասելու հիմնավորումներ եւ ակնհայտ անհիմն է:

11. Դիմողի՝ նիստն արձանագրողի միջոցով սահմանադրական դատարանին ներկայացրած առաջարկությունների կապակցությամբ (կցվում է գործին) սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դրանք ըստ էության դուրս են սահմանադրական դատարանի իրավասության շրջանակներից, սահմանադրական դատարանն օրենսդրական նախաձեռնության իրավունք չունի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 18, 29, 31, 38, 56, 69 եւ մի շարք այլ հոդվածներով եւ նախատեսված սահմանադրական դատարանի կանոնակարգին վերապահված իրավակարգավորման հարցերը:

Ելնելով վերոշարադրյալից եւ ղեկավարվելով ՀՀ Սահմանադրության 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32 հոդվածի 1-ին, 2-րդ եւ 6-րդ կետերի, 60 հոդվածի 1-ին կետի, 69 հոդվածի 1-ին մասի պահանջներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

Քաղաքացի Ռուբեն Թորոսյանի դիմումի հիման վրա՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 8-րդ մասի առաջին նախադասությամբ ձեւակերպված դրույթի՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործի վարույթը կարճել:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

17 մարտի 2009 թվականի
ՍԳԱՌ-21



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2008 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 21-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ
ՄԻԱՅՅԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՕԳԱՅԻՆ
ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

24 մարտի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Զ. Դուկասյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2008 թվականի նոյեմբերի 21-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների կառավարության միջեւ օդային տրանսպորտի մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի դիմումը սահմանադրական դատարան՝ մուտքագրված 06.02.2009թ.:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության պետ Ա. Մովսեսյանի գրավոր բացատրությունը, հետա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

գոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների կառավարության միջեւ օդային տրանսպորտի մասին համաձայնագիրն ստորագրվել է 2008 թվականի նոյեմբերի 21-ին Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Վաշինգտոն քաղաքում՝ միջազգային օդային տրանսպորտի հնարավորությունների ընդարձակմանը նպաստելու, շուկայում ավիաընկերությունների միջեւ մրցակցության հիման վրա հիմնվելով՝ միջազգային ավիացիայի համակարգը խթանելու նպատակով:

Համաձայնագիրն ունի երկու հավելված՝ Հավելված 1 («Կանոնավոր օդային փոխադրումներ»), Հավելված 2 («Չարտերային օդային փոխադրումներ»):

2. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը փոխադարձության հիման վրա ստանձնում է մասնավորապես հետեւյալ պարտավորությունները.

- ավիաընկերությունների կողմից միջազգային օդային փոխադրումների իրականացման համար Ամերիկյան կողմին տրամադրել առանց վայրէջք կատարելու իրավունքի Հայաստանի Հանրապետության օդային տարածքով թռչելու, Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ոչ կոմերցիոն նպատակներով կանգառներ կատարելու իրավունք, ինչպես նաեւ համաձայնագրով նախատեսված այլ իրավունքներ,
- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության ավիաընկերություններն ԱՄՆ տարածք մուտք գործելուց, դրա սահմանների ներսում գտնվելուց կամ դրանից մեկնելուց՝ մուտքի կամ ելքի, ուղեվորներին, ուղեբեռին, անձնակազմին վերաբերող օրենքներն ու կանոնակարգերը համաձայնեցվեն կամ բխեցվեն Ամերիկյան կողմի ավիաընկերության նման ուղեւորներին, ուղեբեռին, անձնակազմին ներկայացվող պահանջներից,
- միջազգային իրավունքով սահմանված իրավունքներին եւ պարտավորություններին համապատասխան՝ վերահաստատել, որ քաղաքացիական ավիացիայի անվտանգությունն ապօրինի միջամտման գործողություններից պաշտպանելու Ամերիկյան կողմի առջեւ Հայաստանի Հանրապետության պարտավորությունը կազմում է համաձայնագրի անբաժանելի մասը, ինչպես նաեւ առանց սահմանափակելու միջազգային իրավունքով սահմանված ՀՀ իրավունքների եւ պարտավորությունների համընդհանուր բնույթը՝ գործել 1963թ. Օդանավերում կատարվող հանցագործությունների եւ մի շարք այլ

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

գործողությունների մասին, 1970թ. Օդանավերի անօրինական զավթումների դեմ պայքարի մասին, 1971թ. Քաղաքացիական ավիացիայի անվտանգության դեմ ուղղված ապօրինի գործողությունների դեմ պայքարի մասին կոնվենցիաների եւ Միջազգային օդանավակայաններում բռնության անօրինական գործողությունների դեմ պայքարելու մասին 1988թ. արձանագրության դրույթների համաձայն:

3. Համաձայնագրում ամրագրված դրույթները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 9-րդ հոդվածի պահանջներին եւ բխում են միջազգային փոխշահավետ համագործակցության հաստատման սահմանադրական սկզբունքներից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2008 թվականի նոյեմբերի 21-ին Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Վաշինգտոն քաղաքում ստորագրված` Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների կառավարության միջեւ օդային տրանսպորտի մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**24 մարտի 2009 թվականի
ՍԳՈ-797**



**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**«ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԹԱԳՈՒՀԻ ԿՈՒՐԳԻՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՎ ՀԱՆՐԱՅԻՆ
ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՖՈՆԴԻ ՍԵՓԱԿԱՆԱՇՆՈՐՀՄԱՆ ՄԱՍԻՆ»
ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 13 ՀՈԴՎԱԾԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ» ԳՈՐԾԻ ՄԱՍԻՆ**

Քաղ. Երևան

24 մարտի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Զ. Դուկասյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ դիմող կողմի ներկայացուցիչ Թ. Մալխասյանի, գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի օրենսդրության վերլուծության վարչության պետ Ա. Խաչատրյանի,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի, 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25 եւ 69 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Թագուհի Կուրդիյանի դիմումի հիման վրա՝ «Հայաստանի Հանրապետության պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենքի 13 հոդվածի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղ. Թագուհի Կուրդիյանի՝ 08.12.2008թ. սահմանադրական դատարանում մուտքագրված դիմումն է:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55) 2010

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի զեկուցագիրը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով վեճի առարկա հարցը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Բ Ձ Ե Ց** .

1. «Հայաստանի Հանրապետության պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից՝ 1993 թվականի հունիսի 29-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1993 թվականի հունիսի 29-ին, ուժի մեջ է մտել 1993թ. սեպտեմբերի 1-ին եւ ուժը կորցրել՝ 2007թ. հունվարի 4-ին: Պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման գործընթացն այդ օրենքի 29 հոդվածի համաձայն (մի շարք փոփոխություններով եւ լրացումներով հանդերձ) իրականացվել է մինչեւ 1998 թվականի դեկտեմբերի 31-ը՝ բացառությամբ մինչ այդ ժամկետի ավարտը քաղաքացիների կողմից տրված դիմումների:

«ՀՀ պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ուժը կորցրած ՀՀ օրենքի 13 հոդվածը սահմանում էր.

«Հոդված 13. Բնակարանային ֆոնդի բնակարանների սեփականաշնորհումը ընտանիքի չափահաս անդամների համաձայնության դեպքում ձեւակերպվում է կամ տվյալ բնակարանի վարձակալի անունով, կամ նրա ընտանիքի որեւէ չափահաս անդամի անունով՝ որպես ընտանիքի բոլոր անդամների ընդհանուր համատեղ կամ ընդհանուր բաժնեմասսային սեփականություն:

Վարձակալի ընտանիքի այն անդամները, որոնք բնակվում են նրա հետ համատեղ, Հայաստանի Հանրապետության բնակարանային օրենսգրքի համաձայն, վարձակալի հետ համահավասար օգտվում են բնակտարածության վարձակալության պայմանագրից բխող բոլոր իրավունքներից եւ կրում են բոլոր պարտականությունները, ինչպես նաեւ օգտվում են բնակարանների սեփականաշնորհումից բխող բոլոր իրավունքներից»:

2. Դիմող կողմի փաստարկների համաձայն՝ «Հայաստանի Հանրապետության պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ նախկին օրենքի 13 հոդվածը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 8 հոդվածին եւ 31 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերին այն առումով, որ այդ օրենքի գործողությամբ խախտվել են այն բոլոր քաղաքացիների սեփականության եւ դրանից բխող այլ (տիրապետման, օգտագործման, տնօրինման) իրավունքները, որոնք զնման միջոցով բնակարանի սեփականատեր են դարձել 13.06.1989թ.-ից մինչեւ 01.09.1993թ. ընկած ժամանակահատվածում, եւ փաստորեն գոյություն ունի էական տարբերություն Հայկական ԽՍՀ Սինիստրների խորհրդի եւ Արիեստակցական

միությունների հայկական հանրապետական խորհրդի «Պետական ու հանրային բնակարանային ֆոնդի տներում բնակարանները որպես անձնական սեփականություն քաղաքացիներին վաճառելու մասին» 13.06.1989թ. թիվ 272 որոշման եւ 01.09.1993թ. ուժի մեջ մտած օրենքի միջև, որը, ըստ դիմողի, խախտում է իր սահմանադրական իրավունքները: Դիմողի կարծիքով՝ «հիմնական տարբերությունը, որն առաջացրել է հակասություն սահմանադրության համապատասխան հոդվածների հետ, դա «որպես անձնական սեփականություն վաճառվում է վարձակալին ...» եւ «սեփականաշնորհումը ձեւակերպվում է վարձակալի անունով» արտահայտություններն են»: Դիմողն անընդունելի է համարում նաեւ դատարանի կողմից «Պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ նախկին օրենքի 13 հոդվածն անձնական սեփականության իրավունքով իրեն պատկանող բնակարանի նկատմամբ հետադարձ ուժով կիրառելը:

3. Պատասխանող կողմը գտնում է, որ դիմումի եւ դրան կից ներկայացված փաստաթղթերի իրավական վերլուծությունը հանգեցնում է այն եզրահանգմանը, որ դիմողի կողմից վիճարկվում է ոչ թե «Հայաստանի Հանրապետության պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենքի 13 հոդվածի սահմանադրականության հարցը, այլ այն, թե արդյո՞ք իր նկատմամբ կարող էին կիրառվել նշված օրենքի դրույթները, երբ ինքը փաստացի վիճարկվող բնակարանը գնել է մինչեւ այդ օրենքի ընդունումը: Պատասխանող կողմը կարծում է, որ խոսքը վերաբերում է ոչ թե վիճարկվող նորմերի հակասահմանադրականությանը, այլ իրավակիրառական պրակտիկային, որի պարագայում, որպես մոտեցում, պետք է ընդունվեր այն հանգամանքը, որ «Հայաստանի Հանրապետության պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենքի գործողությունը տարածվում է միայն այն անձանց նկատմամբ, որոնց զբաղեցրած բնակարանների նկատմամբ սեփականության իրավունքը ծագել է այդ օրենքի հիման վրա, որը հետադարձ ուժ նախատեսող դրույթ չի պարունակում եւ չէր էլ կարող ունենալ, քանի որ կվատթարացներ այն անձանց իրավական վիճակը, որոնց՝ բնակարանի նկատմամբ սեփականության իրավունքը ծագել է նախկինում գործող կարգի համաձայն:

Ըստ պատասխանողի՝ քանի որ դիմողը բարձրացնում է դատարանի կողմից իր գործով օրենքի կիրառելիության հարց, ապա հիմք ընդունելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32, 60 եւ 69 հոդվածները, սույն գործի վարույթը պետք է կարճել:

4. Սույն գործի քննության շրջանակներում սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում նախ պարզել:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- վերջնական դատական ակտով վիճարկվող եւ իրավաբանական ուժը կորցրած նորմը դիմողի նկատմամբ կիրառված լինելը եւ արդյունքում՝ ՀՀ Սահմանադրությամբ երաշխավորված նրա սեփականության իրավունքի իրացնելիության ապահովումը,

- դիմումում բարձրացված հարցերի համատեղելիությունը ՀՀ Սահմանադրության 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի պահանջներին եւ դրանց լուծման իրավաչափ շրջանակները՝ հաշվի առնելով նաեւ ՀՀ սահմանադրական դատարանում համանման գործերի քննության պրակտիկան,

- սույն գործով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 60 հոդվածի 2-րդ կետի դրույթների կիրառելիության հնարավոր շրջանակները:

5. Ըստ գործում առկա նյութերի՝ Հայկական ՍՍՀ Մասիսի շրջավետի գործկոմի 12.03.1979 թվականի թիվ 5 որոշման հիման վրա սույն գործով դիմող քաղ. Թ.Կուրդիյանին հատկացվել է բնակարան՝ 19,74 քմ մակերեսով, որը Երեւանի քաղսովետի գործկոմի 19.03.1982թ. թույլտվությամբ փոխանակվել է Երեւանի Ավանի Սայաթ-Նովա թաղամասի 1/2 շենքի թիվ 20 բնակարանի հետ, եւ Թ. Կուրդիյանին տրվել է թիվ 5813 փոխանակման օրդերը: Այդ ժամանակահատվածում Թ.Կուրդիյանի եղբայրը՝ Գարիկ Կուրդիյանը եւ նրանց ծնողները՝ Ալեքսանդր եւ Մանյա Կուրդիյանները, Ադրբեջանի Կիրովաբադ քաղաքից տեղափոխվելով Հայաստանի Հանրապետություն, գրանցվել են Թ.Կուրդիյանի վերոհիշյալ բնակարանում՝ մինչեւ Կիրովաբադում վաճառված իրենց բնակարանի փոխարեն նոր բնակարանի ձեռքբերումը:

Թ.Կուրդիյանը Հայկական ԽՍՀ Մինիստրների խորհրդի եւ Արիեստակցական միությունների հայկական հանրապետական խորհրդի 13.06.1989թ. «Պետական ու հանրային բնակարանային ֆոնդի տներում բնակարանները որպես անձնական սեփականություն քաղաքացիներին վաճառելու մասին» թիվ 272 որոշմամբ հաստատված կանոնադրության 20-րդ կետի համաձայն տվյալ բնակարանը պետությունից գնելու համար 13.05.1993թ. դիմել է Երեւանի Խորհրդային շրջխորհրդի գործկոմին եւ 27.05.1993թ. կնքված առուվաճառքի պայմանագրով գնել այն որպես անձնական սեփականություն՝ դրա դիմաց վճարելով 8625 ռուբլի: Կատարվել է պետական գրանցում եւ քաղ. Թ.Կուրդիյանին տրվել է թիվ 8439 սեփականության վկայագիրը, որը 22.05.2003թ. փոխարինվել է նոր՝ սեփականության իրավունքի գրանցման թիվ 1480895 վկայականով:

Վերոհիշյալ բնակարանի նկատմամբ սեփականության իրավունքի վերաբերյալ առաջացած վեճի վերաբերյալ Երեւանի Ավան եւ Նոր Նորք համայնքների առաջին ատյանի դատարանի 2005թ. հունիսի 8-ի վճիռը վերանայելիս՝ ՀՀ քաղաքացիական գործերով վերաքննիչ դատարանն իր

2006թ. նոյեմբերի 17-ի վճռով իրավաբանորեն հաստատված է ճանաչել Հայկական ԽՍՀ Սինիստրների խորհրդի եւ Արիեստակցական միությունների հայկական հանրապետական խորհրդի 13.06.1989թ. «Պետական ու հանրային բնակարանային ֆոնդի տներում բնակարանները որպես անձնական սեփականություն քաղաքացիներին վաճառելու մասին» թիվ 272 որոշման եւ «Հայաստանի Հանրապետության պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենքի դրույթների խախտումը եւ այդ հանգամանքից ելնելով՝ անիրավաչափ է համարել վիճելի բնակարանի նկատմամբ Գ. Կուրդիյանին եւ Մ. Կուրդիյանին համասեփականատերեր ճանաչելը, եւ նշել, որ Գ. Կուրդիյանը ՀՀ պաշտպանության նախարարության միջնորդությամբ Աբովյան քաղաքի Քանաքեռ փողոցի 6-րդ շենքի 4-րդ մուտքի թիվ 31 բնակարանն ստացել, սեփականաշնորհմամբ ձեռք բերել եւ վաճառել է՝ թաքցնելով վիճելի բնակարանում իր գրանցված լինելու փաստը:

Վերանայելով ՀՀ քաղաքացիական գործերով վերաքննիչ դատարանի վերոհիշյալ վճիռը՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր 2007 մարտի 30-ի որոշմամբ բեկանել է այն, նշելով, որ Հայկական ԽՍՀ Սինիստրների խորհրդի եւ Արիեստակցական միությունների հայկական հանրապետական խորհրդի 13.06.1989թ. «Պետական ու հանրային բնակարանային ֆոնդի տներում բնակարանները որպես անձնական սեփականություն քաղաքացիներին վաճառելու մասին» թիվ 272 որոշմամբ հաստատված կանոնադրության 20-րդ կետի եւ Հայկական ԽՍՀ բնակարանային օրենսգրքի 54 հոդվածի նորմերի կիրառմամբ իրավակարգավորումը «...**պետք է մեկնաբանել սեփականաշնորհման ողջ հայեցակարգի լույսի ներքո**», եւ որ «...**տվյալ դեպքում պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի տների սեփականաշնորհման համար ընտրվել էր վաճառքի ձևը**», եւ որ «վերը նշված տրամաբանությունից է ելնում նաեւ հետագայում՝ 29.06.1993 թվականին ընդունված եւ 01.09.1993 թվականին ուժի մեջ մտած «Պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենքը» (նշելով վերջինիս 13 հոդվածի բովանդակությունը):

Երեսանի Ավան եւ Նոր Նորք համայնքների առաջին ատյանի դատարանը նոր կազմով քննության առնելով «Պետական ու հանրային բնակարանային ֆոնդի տներում բնակարանները որպես անձնական սեփականություն քաղաքացիներին վաճառելու մասին» վերոնշյալ թիվ 272 որոշմամբ հաստատված Կանոնադրության 20-րդ կետի հիման վրա՝ Երեսան քաղաքի Խորհրդային շրջխորհրդի գործկոմի 13.05.1993թ. կայացրած թիվ 10/235 որոշման օրինականության հարցը, ճանաչել է այդ որոշումը մասնակի անվավեր՝ չանդրադառնալով համասեփականատերերի կազմին, որի վերաբերյալ 2007 թվականի դեկտեմբերի 10-ին կայացրել է վճիռ:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 14.02.2008թ. վճռով մասնակի բավարարվել է Գարիկ Կուրդիյանի հայցը, ճանաչվել է նրա ընդհանուր բաժնային սեփականության իրավունքը վիճելի բնակարանի 3/10 մասի նկատմամբ եւ մերժվել է Թագուհի Կուրդիյանի, Հովհաննես եւ Տիգրան Այվազյանների հայցն ընդդեմ Գարիկ Կուրդիյանի, Ավան համայնքի քաղապետարանի՝ Երեւանի Խորհրդային շրջխորհրդի գործկոմի 13.05.1993թ. թիվ 10/235 որոշումն ընտանիքի անդամ համարելու մասով անվավեր ճանաչելու պահանջի մասին: Վճիռ կայացնելիս ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանը հետադարձ ուժով, ըստ էության, կիրառել է «Հայաստանի Հանրապետության պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենքի 13 հոդվածը՝ տարածելով այն «Պետական ու հանրային բնակարանային ֆոնդի տներում բնակարանները որպես անձնական սեփականություն քաղաքացիներին վաճառելու մասին» ՀՀ Սինիստրների խորհրդի եւ Արհեստակցական միությունների հայկական հանրապետական խորհրդի 13.06.1989թ. թիվ 272 որոշման հիման վրա՝ Երեւան քաղաքի Խորհրդային շրջխորհրդի գործկոմի 13.05.1993թ. կայացրած թիվ 10/235 որոշմամբ արդեն իսկ անձնական սեփականության իրավունքով ամբողջությամբ գնված, այլ ոչ թե սեփականաշնորհված բնակարանի նկատմամբ: Եվ, ինչպես փաստել է ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանն իր վերոհիշյալ վճռում, առաջնորդվելով նաեւ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական պալատի 30.03.2007 թվականի թիվ 3-506 (ՎԳ) որոշմամբ արտահայտված վերը հիշատակված իրավական դիրքորոշմամբ, առուվաճառքի հիմքով **որպես սեփականություն ձեռք բերված բնակարանը ճանաչել է սեփականաշնորհված՝** հիմք ընդունելով վճռի կայացման պահին իրավաբանական ուժը կորցրած՝ «ՀՀ պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» օրենքը, դրա 13 հոդվածը եւ ՀՀ բնակարանային օրենսգիրքը՝ այն մասերով, որոնք նախատեսում էին բնակարանների սեփականաշնորհման գործընթացում եւ դրանից բխող ընտանիքի չափահաս անդամների ընդհանուր համատեղ կամ բաժնային սեփականության իրավունքի իրացման ընդհանուր պայմաններ: Արդյունքում, սույն գործով դիմողը գրկվել է վիճելի բնակարանի 3/10 մասի նկատմամբ սեփականության իրավունքից: Ընդ որում, ինչպես երեսում է գործի նյութերից, վերոհիշյալ քաղաքացիական վեճի քննության եւ լուծման շրջանակներում գործնականում կիրառվել են ոչ թե ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 1-ին հոդվածի 3-րդ մասի, 10 հոդվածի 3-րդ մասի պահանջները, այլ իրավաբանական ուժ չունեցող ակտեր («ՀՀ պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ նախկին օրենքը, դրա 13 հոդվածը եւ նախկին ՀՀ բնակարանային օրենսգիրքը):

Սույն գործի քննության նախապատրաստման շրջանակներում իր լրացուցիչ բացատրությանը կից դիմողը սահմանադրական դատարան է ներկայացրել նաեւ 2006 թվականի հոկտեմբերի 9-ին կազմված եւ թվագրված կտակի պատճենը, համաձայն որի՝ Գարիկ Կուրդիյանն իր ամբողջ շարժական եւ անշարժ գույքը, ըստ դիմողի, կտակել է վեճի լուծման պահին Երեւանի Ավան եւ Նոր Նորք համայնքների դատախազության դատախազ Արմեն Աբգարյանի որդուն՝ քաղ. Վազգեն Արմենի Աբգարյանին, որպիսի փաստն իր պնդմամբ հաստատում է սույն գործով քաղաքացիական վեճի ոչ իրավաչափ լուծման մասին:

6. Առաջնորդվելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի դրույթներով՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ թեւեւ սույն գործով դիմումում բարձրացված հարցերը ձեւականորեն համապատասխանում են վերոհիշյալ օրենքի պահանջներին, այսինքն՝ առկա է գործը լուծող վերջնական դատական ակտը եւ՝ դրանով դիմողի նկատմամբ վիճարկվող ակտի ըստ էության կիրառումը, սպառվել են դատական պաշտպանության բոլոր միջոցները, եւ սահմանադրական դատարանը կասկածահարույց չի համարում ուժը կորցրած օրենքի վիճարկվող նորմի սահմանադրականությունը, այնուհանդերձ, ՀՀ Սահմանադրությամբ եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքով բավարար չեն իրավակարգավորման այն շրջանակները, որոնք թույլ կտային որոշելու անձի նկատմամբ ընդհանուր կամ մասնագիտացված դատարանի կողմից կիրառված այն ակտի սահմանադրականությունը, որն իրավաբանական ուժը կորցրել է մինչեւ սահմանադրական դատարան անձի կողմից դիմում ներկայացնելը: Ու թեւեւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածի համաձայն ՀՀ սահմանադրական դատարանն է ապահովում ՀՀ իրավակարգում Սահմանադրության գերակայությունը եւ անմիջական գործողությունը, այնուհանդերձ, օրենքով նախատեսված չլինելու պայմաններում սույն գործով առկա չէ իրավական այն միջոցը, որը համանման դեպքերում հնարավորություն կտար սահմանադրական դատարանի համապատասխան որոշման հիմքով քաղաքացու խախտված իրավունքները (այդ թվում՝ արդար դատաքննության իրավունքը) ընդհանուր (կամ մասնագիտացված) արդարադատական կարգով վերականգնելու համար: Այլ կերպ, ի տարբերություն միջազգային սահմանադրական-արդարադատական պրակտիկայի, ՀՀ-ում սահմանադրական դատարանն իրավասու չէ որոշել դատական ակտերի սահմանադրականությունը:

7. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 60 հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն սահմանադրական դատարանը կարճում է գործի վարույթը, եթե իրավական ակտը կամ դրա դրույթը, որի սահմանադրականությունը վիճարկվում է, վերացվել է կամ ուժը կորցրել է գործի դատաքն-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

նությունից առաջ կամ դրա ընթացքում եւ չի կիրառվել: Անդրադառնալով այդ նորմի դրույթների կիրառման իրավաչափության խնդրին, սահմանադրական դատարանն իր՝ 08.05.2007թ. ՄԴԱՌ-63 որոշմամբ դիրքորոշում է արտահայտել, որ դրանք «...կիրառելի են այն իրավական ակտերի կամ դրանց դրույթների նկատմամբ, որոնք իրենց իրավաբանական ուժը կորցրել են ՀՀ սահմանադրական դատարանի դիմելուց հետո՝ մինչեւ տվյալ գործի դատաքննությունն սկսելը կամ՝ դրա ընթացքում»: Սակայն սույն գործի առանձնահատկությունը պայմանավորված է **իրավաբանական ուժ չունեցող եւ վերջնական դատական ակտով կիրառված ակտի սահմանադրականության վիճարկմամբ**, որն անհամատեղելի է սահմանադրական արդարադատության ընդհանուր սկզբունքների հետ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետով, 101 հոդվածի 6-րդ կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64, 68 եւ 69 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. «Հայաստանի Հանրապետության պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենքը եւ դրա 13 հոդվածն օրենսդրի կողմից ընդունվելու, ուժի մեջ մտնելու եւ գործողության ընթացքում սահմանադրականության խնդիր չեն հարուցել եւ իրավաբանական ուժը կորցնելուց հետո չէին կարող կիրառվել դատարանների կողմից:

2. «Քաղաքացի Թագուհի Կուրդիյանի դիմումի հիման վրա՝ «Հայաստանի Հանրապետության պետական եւ հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենքի 13 հոդվածի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործով վարույթը կարճել:

3. Սահմանադրական դատարանի սույն գործով որոշումը, կտակի պատճենը, կողմի բացատրությունները տրամադրել ՀՀ դատախազությանը՝ սահմանադրական դատարանի որոշման մեջ արձանագրված իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում քննության առնելու հնարավոր իրավախախտումների փաստերը եւ օրենքով սահմանված կարգով ընթացք տալու համար:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**24 մարտի 2009 թվականի
ՄԴԱՌ-24**



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2008 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ԲԻՇԿԵԿՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ
ԱՆԿԱԽ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑ
ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՋՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԵՎ ՄԵՐՉՍԱՀՄԱ-
ՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՐԳԻ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՄԱՉԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

31 մարտի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի (զեկուցող), Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման նախարարի առաջին տեղակալ Վ. Տերտերյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2008 թվականի հոկտեմբերի 10-ին Բիշկեկում ստորագրված՝ Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների միջտարածաշրջանային եւ մերձսահմանային համագործակցության խորհրդի մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55) 2010
33

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 09.03.2009թ. ՀՀ սահմանադրական դատարանում մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Համաձայնագիրն ստորագրվել է 2008թ. հոկտեմբերի 10-ին: Համաձայնագրի նպատակն է նպաստել տարածաշրջանային եւ մերձսահմանային փոխադարձ համագործակցության հետագա զարգացմանը, որը քիտում է Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների ժողովուրդների շահերից:

2. Համաձայնագրին կցված է դրա անբաժանելի մասը հանդիսացող Խորհրդի կանոնադրությունը, որի համաձայն Խորհուրդը պետք է իրականացնի իր գործունեությունը:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- համաձայնագրի մյուս մասնակից պետությունների հետ համատեղ ստեղծել Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների միջտարածաշրջանային եւ մերձսահմանային համագործակցության խորհուրդ (Խորհուրդ), որի կազմի մեջ մտնում են համաձայնագրի մասնակից պետությունների՝ միջտարածաշրջանային եւ մերձսահմանային համագործակցության համար պատասխանատու նախարարությունների (գերատեսչությունների) ղեկավարները,
- Հայաստանի Հանրապետությունում Խորհրդի նիստերի անցկացման դեպքում կրել դրա անցկացման հետ կապված ծախսերը,
- կրել Հայաստանի Հանրապետության կողմից Խորհրդի աշխատանքներին մասնակցող անդամների գործուղման ծախսերը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2008 թվականի հոկտեմբերի 10-ին Բիշկեկում ստորագրված՝ Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

միջտարածաշրջանային եւ մերձսահմանային համագործակցության խորհրդի մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**31 մարտի 2009 թվականի
ՍԳՈ- 798**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2007 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 13-ԻՆ ԱՍՏԱՆԱՅՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ԵՎՐՈՊԱ-ԿՈՎԿԱՍ-ԱՍԻԱ ՄԻՋԱՆՅՔԻ
ՋԱՐԳԱՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԻ ՄԱՍԻՆ»
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲԱԶՄԱԿՈՂՄ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ԿՈՂՄ ՀԱՆԴԻՍԱՅՈՂ՝
2007 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆՎԱՐԻ 1-ԻՆ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆՆ
ԱՆԴԱՄԱԿՑԱԾ ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՌՈՒՄԻՆԻԱՅԻ ՆՈՐ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

31 մարտի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի (զեկուցող), Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց դատական նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2007 թվականի դեկտեմբերի 13-ին Աստանայում ստորագրված՝ «Եվրոպա-Կովկաս-Ասիա միջանցքի զարգացմանն ուղղված միջազգային տրանսպորտի մասին» հիմնական բազմակողմ համաձայնագրի Կողմ հանդիսացող՝ 2007 թվականի հունվարի 1-ին Եվրոպական միությանն անդամակցած Բուլղարիայի Հանրապետության եւ Ռումինիայի նոր կարգավիճակին առնչվող փոփոխությունների մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտա-

վորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 11.03.2009թ. ՀՀ ՄԳ մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ տրանսպորտի եւ կապի նախարար Գ. Սարգսյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով արձանագրությունը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Չ Ե Ց** .

1. «Եվրոպա-Կովկաս-Ասիա միջանցքի զարգացմանն ուղղված միջազգային տրանսպորտի մասին» հիմնական բազմակողմ համաձայնագրի Կողմ հանդիսացող՝ 2007 թվականի հունվարի 1-ին Եվրոպական միությանն անդամակցած Բուլղարիայի Հանրապետության եւ Ռումինիայի նոր կարգավիճակին առնչվող փոփոխությունների մասին արձանագրությունն ստորագրվել է 2007 թվականի դեկտեմբերի 13-ին՝ Աստանայում:

Արձանագրությունն ստորագրվել է «Եվրոպա-Կովկաս-Ասիա միջանցքի զարգացմանն ուղղված միջազգային տրանսպորտի մասին» հիմնական բազմակողմ համաձայնագրում եւ դրա տեխնիկական հավելվածներում լրացումներ եւ փոփոխություններ կատարելու նպատակով:

2. Արձանագրությանը համաձայն Կողմերը Հիմնական համաձայնագրում եւ դրա տեխնիկական հավելվածում համաձայնել են կատարել փոփոխություններ, մասնավորապես.

արձանագրության ուժի մեջ մտնելու ամսաթվից Բուլղարիայի Հանրապետությունը եւ Ռումինիան **չեն կիրառելու** հետեւյալ դրույթները.

«Եվրոպա-Կովկաս-Ասիա միջանցքի զարգացմանն ուղղված միջազգային տրանսպորտի մասին» հիմնական բազմակողմ համաձայնագրում փոփոխություններ կատարելու մասին արձանագրության 2-րդ եւ 3-րդ կետերը, 4-րդ կետը,

Հիմնական համաձայնագրի «Միջազգային ավտոմոբիլային ճանապարհներով փոխադրումների մասին» տեխնիկական հավելվածի 8-րդ հոդվածը,

Հիմնական համաձայնագրի «Մաքսային ընթացակարգերի եւ փաստաթղթերի մշակման մասին» տեխնիկական հավելվածը,

Հիմնական համաձայնագրի «Միջազգային երկաթուղային փոխադրումների մասին» տեխնիկական հավելվածի 2-րդ հավելումը:

Կողմերը համաձայնել են կատարել նաեւ հետեւյալ լրացումները.

1) Հիմնական համաձայնագրի 6-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությունը լրացնել նոր կետով, որը շարադրված է հետեւյալ կերպ. «Հաշվի առնելով Բուլղարիայի Հանրապետության եւ Ռումինիայի անդամակցությունը

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ԵՄ-ին՝ այս դրույթները չեն կիրառվում նրանց կողմից Եվրոպական միության անդամ պետություններին կամ որեւէ այլ երրորդ երկրի տրվող արտոնությունների նկատմամբ»,

2) Հիմնական համաձայնագրի «Միջազգային առեստրային ծովագնացության մասին» տեխնիկական հավելվածի 9-րդ հոդվածը լրացնել նոր՝ 4-րդ պարբերությամբ, որը շարադրված է հետեւյալ կերպ. «Հաշվի առնելով Ռուսիայի եւ Բուլղարիայի Հանրապետության անդամակցությունը ԵՄ-ին՝ սույն հոդվածի դրույթները չեն կիրառվում նրանց կողմից Եվրոպական միության անդամ պետություններին կամ որեւէ այլ երրորդ երկրի տրվող արտոնությունների նկատմամբ»:

3. Արձանագրության շրջանակներում Կողմերը համաձայնել են նաեւ, որ Հիմնական համաձայնագրի այն Կողմերը, որոնք Եվրոպական միության անդամներ են, մասնակցեն Եվրոպա-Կովկաս-Ասիա տրանսպորտային միջանցքի հետագա զարգացմանը միայն այն դեպքում, եթե այն ամբողջությամբ համապատասխանում է եվրոպական իրավունքին /կետ IV/:

Քննարկվող արձանագրությունում ամրագրված պարտավորությունները համահունչ են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 9 հոդվածին:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց** .

1. «Եվրոպա-Կովկաս-Ասիա միջանցքի զարգացմանն ուղղված միջազգային տրանսպորտի մասին» հիմնական բազմակողմ համաձայնագրի Կողմ հանդիսացող՝ 2007 թվականի հունվարի 1-ին Եվրոպական միությանն անդամակցած Բուլղարիայի Հանրապետության եւ Ռուսիայի նոր կարգավիճակին առնչվող փոփոխությունների մասին արձանագրությունում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**31 մարտի 2009 թվականի
ՍԳՈ- 799**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2008 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 8-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՇՎԵՅՑԱՐԻԱՅԻ ՀԱՄԱԳԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

10 ապրիլի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Զ. Դուկասյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի (զեկուցող),

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների նախարար Մ. Շահգեղյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2008 թվականի դեկտեմբերի 8-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Շվեյցարիայի Համադաշնության կառավարության միջեւ արտակարգ իրավիճակների ժամանակ համագործակցության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարան 18.03.2009թ. մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. Համաձայնագիրն ստորագրվել է 2008թ. դեկտեմբերի 8-ին Երեւանում՝ արտակարգ իրավիճակներում Հայաստանի եւ Շվեյցարիայի համագործակցության նպատակով:

2. Համաձայնագրով արտակարգ իրավիճակներում Շվեյցարիայի կառավարությունը Հայաստանի կառավարությանը կտրամադրի ցանկացած տեսակի աջակցություն: Աջակցությունը ներառում է ցանկացած տեսակի տեղակայման գործընթաց աղետի օրը, արտակարգ իրավիճակների ընթացքում եւ վերականգնողական աշխատանքներ իրականացնելիս:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- ձեռնարկել բոլոր միջոցները՝ արդյունավետ, արագ եւ համապատասխան մակարդակի աջակցություն երաշխավորելու համար,
- տեղակայման գործընթացի համակարգում այնքանով, որքանով հնարավոր է, համակարգել տեղակայման եւ աջակցության գործընթացները, ինչպես նաեւ համակարգել աջակցող կազմակերպությունների գործողությունները, ինչպիսիք են ոչ կառավարական կազմակերպությունները, պետությունները եւ կազմակերպությունները,
- իր հաշվին տրամադրել արտակարգ իրավիճակների եւ վերականգնողական խմբին աշխատանքներ ծավալելու համար անհրաժեշտ պայմաններ, եթե տեղակայման գործընթացով առկա է նման պահանջ,
- ազատել ցուցաբերվող աջակցությունը ձեւակերպումներից, հատկապես սարքավորումների եւ օգնության համար նախատեսված պարագաների համար սահմանվող ֆորմալ պահանջներից, ապահովել դրանց պահեստավորումը եւ վերարտահանումը,
- երաշխավորել Հայաստանի տարածք մարդկանց եւ սարքավորումների մուտքը եւ ելքը՝ պետական սահմանում առանց խոչընդոտների հարուցման,
- ապահովել որոնողափրկարարական շների՝ երկրի տարածք մուտք գործելն ու դուրս գալը, վերացնել անասնաբուժական բոլոր պահանջները,

- վերականգնողական խմբին, օգտագործվող բոլոր սարքավորումները, օգնության պարագաներն ազատել բոլոր տեսակի ուղղակի եւ անուղղակի հարկերից եւ տուրքերից, մաքսագերծումից եւ այլ վճարներից,
 - ազատել արտակարգ իրավիճակների եւ վերականգնողական խմբին բոլոր մաքսային ընթացակարգերից, ուղղակի եւ անուղղակի հարկերից եւ այլ վճարներից, ինչպիսիք են կանխիկ գումարի ներմուծման եւ արտահանման հետ կապված վճարները,
 - չլիտարկել թմրանյութերի ներմուծումը կամ տեղակայումից հետո դրանց չօգտագործված չափաբաժնի վերարտահանումը որպես ներմուծում կամ արտահանում՝ թմրադեղերի մասին միջազգային համաձայնագրի համաձայն,
 - ապահովել զոյություն ունեցող հեռահաղորդակցման միջոցների կամ հատուկ հաճախականության օգտագործումը, ինչպես նաեւ ապահովել արտակարգ իրավիճակների եւ վերականգնողական խմբի կողմից արտակարգ իրավիճակների հեռահաղորդակցման համակարգի հիմնադրումը,
 - ստանձնել տեղակայումն իրականացնելիս արտակարգ իրավիճակների եւ վերականգնողական խմբի անդամների պատճառած վնասների համար պատասխանատվությունը՝ բացառությամբ այն դեպքի, երբ այդ վնասը հասցվել է դիտավորությամբ կամ կոպիտ անփութության հետեւանքով:
4. Համաձայնագիրը սահմանում է նաեւ համապատասխան իրավասու մարմինների համագործացության կարգը եւ նպատակները, համաձայնագրի դրույթների մեկնաբանման եւ նշված ծառայությունների կատարման առնչությամբ ծագած տարաձայնությունների լուծման կարգը, համաձայնագրում փոփոխություններ եւ լրացումներ, ինչպես նաեւ համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելու եւ գործողությունը դադարելու կարգն ու ժամկետները:
5. Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ համաձայնագրի հայերեն եւ անգլերեն բնօրինակների միջեւ առկա են որոշ տարբերություններ: Սույն փաստին իր գրավոր բացատրությունում անդրադարձել է նաեւ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչը: Ելնելով համաձայնագրի այն դրույթից, որ համաձայնագրի դրույթների կիրառման եւ մեկնաբանման ընթացքում տարաձայնություններ առաջանալու դեպքում նախապատվությունը տրվում է անգլերեն տեքստին, սահմանադրական դատարանն իր դիրքորոշումն արտահայտում է՝ հիմնվելով նաեւ համաձայնագրի անգլերեն բնօրինակի վրա:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց** .

1. 2008 թվականի դեկտեմբերի 8-ին Երեւանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Շվեյցարիայի Համադաշնության կառավարության միջեւ արտակարգ իրավիճակների ժամանակ համագործակցության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**10 ապրիլի 2009 թվականի
ՍԴՈ- 800**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2008 ԹՎԱԿԱՆԻ ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ՍՈՖԻԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ
ԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՅԱՌԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» 1995
ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՊՐԻԼԻ 10-ԻՆ ՍՈՖԻԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

28 ապրիլի 2009 թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի Ջ. Դուկասյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց դատական նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Հայաստանի Հանրապետության եւ Բուլղարիայի Հանրապետության միջեւ «Հայաստանի Հանրապետության եւ Բուլղարիայի Հանրապետության միջեւ եկամտունների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու մասին» 1995 թվականի ապրիլի 10-ին Սոֆիայում ստորագրված համաձայնագրում փոփոխություններ կատարելու մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55)2010

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի դիմումը՝ մուտքագրված 2009 թվականի ապրիլի 1-ին:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալ Ս. Կարայանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով արձանագրությունը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության եւ Բուլղարիայի Հանրապետության միջեւ «Հայաստանի Հանրապետության եւ Բուլղարիայի Հանրապետության միջեւ եկամուտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու մասին» 1995 թվականի ապրիլի 10-ին Սոֆիայում ստորագրված համաձայնագրում փոփոխություններ կատարելու մասին արձանագրությունն ստորագրվել է 2008 թվականի դեկտեմբերի 10-ին՝ Սոֆիայում:

2. «Հայաստանի Հանրապետության եւ Բուլղարիայի Հանրապետության միջեւ եկամուտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու մասին» 1995 թվականի ապրիլի 10-ին Սոֆիայում ստորագրված համաձայնագիրը ՀՀ-ում վավերացվել է 1995թ. սեպտեմբերի 26-ին՝ Ազգային ժողովի Ն-012-Մ որոշմամբ:

3. Արձանագրության նպատակն է անհրաժեշտ փոփոխություններ կատարել «Հայաստանի Հանրապետության եւ Բուլղարիայի Հանրապետության միջեւ եկամուտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու մասին» 1995 թվականի ապրիլի 10-ին Սոֆիայում ստորագրված համաձայնագրում (այսուհետ՝ Համաձայնագիր), եւ Համաձայնագիրը համապատասխանեցնել երկու պետությունների տնտեսական եւ իրավական փոփոխություններին:

4. Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է, մասնավորապես՝

- Համաձայնագրի գործողությունը տարածել շահութահարկի, ֆիզիկական անձանց եկամտահարկի եւ գույքահարկի վրա,
- ուժը կորցրած ճանաչել Համաձայնագրի 8-րդ հոդվածի 2-րդ կետը եւ 28-րդ հոդվածը,
- երաշխավորել, որ գանձվող հարկը չի գերազանցի շահաբաժինների համախառն գումարի 5%-ը, եթե ռեզիդենտը համարվում է շահաբաժիններ վճարող ընկերության գույքի առնվազն 100.000 ԱՄՆ դոլարի կամ ազգային արժույթով դրա համարժեք գումարի սեփականատե-

րը, եթե շահաբաժիններ ստացողը շահաբաժինների փաստացի սեփականատերն է,

- երաշխավորել, որ Հայաստանի Հանրապետությունում առաջացած տոկոսներից գանձված հարկը չի գերազանցի տոկոսների համախառն գումարի 5%-ը, եթե այդպիսի տոկոսները վճարվել են բանկի կամ ֆինանսական հաստատության կողմից տրված ցանկացած փոխառության դիմաց, կամ տոկոսների համախառն գումարի 10%-ը՝ մյուս բոլոր դեպքերում, եթե տոկոսների փաստացի սեփականատերը Բուլղարիայի Հանրապետության ռեզիդենտ է,
- երաշխավորել, որ Հայաստանի Հանրապետությունում առաջացած ռոյալթիից գանձվող հարկը չի գերազանցի ռոյալթիի համախառն գումարի 5%-ը՝ ստացված որպես փոխհատուցում գրական, գեղարվեստական կամ գիտական ցանկացած ստեղծագործության, ներառյալ կինոժապավենների, կամ հեռուստառադիոհեռարձակման համար նախատեսված տեսաժապավենների կամ ձայներիզների հեղինակային իրավունքի, օգտագործելու կամ օգտագործելու համար իրավունքի տրամադրման դիմաց, կամ ռոյալթիի համախառն գումարի 10%-ը՝ մյուս բոլոր դեպքերում, եթե ռոյալթիի փաստացի սեփականատերը Բուլղարիայի Հանրապետության ռեզիդենտ է,
- Համաձայնագրի 13-րդ հոդվածի 1-ին, 2-րդ, 3-րդ եւ 3.ա կետերում չնշված ցանկացած այլ գույքի օտարումից առաջացած եկամուտները ՀՀ-ում հարկել միայն այն պարագայում, եթե գույք օտարողը ՀՀ ռեզիդենտ է,
- երաշխավորել, որ Համաձայնագրի 19-րդ հոդվածի 2-րդ կետի դրույթների պահպանմամբ՝ Բուլղարիայի Հանրապետության ռեզիդենտին նախկինում կատարած վարձու աշխատանքի համար վճարված կենսաթոշակները եւ այլ նմանատիպ վարձատրությունը եւ անուիտետը կհարկվեն միայն Բուլղարիայի Հանրապետությունում,
- չնայած Համաձայնագրի 18-րդ հոդվածի 1-ին կետի դրույթներին՝ երաշխավորել, որ վճարված կենսաթոշակները եւ Բուլղարիայի Հանրապետության սոցիալական ապահովման համակարգի մաս կազմող պետական ծրագրով կատարված նմանատիպ այլ վարձատրությունը կհարկվեն միայն Բուլղարիայի Հանրապետությունում,
- ապահովել, որպեսզի ՀՀ իրավասու մարմինները Համաձայնագրի կամ ՀՀ օրենքների դրույթների կիրառման համար անհրաժեշտ տեղեկություններ կփոխանցեն Բուլղարիայի Հանրապետության իրավասու մարմիններին ՀՀ կամ ՀՀ իշխանության տեղական մարմինների անունից կիրառվող ցանկացած տեսակի եւ բնույթի հարկերի

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

վերաբերյալ, քանի դեռ այդ հարկումը չի հակասում Համաձայնագրին,

- արձանագրությունը տարածել եկամտի եւ գույքի վրա՝ արձանագրության ուժի մեջ մտնելու տարվան հաջորդող օրացուցային տարվա հունվարի 1-ին կամ հունվարի 1-ից հետո սկսվող հարկային տարում:

5. Հայաստանի Հանրապետության՝ արձանագրությամբ ստանձնած պարտավորությունները բխում են միջազգային փոխշահավետ համագործակցության հաստատման վերաբերյալ ՀՀ Սահմանադրության 9 հոդվածում ամրագրված սկզբունքներից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2008 թվականի դեկտեմբերի 10-ին Սոֆիայում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Բուլղարիայի Հանրապետության միջև «Հայաստանի Հանրապետության եւ Բուլղարիայի Հանրապետության միջև եկամտունների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու մասին» 1995 թվականի ապրիլի 10-ին Սոֆիայում ստորագրված համաձայնագրում փոփոխություններ կատարելու մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**28 ապրիլի 2009 թվականի
ՍԳՈ-801**



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2008 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ԱԹԵՆՔՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ՀՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐՈՒՄ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԶԻՆՎԱԾ ՈՒԺԵՐԻ ԱՆՉՆԱԿԱԶՄԻ
ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ԱՐՉԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

28 ապրիլի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ.Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Զ. Դուկասյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2008 թվականի նոյեմբերի 10-ին Աթենքում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության եւ Հունաստանի Հանրապետության ազգային պաշտպանության նախարարության միջեւ Հունաստանի Հանրապետության ազգային պաշտպանության նախարարության ռազմական ուսումնական հաստատություններում եւ ուսումնական կենտրոններում

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55)2010

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

րում Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի անձնակազմի ուսուցման մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանում 2009թ. ապրիլի 7-ին մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարի տեղակալ Ա. Նազարյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով արձանագրությունը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության եւ Հունաստանի Հանրապետության ազգային պաշտպանության նախարարության միջեւ Հունաստանի Հանրապետության ազգային պաշտպանության նախարարության ռազմական ուսումնական հաստատություններում եւ ուսումնական կենտրոններում Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի անձնակազմի ուսուցման մասին արձանագրությունն (այսուհետ՝ Արձանագրություն) ստորագրվել է 2008թ. նոյեմբերի 10-ին՝ Աթենքում:

Արձանագրության նպատակը Հունաստանի Հանրապետության ազգային պաշտպանության նախարարության ռազմական ուսումնական հաստատություններում եւ ուսումնական կենտրոններում Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի անձնակազմի ուսուցման հետ կապված հարաբերությունների կարգավորումն է:

Արձանագրությամբ նախատեսված են ուսուցումն իրականացնող՝ Հունաստանի Հանրապետության ազգային պաշտպանության նախարարության ռազմական ուսումնական հաստատությունների ցանկը, ռազմաուսումնական հաստատություններում Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի անձնակազմի ուսուցման համար պատասխանատու՝ Արձանագրության երկու կողմերի համապատասխան մարմինների շրջանակը, ուսուցման նպատակով ընտրված ուսանողներին ներկայացվող պահանջները եւ ուսուցման համար թեկնածուների ընտրության չափանիշները, ուսուցման իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսավորման համապատասխան սկզբունքները եւ այլն:

Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է, մասնավորապես.

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- ապահովել ուսանողների տրանսպորտային եւ ուղեբեռային ծախսերը դեպի Հունաստանի Հանրապետության ռազմատուտմնական հաստատություններ եւ հակառակ ուղղությամբ,

- ապահովել Հունաստանի Հանրապետության տարածք մուտքի եւ այնտեղից ելքի համար պահանջվող անհրաժեշտ փաստաթղթերը,

- ապահովել Հունաստանի Հանրապետության տարածքում ուսանողի մնալու ընթացքում անհրաժեշտ ապահովագրությունը,

- սեղմ ժամկետներում հետ կանչել կարգապահական խախտումների հետեւանքով հեռացված ուսանողին՝ Հունաստանի Հանրապետության համապատասխան մարմինների հետ պայմանավորվածություն ձեռք բերելուց հետո:

Արձանագրության համաձայն՝ մինչեւ յուրաքանչյուր տարվա օգոստոսի 30-ը ռազմական ուսումնական հաստատություններում ուսանողների թվի վերաբերյալ Արձանագրության երկու կողմերի միջեւ պետք է ստորագրվի Հավելված, որը կհանդիսանա Արձանագրության անբաժանելի մասը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 2008 թվականի նոյեմբերի 10-ին Աթենքում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության եւ Հունաստանի Հանրապետության ազգային պաշտպանության նախարարության միջեւ Հունաստանի Հանրապետության ազգային պաշտպանության նախարարության ռազմական ուսումնական հաստատություններում եւ ուսումնական կենտրոններում Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի անձնակազմի ուսուցման մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**28 ապրիլի 2009 թվականի
ՍԳՈ-802**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԳԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**«ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՆԳՐԵՍ» ՆԱԽԸՆՏՐԱԿԱՆ ԳԱՇԻՆՔԻ ԴԻՄՈՒՄԻ
ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍՊՐՔԻ 10 ՀՈԳՎԱԾԻ 3-ՐԴ ՄԱՍԻ
1-ԻՆ ՊԱՐԲԵՐՈՒԹՅԱՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 մայիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Զ. Դուկասյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ դիմող եւ պատասխանող կողմերի ներկայացուցիչների,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի, 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց ««Հայ ազգային կոնգրես» նախընտրական դաշինքի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին պարբերության՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը «Հայ ազգային կոնգրես» նախընտրական դաշինքի՝ 16.04.2009թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով ՀՀ ընտրական օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, այդ թվում՝ դի-

մող կողմի միջնորդություններն ու հարցադրումները, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. ՀՀ ընտրական օրենսգիրքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 1999թ. փետրվարի 5-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1999թ. փետրվարի 17-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999թ. փետրվարի 28-ից:

ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածը վերնագրված է «Քաղաքացիներին ընտրողների ցուցակում ընդգրկելը»: Նշված հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին պարբերությունը սահմանում է. «Համայնքի ընտրողների ցուցակում ընդգրկվում են սույն օրենսգրքի 2 հոդվածի համաձայն ընտրելու իրավունք ունեցող յուրաքանչյուր ոք, ինչպես նաեւ այդ համայնքում բնակվող եւ որեւէ համայնքում հաշվառում չունեցող, իսկ սույն կետի երկրորդ պարբերությամբ նախատեսված դեպքում՝ նաեւ այլ համայնքում հաշվառված քաղաքացիները: Ընտրելու իրավունք ունեցող եւ հաշվառում չունեցող քաղաքացիները քվեարկության օրվանից մինչեւ 21 օր առաջ իրենց համայնքի ղեկավարին, իսկ քվեարկության օրվանից ոչ ուշ, քան մինչեւ 15 օր առաջ՝ նաեւ լիազոր մարմնի կամ նրա համապատասխան ստորաբաժանման ղեկավարին կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած կարգով ներկայացնում են ընտրողների ցուցակում ընդգրկվելու վերաբերյալ հայտ: Հաշվառում չունեցող քաղաքացիներն ընտրողների ցուցակում ընդգրկվում են բնակության վայրի մասին տեղեկանքի հիման վրա»:

1999թ. փետրվարի 5-ին ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ՀՀ ընտրական օրենսգիրքն ընդունվելուց ի վեր օրենսգրքի 10 հոդվածը փոփոխվել է վեց անգամ (13.10.1999թ. ՀՕ-2, 05.04.2000թ. ՀՕ-47, 03.07.2002թ. ՀՕ-406-Ն, 19.05.2005թ. ՀՕ-101-Ն, 22.12.2006թ. ՀՕ-1-Ն, 16.11.2007թ. ՀՕ-219-Ն օրենքներ):

2. Գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետեւյալին: Դիմողը 03.04.09թ. ՀՀ վարչական դատարան հայցադիմում է ներկայացրել ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 26.02.09թ. «Երեւանի ավագանու 2009թ. մայիսի 31-ի ընտրությունների նախապատրաստման եւ անցկացման հիմնական միջոցառումների ժամանակացույցը հաստատելու մասին» թիվ 12-Ա որոշման հավելվածի 10-րդ կետն ավելի բարձր իրավաբանական ուժ ունեցող ակտին հակասելու եւ անվավեր ճանաչելու պահանջի մասին: Որոշման հավելվածի 10-րդ կետի համաձայն՝ հաշվառում չունեցող քաղաքացիներն ընտրողների ցուցակներում ընդգրկվելու վերաբերյալ հայտ կարող են ներկայացնել համայնքի ղեկավարին՝ քվեարկության օրվանից մինչեւ 21 օր առաջ, լիազոր մարմին կամ նրա

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

տարածքային ստորաբաժանում՝ քվեարկության օրվանից ոչ ուշ, քան 15 օր առաջ: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը հաշվառում չունեցող քաղաքացիներին ընտրողների ցուցակներում ընդգրկելու միջոցառման ժամանակացույցը սահմանելիս որպես իրավական հիմք է ընդունել ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի առաջին պարբերության մեջ ամրագրված վիճարկվող դրույթը:

Վարչական դատարան ներկայացված հայցադիմումում դիմողի փաստարկները հանգել են նրան, որ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 2 հոդվածը թույլ չի տալիս տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններին մասնակից դարձնել նաեւ տվյալ համայնքում չհաշվառված, սակայն բնակվող անձանց, քանզի այդ նորմի վերլուծությունից «...սկսելիս է դառնում, որ տեղական ինքնակառավարման մարմնի ընտրություններին մասնակցելու իրավունք ունենալու համար, ընտրողը կարող է կամ լինել, կամ չլինել Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի, սակայն պարտավոր է լինել 18 տարեկան եւ բարձր, հաշվառված լինել եւ փաստացի բնակվել, տվյալ դեպքում, Երեւան քաղաքում, առնվազն 1 տարվա ընթացքում»: Ըստ հայցադիմումում դիմողի արտահայտած դիրքորոշման՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ ընտրողների ցուցակների կազմման վերաբերյալ 10 հոդվածի 4-րդ մասի առկայության պայմաններում անհասկանալի եւ անտրամաբանական է տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների առնչությամբ օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի կիրառումը, որը, ըստ դիմողի, վերաբերում է համապետական ընտրություններին:

Վարչական դատարանն իր՝ 09.04.2009թ. թիվ ՎԴ-1641/05/09 գործով կայացրած վճռով մերժել է «Հայ ազգային կոնգրես» նախընտրական դաշինքի հայցը՝ կիրառելով ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին պարբերությամբ սահմանված դրույթները եւ իրավաչափ համարելով տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ համայնքի ընտրողների ցուցակում՝ հաշվառում չունեցող, սակայն տվյալ համայնքում բնակվող քաղաքացիների ընդգրկումը:

3. Դիմողի պնդմամբ՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի առաջին պարբերության մեջ ամրագրված դրույթը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 2, 4, 11.1., 30, 105 հոդվածների պահանջներին:

Ըստ դիմողի՝ վարչական դատարանի կողմից իր հայցադիմումի մերժման պատճառն այն է, որ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին պարբերության դրույթները դատարանի կողմից ընկալվել են որպես տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժա-

մանակ ընտրողների ցուցակների կազմմանը վերաբերող իրավական նորմեր, ինչն էլ, իր հերթին, բերում է նաև այլ իրավական նորմերի հակասահմանադրական մեկնաբանման:

Դիմողի կարծիքով, վարչական դատարանի մեկնաբանությունը եւ դրա վրա հիմնված իրավական ակտերի կիրառումը հնարավորություն չեն տալիս կատարելու ՀՀ Սահմանադրության 2, 4, 11.1., 30, 105 հոդվածների պահանջները եւ խառնաշփոթ են ստեղծում տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրական օրենսդրությունում:

Ըստ դիմողի՝ վիճարկվող նորմը ձեւակերպված է այնքան անորոշ, ոչ միանշանակ, ոչ հստակ, որ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը եւ վարչական դատարանն այն ընկալում, մեկնաբանում եւ կիրառում են ՀՀ Սահմանադրության նշված հոդվածների նորմերին ոչ համահունչ: Ուստի՝ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին պարբերությունն անորոշ, ոչ միանշանակ, ոչ հստակ ձեւակերպված լինելու առումով «...անհամատեղելի է իրավական պետության հատկանիշներից իրավական որոշակիության սկզբունքի հետ՝ ամրագրված Սահմանադրության 1-ին հոդվածում»:

4. Ըստ պատասխանողի՝ վիճարկվող հոդվածը շարադրված է բավարար հստակությամբ, որով թույլ է տալիս տեսնելու օրենսդրի կամքը՝ ակտիվ ընտրական իրավունքի իրականացման, ինչպես նաև այդ իրավունքի իրականացման համար սահմանափակումներ չհարուցելու մասով:

Պատասխանող կողմը գտնում է, որ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին պարբերությունում նշված՝ «համայնքում բնակվող եւ որեւէ համայնքում հաշվառում չունեցող քաղաքացիները» համապատասխան համայնքում բնակվող, սակայն բնակչության պետական ռեգիստրում հաշվառում չունեցող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիներն են: Այս առումով, եթե ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի դրույթները վերաբերում են ինչպես համապետական, այնպես էլ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններին, ապա «յուրաքանչյուր ոք» եզրույթը՝ վիճարկվող հոդվածի շրջանակում, կիրառվում է միայն այն դեպքում, երբ կանոնակարգումը վերաբերում է բացառապես տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններին:

Ըստ պատասխանողի՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածը ներառված է օրենսգրքի ընդհանուր դրույթների բաժնում, որտեղ գետեղված դրույթները տարածվում են բոլոր ընտրությունների վրա, եթե այդ ընտրություններին վերաբերող կոնկրետ բաժիններում այլ բան սահմանված չէ:

Պատասխանողը, միաժամանակ, «համայնքում բնակվող եւ որեւէ համայնքում հաշվառում չունեցող» ՀՀ քաղաքացիների ընտրական իրավունքի

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

քի իրացումն ինքնին իրավաչափ է համարում, ինչը պայմանավորված է բացառիկ դեպքերում՝ «Բնակչության պետական ռեգիստրի մասին» ՀՀ օրենքի տրամաբանության շրջանակում բնակչի պարտադիր հաշվառվելու պարտականության չկատարման կամ ոչ պատշաճ կատարման հետեւանքների հաղթահարման անհրաժեշտությամբ:

Հերքելով վիճարկվող դրույթի՝ ՀՀ Սահմանադրության 2, 4, 11.1., 30 եւ 105 հոդվածներին հակասության վերաբերյալ դիմողի պնդումները՝ պատասխանող կողմը նշում է, որ վիճարկվող նորմը ոչ միայն չի հակասում ՀՀ Սահմանադրության 2, 4 եւ 30 հոդվածների իրավանորմներին, այլեւ, ընդհակառակն՝ ապահովում է նշված հոդվածներով սահմանված իշխանության իրականացման մեխանիզմի առավել արդյունավետ կատարմանը: Ի հիմնավորումն իր այդ եզրահանգմանը՝ պատասխանողը, մասնավորապես, նշում է, որ ՀՀ Սահմանադրության 30 հոդվածն սպառիչ կերպով սահմանում է այն քաղաքացիների շրջանակը, ում ընտրելու եւ ընտրվելու իրավունքը կարող է սահմանափակվել: Սահմանադրական այդ իրավունքը կարող է սահմանափակվել միայն ՀՀ Սահմանադրության 43 հոդվածում նշված դեպքերում եւ հիմքերով: ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 55 եւ 56 հոդվածներից բխում է, որ քվեարկությանը մասնակցել կարող են միայն ընտրողների ցուցակներում ընդգրկված քաղաքացիները: Հետեւաբար, ընտրողների ցուցակներում ընդգրկվելու՝ քաղաքացու բացարձակ իրավունքի ճանաչումը՝ առանց որեւէ ցենզի առկայության, ինքնին ունի սահմանադրական նշանակություն, քանի որ անհրաժեշտ է ազատ ընտրությունների միջոցով ժողովրդաիշխանության իրականացման, ընդհանուր ընտրությունների անցկացման եւ ընտրական իրավունքի իրացման համար: Պատասխանող կողմը գտնում է, որ անհիմն նստակեցության ցենզի հիմքով քաղաքացու ընտրելու իրավունքի իրացմանը խոչընդոտելը եւ այդ կարգով ակտիվ ընտրական իրավունքը սահմանափակելն անհամատեղելի կլինեն ՀՀ Սահմանադրության 2, 3, 4 եւ 30 հոդվածների հետ: Պատասխանողի պնդմամբ՝ իրավակիրառ մարմինները ճիշտ մեկնաբանություն են տվել իրավական նորմին, որը համահունչ է նաեւ ՀՀ Սահմանադրությանը:

5. Սույն գործի շրջանակներում ՀՀ սահմանադրական դատարանը կարելի է համարում անդրադարձը տեղական ինքնակառավարման մակարդակում անձանց ընտրական իրավունքի իրացման հիմնախնդրին առնչվող մի շարք հիմնարար հասկացությունների սահմանադրաիրավական բովանդակությանը: Դրանք են, մասնավորապես, «ընտրական իրավունք», «տեղական ինքնակառավարում», «համայնք», «քաղաքացի», «յուրաքանչյուր ոք», «համայնքի բնակիչ», «բնակիչների հաշվառում», «մշտական բնակության վայր», «համայնքի ընտրողների ցուցակ», «համապե-

տական ընտրությունների ժամանակ կազմվող ընտրողների ցուցակ», «տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ կազմվող ընտրողների ցուցակ» հասկացությունները, որոնց վերաբերյալ ՀՀ օրենսդրության մեջ առկա են որոշակի հասկացութային հստակեցումներ:

6. ՀՀ Սահմանադրության 30 հոդվածը սահմանում է երկու սկզբունքային դրույթ: Նախ. «**Հայաստանի Հանրապետության` տասնութ տարին լրացած քաղաքացիներն ունեն ընտրելու եւ հանրաքվեներին մասնակցելու, ինչպես նաեւ անմիջականորեն եւ կամքի ազատ արտահայտությամբ ընտրված իրենց ներկայացուցիչների միջոցով պետական կառավարմանը եւ տեղական ինքնակառավարմանը մասնակցելու իրավունք**»: Երկրորդ` «**Օրենքով կարող է սահմանվել Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն չունեցող անձանց` տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններին եւ տեղական հանրաքվեներին մասնակցելու իրավունքը**»:

Այնհայտ է, որ Սահմանադրությունը ճանաչում է ինչպես ՀՀ քաղաքացիների ընտրական իրավունքը, այնպես էլ տեղական ինքնակառավարման մակարդակում ՀՀ քաղաքացիություն չունեցող անձանց համար օրենքով նման իրավունքի նախատեսման հնարավորությունը:

Սահմանադրորեն նախատեսված այդ հնարավորությունից ելնելով ՀՀ ընտրական օրենսգիրքը (հոդվ. 2) սահմանել է նման իրավունք ՀՀ քաղաքացիություն չունեցող այն անձանց համար, ովքեր համապատասխան համայնքում առնվազն մեկ տարվա հաշվառում ունեն եւ փաստացի բնակվում են այդտեղ:

ՀՀ Սահմանադրությունը սահմանում է նաեւ, որ. «Տեղական ինքնակառավարումն իրականացվում է համայնքներում» (հոդվ. 104): Ընդ որում, **տեղական ինքնակառավարումը համայնքի իրավունքն ու կարողությունն է` սեփական պատասխանատվությամբ բնակիչների բարօրության նպատակով Սահմանադրությանը եւ օրենքներին համապատասխան լուծելու տեղական նշանակության հարցերը:**

Սահմանադրության 104.1. հոդվածի համաձայն` համայնքը մեկ կամ մի քանի բնակավայրերի **բնակչության հանրությունն է:** Համայնքի սեփականությունը կառավարելու եւ տնօրինելու, համայնքային նշանակության հարցեր լուծելու եւ համայնքի պահանջմունքների բավարարմանն ուղղված այլ լիազորությունները համայնքն իրականացնում է որպես սեփական լիազորություններ (հոդվ. 105):

Այսպիսով, «տեղական ինքնակառավարում» եւ «համայնք» հասկացությունները փոխապայմանավորված են: Համայնքը նույն բնակավայրում

ապրող բնակչության հանրություն է: Հետեւաբար, **նույն բնակավայրում ապրող բնակչության կողմից** իր սեփականությունը կառավարելը եւ տնօրինելը, համայնքային նշանակության, ինչպես նաեւ իրենց պահանջմունքների բավարարմանն ուղղված այլ հարցերի լուծումը կազմում է տեղական ինքնակառավարման բովանդակությունը:

Տեղական ինքնակառավարման մակարդակում ընտրական իրավունքն ինքնակառավարման իրականացմանը մասնակցելու համայնքի բնակչի իրավունքն ու հնարավորությունն է, ինչը կոչված է նրան մասնակից դարձնելու համայնքի սեփականության կառավարմանը եւ տնօրինմանը, համայնքային նշանակության հարցերի լուծմանը եւ համայնքի պահանջմունքների բավարարմանն ուղղված այլ լիազորությունների իրականացմանը:

Սահմանադրության «Տեղական ինքնակառավարումը» գլխում շեշտվում են «բնակիչ» (հոդվ. 104, 104.1.) եւ «համայնքի անդամ» (հոդվ. 107) հասկացությունները: Ընդ որում, Սահմանադրության 107 հոդվածի առաջին մասի համաձայն՝ **տեղական ինքնակառավարման իրավունքը պատկանում է համայնքին**, այսինքն՝ **տվյալ բնակավայրի բնակչության հանրությանը**:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններում բնակչության մասնակցությունը ժողովրդավարության ինքնուրույն ու առանձնահատուկ այն ձեւն է, երբ մարդիկ ընդհանուր շահերից ելնելով համատեղ են լուծում իրենց կյանքին առնչվող տեղական խնդիրները: Դրան մասնակցելու իրավունքը ձեռք է բերվում **տվյալ բնակավայրի բնակիչ լինելու հանգամանքով**: Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական պրակտիկան նույնպես վկայում է այդ հանգամանքի կարեւորության մասին: Նման մոտեցումը հաշվի է առնում նաեւ այն հանգամանքը, որ համայնքի բնակիչն է մուծում տեղական հարկեր ու տուրքեր, մասնակցում է համայնքային սեփականության ձեւավորմանը:

7. «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի (ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2002թ. մայիսի 7-ին) 3 հոդվածը նույնպես սահմանում է, որ «Տեղական ինքնակառավարումը բնակչության բարեկեցության բարելավման նպատակով սեփական պատասխանատվությամբ եւ օրենքի շրջանակներում ինքնուրույն գործող տեղական ինքնակառավարման մարմինների համայնքային խնդիրները լուծելու եւ համայնքի սեփականությունը տնօրինելու՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ եւ սույն օրենքով երաշխավորված իրավունքը եւ համայնքի կարողությունն է»:

Նույն օրենքի 4 հոդվածի համաձայն՝ «**Համայնքը** պետական համա-

կարգի ժողովրդավարական հիմքն է: Համայնքը **բնակիչների հանրություն** է, վարչատարածքային միավոր է, որի սահմաններում **համայնքի բնակիչներն** ուղղակիորեն կամ օրենքով սահմանված ընտրովի մարմինների միջոցով իրականացնում են տեղական ինքնակառավարում»: Իսկ 2008թ. դեկտեմբերի 26-ին ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունված՝ «Երեսնում տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 2 հոդվածի 1-ին մասում ամրագրված է, որ «Երեսնը համայնք է՝ **Երեսնի բնակչության հանրություն**»:

«Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 5 հոդվածի համաձայն՝ «**Համայնքի բնակիչ է այն անձը, որը հաշվառված է տվյալ համայնքում**»: Ընդ որում, նույն հոդվածը նախատեսում է նաև, որ «**Համայնքի բնակիչների մասնակցությունը** տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններին սահմանվում է Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքով»:

ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 9 հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ «Հայաստանի Հանրապետության ընտրողների ցուցակը կազմում է վարում է քաղաքացիների՝ **ըստ բնակչության վայրի հաշվառումն իրականացնող** Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանությունը (այսուհետ՝ լիազոր մարմին)»: Ակնհայտ է, որ ընտրական իրավահարաբերությունների շրջանակներում **բնակչի հաշվառումն իրականացվում է ըստ նրա բնակչության վայրի**: Նույն օրենսգրքի 10 հոդվածի 2-րդ մասի պահանջն է, որ «Նույն անձը կարող է ընդգրկվել **միայն մեկ համայնքի ընտրողների ցուցակում եւ միայն մեկ անգամ**»:

Միաժամանակ, «Բնակչության պետական ռեգիստրի մասին» ՀՀ օրենքի (ընդունվել է 2002թ. սեպտեմբերի 24-ին) 3 հոդվածը սահմանում է, որ «Ռեգիստրը բնակչության վերաբերյալ օրենքով սահմանված անհատական հաշվառման տվյալների տեղեկատվական համակարգ է, որն ստեղծվում է **Հայաստանի Հանրապետությունում բնակվող անձանց (անկախ քաղաքացիությունից)**, ինչպես նաև օտարերկրյա պետություններում բնակվող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների (այսուհետ՝ բնակիչների)՝ ըստ բնակչության վայրի հաշվառման նպատակով»: Նույն օրենքի 7 հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ «Ռեգիստրում ընդգրկվելու համար Հայաստանի Հանրապետության բնակիչը պարտավոր է սույն օրենքով սահմանված կարգով եւ ժամկետներում համապատասխան տեղական ռեգիստրին տրամադրել իր **մշտական բնակչության վայրի (կացարանի)** հասցեն, ինչպես նաև սույն օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված անհատական տվյալները: **Մշտական բնակչության վայր (կացարան) է համարվում այն տարածքը, որտեղ բնակիչն ու-**

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

նի բնակվելու իրավունք, որը նա համարում է հայտարարում է որպես իր կացարան: Մշտական բնակության վայրը (կացարանը) փոխելիս անձը պարտավոր է յոթնօրյա ժամկետում գրավոր տեղեկացնել այն համայնքի տեղական ռեզիստրին, որտեղ գտնվում է նրա նոր կացարանը: **Քնակիչը կարող է հաշվառվել միայն մեկ կացարանում»:** Այս դրույթներից նույնպես հետևում է, որ բնակիչը տեղական ռեզիստրում հաշվառվելու համար կարող է ունենալ միայն մշտական բնակության վայրի (կացարանի) մեկ հասցե է: **պարտավոր է** այդ հասցեում օրենքով սահմանված ժամկետում հաշվառվել: Օրենքի 12 հոդվածի 3-րդ մասը սահմանել է, որ Հայաստանի Հանրապետությունում բնակվող այն անձինք, ովքեր հաշվառված չեն, **պարտավոր են** մինչև 2006թ. հուլիսի մեկը հաշվառվել համապատասխան տեղական ռեզիստրներում: Ընդ որում, նույն հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն բնակչության պետական ռեզիստրը գործում է 2006թ. հուլիսի 1-ից:

Օրենքը ՀՀ կառավարությանն է լիազորել սահմանելու բնակչության հաշվառման կարգը: ՀՀ կառավարությունը 2005թ. հուլիսի 14-ին ընդունել է թիվ 1231-Ն որոշումը «Հայաստանի Հանրապետությունում բնակչության պետական ռեզիստրի համակարգ ներդնելու մասին»: Այդ որոշմամբ ՀՀ կառավարությունը կանոնակարգել է բնակչության բոլոր խավերի, այդ թվում՝ բնակության վայր չունեցող անձի, հաշվառման, ինչպես նաև սահմանված ժամկետներում չհաշվառվելու դեպքում պատասխանատվության կարգը եւ պարտավորեցրել է պետական կառավարման լիազոր մարմնին իրականացնել այն:

Օրենսդրության վերլուծությունը վկայում է, որ քաղաքացիների՝ ըստ բնակության վայրի հաշվառման համակարգի ներդրմամբ միաժամանակ սահմանվել է հաշվառման այնպիսի ընթացակարգ, որն ապահովում է Հայաստանի Հանրապետությունում բնակվող յուրաքանչյուր անձի հաշվառումը՝ միտում ունենալով բացառել հաշվառում չունեցող անձանց առկայությունը Հայաստանի Հանրապետությունում: Չհաշվառված անձի առկայությունը գործնականում հնարավոր է միայն տվյալ անձի կողմից՝ նշված օրենքով սահմանված իր պարտավորությունը չկատարելու դեպքում:

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել նաև, որ իրավակիրառական պրակտիկայում տարաբնույթ մեկնաբանություններից խուսափելու համար, մասնավորապես, կարելի է տարբեր օրենսդրական ակտերով «բնակչության հաշվառում» հասկացության առնչությամբ միասնական մոտեցման ապահովումը, ինչպես նաև օրենսդրական փոփոխությունների համակարգված իրականացումը:

8. ՀՀ օրենսդրության վերոհիշյալ դրույթների համադրված վերլուծությունից հետևում է, որ **համայնքի ընտրողների ցուցակում** կարող են

ընդգրկվել միայն տվյալ համայնքի՝ 18 տարին լրացած **ընտրական իրավունք ունեցող բնակիչները**, այսինքն՝ այն անձինք, որոնց մշտական բնակության վայրը տվյալ համայնքն է, եւ որոնք օրենքով նախատեսված ու ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված կարգով հաշվառված են այդ համայնքում: Համապետական ընտրությունների ժամանակ այդ ցուցակներում կարող են ընդգրկվել նաեւ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասում նախատեսված ընտրական իրավունք ունեցող՝ տվյալ համայնքում չհաշվառված քաղաքացիները: Պատահական չէ, որ հիշյալ 10 հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին պարբերության մեջ չհաշվառված անձանց առումով խոսքը վերաբերում է ոչ թե «յուրաքանչյուր ոք»-ին, այլ «**քաղաքացիներ**»-ին, որոնք համապետական ընտրությունների ժամանակ ընտրական իրավահարաբերությունների միակ սուբյեկտն են: Իսկ Հայաստանի Հանրապետության **քաղաքացի են** «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիության մասին» ՀՀ օրենքին համապատասխան Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն ձեռք բերած անձինք:

Այս տրամաբանությունից է բխում նաեւ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 4-րդ մասի իրավական բովանդակությունը, համաձայն որի՝ «Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ կազմվող ընտրողների ցուցակներում ընդհանուր հիմունքներով ընդգրկվում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ **ընտրելու իրավունք ունեցող յուրաքանչյուր ոք**»:

9. ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի առաջին պարբերությունը, ինչպես նշվեց, սահմանում է, որ «**Համայնքի ընտրողների ցուցակում** ընդգրկվում են սույն օրենսգրքի 2 հոդվածի համաձայն ընտրելու իրավունք ունեցող յուրաքանչյուր ոք, ինչպես նաեւ այդ համայնքում բնակվող եւ որեւէ համայնքում հաշվառում չունեցող, իսկ սույն կետի երկրորդ պարբերությամբ նախատեսված դեպքում՝ նաեւ այլ համայնքում հաշվառված **քաղաքացիները**: Ընտրելու իրավունք ունեցող եւ հաշվառում չունեցող քաղաքացիները քվեարկության օրվանից մինչեւ 21 օր առաջ իրենց համայնքի ղեկավարին, իսկ քվեարկության օրվանից ոչ ուշ, քան մինչեւ 15 օր առաջ՝ նաեւ լիազոր մարմնի կամ նրա համապատասխան ստորաբաժանման ղեկավարին կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած կարգով ներկայացնում են ընտրողների ցուցակում ընդգրկվելու վերաբերյալ հայտ: Հաշվառում չունեցող քաղաքացիներն ընտրողների ցուցակում ընդգրկվում են բնակության վայրի մասին տեղեկանքի հիման վրա»:

Այս պարբերության մեջ «... իսկ սույն կետի երկրորդ պարբերությամբ նախատեսված դեպքում՝ նաեւ այլ համայնքում հաշվառված քաղաքացի-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ները» արտահայտությունն ակնհայտորեն վերաբերում է համապետական ընտրություններին, ուստի քննարկվող հարցի համատեքստում դատարանը դրան չի անդրադառնում: Միաժամանակ, ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի վերոհիշյալ պարբերությունը պարունակում է դրույթ, որը դուրս է տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների իրավակարգավորման ընդհանուր տրամաբանությունից: Համայնքի ընտրողների ցուցակում ընդգրկվում են նաև «...այդ համայնքում բնակվող եւ որեւէ համայնքում հաշվառում չունեցող... քաղաքացիները»: Ինչպես նշվեց, ՀՀ Սահմանադրությունը համայնք է դիտարկում մեկ կամ մի քանի բնակավայրերի **բնակչության** հանրությունը (հոդվ. 104.1.): Իսկ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 5 հոդվածի համաձայն՝ **«Համայնքի բնակիչ է այն անձը, որը հաշվառված է տվյալ համայնքում»:** Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ «այդ համայնքում բնակվող եւ որեւէ համայնքում հաշվառում չունեցող» քաղաքացուն համայնքի ընտրողների ցուցակում ընդգրկելու դրույթը, ինչպես նաև այլ համայնքում հաշվառված եւ մեկ այլ համայնքի (քվեարկության օրը գտնվելու վայրի) ընտրողների ցուցակում ընդգրկելու իրավակարգավորումը հավասարապես վերաբերում են **համապետական ընտրությունների ժամանակ ընտրողների ցուցակների** կազմմանը, որը նույնպես իրականացվում է ըստ համայնքների, եւ այդ պատճառով ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է ընդհանուր դրույթ, որ «Նույն անձը կարող է ընդգրկվել միայն մեկ համայնքի ընտրողների ցուցակում եւ միայն մեկ անգամ»: Ընդ որում, հաշվառման կարգի սահմանման իրավասությունը, ինչպես նշվեց, օրենքով վերապահված է ՀՀ կառավարությանը, որը 2005թ. հուլիսի 14-ի թիվ 1231-Ն որոշմամբ սահմանել է բնակչության հաշվառման տարբերակված կարգ, ինչը եւ պետք է դրվի բնակչության հաշվառման գործի կազմակերպման ու հաշվառման փաստի հավաստման հիմքում:

ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 4-րդ մասի իրավական բովանդակությունը (**«Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ կազմվող ընտրողների ցուցակներում** ընդհանուր հիմունքներով ընդգրկվում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ ընտրելու իրավունք ունեցող յուրաքանչյուր ոք») հստակ է ու որոշակի, քանի որ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ, ըստ վերոշարադրյալ իրավադրույթների, իրենց ընտրական իրավունքը կարող են իրացնել միայն տվյալ համայնքի բնակիչները կամ, ըստ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 5 հոդվածի՝ **այն անձինք, ովքեր հաշվառված են տվյալ համայնքում եւ ունեն ընտրական իրավունք:**

Հետևաբար, դիմողների այն հարցադրումը, որ ընդհանրապես հաշվառում չունեցող անձը չի կարող ընդգրկվել տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ կազմվող ընտրողների ցուցակներում, հիմնավոր է:

10. Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում անդրադառնալ նաև ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի օրենսդրական կարգավորման փոփոխությունների ընդհանուր տրամաբանության վերլուծությանը: Ինչպես նշվեց, 1999թ. փետրվարի 5-ին ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ՀՀ ընտրական օրենսգրքն ընդունվելուց հետո դրա 10-րդ հոդվածը փոփոխվել է վեց անգամ (13.10.1999թ. ՀՕ-2, 05.04.2000թ. ՀՕ-47, 03.07.2002թ. ՀՕ-406-Ն, 19.05.2005թ. ՀՕ-101-Ն, 22.12.2006թ. ՀՕ-1-Ն, 16.11.2007թ. ՀՕ-219-Ն օրենքներ): Մինչև 2000 թվականի ապրիլի 5-ի փոփոխությունները տվյալ հոդվածում առանձին դրույթ նախատեսված չի եղել տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ ընտրողների ցուցակներ կազմելու առանձնահատկության վերաբերյալ:

ՀՀ սահմանադրական դատարանի 16 հոկտեմբերի 1999թ. ՄԴՈ-179 որոշման պահանջներից ելնելով ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2000թ. ապրիլի 5-ին ընդունված՝ «ՀՀ ընտրական օրենսգրքում լրացում կատարելու մասին» օրենքով սահմանվեց, որ.

«ՀՈԴՎԱԾ 1. Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի 2 հոդվածի առաջին կետում «քաղաքացիները» բառից հետո լրացնել հետևյալ բառերը», իսկ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ նաև Հայաստանի Հանրապետությունում փախստականի կարգավիճակ ունեցող կամ սահմանված կարգով տրված փախստականի ընտանիքի վկայականում նշված՝ 18 տարին լրացած յուրաքանչյուր անձ:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ սույն օրենսգրքով Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների համար նախատեսված իրավունքներն ու պարտականությունները տարածվում են նաև փախստականի կարգավիճակ ունեցող կամ սահմանված կարգով տրված փախստականի ընտանիքի վկայականում նշված՝ ընտրական իրավունքով օժտված անձանց վրա»:

ՀՈԴՎԱԾ 2. Օրենսգրքի 10 հոդվածի առաջին կետի 2-րդ մասում «ընդհանուր հիմունքներով ընդգրկվում են նաև» բառերից հետո լրացնել «Հայաստանի Հանրապետությունում փախստականի կարգավիճակ ունեցող կամ սահմանված կարգով տրված փախստականի ընտանիքի վկայականում նշված, տվյալ համայնքում առնվազն վերջին մեկ տարում բնակվող՝ 18 տարին լրացած անձինք» բառերը»:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

2002թ. հուլիսի 3-ի օրենսդրական փոփոխության արդյունքում 10 հոդվածի 1-ին կետի 2-րդ մասը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ. «Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ ընտրողների ցուցակներում ընդհանուր հիմունքներով ընդգրկվում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ ընտրական իրավունք ունեցող յուրաքանչյուր ոք»:

2005թ. մայիսի 19-ի ՀՕ-101-Ն օրենքով կատարված փոփոխությունների ժամանակ է, որ ընտրական օրենսգրքի 10-րդ հոդվածում տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ ընտրողների ցուցակների կազմման վերաբերյալ առանձնացվում է 4-րդ մաս, որը հետագայում փոփոխության չի ենթարկվել: Իսկ 2006թ. դեկտեմբերի 22-ի ՀՕ-1-Ն օրենքով կատարված փոփոխությունների արդյունքում է օրենսգրքի 2 հոդվածի 1-ին մասին տրվել ներկայիս ձեւակերպումը:

Այսպիսով, ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի բոլոր փոփոխությունների համադրված վերլուծությունը նույնպես վկայում է, որ 10 հոդվածի 3-րդ մասի դրույթներն ըստ էության բովանդակում են ընդհանուր դրույթներ եւ կանոնակարգում են համապետական ընտրությունների ժամանակ ընտրողների ցուցակների կազմման հետ կապված իրավահարաբերությունները:

11. ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 2 հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է. «Հայաստանի Հանրապետությունում ընտրելու իրավունք ունեն 18 տարին լրացած Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները, իսկ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ նաեւ համապատասխան համայնքում առնվազն մեկ տարվա հաշվառում ունեցող եւ փաստացի բնակվող յուրաքանչյուր ոք»:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ սույն օրենսգրքով Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների համար նախատեսված իրավունքներն ու պարտականությունները տարածվում են նաեւ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն չունեցող ընտրական իրավունքով օժտված անձանց վրա»:

Անհրաժեշտ է ուշադրություն դարձնել այն հանգամանքին, որ ՀՀ Սահմանադրության մեջ, ինչպես նաեւ օրենսդրական ակտերում «**յուրաքանչյուր ոք**» եզրույթը չի նշանակում «**քաղաքացիություն չունեցող անձ**»: Այն միաժամանակ ենթադրում է թե՛ քաղաքացիներին եւ թե՛ քաղաքացիություն չունեցող անձանց: Ուստի, մի կողմից՝ ընտրական օրենսգրքի 2 հոդվածի 1-ին մասի առաջին դրույթը չի կարելի մեկնաբանել այնպես, որ դրա առաջին մասը վերաբերում է ՀՀ քաղաքացիներին, իսկ երկրորդ մասը՝ ոչ քաղաքացիներին: Սակայն, մյուս կողմից, օգտագործվում է «նաեւ» եզ-

րույթը, որը տվյալ համատեքստում ենթադրում է. «բացի սահմանվածից՝ մյուսը»: Եթե դա համադրում ենք հոդվածի նույն մասի երկրորդ նախադասության մեջ օգտագործված «քաղաքացիություն չունեցող **ընտրական իրավունքով օժտված...**» արտահայտության հետ, ապա ակնհայտ է դառնում, որ տվյալ հոդվածում նկատի է առնվում, այսպես կոչված, «յուրաքանչյուր այլ ոք» հասկացությունը: Այս հարցում տարակարծիք մեկնաբանություններից խուսափելու համար ելակետ պետք է ընդունել ընտրական իրավունքի եւ դրա սահմանափակման վերաբերյալ սահմանադրական մոտեցումները:

ՀՀ Սահմանադրությունը ճանաչելով 18 տարին լրացած ՀՀ քաղաքացիների **ընտրական իրավունքը** (հոդվ. 30), միաժամանակ, ինչպես նշել ենք, նախատեսել է, որ «Օրենքով կարող է սահմանվել Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն չունեցող անձանց՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններին եւ տեղական հանրաքվեներին մասնակցելու իրավունքը»: Օրենսդիրը, Սահմանադրությամբ իրեն վերապահված լիազորության շրջանակներում, նախատեսել է, որ բացի 18 տարին լրացած ՀՀ քաղաքացիներից՝ «...տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ մնան իրավունք ունի նաեւ համապատասխան համայնքում առնվազն մեկ տարվա հաշվառում ունեցող եւ փաստացի բնակվող յուրաքանչյուր ոք» (ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 2 հոդվածի 1-ին մաս):

Այս համադրումից հետեւում է, որ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ ընտրական իրավունք ունեն 18 տարին լրացած, տվյալ համայնքում հաշվառված **ՀՀ քաղաքացի հանդիսացող բնակիչները**, ինչպես նաեւ տվյալ համայնքում առնվազն մեկ տարվա հաշվառում ունեցող եւ **փաստացի բնակվող**, սակայն ՀՀ քաղաքացիություն չունեցող անձինք: Նման իրավակարգավորումը բխում է նաեւ ՀՀ սահմանադրական դատարանի 16 հոկտեմբերի 1999թ. ՄԳ-Ո-179 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների տրամաբանությունից, որում, մասնավորապես, շեշտվեց, որ օրենսդրին վերապահելով «ընտրության կարգը» սահմանելու իրավասությունը, Սահմանադրության ընդհանուր պահանջը նաեւ այն է, որ այն իրականացվի ՀՀ սահմանադրական կարգի հիմունքներին, միջազգային իրավունքի սկզբունքներին ու նորմերին համապատասխան, եւ ՀՀ Ազգային ժողովի իրավասությունն է սահմանելու այդ իրավունքի իրացման կարգն ու պայմանները, մասնավորապես՝ հստակեցնելով մոտեցումը բնակության ցենզի վերաբերյալ:

Սահմանադրական դատարանի այդ որոշման հիման վրա փոփոխություններ կատարվեցին ՀՀ օրենսդրության մեջ եւ ընտրակարգում՝ թույ-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

լատրելով առնվազն մեկ տարի տվյալ համայնքում հաշվառված եւ բնակվող, սակայն ՀՀ քաղաքացիություն չունեցող անձանց մասնակցելու տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններին:

2005թ. սահմանադրական փոփոխություններն այս հարցում ամրագրել են այնպիսի մոտեցում, որը սահմանադրաիրավական բովանդակության տեսանկյունից համահունչ է սահմանադրական դատարանի՝ տվյալ հարցի վերաբերյալ վերոհիշյալ որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին:

12. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ իրավակիրառական պրակտիկայում ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին պարբերությանը տրվել է այնպիսի մեկնաբանություն, համաձայն որի՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ կազմվող ընտրողների ցուցակներում կարող են ընդգրկվել նաեւ տվյալ համայնքի բնակիչ չհանդիսացող անձինք: Սա չի բխում տեղական ինքնակառավարման սահմանադրաիրավական բովանդակությունից: Հիշյալ նորմը կիրառելի է միայն համապետական ընտրությունների ժամանակ ըստ համայնքների ընտրողների ցուցակներ կազմելիս, եւ վերջինիս առումով սահմանադրականության որեւէ խնդիր չի առաջացնում:

ՀՀ քաղաքացու, հավասարապես նաեւ ՀՀ-ում կեցության այլ կարգավիճակ ունեցող անձանց ընտրական իրավունքի օրինաչափ իրացման կարելու համար նախապայմաններից է **«մեկ ընտրող՝ մեկ ձայն»** սկզբունքը, որից հետեւում է նաեւ անձանց՝ **տեղամասային միայն մեկ ցուցակում ընդգրկվելու միակ հնարավորությունը** (ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 2-րդ մաս), որը որպես իրավաբանորեն ամրագրված պարտականություն հստակ եւ հետեւողականորեն պետք է երաշխավորվի ինչպես ՀՀ ընտրական օրենսգրքում, այնպես էլ՝ իրավակիրառական պրակտիկայում, որպեսզի մեկ անձն ընտրողների մեկից ավելի ցուցակներում չընդգրկվի: Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ այդ երաշխիքի առկայությամբ է նաեւ մեծապես պայմանավորված ՀՀ-ում ընտրությունների (այդ թվում՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների) եւ հանրաքվեների հետագա ժողովրդավարացումը: Իսկ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների դեպքում համայնքների ընտրողների ցուցակների կազմման (վարման) գլխավոր խնդիրը տվյալ համայնքի ընտրական իրավունք ունեցող բնակիչների ընտրական իրավունքի իրացման երաշխավորումն է: Այդ խնդրի արդյունավետ լուծմանը կարող էր նպաստել ոչ միայն իրավասու պետական մարմինների կողմից «Բնակչության պետական ռեգիստրի մասին» ՀՀ օրենքի, ՀՀ կառավարության 2005թ. հուլիսի 14-ի թիվ 1231-Ն որոշման պահանջների հստակ կատարու-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

մը, այլև համայնքների բնակիչների հաշվառման ու ընտրացուցակների կազմման առանձնահատկությունների հետ կապված իրավակարգավորման մանրամասները ՀՀ ընտրական օրենսգրքում նախատեսելը՝ ելնելով այդ օրենսգրքի կառուցվածքային ընդհանուր տրամաբանությունից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց** .

1. Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի 10 հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին պարբերության դրույթները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը սույն որոշման մեջ ՀՀ սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 մայիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ- 803**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՅԻ ՍԱՄՎԵԼ ՇՈՒՇԱՆՅԱՆԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
«ԲԱԶՄԱՔՆԱԿԱՐԱՆ ՇԵՆՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ
10 ՀՈԳՎԱԾԻ 3-ՐԳ ԿԵՏԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱՔԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

26 մայիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Զ. Դուկասյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի, 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Սամվել Շուշանյանի դիմումի հիման վրա՝ «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 10 հոդվածի 3-րդ կետի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Ս. Շուշանյանի՝ 24.03.2009թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով օրենքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց .**

1. «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2002 թվականի մայիսի 7-ին, Հա-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 2(55)/2010
66

յաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2002 թվականի հունիսի 4-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2002 թվականի հունիսի 20-ից:

Օրենքի 10 հոդվածի 3-րդ կետը սահմանում է. «Շինության բոլոր սեփականատերերը պարտավոր են, շինության սեփականատերերի ժողովի կողմից սույն օրենքով սահմանված կարգով հաստատված նորմերից ելնելով, կատարել համապատասխան վճարումներ կամ իրենց ուժերով ու միջոցներով իրականացնել պարտադիր նորմերի պահանջները»:

2. Գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետեւյալին: Երեսանի Կենտրոն համայնքի «Կենտրոն» համատիրությունը 11.07.2007թ. առաջին ատյանի դատարան է ներկայացրել հայցադիմում ընդդեմ դիմողի՝ պարտադիր նորմերի կատարման համար նախատեսված գումարի բռնագանձման պահանջի մասին: Պահանջվող գումարի չափը հաշվարկված էր Կենտրոն համայնքի «Կենտրոն» համատիրության արտահերթ ընդհանուր ժողովի՝ պարտադիր նորմերի վճարների չափերի վերաբերյալ 28.08.03թ. 2/2 որոշման հիման վրա: Դատարանն իր՝ 2007թ. նոյեմբերի 27-ի վճռով հայցը մասնակիորեն բավարարել է՝ կիրառելով «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 10 հոդվածի 3-րդ կետը: Նշված վճիռը դիմողի կողմից բողոքարկվել է ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարան: Վերջինս իր՝ 18.04.2008թ. որոշմամբ օրինական ուժի մեջ է թողել առաջին ատյանի դատարանի վճիռը: Դիմողի վճռաբեկ բողոքը ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 25.09.2008թ. որոշմամբ վերադարձվել է:

3. Ըստ դիմողի՝ օրենքի վիճարկվող դրույթում առկա է օրենսդրական բաց, ինչի արդյունքում առաջացել է իրավական անորոշություն եւ իրավակիրառ պրակտիկայում դրա կիրառման հակասահմանադրական պրակտիկա:

Նշված օրենսդրական բացը, ըստ դիմողի, նախ կայանում է նրանում, որ խնդրո առարկա վճարը հանդիսանում է քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների տարր, ինչը նշանակում է, որ դրա գանձման համար իրավական հիմք կարող է հանդիսանալ համապատասխան քաղաքացիաիրավական պայմանագիրը: Մինչդեռ վիճարկվող դրույթը չի նախատեսում նման պայմանագրի կնքման հնարավորություն: Ավելին, այդ վճարը գանձվում է ոչ թե արդեն կատարված աշխատանքների դիմաց վճարելու նպատակով, այլ մինչեւ համապատասխան աշխատանքների կատարումը:

Ըստ դիմողի՝ վիճարկվող դրույթում բացակայում է «շինության սեփականատերերի ժողովի կողմից սույն օրենքով սահմանված կարգով հաստատված նորմերից» բառակապակցության կիրառման իրավական մեխանիզմը, քանզի նույն օրենքի 11 հոդվածը, սպառնիչ կերպով թվարկելով

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

շինության սեփականատերերի ժողովի լիազորությունները՝ չի լիազորում ժողովին հաստատելու այդ նորմերը:

Դիմողը պնդում է նաև, որ վիճարկվող դրույթի անորոշությունն իրավակիրառողին թույլ է տվել նաև վիճարկվող դրույթում վերոհիշյալ բառակապակցությունն ընկալել որպես «պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճարի չափ»: Մինչդեռ սեփականատերերի ժողովի լիազորություններն սպառնիչ կերպով սահմանող՝ օրենքի 11 հոդվածն այդ ժողովին չի լիազորել սահմանելու վճարի չափը:

Ըստ դիմողի՝ հակասական իրավակարգավորման եւ իրավակիրառական պրակտիկայի պայմաններում, երբ սեփականատերերի համար որոշակիացված չէ ո՛չ վճարի չափ սահմանող մարմինը, ո՛չ այդպիսի վճարի գանձման ընթացակարգը, ձեւավորվում է իրավական անորոշության եւ անկանխատեսելիության մի վիճակ, որը կասկածի է ենթարկում պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճարի գանձման իրավաչափությունը՝ հիմքեր ստեղծելով օրենքով նախատեսված պարտականությունը չկատարելու համար:

4. Պատասխանողը վերլուծելով գործի հանգամանքները՝ գտնում է, որ վիճարկվող դրույթի պարագայում խոսք չի կարող լինել իրավական անորոշության մասին: Ըստ պատասխանողի՝ այդ դրույթը բխում է ինչպես ՀՀ Սահմանադրության 31 հոդվածի 1-ին մասում ամրագրված նորմի բովանդակությունից, այնպես էլ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 194 հոդվածի 1-ին մասում ամրագրված նորմի տրամաբանությունից: Բազմաբնակարան շենքի բնակարանի սեփականատերը հիշյալ հոդվածների ուժով արդեն իսկ պարտավոր էր մասնակցել ընդհանուր գույքի պահպանման եւ շահագործման ծախսերին, իսկ վիճարկվող հոդվածն ապահովում է դրա ավելի մանրակրկիտ կարգավորումը: Պատասխանողն ընդգծում է, որ օրենքը սեփականատիրոջը հնարավորություն է տալիս պարտադիր նորմերի պահանջներն իրականացնել իր ուժերով եւ միջոցներով:

Ըստ պատասխանողի՝ օրենսդրությամբ հստակորեն սահմանված են այն դեպքերը, թե ընդհանուր բաժնային սեփականության գույքի սեփականատերերից ինչ նպատակներով կարող են գանձվել վճարներ: Միաժամանակ, նույն օրենքով սահմանված է կարգ, համաձայն որի՝ սեփականատերը կարող է իր ուժերով եւ միջոցներով կատարել ընդհանուր գույքի պահպանման եւ շահագործման համար ծախսեր՝ հետագայում համապատասխան չափով հատուցում պահանջելով այլ սեփականատերերից:

Պատասխանողը գտնում է, որ վիճարկվող դրույթում «շինության սեփականատերերի կողմից սույն օրենքով սահմանված կարգով նորմերից» բառակապակցության մեջ խոսքը շինության սեփականատերերի ժողովի կողմից ոչ թե պարտադիր նորմերի սահմանման, այլ վճարների հաստատման

մասին է, իսկ «սույն օրենքով սահմանված կարգով հաստատված նորմերից ելնելով» բառակապակցությունը վերաբերում է այն հանգամանքին, որ նույն օրենքի 10 հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ նախադասության համաձայն՝ պարտադիր նորմերը սահմանում է ՀՀ կառավարությունը: Հետեւաբար, օրենսդիրը հստակորեն սահմանել է, որ պարտադիր նորմերի ընդունման իրավասությունը վերապահված է ՀՀ կառավարությանը, ինչն արդարացի մոտեցում է: Շինության սեփականատերերի կողմից պարտադիր նորմերի կատարման նպատակով վճարների կարգը եւ ժամկետները հաստատելու լիազորությունը նույնպես հանդիսանում է օրենքի կարգավորման առարկա:

Պատասխանողը եզրահանգում է, որ իրավական որոշակիության տեսանկյունից վիճարկվող դրույթը սահմանադրականության խնդիր չի առաջացնում, քանի որ օրենսդիրը հստակ սահմանել է ընդհանուր բաժնային գույքի շահագործմանը մասնակցելու՝ սեփականատիրոջ պարտավորությունը, պարտադիր նորմերի սահմանման իրավասությունը վերապահված է ՀՀ կառավարությանը, պարտադիր նորմերի համար գանձվող վճարների կարգի եւ ժամկետների հաստատումը սեփականատերերի ընդհանուր ժողովի լիազորությունն է:

5. Վիճարկվող դրույթի սահմանադրականությունը գնահատելու նպատակով սահմանադրական դատարանը նախ հարկ է համարում բացահայտել պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճարի իրավական բնույթն ու բովանդակությունը, ինչն իր հերթին պայմանավորված է «պարտադիր նորմ» հասկացության բովանդակությամբ:

«Պարտադիր նորմ» հասկացության իրավական բովանդակությունը բացահայտված է «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 10 հոդվածի 1-ին կետում, ըստ որի՝ պարտադիր նորմերը սեփականության պահպանման այն պահանջները եւ պարտադիր միջոցառումներն ու աշխատանքներն են, որոնց չիրականացումը կարող է ուղղակի վտանգ ներկայացնել ընդհանուր բաժնային սեփականությանը, շինությունների սեփականատերերի կամ այլ մարդկանց կյանքին, առողջությանը, անձանց գույքին, շրջակա միջավայրին: Ընդ որում, 10 հոդվածն ամբողջությամբ վերաբերում է ընդհանուր բաժնային սեփականության պահպանմանը: Այդ նպատակին ծառայող պարտադիր նորմերի մեջ, ըստ նույն հոդվածի 2-րդ կետի, ներառվում են հակահրդեհային, սանիտարական, քաղաքաշինական, կոմունալ սպասարկման եւ այլ միջոցառումներ: Համաձայն նույն կետի՝ պարտադիր նորմերը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

Ի կատարումն օրենքի նշված դրույթի՝ ՀՀ կառավարությունն ընդունել է 04.10.2007թ. «Բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր բաժնային սեփականության պահպանման պարտադիր նորմերը սահմանելու մասին» թիվ

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

1161-Ն որոշումը: Վերջինիս համաձայն՝ պարտադիր նորմերը ներառում են այնպիսի նվազագույն ծավալի պարտադիր իրականացման ենթակա կազմակերպական եւ տեխնիկական համալիր միջոցառումներ ու աշխատանքներ, որոնց ժամանակին չիրականացումը կարող է ուղղակի վտանգ ներկայացնել շինությունների սեփականատերերի կամ այլ մարդկանց կյանքին, առողջությանը, անձանց գույքին, շրջակա միջավայրին: Կառավարության որոշմամբ սպառիչ կերպով սահմանված են բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր բաժնային սեփականության պահպանման պարտադիր նորմերը, բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր բաժնային սեփականության գույքի պահպանմանը ներկայացվող պահանջները եւ դրանց ապահովմանն ուղղված վերանորոգման աշխատանքների եւ կանխարգելիչ միջոցառումների իրականացման առավելագույն ժամկետները:

Կառավարությունն իր այս որոշմամբ հանձնարարել է նաեւ ՀՀ քաղաքաշինության նախարարին եռամսյա ժամկետում մշակել եւ հաստատել այդ որոշմամբ բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր բաժնային սեփականության պահպանման սահմանված նորմերի շրջանակներում պարտադիր իրականացման ենթակա միջոցառումների եւ աշխատանքների համար անհրաժեշտ խոշորացված ծախսերի հաշվարկման մեթոդական ցուցումներ: Ի պատասխան սահմանադրական դատարանի պահանջած տեղեկատվության՝ ՀՀ քաղաքաշինության նախարարը 15.05.09թ. գրությամբ հայտնել է, որ նշված ցուցումների մշակման աշխատանքները նախատեսվում էր իրականացնել ՀՀ 2008թ. պետական բյուջեի «Նորմատիվատեխնիկական փաստաթղթերի մշակում» ծախսային ծրագրով նախարարությանը հատկացված միջոցների սահմաններում: Հաշվի առնելով, որ 2008-2009թթ. պետական բյուջեներով այդ ուղղությամբ միջոցներ չեն նախատեսվել, նշված մեթոդական ցուցումները դեռեւս չեն մշակվել: Ըստ քաղաքաշինության նախարարի՝ մեթոդական ցուցումների բացակայությունը, սակայն, չի խոչընդոտում շենքի կառավարման մարմնի՝ «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 1-ին կետով սահմանված՝ պարտադիր նորմերի կատարման համար նախատեսված աշխատանքների նախահաշիվ կազմելու բացառիկ լիազորության իրականացմանը, եւ այդ նախահաշիվները կարող են ուղեցույց հանդիսանալ բազմաբնակարան շենքի պահպանման համար պարտադիր իրականացման ենթակա միջոցառումների եւ աշխատանքների համար անհրաժեշտ խոշորացված ծախսերի հաշվարկման ժամանակ, ցուցումները չեն պարունակելու պարտադիր իրականացման հանձնարարականներ:

6. Խնդրո առարկա վճարի բնույթն ու բովանդակությունը պայմանավորող գործոն են նաեւ հիշյալ վճարների սահմանման եւ գանձման ընթացակարգը, ինչպես նաեւ գանձման նպատակը:

«Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 9 հոդվածն ամրագրում է ընդհանուր բաժնային սեփականության յուրաքանչյուր սեփականատիրոջ պարտականությունը՝ սեփականության իր բաժնին համաչափորեն մասնակցելու պարտադիր նորմերի պահանջների, այն է՝ ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված պարտադիր իրականացման ենթակա միջոցառումների եւ աշխատանքների կատարմանը: Օրենքի 10 հոդվածի 3-րդ կետում ամրագրված՝ վիճարկվող դրույթը սահմանում է սեփականատերերի նշված պարտականության կատարման ձեւերը, այն է՝ համապատասխան վճարումների կատարում կամ պարտադիր նորմերի պահանջների իրականացում իրենց ուժերով ու միջոցներով: Նույն հոդվածի 4-րդ կետով սահմանված է հստակ չափանիշ այդ վճարի չափը որոշելու համար. վճարի չափը յուրաքանչյուր սեփականատիրոջ համար սահմանվում է՝ ելնելով շենքի բաժնային սեփականության մեջ նրա բաժնի չափից:

Ելնելով «պարտադիր նորմ» հասկացության բովանդակությունից եւ խնդրո առարկա վճարների գանձման նպատակաուղղվածությունից՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ այդ վճարը բազմաբնակարան շենքի **ընդհանուր բաժնային սեփականության պահպանման համար անհրաժեշտ միջոցառումներին եւ աշխատանքներին սեփականատերերի համաչափ մասնակցության ձեւ է:** Ընդ որում, սեփականատերն ազատ է մասնակցության ձեւերի միջոց եւ նստություն կատարելու հարցում: Վճարն այն այլընտրանքային ձեւն է, որը փոխարինում է անհրաժեշտ աշխատանքները սեփական ծախսերով եւ միջոցներով կատարելուն:

7. «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 11 հոդվածը, որն սպառնիչ կերպով սահմանում է բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր բաժնային սեփականության կառավարման բարձրագույն մարմնի, այն է՝ բազմաբնակարան շենքի սեփականատերերի ժողովի լիազորությունները, ի թիվս այլոց, ժողովին լիազորում է ընտրել բազմաբնակարան շենքի կառավարման ձեւը եւ կառավարման մարմինը: Այս լիազորությանը համապատասխան՝ օրենքի 17 հոդվածը սահմանում է, որ **պարտադիր նորմերի պահպանման հարցերում** ընդհանուր բաժնային գույքի կառավարման համար բազմաբնակարան շենքի սեփականատերերը կարող են ընտրել շենքի կառավարման մարմին: Շինությունների սեփականատերերն իրավունք ունեն ինքնուրույն ընտրել ընդհանուր բաժնային սեփականության կառավարման մարմնի ձեւը: Ընդ որում, մինչեւ 4 սեփականատեր ունեցող շենքերում պարտադիր նորմերի ապահովումը կարող է իրականացվել նաեւ ժողովի միջոցով: Համաձայն օրենքի 17 հոդվածի 3-րդ կետի՝ բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր բաժնային սեփականության կառավարումը կարող է իրականացվել կամ շինության սեփականատերերի կողմից ստեղծված իրավաբանական անձի՝ համատիրության միջոցով, կամ

լիազորագրային կառավարչի (ներկայացուցչության) միջոցով, կամ հավատարմագրային կառավարչի միջոցով: Բազմաբնակարան շենքի կառավարումը կարող է իրականացվել նաև համայնքի ղեկավարի կողմից, քանզի բոլոր այն դեպքերում, երբ օրենքի անցումային դրույթների համաձայն՝ օրենքի ուժի մեջ մտնելու օրվանից 6-ամսյա ժամկետում շենքի կառավարման մարմին չի ձևավորվում, շենքի կառավարման մարմնի համապատասխան լիազորություններն անցնում են համայնքի ղեկավարին:

Օրենքի 18 հոդվածի 3-րդ կետի պահանջն է, որ համատիրության ստեղծման մասին որոշման մեջ արտացոլվի պարտադիր նորմերի կատարման համար նախատեսված աշխատանքների ցանկը: Նույն պահանջը վերաբերում է նաև լիազորագրային կառավարչին տրվող լիազորագրին կամ նրա հետ կնքվող պայմանագրին, ինչպես նաև հավատարմագրային կառավարչի հետ կնքվող պայմանագրին: Ինչպես լիազորագրային կառավարչին շենքի սեփականատերերի կողմից տրվող լիազորագրում կամ նրանց միջև կնքված պայմանագրում, այնպես էլ հավատարմագրային կառավարչի եւ սեփականատերերի միջև կնքված պայմանագրում պետք է արտացոլվի պարտադիր նորմերի կատարման համար նախատեսված աշխատանքների ցանկը (հոդված 19, 3-րդ կետ, հոդված 20, 3-րդ կետ):

Շենքի սեփականատերերի՝ կառավարման մարմին ընտրելու լիազորության, բազմաբնակարան շենքերում պարտադիր նորմերի ապահովման հիմնական նպատակով ստեղծվող կառավարման մարմնի ձևավորման համար իրավական հիմք հանդիսացող փաստաթղթում պարտադիր նորմերի կատարման համար նախատեսված աշխատանքների ցանկը ներառելով՝ այդպիսով ըստ էության հաստատում են տվյալ բազմաբնակարան շենքի համար անհրաժեշտ պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված աշխատանքների ցանկը: Օրենքի 10 հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն՝ պարտադիր նորմերը սահմանում է ՀՀ կառավարությունը, մինչդեռ յուրաքանչյուր բազմաբնակարան շենքի սեփականատերերը, հաշվի առնելով տվյալ շենքի առանձնահատկություններն ու կարիքները, որոշում են այն կոնկրետ աշխատանքները, որոնք ենթակա են իրականացման կառավարության կողմից սահմանված՝ բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր բաժնային սեփականության պահպանման պարտադիր նորմերի շրջանակներում՝ բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր բաժնային սեփականության գույքի պահպանմանը ներկայացվող պահանջները բավարարելու նպատակով:

8. Ինչպես պնդում է դիմողը, վիճարկվող դրույթում իրավական անորոշությունը դրսևորվում է նաեւ նրանում, որ պարզ չէ, թե որ սուբյեկտն է իրավասու որոշելու խնդրո առարկա վճարների չափը: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ այդ վճարների բնույթն ու բովանդակությունը որոշակիորեն պայմանավորում են պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճարների որոշման եւ սահմանման առանձնահատկությունները:

Հաշվի առնելով, որ խնդրո առարկա վճարն ընդհանուր բաժնային սեփականության պահպանման համար անհրաժեշտ միջոցառումներին եւ աշխատանքներին սեփականատերերի համաչափ մասնակցության ձեւ է՝ յուրաքանչյուր սեփականատիրոջ կողմից վճարվող վճարի չափը տվյալ միջոցառման կամ աշխատանքի արժեքի այն հատվածն է, որը համաչափ է բաժնային սեփականության մեջ տվյալ սեփականատիրոջ ունեցած բաժնեմասին: Հետեւաբար, վճարի չափը պայմանավորված է տվյալ միջոցառման կամ աշխատանքի ընդհանուր արժեքով:

Ըստ համապատասխան իրավակարգավորման՝ պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճարների չափը ձեւավորվում է հետեւյալ գործընթացի եւ հետեւյալ նորմերի գործողության արդյունքում: «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 1-ին կետի «ե» ենթակետի համաձայն՝ **շենքի կառավարման մարմինը կազմում եւ շինության սեփականատերերի քննարկմանն է ներկայացնում պարտադիր նորմերի կատարման համար նախատեսված աշխատանքների նախահաշիվ:**

«Համատիրության մասին» ՀՀ օրենքի 14 հոդվածի 4-րդ կետի «գ» ենթակետի համաձայն՝ համատիրության ընդհանուր ժողովը հաստատում է համատիրության տարեկան հաշվեկշիռը: Նույն օրենքի 27 հոդվածի համաձայն՝ համատիրության տարեկան հաշվեկշիռը եւ բազմաբնակարան շենքի տարեկան բյուջեն հաստատվում է ընդհանուր ժողովում մեկ տարվա համար՝ հունվարի 1-ից դեկտեմբերի 31-ը, եւ կարող է տարվա ընթացքում փոխվել միայն ընդհանուր ժողովի որոշմամբ: Բազմաբնակարան շենքի տարեկան բյուջեն կազմելիս եւ հաստատելիս հաշվի են առնվում շենքի ընդհանուր սեփականության շահագործման, սպասարկման, պահպանման եւ նորոգման անհրաժեշտությունը, ինչպես նաեւ համատիրության գործունեության ապահովման խնդիրները:

Նշված նորմերի գործողության արդյունքում ձեւավորվել է հետեւյալ իրավակիրառական պրակտիկան: Մինչ պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված աշխատանքներ կատարելը բազմաբնակարան շենքի կառավարման մարմինը կազմում է ընթացիկ տարում շենքում կատարվող աշխատանքների վերաբերյալ ակտ, այնուհետեւ՝ նախահաշիվ, եւ նախահաշվային գումարն ընդգրկվում է շենքի տարեկան բյուջեի մեջ: Այն քննարկվում եւ հաստատվում է ընդհանուր ժողովում: Բյուջեի հաստատու-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

մից հետո, դրա ծախսային մասը բաժանվում է սեփականատերերի վրա՝ ըստ ընդհանուր բաժնային սեփականության մեջ նրանց բաժնեմասի չափի: Այս փաստն արձանագրվում է համատիրության ընդհանուր ժողովի կողմից ընդունված որոշմամբ, որում սահմանվում է պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճարների չափը:

Ինչպես վերոհիշյալ իրավակարգավորումը, այնպես էլ դրա հիման վրա ձևավորված իրավակիրառական պրակտիկան վկայում է, որ շենքի կառավարման մարմինը ոչ թե վերացականորեն որոշում եւ սահմանում է պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճարների չափը, այլ որոշակի օբյեկտիվ նախադրյալներից, մասնավորապես, արդեն կանխորոշված աշխատանքների նախահաշվից ելնելով՝ այդ աշխատանքների արժեքն օրենքով սահմանված սկզբունքին համապատասխան բաշխում է սեփականատերերի միջեւ:

Նկատի ունենալով, որ «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 10 հոդվածի 4-րդ կետը սահմանում է վճարի չափը հաշվարկելու ելակետային սկզբունքը, որ պարտադիր նորմերի կատարման համար նախատեսված յուրաքանչյուր կոնկրետ աշխատանքի համար կազմվում է նախահաշիվ, եւ առանձին աշխատանքների նախահաշվային գումարներն ընդգրկվում են համատիրության ընդհանուր ժողովի կողմից հաստատվող՝ շենքի տարեկան բյուջեի մեջ, ինչպես նաեւ հաշվի առնելով այդ միջոցառումների ու աշխատանքների իրականացման ապահովմանն ուղղված վճարի բնույթն ու բովանդակությունը՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ նշված գործոցների համադրությամբ արդեն իսկ կանխորոշվում է խնդրո առարկա վճարի չափը: Այսինքն՝ մի կողմից առկա է կառավարության կողմից սահմանված պարտադիր նորմերի ընդհանուր շրջանակ եւ այդ շրջանակից կոնկրետ բազմաբնակարան շենքի սեփականատերերը հաստատում են նրանք, որոնք համապատասխանում են իրենց շենքի առանձնահատկություններին եւ կարիքներին, մյուս կողմից՝ պարտադիր նորմերի կատարման համար նախատեսված յուրաքանչյուր կոնկրետ աշխատանքի համար կազմվում եւ սեփականատերերի քննարկմանն է ներկայացվում նախահաշիվ, նախահաշվային գումարներն ընդգրկվում են շենքի տարեկան բյուջեում, եւ միաժամանակ հստակեցված է այդ միջոցառումներին եւ աշխատանքներին սեփականատերերի մասնակցության չափը հաշվարկելու ելակետային սկզբունքը: Նշված գործոցներն իրենց համադրության մեջ արդեն իսկ ենթադրում են խնդրո առարկա վճարի չափը:

Պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճարների բնույթով պայմանավորված՝ այդ վճարների չափը չի կարող սահմանվել վերացականորեն: Այդ չափը յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում պետք է որոշվի կոնկրետ

բազմաբնակարան շենքի համար կոնկրետ աշխատանքների նախահաշվից ելնելով: Այս տրամաբանությունից շեղումը կհակասի պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված՝ սեփականատերերի կողմից վճարվող վճարների՝ որպես քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների տարրի, բնույթին եւ բովանդակությանը:

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել նաեւ, որ սեփականատերերի կամքը եւ համաձայնությունը դրսեւորվում է պարտադիր նորմերի կատարմանն ապահովման ողջ գործընթացում: Սեփականատերերն են ընտրում շենքի կառավարման մարմինը, նրանք են որոշում այն միջոցառումների եւ աշխատանքների շրջանակը, որոնք ենթակա են պարտադիր կատարման, սեփականատերերն են որոշում վճարների վճարման կարգն ու ժամկետները, եւ վերջապես սեփականատերերն ազատ են որոշելու պարտադիր նորմերի պահպանմանն իրենց մասնակցության ձեւը՝ կամ վճարելով համապատասխան վճարը, կամ համապատասխան աշխատանքներն անձամբ կատարելով: Իսկ սեփականատերերի ընդհանուր ժողովին է պատկանում բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր բաժնային սեփականության կառավարման բնագավառում **ցանկացած հարցի լուծման իրավունքը**, բացառությամբ այն հարցերի, որոնք օրենքով համարվում են կառավարման մարմնի բացառիկ լիազորությունը (հոդվ. 11., կետ 1):

Օրենքի դրույթի որոշակիության եւ կանխատեսելիության գնահատականը կարող է տրվել միայն տվյալ դրույթը ողջ իրավակարգավորման համատեքստում դիտարկելու դեպքում: Սահմանադրական դատարանը վիճարկվող դրույթը դիտարկելով «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի ողջ իրավակարգավորման համատեքստում՝ գտնում է, որ այն բավարարում է օրենքի որոշակիությանը եւ կանխատեսելիությանը ներկայացվող պահանջները: Միաժամանակ, վիճարկվող 10 հոդվածի 3-րդ մասում ներառված միջանկյալ դարձվածքը՝ «... շինության սեփականատերերի ժողովի կողմից սույն օրենքով սահմանված կարգով հաստատված նորմերից ելնելով», խմբագրական հստակեցման անհրաժեշտություն ունի:

9. Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենսդրության մեջ հետետողականություն չի դրսեւորվել «պարտադիր վճարներ» եւ «պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճարներ» հասկացությունների օգտագործման հարցում՝ մի դեպքում միեւնույն վճարը հիշատակելով որպես պարտադիր վճար, մեկ այլ դեպքում՝ որպես պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճար: Այսպես, օրենքի 9 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ ընդհանուր բաժնային սեփականության յուրաքանչյուր սեփականատեր պարտավոր է իր բաժնին համաչափորեն մասնակցել պարտադիր նորմերի պահանջների կատարմանն ուղղված ծախսերին,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

հարկերին, տուրքերին եւ մյուս վճարներին, ինչպես նաեւ գույքի պահպանման եւ շահագործման այլ ծախսերին: Օրենքի 10 հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրված է. «Շինության բոլոր սեփականատերերը պարտավոր են, շինության սեփականատերերի ժողովի կողմից սույն օրենքով սահմանված կարգով հաստատված նորմերից ելնելով, կատարել համապատասխան վճարումներ կամ իրենց ուժերով ու միջոցներով իրականացնել պարտադիր նորմերի պահանջները»: Օրենքի 11 հոդվածի 7-րդ մասի ժդ) եւ ժե) կետերում որպես շինությունների սեփականատերերի ընդհանուր ժողովի լիազորություններ մատնանշված են պարտադիր նորմերի գծով շինությունների սեփականատերերից գանձվող պարտադիր վճարների վճարման կարգի եւ ժամկետների սահմանումը եւ պարտադիր վճարներից դուրս շինությունների սեփականատերերից գանձվող վճարների չափի, վճարման կարգի եւ ժամկետների սահմանումը: Օրենքի 15 հոդվածի 2-րդ մասի ա) կետի համաձայն՝ շինության սեփականատերերը պարտավոր են կատարել սահմանված պարտադիր վճարները, ինչպես նաեւ օրենքով սահմանված կարգով հաստատված այլ վճարները: «Համատիրության մասին» ՀՀ օրենքի 24 հոդվածի համաձայն՝ համատիրության անդամները պարտավոր են օրենքով եւ համատիրության կանոնադրությամբ սահմանված կարգով կատարել պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճարներ եւ այլ վճարներ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետով, 101 հոդվածի 6-րդ կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 1, 63, 64 եւ 69 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 10 հոդվածի 3-րդ կետը սույն որոշման մեջ ՀՀ սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:
2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

26 մայիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ- 804



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 20-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐԿ
ՏՐԱՄԱԴՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

29 մայիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոփյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Զ. Դուկասյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի,

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարի տեղակալ Վ. Արամյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում բանավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի մայիսի 20-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջեւ Հայաստանի Հանրապետությանը պետական վարկ տրամադրելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 22.05.2009թ. սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Լսելով սույն գործով զեկուցողի հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցչի բացատրությունները, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջեւ Հայաստանի Հանրապետությանը պետական վարկ տրամադրելու մասին համաձայնագիրը (այսուհետ՝ համաձայնագիր) ստորագրվել է 2009թ. մայիսի 20-ին՝ Մոսկվայում:

Համաձայնագրի նպատակը 2009 թվականին Հայաստանի Հանրապետությանը Ռուսաստանի Դաշնության կողմից 500 մլն ԱՄՆ դոլարի չափով պետական ֆինանսական վարկ տրամադրելն է:

Ըստ համաձայնագրի՝ Ռուսական կողմը վարկի միջոցները փոխանցում է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկում Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարության արտարժույթային (ԱՄՆ դոլարով) հաշվին համաձայնագրի ուժի մեջ մտնելուց հետո 7 (յոթ) օրվա ընթացքում:

Վարկի օգտագործման ամսաթիվ է հանդիսանում վարկի միջոցների՝ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի թղթակցային հաշվին հաշվեգրման ամսաթիվը:

Ըստ համաձայնագրի՝ Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է, մասնավորապես.

- վարկի մարումն իրականացնել ԱՄՆ դոլարով հավասար կիսամյակային մասնաբաժիններով՝ վճարումներն իրականացնելով յուրաքանչյուր տարվա հունիսի 15-ին եւ դեկտեմբերի 15-ին,

- առաջին վճարումն իրականացնել 2013թ. հունիսի 15-ին, իսկ վերջին վճարումը՝ 2024թ. հունիսի 15-ին,

- համաձայնագրի գծով պարտքի անվանական մնացորդի վաղաժամկետ մարում իրականացնելու դեպքում վճարել մինչեւ վաղաժամկետ մարման ամսաթիվը հաշվարկված տոկոսավճարները՝ Ռուսական կողմին նման որոշման մասին գրավոր տեղեկացնելով վճարման ամսաթվից առնվազն 14 օրացուցային օր առաջ,

- Ռուսական կողմին վարկի օգտագործման համար վճարել տոկոսներ ԱՄՆ դոլարով արտահայտված 6-ամսյա դեպոզիտների համար LIBOR դրույքաչափին գումարած 3 (երեք) տոկոս տարեկան տոկոսադրույքով,

- Ռուսական կողմին վարկի օգտագործման համար վճարվող վարկի տոկոսները հաշվարկել վարկի օգտագործման ամսաթվից սկսած՝ վարկի

օգտագործման փաստացի օրերի քանակի համար՝ ելնելով տարին 360 օր հաշվարկից (հիմք՝ 365/360) եւ վարկի տոկոսները վճարել ԱՄՆ դոլարով յուրաքանչյուր տարվա հունիսի 15-ին եւ դեկտեմբերի 15-ին,

- ապահովել, որպեսզի վճարման ենթակա բոլոր գումարները ծանրաբեռնված չլինեն ոչ մի տեսակ հարկերով եւ վճարվեն առանց որեւէ սահմանափակումների, նվազեցումների, պահումների կամ փոխհատուցումների:

Ըստ համաձայնագրի՝ այն դեպքում, երբ համաձայնագրին համապատասխան վարկի հիմնական գումարի մարման եւ (կամ) տոկոսների վճարման գծով ցանկացած վճարում չի իրականացվել այդ հոդվածներով սահմանված վճարման համապատասխան ամսաթվին, այդ պարտքը համարվում է ժամկետանց եւ նրա վրա հաշվարկվում են տոկոսներ ԱՄՆ դոլարով արտահայտված 6-ամսյա դեպոզիտների համար LIBOR դրույքաչափին գումարած 7 տոկոս տարեկան տոկոսադրույքով՝ ժամկետանց պարտքի առաջացման պահից մինչեւ այդ պարտքի ամբողջական մարման ամսաթիվը ներառյալ:

Համաձայնագրով նախատեսված է, որ վարկի գծով Հայկական կողմի վճարման պարտավորությունների գծով վճարումների հետաձգումը 90 օրը գերազանցելու դեպքում Ռուսական կողմն իրավունք ունի համաձայնագրի շրջանակում չմարված ամբողջ պարտքը համարել մարման ենթակա եւ այդ պարտքի վրա հաշվարկել տոկոսներ ԱՄՆ դոլարով արտահայտված 6-ամսյա դեպոզիտների համար LIBOR դրույքաչափին գումարած 7 տոկոս տարեկան տոկոսադրույքով՝ մինչեւ ժամկետանց պարտքի մարման ամսաթիվը:

Համաձայնագրի գծով հաշվարկների եւ հաշվառման կարգը սահմանվում է Հայկական եւ Ռուսական կողմերի լիազոր գործակալների՝ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի եւ «Ջարգացման եւ արտաքին տնտեսական գործունեության բանկի (Վնեշէկոնոմբանկ)» պետական կորպորացիայի միջեւ համաձայնագրով:

Համաձայնագրի կիրառման կամ մեկնաբանման հետ կապված Կողմերի միջեւ ծագած վեճերը եւ տարաձայնությունները պետք է լուծվեն Կողմերի միջեւ խորհրդակցությունների եւ բանակցությունների միջոցով:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց.**

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

1. 2009 թվականի մայիսի 20-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջեւ Հայաստանի Հանրապետությանը պետական վարկ տրամադրելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**29 մայիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ-805**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2008 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 9-ԻՆ ԲՐՅՈՒՍԵԼՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՄԻՋԵՎ ՕԴԱՅԻՆ
ՀԱՂՈՐԴԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐՈՇԱԿԻ ԱՍՊԵԿՏՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 հունիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի (զեկուցող), Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Չ. Դուկասյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2008 թվականի դեկտեմբերի 9-ին Բրյուսելում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Եվրոպական համայնքի միջեւ օդային հաղորդակցությունների որոշակի ասպեկտների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի դիմումն է՝ մուտքագրված 2009 թվականի մայիսի 13-ին:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ կառավարու-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55)/2010
81

թյանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության պետի տեղակալ Ա. Մարությանի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Համաձայնագիրն ստորագրվել է 2008 թվականի դեկտեմբերի 9-ին՝ Բրյուսելում: Համաձայնագրի նպատակն է օդային հաղորդակցության ոլորտում Եվրոպական համայնքի անդամ պետությունների հետ կնքված երկկողմ համաձայնագրերի դրույթները համապատասխանեցնել Եվրոպական համայնքի իրավունքին, ինչը կնպաստի Հայաստանի Հանրապետության եւ Եվրոպական համայնքի անդամ պետությունների միջեւ օդային հաղորդակցության հետագա զարգացմանը:

2. Համաձայնագիրը բաղկացած է 10 հոդվածներից եւ դրա անբաժանելի մասը կազմող 3 հավելվածներից: Հոդվածներով սահմանվում եւ կարգավորվում են միջազգային օդային հաղորդակցության իրականացման համար Կողմերի ավիաընկերությունների նշանակումը, նշանակված ավիաընկերությունների կողմից թռիչքային անվտանգության չափանիշները, ավիացիոն վառելիքի հարկումը, մրցակցության կանոնների հետ համատեղելիությունը, Եվրոպական համայնքի ներսում Հայկական կողմի նշանակված ավիափոխադրող(ներ)ի կողմից փոխադրումների սակագները, համաձայնագրի ուժի մեջ մտնելու, վերանայման կամ փոփոխության եւ դադարեցման կարգը:

3. Համաձայնագրի հավելված 1-ում տրված է Հայաստանի Հանրապետության եւ Եվրոպական համայնքի անդամ պետությունների միջեւ օդային հաղորդակցությունների մասին համաձայնագրերի ցանկը:

Համաձայնագրի հավելված 2-ը մատնանշում է հավելված 1-ում թվարկված համաձայնագրերի այն հոդվածները, որոնք ենթակա են Եվրոպական համայնքի օրենսդրական դաշտին համապատասխանեցման:

Համաձայնագրի հավելված 3-ում նշվում են Եվրոպական այլ պետություններ, որոնք Եվրոպական համայնքի հետ հարաբերությունները կարգավորում են ըստ համապատասխան համաձայնագրերի՝ «Եվրոպական տնտեսական տարածքի մասին» համաձայնագիր եւ «Եվրոպական համայնքի հետ օդային տրանսպորտի մասին» համաձայնագիր:

4. Համաձայնագիրը նաեւ ներառում է անհրաժեշտ դրույթներ՝ Եվրոպական համայնքի օրենսդրական դաշտին օդային հաղորդակցությունների մասին երկկողմ համաձայնագրերի որոշ հոդվածների համապատասխանեցման վերաբերյալ:

5. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները ՀՀ Սահմանադրության 9 հոդվածին համահունչ

ապահովում են Կողմերի միջև արտաքին հարաբերությունների իրականացումը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց.**

1. 2008 թվականի դեկտեմբերի 9-ին Բրյուսելում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Եվրոպական համայնքի միջև օդային հաղորդակցությունների որոշակի ասպեկտների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 հունիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ-806**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**1950 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 22-ԻՆ ԼԵՅՔ ՍԱՔՍԵՍՈՒՄ
(ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ) ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԿՐԹԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ՆԵՐՄՈՒԾՄԱՆ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 հունիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Չ. Դուկասյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի (զեկուցող),

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «1950 թվականի նոյեմբերի 22-ին Լեյք Սաքսեսում (Նյու Յորք) ստորագրված՝ կրթական, գիտական եւ մշակութային բնույթի նյութերի ներմուծման մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարան 07.05.2009թ. մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ մշակույթի նախարար Հ. Պողոսյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնա-

գիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Համաձայնագիրը հաստատվել է Միավորված ազգերի կրթության, գիտության եւ մշակույթի հարցերով կազմակերպության (ՅՈՒՆԵՍԿՕ) Գլխավոր խորհրդատուի կողմից 1950թ. հունիսի 17-ին՝ Ֆլորենցիայում, եւ բացվել է ստորագրման համար 1950թ. նոյեմբերի 22-ին՝ Լեյք Սաքսեսում (Նյու Յորք):

2. Համաձայնագիրը բաղկացած է հինգ հավելվածից եւ կից արձանագրությունից: Հավելվածները սահմանում են գրքերի, հրատարակությունների, փաստաթղթերի ցանկը, արվեստի գործերի եւ կրթական, գիտական կամ մշակութային բնույթի հավաքածուների առարկաների ցանկը, կրթական, գիտական կամ մշակութային բնույթի տեսալսողական նյութերի ցանկը, գիտական գործիքների եւ սարքավորումների ցանկը, ինչպես նաեւ կույրերի համար նախատեսված առարկաների ցանկը: Համաձայնագրին կից արձանագրությամբ սահմանվում են համաձայնագրին ԱՄՆ-ի մասնակցության կարգը եւ վերապահման տեքստը:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- հավելվածներում թվարկված նյութերի ներմուծման ժամանակ կամ ներմուծման հետ կապված չկիրառել մաքսատուրքեր,
- համաձայնագրով սահմանված առարկաների ներմուծման համար տրամադրել անհրաժեշտ լիցենզիաներ եւ /կամ արտարժույթ,
- քանակական սահմանափակումներ եւ արժույթի նկատմամբ վերահսկողության միջոցներ կիրառելու դեպքում հնարավորության սահմաններում տրամադրել արտարժույթ եւ արտոնագիր, որոնք անհրաժեշտ են հավելվածներում թվարկված նյութերի ներմուծման համար,
- տրամադրել բոլոր հնարավոր միջոցները կրթական, գիտական եւ մշակութային բնույթի այն նյութերի ներմուծման համար, որոնք ներմուծվում են բացառապես իրավասու մարմինների կողմից հաստատված հանրային ցուցահանդեսների համար՝ հետագայում դրանք արտահանելու պայմանով,
- շարունակել համատեղ ջանքերի գործադրումը կրթական, գիտական եւ մշակութային բնույթի նյութերի ազատ տարածմանը բազմակողմանիորեն աջակցելու, ցանկացած սահմանափակում վերացնելու կամ կրճատելու ուղղությամբ, ինչպես նաեւ պարզեցնել այդ նյութերի ներմուծման վարչական ընթացակարգը եւ աջակցել դրանց արագ ու անվտանգ մաքսազերծմանը,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- ՀՀ-ի համար համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելուց հետո սահմանված ժամկետում ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները համաձայնագրի լիարժեք ու արդյունավետ գործողությունն ապահովելու համար, իսկ նշված ժամկետը լրանալուց հետո մեկ ամսվա ընթացքում ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ին ներկայացնել զեկույց համաձայնագրի՝ լիարժեք ու արդյունավետ գործողությունն ապահովելու ուղղությամբ ձեռնարկված միջոցների մասին,
- համաձայնագրի մեկնաբանման կամ կիրառման հետ կապված ցանկացած վեճ կարգավորելու նպատակով դիմել բանակցությունների կամ հաշտեցման գործընթացների:

4. Համաձայնագրով սահմանված են նաեւ համաձայնագիրը վավերացնելու, դրան միանալու, չեղյալ համարելու, վերանայելու կարգն ու պայմանները:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 1950 թվականի նոյեմբերի 22-ին Լեյք Սաքսեսում (Նյու Յորք) ստորագրված՝ կրթական, գիտական եւ մշակութային բնույթի նյութերի ներմուծման մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՎ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 հունիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ-807**



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**1977 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՐՏԻ 1-ԻՆ ՆՅՈՒ ՅՈՐՔՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
«ԿՐԹԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ
ՆԵՐՄՈՒԾՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 հունիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Չ. Դուկասյանի, Ռ. Պապայանի (գեկուցող), Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «1977 թվականի մարտի 1-ին Նյու Յորքում ստորագրված՝ «Կրթական, գիտական եւ մշակութային բնույթի նյութերի ներմուծման մասին» համաձայնագրի արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 07.05.2009թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով գեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ մշակութային նախարար Հ. Պողոսյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով արձանագրու-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

թյունը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. Արձանագրությունն ստորագրվել է 1977 թվականի մարտի 1-ին: Արձանագրությունը հանդիսանում է 1950թ. նոյեմբերի 22-ին Լեյք Սաքսեսում (Նյու Յորք) ստորագրված՝ կրթական, գիտական եւ մշակութային բնույթի նյութերի ներմուծման մասին համաձայնագրի բաղկացուցիչ մասը:

2. Արձանագրությունը հաստատվել է Միավորված ազգերի կրթության, գիտության եւ մշակույթի հարցերով կազմակերպության (ՅՈՒՆԵՍԿՕ) Գլխավոր խորհրդաժողովի կողմից 1976թ. նոյեմբերի 26-ին՝ Նայրոբիում, բացվել է ստորագրման համար 1977թ. մարտի 1-ին՝ Նյու Յորքում, եւ ուժի մեջ է մտել 1982թ. հունվարի 2-ին:

3. Արձանագրության անբաժանելի մասն են կազմում ինը հավելվածները, որոնք սահմանում են գրքերի, հրատարակությունների եւ փաստաթղթերի, արվեստի գործերի եւ կրթական, գիտական կամ մշակութային բնույթի հավաքածուների առարկաների, տեսալսողական նյութերի, գիտական գործիքների եւ սարքավորումների, կույրերի եւ այլ արատներով անձանց համար նախատեսված առարկաների, սպորտային սարքավորումների, երաժշտական գործիքների եւ այլ սարքավորումների, ինչպես նաեւ գրքերի, հրատարակությունների եւ փաստաթղթերի արտադրության համար օգտագործվող նյութերի եւ մեքենաների ցանկը:

4. Արձանագրության 16(ա) կետի համաձայն Արձանագրության մասնակից 44 պետություններից 19 հայտարարություններ եւ վերապահումներ են կատարել առ այն, որ նրանք պարտավորված չեն լինելու, մասնավորապես, Արձանագրության 2-րդ և 4-րդ բաժիններով և Գ.1, Զ, Է և Ը հավելվածների դրույթներով:

5. Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները.

- Արձանագրության հավելվածներով սահմանված ապրանքներն ազատել մաքսային տուրքերից կամ ներմուծման հետ կապված այլ վճարներից,
- ներմուծման պահին կամ հետագայում չզանձել որեւէ ներքին հարկ կամ ցանկացած տեսակի այլ ներքին վճարներ Արձանագրության (II) 3-րդ կետում թվարկված նյութերի համար,
- Արձանագրությամբ սահմանված նյութերի ներմուծման համար տրամադրել անհրաժեշտ լիցենզիաներ եւ/կամ արտարժույթ,
- համապատասխան միջոցների շնորհիվ խթանել զարգացող երկրներում արտադրված կրթական, գիտական եւ մշակութային բնույթի նյութերի եւ առարկաների ազատ հոսքն ու տարածումը:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ դեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 1977 թվականի մարտի 1-ին Նյու Յորքում ստորագրված՝ «Կրթական, գիտական եւ մշակութային բնույթի նյութերի ներմուծման մասին» համաձայնագրի արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 հունիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ- 808**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՐՏԻ 6-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԻՏԱԼԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ՄԱՔՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՓՈՒՆԱԳԱՐՁ
ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 հունիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ.Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Զ. Դուկասյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի մարտի 6-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Իտալիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ մաքսային գործերում համագործակցության եւ փոխադարձ օգնության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 07.05.2009թ. սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նախագահի տեղակալ Ա. Ալավերդյանի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Իտալիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ մաքսային գործերում համագործակցության եւ փոխադարձ օգնության մասին համաձայնագիրը նախաստորագրվել է 2007 թվականի սեպտեմբերի 24-ին՝ Հռոմում, եւ կնքվել 2009 թվականի մարտի 6-ին Երեւանում՝ մաքսային իրավախախտումների դեմ պայքարում համատեղ եւ արդյունավետ միջոցների մշակման համար երկու երկրների միջեւ համապատասխան իրավական հիմքեր ստեղծելու նպատակով:

2. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը, փոխադարձության հիման վրա, ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- ՀՀ մաքսային ծառայությունների միջոցով ցուցաբերել փոխադարձ օգնություն ՀՀ մաքսային օրենսդրության պատշաճ կիրառումն ապահովելու, մաքսային օրենսդրության խախտումները կանխելու, հետաքննելու եւ դրանց դեմ պայքարելու նպատակով, ինչպես նաեւ ՀՀ մաքսային օրենսդրության կիրառմանը վերաբերող վարչական բնույթի որոշումների ու փաստաթղթերի առաքման ու ծանուցման հարցերում:
- Երաշխավորել, որ ՀՀ մաքսային ծառայությունները հարցման հիման վրա կամ սեփական նախաձեռնությամբ կտրամադրեն տեղեկատվություն, որը կօգնի Իտալիայի մաքսային ծառայությունների կողմից գանձվող մաքսատուրքերի, հարկերի, մուծումների եւ վճարների հավաքման ընթացքում, ապրանքների ներմուծման եւ արտահանման ժամանակ մաքսային արժեքը եւ ներկայացվող փաստաթղթերի հավաստիությունը, ինչպես նաեւ դրանցում պարունակվող տվյալների նույնականությունը որոշելու ժամանակ, արտաքին տնտեսական գործունեության հետ կապված ապրանքներն Ազգային մաքսային սակագնի կամ «Ապրանքների նկարագրման եւ ծածկագրման ներդաշնակ համակարգի մասին» միջազգային կոնվենցիայով (1983թ.) ընդունված ներդաշնակ համակարգի համաձայն դասակարգելու, ինչպես նաեւ ապրանքների դասակարգումը որոշելու համար մաքսային լաբորատորիաներում հետազոտություններ կատա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

րելու ժամանակ, ապրանքների ծագման երկիրը որոշելու ժամանակ եւ արտահանման ժամանակ ներկայացվող՝ ծագման երկրի սերտիֆիկատների, ինչպես նաեւ արտահանման երկրում ապրանքների նկատմամբ կիրառվող մաքսային ընթացակարգերի նկատմամբ իրականացվող հսկողության ժամանակ, ներմուծման եւ արտահանման արգելքների ու սահմանափակումների իրականացման ժամանակ ճշգրիտ գործողությունն ապահովելուն:

- Երաշխավորել, որ ՀՀ մաքսային ծառայությունները հայցվող տեղեկատվությանը չտիրապետելու պարագայում կփնտրեն այդ տեղեկատվությունը հնարավոր բոլոր միջոցներով՝ ՀՀ գործող օրենսդրությանը համապատասխան:
- Երաշխավորել, որ ՀՀ մաքսային ծառայությունները հարցման հիման վրա կամ սեփական նախաձեռնությամբ կտրամադրեն հաշվետվություններ, վկայության գրառումներ կամ փաստաթղթերի հաստատված պատճեններ, որոնք տալիս են ամբողջ առկա տեղեկատվությունը հայտնաբերված կամ ծրագրված գործողությունների մասին, որոնք պարունակում են կամ կարող են պարունակել ՀՀ մաքսային օրենսդրության խախտում, կպահանջեն բնօրինակ գործերն ու փաստաթղթերը միայն այն դեպքերում, երբ հաստատված պատճենները բավարար չեն, ինչպես նաեւ անհապաղ կվերադարձնեն փոխանցված բնօրինակները, եթե դրանց տրամադրման հիմքերը վերացել են:
- Համագործակցել բեռների եւ ուղեւորների փոխադրումների, փոստային առաքումների մաքսային հսկողությունը պարզեցնելու, այդ հսկողության մեթոդներն ու ուղիները բարելավելու, ինչպես նաեւ բեռների, տրանսպորտային միջոցների, ուղեւորների, փոստային առաքումների, արժույթային արժեքների ապօրինի ներմուծումը, արտահանումը, տարանցումը ՀՀ տարածքում կանխելու նպատակով:
- ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխան՝ համաձայնագրի շրջանակներում համագործակցել մաքսանենգության եւ մաքսային կանոնների խախտման դեպքերի հետաքննության, ինչպես նաեւ թմրամիջոցների, հոգեներգործուն նյութերի եւ պրեկուրսորների, զենքի, զինամթերքի, թունավոր գազերի, պայթուցիկ եւ ռադիոակտիվ նյութերի ապօրինի շրջանառությունը կանխելու նպատակով:
- ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխան՝ համաձայնագրի շրջանակներում համագործակցել մշակութային արժեքների ապօրինի փոխադրման դեմ պայքարում, ինչպես նաեւ փոխանցել ՀՀ տրամադրության տակ եղած հնաճ իրերն ու մշակութային արժեք ներկայացնող արվեստի գործերը, եթե դրանք արտահանվել են Իտալիայի մաքսային տարածքից մաքսային եւ այլ կանոնների խախտմամբ:

- Օգտագործել ցանկացած տեղեկատվություն, որն ստացվել է համաձայնագրով ցուցաբերվող օգնության շրջանակներում, միմիայն համաձայնագրի նպատակների համար եւ ՀՀ մաքսային ծառայության կողմից, չօգտագործել ստացված տեղեկատվությունը համաձայնագրում չնշված նպատակների համար, եթե չկա այդ տեղեկատվությունը տրամադրող մաքսային ծառայության գրավոր համաձայնությունը:
 - Անձնական տվյալների փոխանակման դեպքում ապահովել տվյալների պաշտպանության չափանիշները, որոնք հավասար են առնվազն համապատասխան ազգային օրենսդրության դրույթների եւ կանոնակարգերի կիրարկումից բխող պաշտպանության մակարդակին:
3. Համաձայնագրի հայերեն, իտալերեն, անգլերեն տեքստերը հավասարազոր են: Մեկնաբանման ընթացքում տարաձայնություն առաջանալու դեպքում գերակայում է անգլերեն տեքստը: Համաձայնագրում կատարվող փոփոխություններն ու լրացումները կձեւակերպվեն առանձին արձանագրություններով, որոնք ուժի մեջ կմտնեն համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելու համար նախատեսված ընթացակարգերին համապատասխան եւ կհանդիսանան դրա անբաժանելի մասը:
4. Համաձայնագրում ամրագրված դրույթները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 9 հոդվածի դրույթներին եւ բխում են միջազգային փոխշահավետ համագործակցության հաստատման սահմանադրական սկզբունքներից:
- Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.
1. 2009 թվականի մարտի 6-ին Երեւանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Իտալիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ մաքսային գործերում համագործակցության եւ փոխադարձ օգնության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:
2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 հունիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ- 809**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**«ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ 12 ԵՎ 14 ՀՈԳՎԱԾՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

30 հունիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի (գեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Զ. Դուկասյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմող կողմի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավոր, ՀՀ Ազգային ժողովի տարածքային կառավարման եւ տեղական ինքնակառավարման հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ Հ. Մարգարյանի, գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի օրենսդրության վերլուծության վարչության պետ Ա. Խաչատրյանի,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի եւ 101 հոդվածի 3-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25 եւ 68 հոդվածների,

դռնբաց նիստում բանավոր ընթացակարգով քննեց «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 12 եւ 14 հոդվածների՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի թվով 35 պատգամավորների՝ 11.03.2009թ. սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎԱԳԻՐ ♦ 2(55)2010
94

Լսելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի ներկայացուցիչների բացատրությունները, հետազոտելով «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, այդ թվում՝ դիմողի կողմից ներկայացված միջնորդագիրը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2002 թվականի փետրվարի 20-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2002 թվականի մարտի 21-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2002 թվականի ապրիլի 12-ին:

2. Օրենքի 12 հոդվածը սահմանում է պատգամավորի լիազորությունների դադարման հիմքերը: Համաձայն նշված հոդվածի 1-ին մասի՝ «Պատգամավորի լիազորությունները դադարում են, եթե՝

ա) ավարտվել է Ազգային ժողովի լիազորությունների ժամկետը.

բ) արձակվել է Ազգային ժողովը.

գ) նա խախտել է Սահմանադրության 65-րդ հոդվածի առաջին մասի պահանջը.

դ) նա կորցրել է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիությունը.

ե) մեկ հերթական նստաշրջանի ընթացքում քվեարկությունների ավելի քան կեսից նրա բացակայելը, սույն օրենքի 99-րդ հոդվածով սահմանված կարգով, համարվել է անհարգելի.

զ) նա դատապարտվել է ազատազրկման.

է) օրինական ուժի մեջ է մտել նրան անգործունակ ճանաչելու մասին դատարանի որոշումը.

ը) ուժի մեջ է մտել նրա ընտրության գրանցումը չեղյալ հայտարարելու մասին սահմանադրական դատարանի որոշումը.

թ) նա տվել է հրաժարական՝ սույն օրենքի 13-րդ հոդվածով սահմանված կարգով.

ժ) նա մահացել է»:

Օրենքի 14 հոդվածը սահմանում է խմբակցությունների ստեղծման, խմբակցությունից պատգամավորի դուրս գալու, խմբակցության գործունեության դադարման եւ վերականգնման կարգը: Հոդվածի 3-րդ մասով, մասնավորապես, սահմանվում է. «Պատգամավորը կարող է դուրս գալ խմբակցությունից՝ այդ մասին գրավոր տեղյակ պահելով համապատասխան խմբակցության ղեկավարին»:

3. Ըստ դիմող կողմի՝ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի վիճարկվող 12 հոդվածը չի պարունակում որեւէ նորմ, ըստ որի համամասնական ընտրակարգով ընտրված պատգամավորի լիազորությունների դադարման հիմք կարող է հանդիսանալ նաեւ պատգամավորի դուրս գալը

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

եւ/կամ հեռացումը համապատասխան կուսակցությունից ու խմբակցությունից: Մինչդեռ համամասնական ընտրակարգն ունի իր առանձնահատկությունները, որոնք հիմնականում դրսևորվում են նրանում, որ այս ընտրակարգի դեպքում ժողովուրդը կոնկրետ քվեարկում է քաղաքական միավորի՝ կուսակցության կամ դաշինքի օգտին՝ հավանություն տալով վերջիններիս նախընտրական ծրագրին եւ գաղափարական ուղեգծին՝ արդյունքում հնարավորություն ստանալով իրականացնելու իր իշխանությունը տվյալ քաղաքական միավորի կողմից ձեւավորված խմբակցության միջոցով: Համամասնական ընտրակարգով ընտրությունների արդյունքում ժողովուրդը, ՀՀ Սահմանադրության 2 հոդվածին համապատասխան, իր իշխանությունը պատվիրակում է ոչ թե այս կամ այն թեկնածուին, այլ կոնկրետ քաղաքական ուժին, միավորին, կուսակցությանը՝ որոշակի ծրագրեր իրականացնելու նպատակով: Հետեւաբար, համամասնական ընտրակարգով ընտրված պատգամավորի՝ տվյալ խմբակցությունից դուրս գալու հանգամանքը վերջինիս գրկում է ժողովրդի կողմից պատվիրված ծրագրերն ամբողջական ծավալով իրականացնելու հնարավորությունից: Ըստ այդմ՝ համամասնական ընտրակարգով ընտրված պատգամավորի՝ խմբակցությունից դուրս գալը, որի հնարավորությունն ամրագրված է օրենքի 14 հոդվածում, պետք է հիմք հանդիսանա նրա լիազորությունների դադարման համար:

Դիմող կողմը վկայակոչում է, որ մինչեւ 1997թ. մայիս ամիսը «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքը՝ որպես համամասնական ընտրակարգով ընտրված պատգամավորի լիազորությունների դադարման հիմք, ի թիվս այլոց, նախատեսում էր տվյալ խմբակցությունից պատգամավորի դուրս գալու հանգամանքը: Ներկայումս, ըստ դիմողի, երբ ընտրված է համամասնական ընտրակարգով ընտրվող պատգամավորների թվաքանակն ավելացնելու քաղաքական ուղեգիծ, առաջանում է նման հիմքի վերականգնման օբյեկտիվ անհրաժեշտություն, որպեսզի հնարավոր լինի տվյալ խմբակցության գոյության ապահովումը: Նման հիմքի առկայությունը պահանջվում է նաեւ քաղաքական համակարգի կայացումն ապահովելու, տարաբնույթ ներազդեցությունների արդյունքում խորհրդարանական քաղաքական ուժերի հարաբերակցության կամայական փոփոխությունը կանխարգելելու անհրաժեշտությունից ելնելով:

Դիմողի պնդմամբ՝ ՀՀ Սահմանադրության 67 հոդվածի դրույթն առ այն, որ պատգամավորի լիազորությունները դադարում են նրա հրաժարականի դեպքում, նույնպես ենթադրում է, որ համամասնական ընտրակարգով ընտրված պատգամավորն իր խմբակցությունից դուրս գալու դիմումի հետ մեկտեղ պետք է ներկայացնի հրաժարականի դիմումը:

Դիմողի կարծիքով, չնայած նրան, որ ՀՀ Սահմանադրության 66 հոդ-

վածը մերժում է հրամայական մանդատի ինստիտուտը, այդուամենայնիվ, այն դեպքում, երբ խախտվում է ՀՀ Սահմանադրության անփոփոխելի 2 հոդվածում ամրագրված՝ ժողովրդի կողմից իր ընտրյալների միջոցով իշխանության իրականացման համաժողովրդական սկզբունքը, օբյեկտիվ անհրաժեշտություն է առաջանում օրենսդրությամբ՝ որպես պատգամավորի լիազորությունների դադարման հիմք ամրագրել խմբակցությունից տվյալ պատգամավորի դուրս գալու հանգամանքը:

Ըստ դիմող կողմի՝ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի 12 եւ 14 հոդվածները հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 2-րդ, 7-րդ, 30-րդ եւ 67-րդ հոդվածների պահանջներին:

4. Պատասխանողը նշում է, որ ՀՀ Սահմանադրության 67 հոդվածի 1-ին մասում սահմանվել են այն դեպքերը, որոնց պարագայում դադարում են Ազգային ժողովի պատգամավորի լիազորությունները: Միաժամանակ, ի թիվս Սահմանադրության հիշյալ հոդվածով ամրագրված դեպքերի, «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի 12 հոդվածով սահմանվել են Ազգային ժողովի պատգամավորի լիազորությունների դադարման լրացուցիչ հետեւյալ դեպքերը՝ եթե ուժի մեջ է մտել պատգամավորի ընտրության գրանցումը չեղյալ հայտարարելու մասին սահմանադրական դատարանի որոշումը կամ եթե պատգամավորը մահացել է: Իսկ նույն օրենքի 14 հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ պատգամավորը կարող է դուրս գալ խմբակցությունից՝ այդ թվում գրավոր տեղյակ պահելով համապատասխան խմբակցության ղեկավարին:

Պատասխանողի պնդմամբ՝ ՀՀ Սահմանադրության եւ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի հիշատակված հոդվածներում ամրագրված նորմերի բովանդակությունից բխում է, որ պատգամավորական խմբակցությունից պատգամավորի դուրս գալը կամ կուսակցությունից ու պատգամավորական խմբակցությունից պատգամավորին հեռացնելը չեն կարող դիտարկվել որպես հիմք պատգամավորի լիազորությունների դադարման համար:

Պատասխանող կողմը վկայակոչում է նաեւ այն հանգամանքը, որ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի 12 եւ 14 հոդվածների սահմանադրականության խնդիրը դիմող կողմը պայմանավորում է օրենքի բացի առկայության հանգամանքով: Փաստորեն, դիմողն իրականում վիճարկում է ոչ թե «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի 12 եւ 14 հոդվածների սահմանադրականության հարցը, այլ մատնանշում է վիճարկվող հոդվածների լրացման անհրաժեշտությունը: Ընդ որում, սահմանադրականության նշված հարցի ներկայացումը նպատակ է հետապնդում **«ստեղծել կոնկրետ իրավական հիմքեր, կուսակցության նախընտրական ծրագրերին եւ քաղաքական գծին հակառակ դիրքորոշում դրսևորող հա-**

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

մամասնական ընտրակարգով ընտրված ԱԺ պատգամավորներին կուսակցությունից եւ խմբակցությունից հեռացնելու համար»:

Վերոգրյալի հիման վրա պատասխանողը գտնում է, որ վիճարկվող դրույթները չեն հակասում ՀՀ Սահմանադրությանը եւ առաջարկում է «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի 12 եւ 14 հոդվածները ճանաչել ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանող:

5. Վերլուծելով հիմնահարցի վերաբերյալ միջազգային սահմանադրական պրակտիկան եւ եվրոպական սահմանադրական զարգացումների հիմնական միտումները՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ հրամայական մանդատն անհարիր է ժողովրդավարական իրավական համակարգերին: Այն խորք լինելով Եվրոպական ժողովրդավարություններին՝ արգելվում է մի շարք երկրների սահմանադրական նորմերով (Անդորրա, հոդվ. 53, Բուլղարիա, հոդվ. 67, Գերմանիա, հոդվ. 38, Իսպանիա, հոդվ. 67, Իտալիա, հոդվ. 67, Լիտվա, հոդվ. 59, Խորվաթիա, հոդվ. 74, Հայաստան, հոդվ. 66, Մոլդովա, հոդվ. 68, Չեխիա, հոդվ. 26, Ռումինիա, հոդվ. 66 եւ այլն):

Ներկայացուցչական ազատ մանդատի անհրաժեշտության գաղափարն ազատական ժողովրդավարական իրավական համակարգերում արմատավորվեց աստիճանաբար եւ դարձավ կարեւոր երաշխիք երկրում սահմանադրական ժողովրդավարություն հաստատելու համար, որտեղ իշխանության լեգիտիմության աղբյուրը ժողովուրդն է: **Ներկայացուցչական ազատ մանդատի էությունն այն է, որ պատգամավորները ներկայացնում են ոչ թե ու ոչ միայն իրենց ընտրողներին, այլ ընդհանրական սուբյեկտ՝ ժողովրդին, ում կամքը գերակա է տեղական ընտրագանգվածի կամքի նկատմամբ:**

Միաժամանակ, միջազգային պրակտիկայում առկա է մեկ այլ ինստիտուտ, որը՝ առնչվելով հրամայական մանդատի ինստիտուտին, այնուամենայնիվ, տարբեր իրավական բովանդակություն ունի: Դա **մանդատի գործողության դադարեցումն է կուսակցական պատկանելության փոփոխության հետեւանքով:** Այս ինստիտուտը վերաբերում է համամասնական ընտրական համակարգին եւ տարբեր դրսեւորումներ ունի՝ կապված բուն ընտրական համակարգի առանձնահատկությունների հետ: Այն երկրներում, որտեղ գործում է մեծամասնական-համամասնական խառն ընտրական համակարգ ու որոնցում առկա է կայուն եւ զարգացած քաղաքական կառուցակարգ, ազատ մանդատի սկզբունքը տարածվում է բոլոր պատգամավորների վրա եւ կուսակցական պատկանելության փոփոխությունը ման խնդիր չի հարուցում: Խնդիրն առկա է այն պարագայում, երբ պատգամավորության թեկնածուն ընտրական քվեաթերթիկում ներկայացված չէ, եւ ընտրողը նրա վերաբերյալ որեւէ դիրքորոշում չի արտահայտել:

6. Միջազգային սահմանադրաիրավական պրակտիկան վկայում է, որ ընտրական օրենսդրությամբ նախատեսված համամասնական ընտրակարգը կարող է լինել նաեւ այնպիսին, որ ընտրողը ձայնը տալիս է որեւէ քաղաքական ուժի՝ նրա քաղաքական կողմնորոշումների ու հանրությանը ներկայացրած ծրագրային մոտեցումների հիման վրա՝ առանձին դիրքորոշում չարտահայտելով կուսակցության համամասնական ընտրական ցուցակներում ներկայացված անձանց վերաբերյալ: Նման պարագայում քաղաքական ուժն է ժողովրդի կողմից պատվիրակված քաղաքական իշխանության կողմը՝ առանձին կամ քաղաքական կուլիցիա կազմելու ճանապարհով: **Նման ընտրակարգում ժողովրդի վստահությունը ոչ թե անձի, այլ քաղաքական ուժի ու նրա կողմից ներկայացված ծրագրային մոտեցումների նկատմամբ է:** Այդ վստահությամբ է պայմանավորված նաեւ ընտրությունների ու դրա արդյունքում ձեւավորվող իշխանության լեգիտիմությունը: Քաղաքական մշակույթն այն մակարդակին պետք է լինի, որ ընտրողը կարողանա կողմնորոշվել հենց նման ծրագրային մոտեցումներով: Նման ընտրակարգի պայմաններում համամասնական կարգով թեկնածու են գրանցվում կուսակցությունները կամ նրանց դաշինքները, որոնք նախընտրական քարոզչությունը վարում են այնպիսի ծրագրային մոտեցումների հիման վրա, որոնք ընտրողին պետք է կողմնորոշեն օրենսդիր պետաիշխանական գործառույթը տվյալ կուսակցությանը վստահելու կամ չվստահելու հարցում: Դրանով է նաեւ որոշվում քաղաքական ուժի իրական տեղն ու դերն օրենսդիր իշխանության համակարգում:

Այսպիսի ընտրակարգ է գործում նաեւ Հայաստանի Հանրապետությունում: Համաձայն ՀՀ ընտրական օրենսգրքի (հոդվ. 7)՝ Ազգային ժողովի համամասնական ընտրակարգով ընտրությունները համարվում են համապետական ընտրություններ: Ընդ որում, 90 պատգամավոր ընտրվում է համամասնական ընտրակարգով, հանրապետության ամբողջ տարածքն ընդգրկող մեկ բազմամանդատ ընտրատարածքից՝ կուսակցությունների ընտրական ցուցակներով առաջադրված պատգամավորության թեկնածուների թվից (հոդվ. 95, մաս 2): Ազգային ժողովի՝ համամասնական ընտրակարգով պատգամավորության թեկնածուներ առաջադրելու իրավունք ունեն կուսակցությունները եւ կուսակցությունների դաշինքները (հոդվ. 99, մաս 1): Կուսակցություններն Ազգային ժողովի՝ համամասնական ընտրակարգով ընտրություններին մասնակցելու հայտը ներկայացնում են կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով՝ իրենց մշտապես գործող մարմնի որոշմամբ: Կուսակցությունների դաշինքներն Ազգային ժողովի՝ համամասնական ընտրակարգով ընտրություններին մասնակցելու հայտը ներկայացնում են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով՝ դաշինքի անդամ կուսակցությունների մշտապես գործող մարմինների վավերացրած որոշմամբ (հոդվ. 100, մաս 1):

Օրենսգիրքը նաեւ ուղղակի դրույթ է պարունակում, որ **համամասնական ընտրակարգով Ազգային ժողովում մանդատներ ստանում են կուսակցությունները (կուսակցությունների դաշինքները) (հոդվ. 100, կետ 8)**: Միաժամանակ, օրենսգրքի 115 հոդվածը նախատեսում է, որ Ազգային ժողովի՝ համամասնական ընտրակարգի համար նախատեսված մանդատները բաշխվում են այն կուսակցությունների եւ կուսակցությունների դաշինքների **ընտրական ցուցակների միջեւ**, որոնք ստացել են վավեր քվեաթերթիկների ընդհանուր թվի եւ անճշտությունների թվի գումարի համապատասխանաբար առնվազն՝ կուսակցության դեպքում՝ 5, իսկ կուսակցությունների դաշինքի դեպքում՝ 7 տոկոս կողմ քվեարկված քվեաթերթիկներ:

Ընտրական օրենսգիրքը նախատեսում է նաեւ (հոդվածներ 99, 100), որ կուսակցություններն են կազմում ու ներկայացնում իրենց պատգամավորության թեկնածուների ցուցակները՝ **որոշելով այդ ցուցակում յուրաքանչյուրի տեղը**: Ընտրողն այս հարցում որեւէ մասնակցություն չունի: Ազգային ժողովի համամասնական ընտրակարգով ընտրությունների քվեաթերթիկում նշվում են կուսակցությունների (կուսակցությունների դաշինքի) անվանումները՝ այբբենական հերթականությամբ, ինչպես նաեւ ընտրական ցուցակի առաջին երեք թեկնածուների ազգանունները, անունները եւ հայրանունները (հոդվ. 114, մաս 2):

7. Միջազգային պրակտիկայի վերլուծությունը վկայում է նաեւ, որ այնպիսի ընտրական համակարգերի պարագայում, ինչպիսին առկա է Հայաստանում, համամասնական ընտրակարգով մանդատն ստանալուց հետո իրենց կուսակցությունները լքելու կամ կուսակցական պատկանելությունը փոխելու հանգամանքը **պառլամենտական կայունության եւ ընտրողների կատարած ընտրությանը հավատարիմ մնալու տեսանկյունից** դառնում է ժամանակակից ժողովրդավարությունների առջեւ ծառայած լուրջ հիմնախնդիր: Նման պրակտիկան հանգեցնում է նրան, որ **ընտրողների կայացրած որոշումը հաճախ զանգվածաբար փոփոխության է ենթարկվում**: Այդ խնդրի լուծման եղանակների ընտրությունը, բնականաբար, մեծապես պայմանավորված է ընտրական համակարգերի առանձնահատկություններով:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ տարբեր երկրներ տարբեր միջոցներ են գտել տվյալ հիմնախնդիրը լուծելու համար: Եթե Իսպանիայում դա արվում է կուսակցությունների փոխհամաձայնությամբ ստորագրված դաշնագրի հիման վրա, ապա մի շարք այլ երկրներում փորձ է արվում հարցի լուծումը գտնել օրենսդրական կարգավորումների մակարդակով: ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ այս խնդրի լուծման համար անհրաժեշտ է հաշվի առնել մի շարք հանգամանքներ.

Նախ. պատշաճ գնահատել կուսակցությունների տեղն ու դերը երկրի քաղաքական համակարգում.

մասնավորապես, ազգային խորհրդարաններում կուսակցությունների դերի կարեւորությունը հիմնականում հանգում է նրան, որ դրանք ապահովում են պետության եւ հասարակության փոխազդեցությունը եւ ընտրողների շահերը լիարժեքորեն արտահայտում են միայն այն դեպքում, երբ խորհրդարանում պատշաճ կերպով ներկայացված են հասարակության մեջ իրենց ունեցած ազդեցությանը համապատասխան:

Կուսակցությունների մասին ցանկացած դասական սահմանում ելնում է այն ակնհայտ ճշմարտությունից, որ տվյալ միավորման գործունեության նպատակը հասարակության եւ պետության քաղաքական կյանքին մասնակցելն է, քաղաքական իշխանության մաս կազմելը, քաղաքական պատասխանատվություն ստանձնելն ու այն իրականացնելը: Անառարկելի է, որ չի կարող լինել ժողովրդավարական պետական համակարգ՝ առանց անհրաժեշտ քաղաքական կառուցակարգերի: Չի կարող լինել նաեւ հասարակական կայունություն՝ առանց **կարողունակ քաղաքական ուժերի կողմից** երկրի այսօրվա ու վաղվա համար ժողովրդավարական եղանակներով քաղաքական պատասխանատվություն ստանձնելու: **Կուսակցությունն իր հանրային առաքելությունը կարող է իրականացնել միայն այն դեպքում, երբ ոչ միայն ծրագրային ցանկություն, այլեւ անհրաժեշտ ու բավարար կարողունակություն ունի քաղաքական պատասխանատվություն ստանձնելու համար, եւ դա տեսանելի ու գնահատելի է ընտրողի կողմից:** Համամասնական ընտրակարգով իրականացվող ընտրությունները կոչված են ոչ միայն ձեւավորելու կայուն ու գործունակ օրենսդիր իշխանություն, այլեւ վճռորոշ դեր ունենալու երկրի քաղաքական կառուցակարգի կայացման ու ամրապնդման գործում:

Միջազգային պրակտիկան վկայում է, որ ընտրական օրենսդրությամբ նախատեսված, այսպես կոչված, «մաքուր» համամասնական ընտրակարգն այնպիսին է, որ ընտրողը ձայնը տալիս է որեւէ քաղաքական ուժի՝ նրա քաղաքական կողմնորոշումների ու հանրությանը ներկայացրած ծրագրային մոտեցումների հիման վրա:

Երկրորդ՝ հաշվի առնել մեծամասնական եւ համամասնական ընտրակարգերի ոչ միայն տեխնոլոգիական (տեխնիկակազմակերպական) առանձնահատկությունները, այլեւ դրանց դերը քաղաքական իշխանության ձեւավորման եւ քաղաքական պատասխանատվություն ստանձնելու եւ իրացնելու գործում.

համամասնական ընտրակարգի հիմնական առանձնահատկությունը կայանում է նրանում, որ այն ապահովում է քաղաքական շահերի եւ նախապատվությունների առավել լիարժեք ներկայացուցչություն՝ արտացոլե-

լով հասարակության քաղաքական կամքը, հանդիսանալով որպես հասարակության ժողովրդավարացման կարեւորագույն ինստիտուտներից մեկի՝ քաղաքականակցականության կայացման եւ զարգացման հզոր խթան:

Միաժամանակ, Հայաստանում արմատավորված համամասնական ընտրակարգով ընտրությունների դեպքում ընտրողը ոչ թե մանդատը տալիս է կոնկրետ ներկայացուցչին, այլ արտահայտում է իր քաղաքական նախապատվությունը, ընտրում է այն քաղաքական ուժին, որին ինքը նախընտրում է: Հետեւաբար, ընտրություններում ընտրողի կամքի արտահայտության արդյունքը պետք է հանդիսանա այն քաղաքական ուժի առկայությունը խորհրդարանում, որին ընտրողը տվել է իր քաղաքական նախապատվությունը, եւ հետագայում այդ կամքի արտահայտման արդյունքը պահպանելու միջոց կարող է հանդիսանալ խմբակցությունից կամավոր դուրս գալու հիմքով մանդատը վայր դնելը (երբ կուսակցության ցուցակի ձեւավորման վրա ընտրողը որեւէ ազդեցություն չունի կամ թեկնածուն ներկայացված չի եղել քվեաթերթիկում), քանզի նման գործընթացի լայնամասշտաբ ծավալների դեպքում ընտրողի կամքն այլեւս արտահայտված չի լինի քաղաքական ուժերի խորհրդարանական հարաբերակցությունում, ավելին՝ տեղի կունենա ընտրողի կամքի աղավաղում եւ խեղաթյուրում:

Երրորդ՝ պետության զարգացման քաղաքական ուղեւիշները ճշգրտելու եւ դրանց վերաբերյալ ընտրողների դիրքորոշումը հստակեցնելու հարցում կուսակցությունների եւ քաղաքական գործիչների ծրագրային մոտեցումների անհրաժեշտությունը եւ դերը պետության զարգացման ծրագրային մոտեցումների մշակման եւ ապահովման գործում.

Ժողովուրդը՝ ընտրությունների միջոցով որոշելով, թե խորհրդարանը քաղաքական ուժերի ինչպիսի հարաբերակցությամբ պետք է աշխատի, դրանով իսկ օրենսդիր մարմնին պատվիրակում է իրականացնել օրենսդրական գործունեություն՝ իր իսկ նախընտրած քաղաքական կողմնորոշումներին համապատասխան: Որեւէ կոնկրետ կուսակցության օգտին քվեարկելիս ժողովուրդն ակնկալում է որոշակի ուղղվածություն ունեցող քաղաքականության կյանքի կոչում: Իսկ ընտրությունների պարբերականությունը նպատակ է հետապնդում հնարավորություն տալ ժողովրդին որոշակի ժամանակահատված հետո գնահատել քաղաքական ուժերի գործունեությունը՝ եղածին հավանություն տալու կամ նախապատվությունը այլ քաղաքական ուժի տալու համար:

Չորրորդ՝ ընտրողների կողմից իրենց պետախիշխանական իրավունքի պատվիրակման ժամանակ այն սուբյեկտի ճիշտ ընտրությունը, որին պատվիրակվում է այդ իրավունքի իրացումը.

այն, որ ինչպես մեծամասնական ընտրակարգով ընտրությունների, այնպես էլ համամասնական ընտրակարգով ընտրությունների դեպքում

մանդատի աղբյուրը ժողովուրդն է, անվիճելի է: Սակայն հիմնախնդրի բուն էությունը եւ դրա իրավաչափությունը բացահայտելու համար հարկ է դրան մոտենալ ոչ միայն այն տեսանկյունից, թե ո՞րն է մանդատի աղբյուրը, այլ նաեւ՝ թե այդ աղբյուրը՝ ժողովուրդը, ու՞մ է պատվիրակել պետաիշխանական իր իրավունքի իրացումը եւ ի՞նչ նպատակով է պատվիրակել: Պատգամավորների լիազորությունների դադարեցման խնդրո առարկա հիմքի իրավաչափությունը կարող է գնահատվել միայն վերոնշյալ երեք հարցերի պատասխանների եռամիասնության շրջանակներում: Այդ հարցերի պատասխանների արդյունքում պարզ կդառնա, որ պատգամավորի մանդատի գործողության դադարեցման խնդրո առարկա հիմքը պատգամավորի՝ ոչ թե կուսակցությանը հաշվետու լինելու, այլ հենց իր մանդատի աղբյուրին՝ ժողովրդին հաշվետու լինելու դրսեւորում է: Նման միջոցով ապահովվում է այն պատգամավորի քաղաքական պատասխանատվությունը ժողովրդի առջեւ, ով շեղվել է այն քաղաքական ուղեգծից, որի իրացման համար ժողովուրդը պատվիրակել էր նրան պետաիշխանական իր իրավունքի իրացումը: Կուսակցության կողմից ծրագրային ուղեգծից շեղվելու հանգամանքի վերաբերյալ ժողովուրդն իր դիրքորոշումն արտահայտում է հերթական ընտրությունների ժամանակ: Այս առումով սկզբունքային նշանակություն ունի նաեւ ընտրությունների պարբերականության ժամկետային սահմանների ճիշտ որոշումը:

Հինգերորդ՝ հատկապես անցումային երկրներում ժողովրդի քաղաքական կամքի ազատ դրսեւորման արդյունքում ձեւավորված պառլամենտական քաղաքական հարաբերակցության վրա իշխանական ազդեցության հետագա բացառումը եւ իշխանությանը հաճո արտաընտրական նոր հարաբերակցության կանխումը.

ՀՀ սահմանադրական դատարանը ելնում է այն սկզբունքային դիրքորոշումից, որ ամեն դեպքում ընտրողների կամքի արտահայտումը չպետք է խաթարվի: Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ խորհրդարանական խմբակցությունը լքելն արգելող նորմերը միտված են հենց նման հնարավորության կանխարգելմանը եւ ապահովում են այդ խնդրի լուծումը:

Անհրաժեշտ է համամասնական ընտրակարգով ընտրված պատգամավորների տեղը թափուր մնալու ընթացակարգը եւ խմբակցությունը լքելուն վերաբերող նորմերը դիտարկել համակարգային փոխկապակցվածության մեջ: Համամասնական ընտրակարգով ընտրված պատգամավորների տեղը թափուր մնալու դեպքում այն լրացվում է նույն ցուցակի հաջորդ թեկնածուի կողմից: Ինչպես պատգամավորի թափուր տեղը լրացնելու այս կարգը, այնպես էլ կուսակցական պատկանելությունը փոխելու հիմքով մանդատի գործողության դադարեցումն այն հիմնական իրավական միջոցներն են, որոնք ապահովում են մինչեւ հաջորդ խորհրդարանա-

կան ընտրությունները խորհրդարանում քաղաքական այն հարաբերակցության պահպանումը, որն սկզբնապես ձեւավորվել է ընտրություններում ժողովրդի կամքի արտահայտման արդյունքում: Խորհրդարանում քաղաքական այն հարաբերակցությունը, որը սահմանվում է ըստ ժողովրդի կամարտահայտության, չի կարող փոփոխություն կրել տվյալ գումարման խորհրդարանի գործունեության ընթացքում: **Հետևաբար, պատգամավորի լիազորությունների դադարեցման խնդրո առարկա հիմքն իրավաչափ միջոց է այդ նպատակն ապահովելու համար:** Այլապես նման հիմքի բացակայության պայմաններում կստացվի, որ քաղաքական կուսակցությունների գոյությունը, որպես ժողովրդի քաղաքական կամքի ձեւավորման եւ արտահայտման միջոց, միանգամայն շինծու երեւոյթ է, քանի որ հենց ընտրություններից հետո կարող են տեղի ունենալ պատգամավորական խմբերի ու խմբակցությունների այնպիսի վերադասավորումներ, որ ընտրությունների արդյունքում ձեւավորված օրենսդիր մարմինը չարտահայտի ժողովրդի կամքը: Այսինքն՝ ժողովրդի կամքի արտահայտությունը լինի որոշակի խորհրդարանական քաղաքական հարաբերակցություն, որը, սակայն, հակառակ ժողովրդի կամքի, վերածվի մեկ այլ հարաբերակցության, ինչի արդյունքում ձեւավորվի օրենսդիր մարմին, որը չի արտացոլի ընտրությունների իրական արդյունքները: Մինչդեռ ընտրական համակարգի գլխավոր առաքելություններից մեկն այն է, որ կարողանա ապահովել ընտրովի մարմիններում քաղաքական ուժերի հարաբերակցությունը՝ ընտրողների իրական աջակցությանը համամասնորեն:

Վեցերորդ՝ կուսակցական պատկանելությունը փոխելու հիմքով մանդատի գործողության դադարեցման ինստիտուտի էության եւ բովանդակության պատմական զարգացումը.

միջազգային պրակտիկան վկայում է, որ, այսպես կոչված, կուսակցությունների դասալքումը բավականին տարածված եւ խնդրահարույց պրոբլեմ է: Օրինակ, ըստ Եվրախորհրդի Վենետիկի հանձնաժողովի փորձագետների վերլուծության, Իտալիայում 1996-2001թթ. պատգամավորների 10 տոկոսը փոխել են իրենց կուսակցությունը: Ռուսաստանի Պետական դումայում 1993-1995թթ. այդ թիվն հասել է 31 տոկոսի, Չեխիայի պառլամենտում 1992-1996թթ. այն կազմել է 40 տոկոս: Հնդկաստանում 1967-73թթ. 2700 պատգամավոր է փոխել կուսակցությունը, որոնցից 212-ը նոր կուսակցությունում դարձել են նախարարներ: Ուկրաինայում 1998-2006թթ. պատգամավորների 60 տոկոսն առնվազն մեկ անգամ փոխել է կուսակցությունը, իսկ առանձին պատգամավորներ փոխել են իրենց խմբակցությունը մինչեւ 10 անգամ:

Հայաստանում մինչեւ 1997թ. մայիս ամիսը ՀՀ Ազգային ժողովի կանոնակարգը նախատեսում էր նորմ, համաձայն որի պատգամավորը կա-

րող էր դուրս գալ խմբակցությունից, եթե նա կամովին հրաժարվում է պատգամավորական լիազորություններից (հոդվ. 29): 1997թ. մայիսի 27-ի օրենսդրական փոփոխության արդյունքում այդ նորմը փոխարինվեց հետևյալ դրույթով. «Պատգամավորը կարող է դուրս գալ խմբակցությունից՝ այդ մասին գրավոր տեղյակ պահելով համապատասխան խմբակցությանը եւ Ազգային ժողովի նախագահին, որն այդ մասին հայտարարություն է անում Ազգային ժողովի առաջիկա նիստում»: Նման փոփոխությունն սկիզբ դրեց մամուլում լայն արձագանք ստացած, այսպես կոչված, «առնետավազքին»: 1997-2007թթ. ընթացքում Հայաստանի Ազգային ժողովի քվով 85 պատգամավոր փոխել է պատգամավորական խմբակցությունը:

Նման երեւոյթը, որպես հասարակական կայունությանն սպառնացող լուրջ վտանգ, միջազգային պրակտիկայում, ինչպես նշվեց, կանխման տարբեր կառուցակարգային ձեւեր է գտել: Հարկ է նկատել, որ ձեւավորվելով տասնիններորդ դարում՝ այս ինստիտուտն իր պատմական զարգացման ընթացքում փոխել է իր էությունը, բովանդակությունը եւ նպատակը: Եթե իր սկզբնական իմաստով այն գործում էր որպես խորհրդարանում կուսակցական կարգապահության խախտումների համար կուսակցության կողմից իր կուսակից պատգամավորի նկատմամբ կիրառվող պատասխանատվության միջոց, ապա ներկայումս այն կիրառվում է հիմնականում որպես պատգամավորների դասալքությունը կանխելու միջոց: Օրինակ, Պորտուգալիայի Սահմանադրության 160 հոդվածի c) կետն առանց երկիմաստության սահմանում է, որ պատգամավորը կորցնում է իր մանդատը, երբ դառնում է այլ կուսակցության անդամ, որի կողմից նա չի առաջադրվել ընտրությունների ժամանակ: Այդ խնդրին, ինչպես նշվեց, առավել մեղմ լուծում են տվել Իսպանիայում՝ կուսակցությունների կողմից դասալքության դեմ ստորագրած դաշնագրի միջոցով: Ռուսաստանի Դաշնությունում «Դաշնային ժողովի Դաշնության խորհրդի անդամի եւ Պետական դումայի պատգամավորի կարգավիճակի մասին» դաշնային օրենքում 2005թ. հուլիսին կատարված փոփոխության համաձայն 4-րդ հոդվածի 3-րդ մասում դրույթ ավելացվեց, համաձայն որի՝ Պետական դումայի պատգամավորը մանդատը կորցնում է նաեւ այն դեպքում, երբ իր դիմումի համաձայն դուրս է եկել այն խմբակցությունից, որի կուսակցական ցուցակներով նրան թույլատրվել է մասնակցել պատգամավորական մանդատների բաշխմանը:

Ուկրաինայում սահմանադրական մակարդակով (սահմանադրական փոփոխությունների արդյունքում) սահմանվեց (հոդվ. 81, մաս 6), որ եթե պատգամավորը չի միանում այն կուսակցության (կուսակցությունների դաշինքի) խորհրդարանական խմբակցությանը, որի նախընտրական ցուցակներով է ընտրվել, կամ դուրս է գալիս այդ խմբակցությունից, այդ դեպ-

քում նրա լիազորությունների վաղաժամկետ դադարման մասին որոշում է ընդունում համապատասխան կուսակցության մշտական բարձրագույն մարմինը: Ուկրաինայի սահմանադրական դատարանը 2008թ. հունիսի 25-ի իր N12-րո/2008 որոշման մեջ հատուկ ընդգծեց օրենսդիր իշխանության կազմում խորհրդարանական խմբակցությունների կարելու դերը որպես խորհրդարանական քաղաքական մարմին, ինչպես նաև մեկնաբանելով Սահմանադրության 81 հոդվածի 6-րդ մասը՝ հակասահմանադրական ճանաչեց «Ուկրաինայի ժողովրդական պատգամավորի կարգավիճակի մասին» օրենքի 13 հոդվածի 5-րդ եւ 6-րդ մասերի այն դրույթները, որոնց համաձայն պատգամավորը կարող է ազատ դուրս գալ պատգամավորական խմբակցությունից կամ չանդամագրվել այն կուսակցության պատգամավորական խմբակցությանը, որի ցուցակներով ընտրվել է պատգամավոր:

Հետաքրքիր դրույթ է ամրագրված նաև Նորվեգիայի Սահմանադրության 63 հոդվածի d) կետում, համաձայն որի՝ յուրաքանչյուր ընտրված պատգամավորի պարտականությունն է ընդունել ընտրությունը, որից կարող է բացառություն լինել նաև այն դեպքը, երբ նա հանդիսանում է մի քաղաքական կուսակցության անդամ, սակայն ընտրվել է մեկ այլ կուսակցության ընտրական ցուցակով:

Ակնհայտ է, որ ձեւավորված քաղաքական ու իրավական մշակույթը հաշվի առնելով՝ տարբեր երկրներ փորձում են ուղղակի կամ անուղղակի մեթոդներով կանխել խորհրդարանական կուսակցափոխության այդ ոչ ցանկալի երեւույթը: Այս հարցում ավելի առաջ են գնացել Հնդկաստանը, Հարավաֆրիկյան Հանրապետությունը եւ մի շարք այլ երկրներ, որտեղ կա նաև այն պրակտիկան, որ ոչ միայն մանդատից զրկվում է տվյալ կուսակցությունից դուրս եկող պատգամավորը, այլև նրանք, ովքեր քվեարկում են դեմ կամ ձեռնպահ են մնում քվեարկությունից՝ հակադրվելով իրենց կուսակցության դիրքորոշումներին: Հիմնավորումն այն է, որ թույլ չտրվի թուլացնել ընդդիմադիր կուսակցություններին (իշխանության լծակներով փոշիացնել դրանք, նպատակ ունենալով այդ ճանապարհով լրացուցիչ ամրապնդել իշխող կուսակցության դիրքերը), փոխել ընտրողների իրական կամաարտահայտման պատկերը: Սակայն ներկուսակցական հարաբերություններին վերաբերող նշված մոտեցումը չի ընդունվում եվրոպական իրավական համակարգում՝ կուսակցական կարգապահական խնդիրը տարանջատելով ժողովրդի քաղաքական կամքի արտահայտման ու դրան հավատարիմ մնալու հիմնահարցից: ՀՀ սահմանադրական դատարանն իրավաչափ է համարում այս մոտեցումը: Կուսակցական կարգապահական խնդիրները պետք է լուծվեն ներկուսակցական ժողովրդավարության ամրապնդման շրջանակներում:

8. Տարբեր երկրների պրակտիկայի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ բոլոր դեպքերում խորհրդարանական խմբակցությունները լքելու փորձերը գլխավորապես հրահրվում են ընթացիկ քաղաքական նպատակներ հետապնդելով՝ փոխելով ընտրողների իրական կամաարտահայտման պատկերը: ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ երկրի քաղաքական կառուցակարգերի ամրապնդման, քաղաքական կուսակցությունների կայացման, քաղաքական հանդուրժողականության մթնոլորտի ապահովման, քաղաքական պատասխանատվության երաշխավորման համար առանձնապես համակարգային վերափոխումների փուլում անհրաժեշտ է «հակադասալքային» դրույթների ամրագրումն օրենսդրության մեջ: **Դա հատկապես վերաբերում է այն երկրներին, որտեղ համամասնական ընտրակարգով ընտրություններում ընտրողներին չի ներկայացվում կուսակցության կողմից առաջադրվող թեկնածուների ցուցակը, որպեսզի ընտրողները դիրքորոշում արտահայտեն ցուցակում ընդգրկված անձանց վերաբերյալ:** Ընդ որում, միայն այն ընտրական համակարգի դեպքում կարող է կիրառվել «դասալքության» կանխման իրավական կարգավորումը, երբ պատգամավորն ընտրվել է ոչ թե նրա վերաբերյալ ընտրողի կարծիքը հաշվի առնելու հիման վրա, այլ զուտ կուսակցության ծրագրին հավանություն տալու արդյունքում, այսինքն՝ երբ շեշտադրումը կատարվում է քաղաքական պատասխանատվության եւ դրա ապահովման կառուցակարգերի վրա: ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ **խորհրդարանում քաղաքական ուժերի հարաբերակցության ցանկացած փոփոխություն, որն ընթացիկ շահեր է հետապնդում եւ փոխում է ժողովրդի ազատ կամաարտահայտմամբ ձեւավորված քաղաքական հավասարակշռությունն օրենսդիր մարմնում, անհամատեղելի է ժողովրդաիշխանության հիմնարար սկզբունքների հետ եւ իրավաչափ համարվել չի կարող:**

9. ՀՀ Սահմանադրությունն ամրագրում է մի շարք սկզբունքներ, որոնք Հայաստանի Հանրապետությանը հաղորդում են ժողովրդավարական պետության որակներ: Դրանք ընտրակարգի հիմնարար սկզբունքներն են, մասնավորապես, ընտրությունների **պարտադրականության եւ պարբերականության** սկզբունքները (Սահմանադրության 2 հոդված՝ փոխկապակցված 1-ին հոդվածի՝ «ժողովրդավարական» սահմանադրաիրավական բնութագրիչի հետ, ինչպես նաեւ 4, 30 հոդվածների հետ), **բազմակարծության ու բազմակուսակցության** սկզբունքները (Սահմ. 7 հոդված), **խոսքի, միավորումների եւ ժողովների ազատությունը** (Սահմ. 27, 28 եւ 29 հոդվածներ), **հանրագրեր ներկայացնելու եւ պատշաճ պատասխան ստանալու իրավունքը** (Սահմ. 27.1. հոդված) եւ այլն:

Այս ընդհանուր սկզբունքներից բացի, հարկ է առանձնացնել նաեւ երկու կառուցվածքային սկզբունքներ, որոնք պայմանավորում են Հայաս-

տանի Հանրապետությունում ժողովրդավարական հաստատությունների բուն էությունը.

նախ՝ **ազատ մանդատի սկզբունքը**՝ Ազգային ժողովի պատգամավորի **անկախությունը** որեւէ ցուցումից, պատվիրանից եւ նրա ենթարկվելը բացառապես իր խղճին եւ համոզմունքներին (Սահմ. 66 հոդվածի 1-ին մաս): Ազատ մանդատի ուժով պատգամավորը կաշկանդված չէ անգամ ընտրողների կամքով, նա ազատ է իր պատգամավորական գործունեության մեջ, ներառյալ քվեարկությունը խորհրդարանում: Ազատ մանդատի սկզբունքը պատգամավորի սահմանադրական կարգավիճակը պայմանավորող այլ առանցքային երաշխիքների հետ մեկտեղ (ինդեմնիտետ՝ Սահմ. 66 հոդվածի 2-րդ մաս, անձեռնմխելիություն՝ Սահմ. 66 հոդվածի 3-րդ եւ 4-րդ մասեր) հնարավորություն է տալիս ձեւավորելու այլ իշխանության ճյուղերից **անկախ օրենսդիր իշխանություն**՝ Ազգային ժողով, եւ պատգամավորներին դիտարկել որպես **ամբողջ ժողովրդի**, այլ ոչ թե իրենց ընտրողների կամ թեկուզեւ ամբողջ ընտրազանգվածի ներկայացուցիչներ, ապահովելով խորհրդարանի համախմբող գործառույթը:

Ազատ մանդատի սկզբունքը՝ որպես **ներկայացուցչական ժողովրդավարության** հիմքերից մեկը, հնարավոր է դարձնում կարծիքների բախումը խորհրդարանում եւ ապահովում Ազգային ժողովի՝ փոխհամաձայնության հանգելու ունակությունը: Հետեւապես, ազատ մանդատի շնորհիվ է խորհրդարանում ապահովվում հավասարակշռությունը տարբեր մասնակի (քաղաքական) շահերի միջեւ, որով պայմանավորված է բարձրագույն սահմանադրական մարմիններից մեկի գործունակությունը՝ ընդունելու օրենքներ, կայացնելու որոշումներ եւ իրականացնելու իր այլ լիազորությունները:

Երկրորդ՝ ՀՀ Սահմանադրության մակարդակով ամրագրվում է կուսակցությունների սահմանադրական գործառույթը, այն է՝ **ժողովրդի քաղաքական կամքի ձեւավորմանն ու արտահայտմանը նպաստելը** (Սահմ. 7 հոդվածի 2-րդ մաս): Այլ կերպ, Սահմանադրությունն ամրագրում է Հայաստանի Հանրապետությանը՝ որպես ժողովրդավարական պետության, բնորոշ եւս մեկ սկզբունք, այն է՝ **կուսակցական ժողովրդավարության սկզբունքը**:

Այս սկզբունքը պայմանավորում է կուսակցությունների էական դերակատարությունը ժողովրդի քաղաքական կամքի ձեւավորման եւ արտահայտման հարցում, այդ թվում՝ նաեւ ընտրական համակարգին առավել ներկայացուցչականություն հաղորդելու համար կուսակցական ցուցակներով (համամասնական ընտրակարգով) ընտրությունների հնարավորությունը, չբացառելով, սակայն, մեծամասնական ընտրակարգի կիրառումը, իսկ այդ երկու եղանակների միջեւ համամասնությունների որոշումը վերապահելով օրենսդրի հայեցողությանը:

Դրա արդյունքում որեւէ կուսակցության ընտրական ցուցակով ընտրված պատգամավորը որոշակիորեն կաշկանդված է լինում իր կուսակցական պատկանելությամբ այն առումով, որ այդ կուսակցության խմբակցությունից նրա կամովի դուրս գալը կամ այդ կուսակցությունում նրա անդամության դադարեցումը առաջացնում են բախում կուսակցական պատկանելության եւ միայն իր խղճով եւ համոզմունքներով առաջնորդվելու նրա ազատության միջեւ, այլ խոսքերով, ազատ մանդատի սկզբունքի եւ կուսակցական ժողովրդավարության սկզբունքի միջեւ:

Միաժամանակ, ՀՀ Սահմանադրության 67 հոդվածը սահմանել է պատգամավորի լիազորությունների դադարման սպառիչ ցանկ եւ օրենքին չի պատվիրակել դրա լրացման հնարավորություն: Համաձայն այդ հոդվածի՝ «Պատգամավորի լիազորությունները դադարում են Ազգային ժողովի լիազորությունների ժամկետն ավարտվելու, Ազգային ժողովն արձակվելու, Սահմանադրության 65-րդ հոդվածի առաջին մասի պայմանները խախտելու, Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիությունը կորցնելու, մեկ հերթական նստաշրջանի ընթացքում քվեարկությունների ավելի քան կեսից անհարգելի բացակայելու, ազատագրկման դատապարտվելու, անգործունակ ճանաչվելու եւ հրաժարականի դեպքերում»: Ընդ որում, 65 հոդվածի պայմանները վերաբերում են նրան, որ պատգամավորը չի կարող զբաղվել ձեռնարկատիրական գործունեությամբ, զբաղեցնել պաշտոն պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում կամ առեւտրային կազմակերպություններում, կատարել այլ վճարովի աշխատանք, բացի գիտական, մանկավարժական եւ ստեղծագործական աշխատանքից: Բացի դրանից, պատգամավորն իր լիազորությունները կատարում է մշտական հիմունքներով: Այնչափ է, որ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի 12 հոդվածի դրույթները ՀՀ Սահմանադրության 67 հոդվածով նախատեսված հիմքերի թվարկումն են եւ այս առումով սահմանադրականության որեւէ խնդիր չեն առաջացնում:

ՀՀ Սահմանադրությունը ՀՀ Ազգային ժողովի կանոնակարգ օրենքին վերապահել է քննության առարկա հարցի շրջանակներում միայն պատգամավորի լիազորությունների դադարման կարգի սահմանումը: Հետեւաբար, ոչ թե պետք է օրենքով պատգամավորի լիազորությունների դադարեցման նոր հիմք սահմանվի, այլ վերականգնվի նախկինում եղած դրույթը՝ կապված պատգամավորական խմբակցությունից պատգամավորի կամովին դուրս գալու հարցի օրենսդրական կարգավորման հետ: Ինչպես նշվեց, մինչեւ 1997թ. մայիս ամիսը ՀՀ Ազգային ժողովի կանոնակարգը նախատեսում էր, որ **պատգամավորը կարող է դուրս գալ խմբակցությունից, եթե նա կամովին հրաժարվում է պատգամավորական լիազորություններից** (հոդվ. 29): Նման հրավակարգավորումն առկա էր պատգամավորի լիազորությունների դադար-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ընդման սահմանադրական նույն հիմքերի առկայության պայմաններում, ինչն առկա է նաև այսօր: Այսինքն՝ պատգամավորի լիազորությունների դադարման հիմք էր հանդիսանում Սահմանադրության 67 հոդվածով նախատեսված հրաժարականը, իսկ նման քայլի իրավունքը պատգամավորինն է:

Վերոշարադրյալից ելնելով՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Հայաստանի Հանրապետությունում առկա ընտրակարգի շրջանակներում, երբ պատգամավորը մանդատն ստանում է կուսակցությանը տված ձայների շնորհիվ, նշված չի եղել քվեաթերթիկում եւ նրա վերաբերյալ ընտրողը որեւէ կամաարտահայտություն չի դրսեւորել, սակայն ցանկանում է դուրս գալ խորհրդարանական խմբակցությունից, ապա դա կարող է անել մանդատը կամավոր վայր դնելուց հետո միայն, քանի որ հակառակ դեպքում կնպաստի **խորհրդարանում քաղաքական ուժերի հարաբերակցության փոփոխությանը, որը փոխում է ժողովրդի ազատ կամաարտահայտմամբ ձեւավորված քաղաքական հավասարակշռությունն օրենսդիր մարմնում եւ չի բխում իրավական պետության եւ ժողովրդաիշխանության սահմանադրական հիմնարար սկզբունքներից:**

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 68 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի 12-րդ հոդվածը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ «Պատգամավորը կարող է դուրս գալ խմբակցությունից՝ այդ մասին գրավոր տեղյակ պահելով համապատասխան խմբակցության ղեկավարին» դրույթը՝ քվեաթերթիկներում որպես ընտրական ցուցակի թեկնածուներ չնշված պատգամավորների առնչությամբ այնքանով, որքանով նպաստում է Ազգային ժողովում ժողովրդի ազատ կամաարտահայտմամբ ձեւավորված քաղաքական հավասարակշռության փոփոխությանը, ճանաչել ՀՀ Սահմանադրության 1-ին, 2-րդ եւ 7-րդ հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

3. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**30 հունիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ- 810**



**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀՀ ՎՃՈՒՐԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆԿԱՆ ԵՎ ՎԱՐՉԱԿԱՆ
ՊԱԼԱՏԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ՀՀ ԴԱՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍՊԻՐՔՆ
ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԻ 2.1 ՀՈԴՎԱԾԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԿԱՐՃԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Քաղ. Երևան

7 հուլիսի 2009թ.

Հաշվի առնելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32 հոդվածի 3-րդ կետի, 60 հոդվածի 1-ին կետի, 68 հոդվածի 14-րդ մասի պահանջները,

նկատի ունենալով, որ վեճի առարկա հոդվածի իրավադրույթներն ամբողջապես վերարտադրում են «Դատավորի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենքի 18 հոդվածի նորմերը, իսկ այդ օրենքն ուժը կորցրել է «ՀՀ դատական օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելու մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին կետով,

արձանագրելով, որ «Դատավորի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենքի 18 հոդվածի սահմանադրականության հարցը քննության առարկա դարձել է ՀՀ սահմանադրական դատարանում՝ հաշվի առնելով նաեւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 19 հոդվածի պահանջները (20.09.2006թ. ՍԳՈ-647 որոշում),

փաստելով, որ ՀՀ Սահմանադրության նորմերը գործում են անմիջականորեն, իսկ օրենքի միատեսակ կիրառության ապահովմանը կոչված է ՀՀ վճռաբեկ դատարանը,

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը
Ո Ր Ո Շ Ե Ց .

1. «ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ վարչական պալա-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55)2010

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

տի դիմումի հիման վրա՝ «ՀՀ դատական օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 2.1 հոդվածի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը կարճել:

2. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 61 հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**7 հուլիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ- 811**



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 29-ԻՆ ԵՎ 2009 ԹՎԱԿԱՆԻ
ՀՈՒՆԻՍԻ 30-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐԺՈՒՅԹԻ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԳՐԱՄԻ ՄԻՋԵՎ 202.400 ՄԼՆ
ՀԱՏՈՒԿ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐԺԵՔ ԳՈՒՄԱՐԻ
ՉԱՓՈՎ ՎԱՐԿ ՏՐԱՄԱԳՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՆԱՄԱԿՆԵՐԻ
ՓՈԽԱՆԱԿՄԱՆ ՉԵՎՈՎ ԿՆՔՎԱԾ ՀԱՄԱՉԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱՔԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 հուլիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի (զեկուցող), Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալ Վ. Արամյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի հունիսի 29-ին եւ 2009 թվականի հունիսի 30-ին ստորագրված՝ «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Արժույթի միջազգային հիմնադրամի միջեւ 202.400 մլն հատուկ փոխառության իրավունքին համարժեք գումարի չափով վարկ տրամադրելու մասին» նամակների փոխա-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55)2010

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

նակման ձեռով կնքված համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի դիմումն է՝ մուտքագրված 2009 թվականի հուլիսի 2-ին:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի բացատրությունները, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց.**

1. Համաձայնագիրը կազմվել է ՀՀ ֆինանսների նախարարի կողմից 2009 թվականի հունիսի 29-ին ստորագրված նամակի եւ Արժույթի միջազգային հիմնադրամի ներկայացուցչի կողմից 2009 թվականի հունիսի 30-ին ստորագրված պատասխան նամակի փոխանակման ձեռով:

2. Համաձայնագրի նպատակն է Հայաստանի Հանրապետության 2009-2010թթ. բյուջեների ֆինանսավորումը, որով նախատեսվում է տրամադրել 202.400 մլն փոխառության հատուկ իրավունքին համարժեք գումարի չափով վարկ: Վարկի միջոցները ՀՀ-ին տրամադրվում են երկու հատկացումներով՝ 2009թ. հատկացումը կկազմի 102.668 մլն ՀՓԻ-ին համարժեք գումար եւ կկատարվի մեկ փոխանցումով, իսկ 2010թ.՝ 99.732 մլն ՀՓԻ-ին համարժեք գումար եւ կկատարվի եռամսյակային կտրվածքով՝ չորս հավասար փոխանցումներով:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է վարկի մարումը կատարել 8 եռամսյակային հատկացումների միջոցով՝ սկսած յուրաքանչյուր ստացմանը հաջորդող 31/4 տարվանից՝ ավարտելով այն 5 տարի անց, իսկ տոկոսավճարները վճարել եռամսյակային կտրվածքով՝ յուրաքանչյուր եռամսյակի առաջին օրը:

4. Համաձայնագրի համաձայն վարկի տոկոսավճարը կազմում է բազիսային տոկոսադրույքի, հավելավճարի, ծառայության վճարի եւ տարեկան պարտավճարի գումարը: Բազիսային տոկոսադրույքը ներկայումս կազմում է 1,38%: Հավելավճարը ՀՀ քվոտայի 300%-ը գերազանցող վարկի դեպքում կազմում է 2%, 3 տարի անց՝ տարեկան լրացուցիչ 1%: Ծառայության վճարը կազմում է վարկային միջոցներից յուրաքանչյուր մասհանման համար 0,5%: Տարեկան պարտավճարը կազմում է՝ 0,15%՝ քվոտայի 200%-ը գերազանցող գումարի դեպքում, 0,3%՝ քվոտայի 200-1000%-ի գումարի դեպքում եւ 0,6%՝ քվոտայի 1000%-ը գերազանցող գումարի դեպքում:

5. Համաձայնագիրն ուժի մեջ է մտնում ՀՀ-ի կողմից դրա ուժի մեջ մտնելու համար անհրաժեշտ համապատասխան ներպետական ընթացա-

կարգերի կատարման մասին Արժույթի միջազգային հիմնադրամին ծանուցելու օրվանից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց.**

1. 2009 թվականի հունիսի 29-ին եւ 2009 թվականի հունիսի 30-ին ստորագրված՝ «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Արժույթի միջազգային հիմնադրամի միջեւ 202.400 մլն հատուկ փոխառության իրավունքին համարժեք գումարի չափով վարկ տրամադրելու մասին» նամակների փոխանակման ձեռով կնքված համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 հուլիսի 2009 թվականի
ՍԳ-Ո-812**



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 5-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ
ԸՆԿԵՐԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ «ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԻ ԵՎ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՐԿՐՈՐԳ ԾՐԱԳԻՐ»
ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՉԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 հուլիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի (զեկուցող), Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի հունիսի 5-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ «Կրթության որակի եւ համապատասխանության երկրորդ ծրագիր» ֆինանսավորման համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 30.06.2009թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ կրթության և գիտության նախարար Ա. Աշոտյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

Համաձայնագիրն ստորագրվել է 2009թ. հունիսի 5-ին: Համաձայնագրի նպատակը Միջազգային զարգացման ընկերակցության կողմից Հայաստանի Հանրապետությանը 17.000.000(SDR) հատուկ փոխառության իրավունքներին (ՀՓԻ) համարժեք գումարի չափով վարկ տրամադրելն է: Վարկը կծառայի հանրակրթության շրջանակներում դպրոցական ուսուցումը բարելավելու, նախադպրոցական կրթություն ստացող երեխաների պատրաստվածությունը դպրոցին ուժեղացնելու, ինչպես նաեւ բարձրագույն եւ միջին մասնագիտական կրթության՝ եվրոպական դաշտին ինտեգրմանն աջակցելու նպատակին:

Համաձայնագիրն ունի 3 ժամանակացույց՝ ժամանակացույց 1. «Ծրագրի նկարագրություն», ժամանակացույց 2. «Ծրագրի իրականացում», ժամանակացույց 3. «Մարման ժամանակացույց» եւ հավելված:

Համաձայնագրով սահմանված է դրա ուժի մեջ մտնելու եւ դադարեցնելու կարգը:

Ըստ համաձայնագրի՝ վարկի մարումն սկսվում է 2019թ. մայիսի 15-ից եւ ավարտվում 2028թ. նոյեմբերի 15-ին, վճարման արժույթն է ԱՄՆ դոլարը:

Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- ֆինանսավորման չառհանված հաշվեկշռի դիմաց, կիսամյակային մուծումներով, յուրաքանչյուր տարվա մայիսի 15-ին եւ նոյեմբերի 15-ին Ընկերակցությանը վճարել պարտավորության վճար՝ տարեկան առավելագույնը կես տոկոս դրույքաչափով,
- վարկի առհանված հաշվեկշռի դիմաց՝ յուրաքանչյուր տարվա մայիսի 15-ին եւ նոյեմբերի 15-ին, Ընկերակցությանը վճարել սպասարկման տարեկան վճար՝ երեք քառորդ տոկոս դրույքաչափով,
- գնումների պլանավորման, մոնիտորինգի եւ հաշվետվության, վճարումների եւ ներքին ֆինանսական վերահսկողության իրականացման, Ծրագրի հաշիվների վարման եւ հաշվետվությունների պատրաստման պատասխանատվությունը հանձնել ԿՏԿ-ին եւ ապահովել, որպեսզի ԿՏԿ-ն մշտապես ունենա համապատասխան աշխատակիցներ եւ միջոցներ՝ Ծրագրի իրականացման հետ կապված իր պարտավորություններն իրականացնելու համար,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- ունենալ թարմացվող Գործառնական ձեռնարկը՝ Ընկերակցության համար բավարար ձեռաչափով, պատշաճ կերպով իրականացնել թարմացված Գործառնական ձեռնարկով նախատեսված ՀՀ բոլոր պարտավորությունները եւ չփոփոխել կամ չեղյալ չհայտարարել թարմացված Գործառնական ձեռնարկը կամ չիրաժարվել դրանից՝ առանց նախապես Ընկերակցությանը տեղյակ պահելու,
- ունենալ Ծրագրի իրականացման համար պատասխանատու հիմնական շահագրգիռ կողմերից կազմված Ծրագրի ղեկավար կոմիտե,
- ապահովել, որպեսզի Ծրագիրն իրականացվի Հակակոռուպցիոն ուղեցույցի դրույթներին համապատասխան,
- ապահովել, որպեսզի Ծրագրի համար պահանջվող եւ ֆինանսավորման միջոցներից ֆինանսավորվելիք բոլոր ապրանքներն ու աշխատանքները գնվեն համաձայն համաձայնագրի Գնումների ուղեցույցի:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 2009 թվականի հունիսի 5-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Սիջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ «Կրթության որակի եւ համապատասխանության երկրորդ ծրագիր» ֆինանսավորման համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 հուլիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ- 813**



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՊՐԻԼԻ 22-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՆԵՐՈՒՄ 2009-2012
ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 հուլիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի ապրիլի 22-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Բուլղարիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ կրթության եւ գիտության բնագավառներում 2009-2012 թվականների համագործակցության ծրագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի դիմումը սահմանադրական դատարան՝ մուտքագրված 30.06.2009թ.:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55) 2010

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ կրթության և գիտության նախարար Ա. Աշոտյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով ծրագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Բուլղարիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ կրթության եւ գիտության բնագավառներում 2009-2012 թվականների համագործակցության ծրագիրն ստորագրվել է 2009 թվականի ապրիլի 22-ին Երեւանում՝ երկու երկրների միջեւ կրթության եւ գիտության բնագավառներում համագործակցությունը զարգացնելու եւ խորացնելու նպատակով:

2. Ծրագրով Հայաստանի Հանրապետությունը, փոխադարձության հիման վրա, ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- ապահովել կրթական համակարգերի կառուցվածքի, բովանդակության եւ կազմակերպման, ինչպես նաեւ կրթական եւ գիտական հաստատությունների վերաբերյալ անհրաժեշտ տեղեկատվության փոխանակում.
- տարեկան տրամադրել.
 - բակալավրի կամ մագիստրոսի կրթական աստիճան ստանալու համար 4 կրթաթոշակ՝ ուսումնառության լրիվ ժամկետով,
 - ոչ պակաս, քան 1 ամիս եւ առավելագույնը մինչեւ 12 ամիս ժամկետով կրթաթոշակ՝ մասնագիտացումը խորացնող եւ գիտական հետազոտություններ կատարող ասպիրանտների, դոկտորանտների եւ դասախոսների համար.
- կրթական ծրագրին մասնակցող անձանց ապահովել.
 - կրթաթոշակով,
 - անվճար կրթությամբ,
 - կրթական ծրագրով՝ համաձայն ազգային օրենսդրության,
 - ուսանողական հանրակացարանով՝ գործող ազգային օրենսդրությանը համապատասխան,
 - անվճար բժշկական ծառայություններով՝ ազգային օրենսդրության համաձայն,
 - գրադարաններից, արխիվներից, փորձասենյակներից եւ այլն օգտվելու թույլտվությամբ.
- համալսարանների միջեւ դասախոսների փոխանակման դեպքում ապահովել.
 - ամենամսյա աշխատավարձով՝ գործող ազգային օրենսդրությանը համապատասխան,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- կահավորված կացարանով,
- անվճար բժշկական ծառայություններով՝ ազգային օրենսդրության համաձայն.
- խրախուսել Հայաստանի կրթական եւ գիտական ամսագրերում հոդվածների եւ համատեղ ուսումնասիրությունների եւ հետազոտությունների հրատարակումը, ինչպես նաեւ համատեղ գիտաժողովների անցկացումը եւ այլն:

3. Ծրագրի հայերեն, բուլղարերեն, անգլերեն տեքստերը հավասարազոր են: Մեկնաբանման ընթացքում տարածայնություն առաջանալու դեպքում գերակայում է անգլերեն տեքստը: Ծրագրում կատարվող փոփոխություններն ու լրացումները կձեւակերպվեն ծրագրի անբաժանելի մաս հանդիսացող առանձին արձանագրություններով, որոնք ուժի մեջ կմտնեն ծրագիրն ուժի մեջ մտնելու համար նախատեսված կարգով՝ անհրաժեշտ ներպետական ընթացակարգերի պահպանմամբ:

4. Ծրագրում ամրագրված դրույթները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 9 հոդվածին եւ բխում են միջազգային փոխշահավետ համագործակցության հաստատման սահմանադրական սկզբունքներից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 2009 թվականի ապրիլի 22-ին Երեւանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Բուլղարիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ կրթության եւ գիտության բնագավառներում 2009-2012 թվականների համագործակցության ծրագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 հուլիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ- 814**

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55)2010



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՅԻ ՅՈՒՐԻԿ ԱՎԻՆՅԱՆԻ ԵՎ ԱՅԼՈՑ, «ԿԱՐ-ԱՎՏՈ» ՍՊԸ-Ի,
ՔԱՂԱՔԱՅԻՆԵՐ ՎԱԶԳԵՆ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆԻ ԵՎ
ԷՐՆԵՍ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ
ԺՈՂՈՎԻ ԿՈՂՄԻՑ 2006 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 27-ԻՆ
ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ՝ «ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՐԻՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՕՏԱՐՄԱՆ
ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ 3 ՀՈԳՎԱԾԻ
1-ԻՆ ՄԱՍԻ, 4 ՀՈԳՎԱԾԻ 1-ԻՆ ԵՎ 2-ՐԳ ՄԱՍԵՐԻ, 6, 7
ՀՈԳՎԱԾՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

14 հուլիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի եւ 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 69 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Յուրիկ Ավինյանի եւ այլոց, «ԿԱՐ-ԱՎՏՈ» ՍՊԸ-ի, քաղաքացիներ Վազգեն Դանիելյանի եւ Էրնեստ Դանիելյանի դիմումների հիման վրա՝ ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2006 թվականի նոյեմբերի 27-ին ընդունված՝ «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 3 հոդվածի 1-ին մասի, 4 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերի, 6, 7 հոդվածների՝ Հայաստանի

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 2 (55) 2010

Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Յուրիկ Ավինյանի եւ այլոց՝ 31.03.2009թ. եւ «ԿԱՐ-ԱՎՏՈ» ՍՊԸ-ի, Վազգեն Դանիելյանի, Էրնեստ Դանիելյանի՝ 15.06.2009թ. դիմումներն են սահմանադրական դատարան:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմողների գրավոր փաստարկները, պատասխանող կողմի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից 2006 թվականի նոյեմբերի 27-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2006 թվականի դեկտեմբերի 12-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2006 թվականի դեկտեմբերի 30-ին:

2009 թվականի մայիսի 19-ին ընդունվել է ««Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-121-Ն օրենքը, որով օրենքի 7 հոդվածի 2-րդ եւ 3-րդ մասերը լրացվել են նոր պարբերությամբ, 3-րդ մասն առաջին նախադասությունից հետո լրացվել է նոր նախադասությամբ:

Դիմողները վիճարկում են «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի՝ 2006 թվականի նոյեմբերի 27-ի խմբագրությամբ տեքստի համապատասխան դրույթները: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ քաղաքացի Յուրիկ Ավինյանի եւ այլոց դիմումը քննության ընդունելու վերաբերյալ որոշումը կայացվել է մինչեւ վերոհիշյալ օրենսդրական փոփոխությունը, ինչպես նաեւ առկա չեն «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 60 հոդվածի 2-րդ կետի դրույթին համապատասխան գործի վարույթը կարճելու հիմքեր, սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում անդրադառնալ «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի վիճարկվող 7 հոդվածի նախկին խմբագրությամբ դրույթների սահմանադրականությանը:

Յու. Ավինյանի եւ այլոց դիմումը սահմանադրական դատարանն սկզբնապես ընդունել է քննության «Հասարակության եւ պետության կարիքներ»

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

րի համար սեփականության օտարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 3 հոդվածի 1-ին մասի, 4 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերի, 6, 7 եւ 8 հոդվածների մասով: 2009թ. հունիսի 30-ի ՍԳԱՈ-60 աշխատակարգային որոշմամբ սահմանադրական դատարանը կարճել է գործի վարույթն այդ օրենքի 8 հոդվածի մասով՝ դիմողների նկատմամբ վերջնական դատական ակտով այն կիրառված չլինելու հիմնավորմամբ:

Սահմանադրական դատարանը քննությամբ չի անդրադարձել Յու. Ավինյանի եւ այլոց դիմումում բարձրացված՝ «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 18 հոդվածի 2-րդ մասի սահմանադրականության խնդրին՝ վերջնական դատական ակտով դիմողների նկատմամբ այն չկիրառվելու հիմնավորմամբ:

«ԿԱՐ-ԱՎՏՈ» ՍՊԸ-ի, քաղաքացիներ Վազգեն Դանիելյանի, Էրնեստ Դանիելյանի դիմումը սահմանադրական դատարանի 1-ին դատական կազմը քննության է ընդունել «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 3 հոդվածի 1-ին մասի, 4 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերի, 6 հոդվածի 1-ին մասի եւ 7 հոդվածի 1-ին մասի մասով:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ վերոնշյալ դիմումները վերաբերում են նույն հարցին, ՀՀ սահմանադրական դատարանը 2009թ. հունիսի 30-ին ընդունել է ՍԳԱՈ-60 աշխատակարգային որոշումը՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 39 հոդվածի համաձայն նշված գործերը միավորելու եւ նույն դատական նիստում քննելու վերաբերյալ:

Դիմող կողմը միջնորդություն է ներկայացրել մինչեւ գործի դատաքննության ավարտը կասեցնել «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի գործողությունը: Սահմանադրական դատարանը բավարար հիմքեր չգտավ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 34 հոդվածի հիման վրա այդ օրենքի գործողությունը կասեցնելու համար:

2. «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի՝ «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման սահմանադրական հիմքերն ու պայմանները» վերտառությամբ սույն գործով վիճարկվող 3 հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է. «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման սահմանադրական հիմքը բացառիկ՝ գերակա հանրային շահն է»:

Վերոհիշյալ օրենքի՝ «Բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի որոշումը» վերտառությամբ 4 հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է հասարակու-

թյան եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի որոշման սկզբունքները, իսկ նույն հոդվածի 2-րդ մասը՝ գերակա հանրային շահով հետապնդվող հնարավոր նպատակները:

Օրենքի՝ «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար օտարվող սեփականության ձեռքբերողը» վերտառությամբ 6 հոդվածը կարգավորում է հասարակության եւ պետության կարիքների համար օտարվող սեփականության ձեռքբերման հետ կապված հարաբերություններ, սահմանելով ձեռքբերող սուբյեկտներին, սեփականությունն օտարելու վերաբերյալ դիմումին ներկայացվող պահանջները եւ օտարմամբ պայմանավորված ծախսերի հատուցման ընդհանուր կարգը:

Օրենքի՝ «Բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ ճանաչելու մասին կառավարության որոշումը» վերտառությամբ 7 հոդվածը (նախկին խմբագրությամբ) սահմանում է բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ ճանաչելու մասին կառավարության որոշմանը ներկայացվող պահանջները:

3. Գործի դատավարական նախապատմությունը վկայում է, որ ՀՀ կառավարությունը 2007 թվականի հունվարի 25-ին ընդունել է «Երեսան քաղաքի վարչական սահմաններում որոշ տարածքներում բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ ճանաչելու, գերակա հանրային շահ ճանաչված տարածքներում առկա սեփականության օբյեկտների նկարագրության արձանագրության կազմման կարգը եւ նկարագրության արձանագրության օրինակելի ձեւը հաստատելու մասին» թիվ 108-Ն որոշումը: Ղեկավարվելով «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի 4, 7 եւ 18 հոդվածներով, հիմք ընդունելով Երեսան քաղաքի գլխավոր հատակագիծն ու դրա հիման վրա առաջ եկած՝ քաղաքի զարգացման հեռանկարները՝ ՀՀ կառավարությունը հիշատակված որոշման 1-ին հավելվածում նշված տարածքներում իրականացվող քաղաքաշինական ծրագրերը ճանաչել է բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ: Սույն գործով դիմողներից Վազգեն Դանիելյանը, Էրնեստ Դանիելյանը, «ԿԱՐ-ԱՎՏՈ» ՍՊԸ-ն ՀՀ կառավարության վերոհիշյալ որոշումը մասնակի՝ Երեսան քաղաքի Ազաթանգեղոս փողոցում գտնվող արվեստանոցի մասով, անվավեր ճանաչելու պահանջի մասին հայցադիմում են ներկայացրել ՀՀ տնտեսական դատարան, որը ՀՀ դատական օրենսգիրքը գործողության մեջ դրվելու կապակցությամբ հետագայում հանձնվել է ՀՀ վարչական դատարանի քննությանը: Վարչական դատարանն իր՝ 05.08.2008թ. վճռով հայցը մերժել է, իսկ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ վարչական պալատն իր՝ 12.12.2008թ. որոշմամբ վերադարձրել է դիմողների վճռաբեկ բողոքը:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Սույն գործով մյուս դիմողները (քաղ. Յու. Ավինյան եւ այլոք) ՀՀ կառավարության վերոհիշյալ որոշումը ՀՀ մի շարք իրավական ակտերին հակասելու պատճառաբանությամբ անվավեր ճանաչելու պահանջի մասին դիմում են ներկայացրել Երեսանի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարան, որն իր՝ 29.11.2007թ. թիվ 2-1660 վճռով մերժել է դիմումը: ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանն իր՝ 23.04.2008թ. որոշմամբ մերժել է դիմողների վերաքննիչ բողոքը եւ Երեսանի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարանի 29.11.2007թ. թիվ 2-1660 վճիռը թողել օրինական ուժի մեջ: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ վարչական պալատն իր՝ 29.09.2008թ. որոշմամբ վերադարձրել է դիմողների վճռաբեկ բողոքը:

4. Վիճարկելով «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի 3 հոդվածի 1-ին մասի, 4 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերի, 6, 7 հոդվածների դրույթները, դիմողները գտնում են, որ դրանք չեն համապատասխանում ՀՀ Սահմանադրության 3 հոդվածին, 8 հոդվածի 1-ին մասին, 31 հոդվածի 3-րդ մասին, 18 եւ 19 հոդվածների 1-ին մասերին, 24 հոդվածին:

Օրենքի 3 հոդվածի 1-ին մասի վիճարկման առնչությամբ դիմողները, հղում կատարելով սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՍԴՈ-630 որոշման 9-րդ կետին, նաեւ գտնում են, որ վերոհիշյալ օրենքի 3 հոդվածի 1-ին մասը հակասում է Սահմանադրության 31 հոդվածի 3-րդ մասին, քանի որ այն որպես հասարակության եւ պետության կարիքների համար գույքի օտարման հիմք համարում է «բացառիկ՝ գերակա հանրային շահը», այն դեպքում, երբ Սահմանադրության 31 հոդվածի 3-րդ մասին համապատասխան՝ հասարակության եւ պետության կարիքների համար գույքի օտարման հիմքը «հասարակության եւ պետության կարիքների» առկայության փաստն է, իսկ «բացառիկ՝ գերակա հանրային շահերի դեպքերում» օտարումը, «օրենքով սահմանված կարգով» եւ «նախնական համարժեք փոխհատուցմամբ» օտարման վերաբերյալ սահմանադրական պահանջների հետ մեկտեղ, հանդիսանում է օտարվող գույքի սեփականատիրոջ սեփականության իրավունքի պաշտպանության անհրաժեշտ երաշխիք, այլ ոչ թե օտարման սահմանադրական հիմք:

Օրենքի վիճարկվող 4 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերի առնչությամբ դիմողները՝ հղում կատարելով սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՍԴՈ-630 որոշման 10-րդ կետին, գտնում են, որ օրենքի 4 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերը հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 31 հոդվածի 3-րդ մասին, քանի որ օրենքը «բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ» հասկացությունը սահմանող եւ բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի հիմ-

նավորման անհրաժեշտության պահանջի վերաբերյալ դրույթների հետ մեկտեղ պետք է պարունակեր նաև «հասարակության եւ պետության կարիքներ» հասկացությունը՝ որպես օտարման բուն հիմքը սահմանող եւ հասարակության եւ պետության կարիքների հիմնավորման անհրաժեշտության պահանջի վերաբերյալ դրույթներ:

Օրենքի 4 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերի առնչությամբ դիմողները գտնում են նաև, որ դրանք չեն համապատասխանում իրավական որոշակիության պահանջներին այնքանով, որքանով օրենքում բացակայում են «բացառիկ», «գերակա» եւ «հանրային շահ» եզրույթների սահմանումները եւ, այդպիսով, հակասում են ոչ միայն ՀՀ Սահմանադրության 3 հոդվածին, 8 հոդվածի 1-ին մասին, 31 հոդվածի 3-րդ մասին, այլեւ՝ Սահմանադրության 18 եւ 19 հոդվածների 1-ին մասերին, «այնքանով, որքանով օրենքի անորոշ ձեւակերպումների վրա հիմնված՝ բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ ճանաչելու մասին կառավարության որոշումն, իր հերթին, չի կարող բավարարել իրավական որոշակիության պահանջը, ինչը օտարվող գույքի սեփականատիրոջը կզրկի այդ որոշումը դատական կարգով վիճարկելու եւ իր խախտված իրավունքները վերականգնելու իրավունքներն արդյունավետորեն իրականացնելու հնարավորությունից»:

Օրենքի 6 հոդվածի առնչությամբ դիմողները՝ հիմք ընդունելով «հասարակության եւ պետության կարիքների» վերաբերյալ սահմանադրական դրույթի՝ տվյալ իրավահարաբերության կարգավորման բնագավառում ելակետային լինելը, գտնում են, որ օրենքի 6 հոդվածը հակասում է Սահմանադրության 3 հոդվածին, 8 հոդվածի 1-ին եւ 31 հոդվածի 3-րդ մասերին, քանի որ օրենքում «հասարակության եւ պետության կարիքների»՝ որպես հասարակության եւ պետության կարիքների համար գույքի օտարման սահմանադրական հիմքի վերաբերյալ դրույթի բացակայության պայմաններում խոսք չի կարող լինել սեփականության հարկադիր օտարման մասին:

Օրենքի 7 հոդվածի 1-ին մասի առնչությամբ հղում կատարելով սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՍԳՈ-630 որոշման 10-րդ կետի 3-րդ պարբերությանը՝ համարելով, որ հասարակության եւ պետության կարիքների համար գույքի հարկադիր օտարման առաջնային նախապայմանը հասարակության եւ պետության կարիքների միաժամանակյա առկայության փաստն է, դիմողները գտնում են, որ «յուրաքանչյուր դեպքում բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի ճանաչման հարցը լուծելիս անհրաժեշտ է ելնել հավասարաչափ՝ ինչպես պետության, այնպես էլ հասարակության կարիքներից», հետեւաբար, գտնում են, որ օրենքի 7 հոդվածի 1-ին մասը հակասում է Սահմանադրության 31 հոդվածի 3-րդ մասի պահանջներին:

Օրենքի 7 հոդվածի 2-րդ մասի վիճարկման առնչությամբ դիմողները գտնում են, որ այն հակասում է Սահմանադրության 3 հոդվածին, 18 եւ 19 հոդվածների 1-ին մասերին, քանի որ՝ «Օրենքի նշված դրույթը կառավարությանը չի պարտավորեցնում հիմնավորել բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի առկայությունը յուրաքանչյուր դեպքում, ինչը օտարվող գույքի սեփականատիրոջը զրկում է կառավարության որոշումը դատական կարգով վիճարկելու եւ իր խախտված իրավունքները վերականգնելու իրավունքներն արդյունավետ իրականացնելու հնարավորությունից»:

5. Պատասխանողը գտնում է, որ վիճարկվող նորմերում «օրենքով սահմանված կարգով» եւ օտարվող գույքի դիմաց «նախնական համարժեք փոխհատուցման»՝ Սահմանադրությամբ ամրագրված հասկացությունների բառացի բացակայությունը չի կարող հանգեցնել «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի 3 հոդվածի 1-ին մասի եւ ՀՀ Սահմանադրության համապատասխան հոդվածի միջեւ հակասության, մասնավորապես այն հիմնավորմամբ, որ «սեփականության օտարման հիմք է ճանաչվել միայն բացառիկ՝ գերակա հանրային շահը»: Ըստ պատասխանող կողմի՝ դիմողները վիճարկվող նորմից արհեստականորեն առանձնացրել են վերջինիս մի մասը՝ ցանկանալով տպավորություն ստեղծել, որ առկա չեն Սահմանադրությամբ ամրագրված օտարման պայմանները, եւ այդ առումով գտնում է, որ օրենքով սահմանված կարգով իրականացված լինելը եւ նախնական համարժեք փոխհատուցում վճարելը հանդիսանում են օտարման ոչ թե հիմքերը, այլ պայմանները, հետեւաբար՝ ՀՀ Սահմանադրության 31 հոդվածի 1-ին մասի եւ վիճարկվող հոդվածի միջեւ հակասության մասին խոսք լինել չի կարող:

«Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի վիճարկվող 4 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերի վերաբերյալ պատասխանող կողմը գտնում է, որ այդ հոդվածում հստակորեն տրված են այն չափորոշիչները, համաձայն որոնց՝ հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարումը կարող է բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ ճանաչվել, իսկ «պետություն», «հասարակություն», «կարիքներ» հանրաժանող եզրույթները՝ ինչպես առանձին, այնպես էլ ընդհանուր օգտագործման դեպքում «նոր հասկացություն չեն բնորոշում եւ որեւէ նոր իմաստ չեն բովանդակում»:

Պատասխանողը գտնում է, որ հասարակական հարաբերությունների դինամիկ զարգացման պայմաններում օրենսդրի համար դժվար է ընդունել «այնպիսի իրավական նորմեր, որոնք կգործեն երկարատեւ ժամանակահատվածում եւ համապարփակ կկարգավորեն բոլոր հասարակական հա-

րաբերությունները», բացի դրանից, «հասարակական երեւոյթները կարող են այնպիսի անկրկնելի հատկանիշներ ունենալ կամ արտահայտվել այնպիսի դրսեւորումներով, որ օրենքով հնարավոր չլինի համարժեքորեն կարգավորել այդ հարաբերությունները», եւ որ «ոչ միշտ է հնարավոր ընդունել խիստ որոշակի իրավական նորմեր»: Հետեւաբար, ոչ մի օրենք չի կարող հաշվի առնել իրավական կարգավորման ենթակա հասարակական հարաբերությունների բազմազանությունը եւ հստակ կանոնակարգել իրավահարաբերությունների մասնակիցների վարքագիծը: Ուստի «օրենքի որոշակիությունը համարվում է ցանկալի, սակայն ոչ պարտադիր կողմ», հետեւաբար՝ բացարձակ որոշակիության բացակայությունը ՀՀ Սահմանադրությամբ սահմանված իրավական պետության սկզբունքին օրենքը հակասող ճանաչելու հիմք չէ: Այդ հիմնավորմամբ պատասխանող կողմը գտնում է, որ «հանրային շահ», «գերակա» եւ «բացառիկ», ինչպես նաեւ «հասարակության եւ պետության կարիքներ» հասկացությունները լրացուցիչ սահմանման կարիք չունեն, եւ վիճարկվող օրենքի 6 հոդվածի՝ ՀՀ Սահմանադրությանը հակասելու՝ դիմող կողմի պնդումը նույնպես հիմնավոր չէ:

Վերոհիշյալ օրենքի վիճարկվող 7 հոդվածի 1-ին մասի առնչությամբ պատասխանող կողմը գտնում է, որ ՀՀ Սահմանադրության 85 հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն կառավարության լիազորությունները սահմանվում են Սահմանադրությամբ եւ օրենքներով: Սեփականության օտարման նպատակը որպէս բացառիկ գերակա շահ ճանաչելու՝ կառավարության լիազորությունը չի հակասում ՀՀ Սահմանադրության 42 հոդվածին, միաժամանակ, պետության եւ հասարակության կարիքների համար սեփականության օտարման գործընթացների մասնակիցներն իրենց իրավունքների պաշտպանության առավել արդյունավետ ու մատչելի իրավական մեխանիզմներ ունեն: Իսկ նույն հոդվածի 7-րդ մասում թվարկված միջոցառումների իրականացումը չի կարող դիտարկվել որպէս սեփականության անարգել տնօրինման, տիրապետման եւ օգտագործման, բնակարանի, անձնական եւ ընտանեկան կյանքի անձեռնմխելիության իրավունքների խախտում:

Այսպիսով, պատասխանող կողմը գտնում է, որ «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի վիճարկվող նորմերը համապատասխանում են ՀՀ Սահմանադրությանը:

6. Սույն գործով վիճարկվող իրավանորմերի սահմանադրականությունը որոշելիս սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում գնահատել.

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի վիճարկվող դրույթների համապատասխանությունը սեփականության օտարման հետ կապված հարաբերությունների ընթացիկ նորմատիվ իրավակարգավորման սահմանադրաիրավական սկզբունքների բովանդակության, դրանց օրենսդրական հստակ կարգի սահմանման եւ կիրառման վերաբերյալ սահմանադրական դատարանի նախկինում արտահայտած իրավական դիրքորոշումներին՝ այնքանով, որքանով առնչվում է սույն գործով վիճարկման առարկային,

- սեփականության օտարման հետ կապված հարաբերությունների իրավակարգավորման եւ, մասնավորապես՝ այդ օտարումը որպես բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ գնահատելու բնագավառում պետական լիազոր մարմնի լիազորությունների շրջանակը՝ այնքանով, որքանով այն անհրաժեշտ եւ բավարար է՝ ՀՀ Սահմանադրության 3, 5 հոդվածներում, 8 հոդվածի առաջին մասում, 14, 14.1., 31, 48 եւ 89 հոդվածներում ամրագրված սկզբունքների եւ նորմատիվ այլ դրույթների լիարժեք իրականացումն ապահովելու նպատակով,

- հասարակության եւ պետության կարիքների համար օտարվող գույքի սեփականատիրոջ՝ Սահմանադրությամբ նախատեսված իրավունքների եւ ազատությունների երաշխավորված պաշտպանության ապահովումն ինչպես սույն գործով վիճարկվող, այնպես էլ օրենսդրության այլ նորմերում,

- հասարակության եւ պետության կարիքների համար գույքի օտարման հետ կապված վեճերի լուծման դատական պրակտիկան՝ այնքանով, որքանով առնչվում է սույն գործով վիճարկման առարկային:

7. Սեփականության իրավունքի հետ կապված սահմանադրաիրավական հարաբերությունների կարգավորման սկզբունքային նորմերը նախատեսված են ՀՀ Սահմանադրության 8 եւ 31 հոդվածներում, համաձայն որոնց՝ Հայաստանի Հանրապետությունում ճանաչվում եւ պաշտպանվում է սեփականության իրավունքը (իր հայեցողությամբ տիրապետելու, օգտագործելու, տնօրինելու եւ կտակելու՝ սեփականատիրոջ իրավունքը), որից անձը կարող է զրկվել բացառապես դատական կարգով՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում, իսկ սեփականության օտարումը հասարակության եւ պետության կարիքների համար կարող է կատարվել միայն բացառիկ՝ գերակա հանրային շահերի դեպքերում, օրենքով սահմանված կարգով, նախնական համարժեք փոխհատուցմամբ:

«Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածի համաձայն՝ այդ օրենքը սահմանում է հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականու-

թյան օտարման հիմքը, կարգը, օտարվող սեփականության դիմաց փոխհատուցման տրման կարգը, բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի հասկացությունը եւ դրա որոշման կարգը, այդպիսով՝ այն կոչված է նախատեսելու ՀՀ Սահմանադրության վերոհիշյալ նորմերի իրագործման պայմանները:

Սահմանադրական դատարանը հիմք է ընդունում այն հանգամանքը, որ իր՝ 2006թ. ապրիլի 18-ի ՍԳՈ-630 որոշմամբ մեկնաբանել է Սահմանադրության 31 հոդվածի 3-րդ մասի դրույթների սահմանադրաիրավական բովանդակությունը, հաշվի է առնում, որ «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է նաեւ սահմանադրական դատարանի այդ որոշման դրույթների իրագործմամբ: Արձանագրելով, որ դիմողներն իրենց փաստարկների համար հիմք են ընդունում սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՍԳՈ-630 որոշման միայն 9-րդ կետի 9-րդ պարբերությունում ամրագրված իրավական դիրքորոշումը, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սույն գործի շրջանակներում օրենքի վիճարկվող դրույթների սահմանադրականությունը հարկ է գնահատել սահմանադրական դատարանի այդ որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների վերահաստատման եւ դրանց ամբողջության համադրության սկզբունքով:

Սույն գործի շրջանակներում վիճարկման առարկա հանդիսացող սեփականության օտարման իրավակարգավորման սկզբունքների եւ կարգի առնչությամբ սահմանադրական դատարանն իր որոշմամբ մասնավորապես կարեւորել էր.

ա/ ոչ միայն հասարակության եւ պետության կարիքների, այլ նաեւ բացառիկ՝ գերակա հանրային շահերի բավարարման անհրաժեշտությունը (որոշման 8-րդ կետի 5-րդ պարբերություն եւ 11-րդ կետի 4-րդ պարբերություն),

բ/ ոչ միայն հասարակության եւ պետության կարիքների առկայության հիմնավորման, այլեւ բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի առկայության եւ դրա հիմնավորման պահանջի բավարարումը (որոշման 10-րդ կետի 2-րդ եւ 3-րդ պարբերություններ):

Բացի դրանից, սահմանադրական դատարանը գտել էր նաեւ, որ.

ա/ «միայն մեկ դեպքում է հնարավոր սեփականության հարկադիր օտարումը՝ երբ առկա է բացառիկ՝ գերակա հանրային շահերով պայմանավորված հասարակական եւ պետական կարիքը» (որոշման 11-րդ կետի 1-ին պարբերություն),

բ/ «հասարակության եւ պետության ամեն մի կարիք սեփականության օտարման հիմք չի կարող հանդիսանալ, այդ կարիքները պետք է լինեն բացառիկ՝ պայմանավորված գերակա հանրային շահով» (որոշման 8-րդ կետի 6-րդ եւ 7-րդ պարբերություններ),

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

գ/ «միայն բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի առկայության հիմնավորմամբ ի հայտ եկած հասարակական եւ պետական կարիքի դեպքում կարող է սեփականության հարկադիր օտարման խնդիր առաջադրվել» (որոշման 10-րդ կետի 14-րդ պարբերություն),

դ/ «օրենքը պետք է սահմանի, թե ինչպես որոշել հասարակական եւ պետական կարիքը, ինչպես է հիմնավորվում, որ դրա՝ համարժեք փոխհատուցմամբ բավարարումը թելադրված է բացառիկ՝ գերակա հանրային շահով» (որոշման 11-րդ կետի 4-րդ եւ 5-րդ պարբերություններ):

Հաշվի առնելով «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի իրավական կարգավորման նպատակը (օրենքի 1 հոդված), բացահայտելով օրենսդրի կամքը, վերլուծելով օրենքի եւ, մասնավորապես՝ դրա 4, 5, 7, 8, 9, 10 եւ 16 հոդվածների իրավական բովանդակությունը՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենսդիրը փորձել է վերոհիշյալ օրենքում արտացոլել սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՄԳՈ-630 որոշման մեջ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները եւ այդ դիրքորոշումների շրջանակներում սահմանել բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի առկայության հիմնավորման իրավական հիմքերը: Իսկ հասարակության եւ պետության կարիքների առկայությունը հիմնավորել է բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի առկայության հիմնավորման վերաբերյալ դրույթների շրջանակներում՝ հիմք ընդունելով սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՄԳՈ-630 որոշման 10-րդ կետի 14-րդ պարբերությունում արտահայտած իրավական այն դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ հասարակության եւ պետության կարիքն ի հայտ է գալիս բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի առկայության հիմնավորմամբ: Մասնավորապես, սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՄԳՈ-630 որոշման 12-րդ կետում սահմանադրական դատարանն արձանագրել էր, որ «միջազգային պրակտիկայում սեփականության օտարման համար հիմք են պետության եւ հասարակության այնպիսի կարիքները, ինչպիսիք են ճանապարհների, երկաթուղիների, խողովակաշարերի, օդանավակայանների, հանրային տարաբնույթ նշանակության այլ ենթակառուցվածքների, պաշտպանական նշանակության օբյեկտների շինարարությունը, երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման, պատմամշակութային հուշարձանների պաշտպանության, բնակավայրերի կառուցապատման եւ հասարակական ու պետական կարեւորության տարբեր այլ ծրագրերի իրականացումը: Սակայն բոլոր պարագաներում իրավական խնդիրն այն է, որ օրենքով սահմանված կարգով ամեն մի կոնկրետ դեպքում հիմնավորվի ծրագրի այդպիսին լինելը եւ այդ մասին ժամանակին ու պատշաճ ձևով տեղեկացվեն շահագրգիռ անձինք՝ ստանալով իրենց իրավունքների արդյունավետ պաշտպանու-

թյան հնարավորություն»։ Իրացնելով սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՍԳՈ-630 որոշման 12-րդ կետի դրույթները՝ «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի՝ «Բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի որոշումը» վերտառությամբ 4 հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է գերակա հանրային շահի այնպիսի նպատակներ, որպիսիք սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՍԳՈ-630 որոշման 12-րդ կետում ամրագրված են որպես միջազգային պրակտիկայում ընդունված՝ պետության եւ հասարակության կարիքներ:

Դրանք են.

ա) պետության պաշտպանության, պետության ու հասարակության անվտանգության ապահովումը.

բ) Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով նախատեսված պարտավորությունների կատարման ապահովումը.

գ) միջազգային եւ հանրապետական նշանակության պատմության եւ մշակութային արժեքների կամ հուշարձանների, ինչպես նաեւ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ստեղծման կամ պահպանության ապահովումը.

դ) շրջակա միջավայրի պահպանության ապահովումը.

ե) կրթության, առողջության, սպորտի, ինչպես նաեւ գիտության կամ մշակույթի զարգացման ապահովումը.

զ) էներգետիկայի, հեռահաղորդակցության, ջրամատակարարման, ջրահեռացման, ջերմամատակարարման, քաղաքաշինական, ընդերքի հետախուզման, ընդերքօգտագործման, տրանսպորտի, հաղորդակցության ոլորտների կամ բնակավայրերի ենթակառուցվածքների զարգացման բնագավառում համապետական կամ համայնքային կամ միջհամայնքային կարելուր նշանակություն ունեցող ծրագրերի իրականացման ապահովումը.

է) անձանց կյանքի, առողջության կամ սեփականության պաշտպանությունը.

ը) արտակարգ իրավիճակների կանխումը, արտակարգ իրավիճակների հնարավոր հետեւանքների նվազեցումը, արտակարգ իրավիճակների հետեւանքների վերացումը:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը եւ վերահաստատելով իր՝ 2006թ. ապրիլի 18-ի ՍԳՈ-630 որոշման 8-րդ կետի 5-րդ, 6-րդ եւ 7-րդ պարբերություններում, 10-րդ կետի 2-րդ, 3-րդ եւ 14-րդ պարբերություններում, 11-րդ կետի 1-ին, 4-րդ եւ 5-րդ պարբերություններում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտար-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 3 հոդվածի 1-ին մասում ամրագրված՝ «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման սահմանադրական հիմքը բացառիկ՝ գերակա հանրային շահն է» դրույթը ներառում է բացառիկ՝ գերակա հանրային շահով պայմանավորված հասարակության եւ պետության կարիքը: Տվյալ ձեւակերպման մեջ «հիմք» եզրույթը շեշտում է այն պայմանի առկայությունը, որի դեպքում է միայն հնարավոր սեփականության օտարումը: Իրավակիրառական պրակտիկան եւ ցանկացած գործի փաստական հանգամանքների գնահատումը պետք է ելնի նշված դրույթի սահմանադրաիրավական այդ բովանդակությունից: Սույն գործով դիմող կողմի ներկայացրած դատական ակտերի ուսումնասիրությունն էլ վկայում է, որ հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման հետ կապված վեճեր լուծելիս եւ վերոհիշյալ օրենքի դրույթները մեկնաբանելիս դատական պրակտիկան ըստ էության ձեւավորվում է սահմանադրական դատարանի իրավական վերոհիշյալ դիրքորոշումների շրջանակներում:

Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենքում առկա են հասկացութային որոշ անհստակություններ: Մասնավորապես, օրենքի անվանման մեջ ու բազմաթիվ հոդվածներում (1, 3, 4, 6, 11, 14, 18) առանց երկիմաստության խոսքը վերաբերում է հասարակության եւ պետության **կարիքների համար** սեփականության օտարմանը: Դա միարժեք նշանակում է, որ հաշվի առնելով նաեւ ՀՀ Սահմանադրության 31 հոդվածի 3-րդ մասի պահանջը, սեփականության օտարումը հնարավոր է միայն մեկ նպատակ իրականացնելու՝ հասարակության եւ պետության կարիքը բավարարելու համար: Մակայն, ինչպես ընդգծվել էր նաեւ ՍԳՈ-630 որոշման մեջ, հասարակության եւ պետության ոչ բոլոր կարիքները կարող են սեփականության օտարման հիմք հանդիսանալ: Սահմանադրությունը կոնկրետ պայման է առաջադրում՝ դրանք հասարակության եւ պետության այն **կարիքներն են**, որոնք միայն **պայմանավորված են բացառիկ՝ գերակա հանրային շահերով**: Նման հստակ սահմանադրաիրավական կարգավորման պայմաններում, օրենքի 7 հոդվածի 2-րդ մասի ա) կետում նշվում է, որ բացառիկ՝ գերակա հանրային **շահի համար** պետք է օտարվի սեփականությունը: Դա, իր հերթին, ելնում է օրենքի 4 հոդվածի 3-րդ մասի, 7 հոդվածի 2-րդ մասի ա) կետի այն ձեւակերպումներից, որոնցում բացառիկ՝ գերակա հանրային **շահի** եւ, դրանով պայմանավորված, հասարակության եւ պետության **կարիքի** որոշ նույնականացում է նկատվում: Վերջինս, իր հերթին՝ «**դեպքում**» եւ «**համար**» եզրույթների ոչ համարժեք կիրառման արդյունք է: Այդուհանդերձ, օրենքի ու նաեւ նշված հոդվածների այլ դրույթների ընդհանուր տրամաբանությունն այն է, որ սե-

փականությունը կարող է օտարվել հասարակության եւ պետության կարիքների համար:

Հաշվի առնելով վերջին հանգամանքը, այս հարցի առնչությամբ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները, ինչպես նաեւ նկատի ունենալով, որ ՀՀ Սահմանադրության 6 հոդվածի համաձայն Սահմանադրության նորմերը գործում են անմիջականորեն, օրենքի ցանկացած դրույթի իրավակիրառական պրակտիկան պետք է ելնի այն սկզբունքից, որ չնայած տվյալ իրավակարգավորման շրջանակներում «հասարակության եւ պետության կարիքը» եւ «բացառիկ՝ գերակա հանրային շահը» հանդես են գալիս օրգանական մեկ միասնականության մեջ, այսուհանդերձ, բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի առկայությունն այն **պայմանն է**, որի պարագայում հնարավոր է դառնում սեփականության օտարումը **պետության եւ հասարակության կարիքների համար**: Նման մոտեցումը նախ եւ առաջ ելնում է ՀՀ Սահմանադրության 1 հոդվածի, 2 հոդվածի 1-ին մասի, 3 հոդվածի սահմանադրաիրավական բովանդակությունից, որի հիմնարար նշանակությունը կայանում է պետության եւ հասարակության շահերի միասնության, եւ միայն այդ շահերով պայմանավորված նպատակային խնդիրներ լուծելու իրավական պայմաններ ստեղծելու, ինչպես նաեւ՝ պետության եւ հասարակության միջեւ ներդաշնակ գործակցություն ապահովելու մեջ:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենքի 4 հոդվածի 1-ին մասի ե) կետով, ինչպես նաեւ 9 հոդվածով նախատեսված հիմքերով դատական վեճի առկայության պայմաններում Սահմանադրության 6 հոդվածի 1-ին մասի, 31 հոդվածի 3-րդ մասի, ինչպես նաեւ 3 հոդվածի 3-րդ մասի պահանջներից ելնելով **դատարանը պարտավոր է** պատասխան տալ հետեւյալ հարցերին. **նախ՝** տվյալ սեփականության օտարման առնչությամբ առկա՞ է հասարակության եւ պետության կարիքը, թե՛ ոչ, **երկրորդ՝** այդ կարիքը պայմանավորվա՞ծ է միայն բացառիկ՝ գերակա հանրային շահով, թե՛ ոչ: Այդ հարցերի պատասխանների առկայության պայմաններում կարող է հետագա գործընթացն օրենքով նախատեսված շարունակությունն ունենալ: Սահմանադրական դատարանն սկզբունքային է համարում նաեւ օրենքի 13 հոդվածի 4-րդ մասի երաշխիքային այն դրույթը, որ «...դատարանի վճռից ծագող պետական գրանցման ենթակա գույքի նկատմամբ իրավունքները ծագում են միայն դրանց պետական գրանցման պահից»: Նման նորմատիվ պահանջի բացակայությունը նախկինում սեփականության իրավունքի խախտման լուրջ պատճառ էր դարձել:

8. «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի 4 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերի եւ 7

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

հողվածի 2-րդ մասի սահմանադրականության հարցի վերաբերյալ դիմողների փաստարկների առնչությամբ սահմանադրական դատարանը վերահաստատելով հիմք է ընդունում իր 2006թ. ապրիլի 18-ի ՍԳՈ-630 որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները, մասնավորապես, «բացառիկ», «գերակա» եւ «հանրային շահ» հասկացությունների բովանդակությունը բացահայտված է սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՍԳՈ-630 որոշման 12-րդ կետի 2-րդ պարբերությունում:

Գերակա բնույթ ունեցող հանրային շահերի առաջնայնության որակների հստակեցման եւ հիմնավորման համար չափանիշներն ու սկզբունքները սահմանված են վերոնշյալ օրենքի 4 եւ 7 հոդվածներում, որպիսիք իրենց իրավական բովանդակությամբ համապատասխանում են սահմանադրական դատարանի՝ ՍԳՈ-630 որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշումներին:

ՀՀ կառավարության «Երեւան քաղաքի վարչական սահմաններում որոշ տարածքներում բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ ճանաչելու, գերակա հանրային շահ ճանաչված տարածքներում առկա սեփականության օբյեկտների նկարագրության արձանագրության կազմման կարգը եւ նկարագրության արձանագրության օրինակելի ձեւը հաստատելու մասին» 25.01.2007թ. թիվ 108-Ն, ինչպես նաեւ «Երեւան քաղաքի վարչական սահմաններում գտնվող որոշ տարածքներում բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ ճանաչելու մասին» 20.11.2008թ. թիվ 1405-Ն որոշումների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ առաջնորդվելով «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի 4 հոդվածում ամրագրված սկզբունքներով՝ ՀՀ կառավարությունը ոչ միայն որոշում է սեփականության օտարման բացառիկ՝ գերակա հանրային շահը, այլեւ մատնանշում այն հետապնդող նպատակները:

Հասարակության եւ պետության կարիքների համար օտարվող գույքի սեփականատիրոջ՝ Սահմանադրությամբ նախատեսված իրավունքների եւ ազատությունների երաշխավորված պաշտպանության ապահովման տեսանկյունից սահմանադրական դատարանը կարեւորում է օրենքի 4 հոդվածի 1-ին մասի «ե» կետում եւ 9 հոդվածում բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի առկայության փաստի, հետեւաբար, բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ ճանաչելու մասին կառավարության որոշման՝ դատական կարգով բողոքարկման եւ առաջացած վեճերը դատավարական օրենսդրությամբ սահմանված կարգով լուծելու իրավական հնարավորությունը, որը կարեւոր երաշխիք է նաեւ ՀՀ Սահմանադրության 18 եւ 19 հոդվածներով նախատեսված անձի իրավունքների պաշտպանության նպատակով:

ՀՀ Սահմանադրության 85 եւ 89 հոդվածներում սահմանված է ՀՀ կառավարության, որպես գործադիր իշխանության մարմնի, սահմա-

նադրաիրավական կարգավիճակը, որի բովանդակությունից է անմիջականորեն բխում այն լիազորությունների շրջանակը, մասնավորապես՝ հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման բնագավառում, որը նախատեսված է «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքում:

9. Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքում ոչ ամբողջությամբ են արտացոլված սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՄԴՈ-630 որոշման մեջ ամրագրված իրավական դիրքորոշումները: Մասնավորապես.

ա/ օրենքում չեն իրացվել սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՄԴՈ-630 որոշման 10-րդ կետի 5-րդ եւ 11-րդ պարբերություններում ամրագրված իրավական այն դիրքորոշումները, համաձայն որոնց՝ «Օրենքը պետք է սահմանի հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման կարգը, որոշակիացնելով. «իրավաչափ նպատակի համար սեփականության տարբեր օբյեկտների օտարման առանձնահատկությունները»,

բ/ օրենքում չի իրացվել սահմանադրական դատարանի 2006թ. ապրիլի 18-ի ՄԴՈ-630 որոշման 10-րդ կետի 13-րդ պարբերությունում ամրագրված իրավական դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ «Օրենքը միաժամանակ պետք է նախատեսի, որ սեփականատիրոջ եւ պետության (ի դեմս նրա լիազոր մարմնի) միջեւ կնքվում է գերակա հանրային շահով պայմանավորված՝ հասարակության եւ պետության կարիքների համար գույքի օտարման եւ համարժեք փոխհատուցման պայմանագիր, որում պետք է հստակ շարադրված լինեն վերոհիշյալ պահանջներից բխող երկկողմ պարտավորությունները, ինչպես նաեւ այն պայմանը, որ նման պայմանագրով տրված փոխհատուցումը չի կարող դիտվել որպես հարկվող եկամուտ»:

Հաշվի առնելով, որ թեեւ վերոհիշյալ հարաբերությունների կարգավորման անհրաժեշտության հիմնավորումն անմիջականորեն պայմանավորված չէ սույն գործով վիճարկվող նորմերի սահմանադրականության խնդրով, այնուամենայնիվ, «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի կիրառման պրակտիկայի ուսումնասիրման արդյունքներով սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ այդ օրենքում սահմանադրական դատարանի 18.04.2006թ. ՄԴՈ-630 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների ոչ ամբողջությամբ արտացոլված լինելու հանգամանքն իր արտացոլումն է գտնում իրավակիրառական պրակտիկայում ծագող տա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

րաբնույթ վեճերում, որոնց հաղթահարումը հետագա օրենսդրական հստակեցումների անհրաժեշտություն ունի:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի (2006 թվականի նոյեմբերի 27-ի խմբագրությամբ) 3 հոդվածի 1-ին մասը, 4 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերը, 6 հոդվածը, 7 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերը համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանի 18.04.2006թ. ՍԴ-Ո-630 եւ սույն որոշումներում արտահայտած իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

14 հուլիսի 2009 թվականի
ՍԴ-Ո-815



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**««ԲԶՆԻ» ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ» ՓԲԸ-Ի ԵՎ
«ԿՈՄՈՒՆԵՆԱԽԱԳԻԾ» ՓԲԸ-Ի ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ
«ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ԲՆՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ»
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ 7 ԵՎ 19 ՀՈԳՎԱԾՆԵՐԻ,
«ՀԱՐԿԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ
22 ՀՈԳՎԱԾԻ 2-ՐԳ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

18 հուլիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի (զեկուցող), Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմողներ՝ ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ի ներկայացուցիչ Ա. Չոհրաբյանի, «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ի ներկայացուցիչ Ս. Թարյանի,

պատասխանող կողմի՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի օրենսդրության վերլուծության վարչության պետ Ա. Խաչատրյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի, 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ի եւ «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ի դիմումների հիման վրա՝ «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 7 եւ 19 հոդվածների, «Հարկերի

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55) 2010

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Սահմանադրական դատարանը, նկատի ունենալով, որ ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ի եւ «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ի դիմումների հիման վրա քննության ընդունված գործերը վերաբերում են նույն հարցին, իր՝ 19.06.2009թ. աշխատակարգային որոշմամբ որոշել է դրանք միավորել եւ քննել դատարանի նույն նիստում:

Գործի քննության առիթը ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ի՝ 10.03.2009թ. եւ «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ի՝ 02.06.2009թ. դիմումներն են սահմանադրական դատարան:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին», «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքները եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից 1998 թվականի դեկտեմբերի 28-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի դեկտեմբերի 30-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ին (ՀՕ-270):

«Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից 1997 թվականի ապրիլի 14-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1997 թվականի մայիսի 12-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1997 թվականի մայիսի 30-ին (ՀՕ-107):

«Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի՝ «Վճարների դրույքաչափերը» վերտառությամբ 7 հոդվածը սահմանում է. «Բնապահպանական վճարների դրույքաչափերը սահմանվում են օրենքով, իսկ բնօգտագործման վճարներինը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից»:

«Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի՝ «Վճարների հաշվարկման եւ վճարման նկատմամբ վերահսկողությունը» վերտառությամբ 19 հոդվածը սահմանում է. «Վճարների հաշվարկման եւ վճարման նկատմամբ վերահսկողությունն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած կարգով»:

«Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է. «Եթե հարկ վճարողը չի ներկայացնում հարկվող օբյեկտների գծով հաշվապահական հաշվառման (հարկային օրենսդրությամբ կամ Հայաստա-

նի Հանրապետության կառավարության որոշումներով նախատեսված դեպքերում՝ նաև այլ հաշվառման եւ (կամ) գրանցումների վերաբերող) սահմանված փաստաթղթերը կամ դրանք վարում է սահմանված կարգի կուպիտ խախտումներով, կամ ակնհայտ կեղծ տվյալներ է մտցնում հարկային տեսչություն ներկայացրած հաշվետվություններում, հաշվարկներում, հայտարարագրերում եւ այլ փաստաթղթերում, որի հետեւանքով անհնար է դառնում հարկային օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հաշվարկել հարկ վճարողի հարկային պարտավորությունը, ապա հարկվող օբյեկտները եւ հարկային պարտավորությունները հաշվարկում է հարկային տեսչությունը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած կարգով, մասնավորապես, հիմնվելով՝

հարկ վճարողի ակտիվների,

հարկ վճարողի իրացման շրջանառության ծավալների,

հարկ վճարողի արտադրության եւ շրջանառության ծախսերի,

գույքագրման եւ չափագրման տվյալների,

օրենքով սահմանված կարգով երրորդ անձից ստացված տեղեկությունների, համանման պայմաններում գործող այլ սուբյեկտների միջեւ կիրառված գների եւ այլ ցուցանիշների, հասույթի հաշվարկային 25 տոկոս վերադիրի, օրենքով իրականացված հսկիչ գնումների վրա»:

2. ՀՀ կառավարությունը, «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 7 հոդվածի կիրարկումն ապահովելու նպատակով 30.12.1998 թվականին ընդունել է «Բնօգտագործման վճարի դրույքաչափերի մասին» թիվ 864 որոշումը, որով սահմանվել են հանքային ջրերի պաշարների արդյունահանման, այդ թվում՝ ածխաթթու գազ ստանալու դիմաց բնօգտագործման վճարի դրույքաչափերը:

ՀՀ կառավարությունը, «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի կիրարկումն ապահովելու նպատակով 17.10.2001 թվականին ընդունել է ««Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի կիրարկումն ապահովող միջոցառումների մասին» թիվ 986 որոշումը, որով հաստատել է «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների հաշվարկման ու վճարման կարգը»: Նշված կարգի 2-րդ կետի համաձայն. «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների հաշվարկման ու վճարման (այդ թվում՝ հաշվարկված վճարները Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե փոխանցման) կարգի նկատմամբ վերահսկողությունն իրականացնում է հարկային մարմինը»:

«Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի կիրարկումն ապահովելու նպատակով ՀՀ կառավարությունը 18.09.1998 թվականին ընդունել է

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

««Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 22 հոդվածով նախատեսված դեպքերում Հայաստանի Հանրապետության հարկային մարմնի կողմից հարկվող օբյեկտների եւ հարկային պարտավորությունների հաշվարկման (գնահատման) կարգը հաստատելու եւ Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում շուկայական (սովորաբար կիրառվող) գները որոշելու մասին» թիվ 580 որոշումը:

3. ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ի դիմումի առնչությամբ քննության առարկա գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է նրան, որ համաձայն ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության պետի՝ 24.10.2007թ. թիվ 1031148 հանձնարարագրի եւ 05.11.2007թ. «Հանձնարարագրով ստուգում իրականացնող պաշտոնատար անձանց կազմում լրացում կատարելու մասին» թիվ 1-07/876-Ա հրամանի՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության օպերատիվ-հետախուզության վարչության եւ հանքարտադրողների ոլորտային հարկային տեսչության աշխատակիցների կողմից 05.11.2007 թվականից մինչեւ 16.01.2008 թվականը ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ում կատարվել է բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների եւ հարկային մարմնի կողմից վերահսկվող օրենսդրության առանձին պահանջների ճշտության ստուգում: Ստուգման արդյունքներով 16.01.2008 թվականին կազմվել է թիվ 1031148 ակտը, որով արձանագրվել են ՀՀ օրենսդրության խախտումներ եւ ընկերությանն առաջադրվել են ավելացված արժեքի հարկի, բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների եւ պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների գծով չկատարված պարտավորություններ:

Նշված ակտի վերաբերյալ իր՝ 23.01.2008թ. թիվ 11 գրությամբ ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ն առարկություններ է ներկայացրել Գ-անգատարկման հանձնաժողով, որն իր՝ 22.02.2008թ. թիվ 4/1 որոշմամբ նշված ակտը թողել է անփոփոխ: Գ-անգատարկման հանձնաժողովն իր՝ 22.02.2008թ. թիվ 4/1 որոշմամբ, հղում կատարելով ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգրքի 4, 5 եւ 6 հոդվածներին, արտահայտել է հետեւյալ դիրքորոշումը. «... բնօգտագործման վճարները ընդերքը օգտագործման տրամադրելու համար օգտագործողների կողմից վճարվող ընդերքօգտագործման վճարներ են, այլ ոչ թե պարտադիր վճարներ, ինչից հետեւում է, որ դրանց դրույքաչափերի սահմանումը ՀՀ կառավարության կողմից չի հակասում ՀՀ Սահմանադրությանը»:

Միաժամանակ, 31.01.2008 թվականին ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ն ՀՀ վարչական դատարան է ներկայացրել պետական

մարմնի ակտը մասամբ վերացնելու պահանջի մասին վիճարկման հայցադիմում, որով խնդրել է անվավեր ճանաչել 16.01.2008 թվականին կազմված թիվ 1031148 ակտը՝ 4-րդ կետի (ավելացված արժեքի հարկ) եւ 9-րդ կետի (բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարներ) մասերով: ՀՀ վարչական դատարանի 24.09.2008թ. որոշմամբ հայցվորի 09.06.2008 թվականի միջնորդությունը՝ ՀՀ սահմանադրական դատարան դիմելու եւ գործի վարույթը կասեցնելու մասին, մերժվել է: ՀՀ վարչական դատարանի 01.10.2008 թվականի վճռով հայցը մերժվել է: Հայցվորը երկու անգամ վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել ՀՀ վճռաբեկ դատարան, որոնք ՀՀ վճռաբեկ դատարանի համապատասխանաբար՝ 03.12.2008թ. եւ 16.02.2009թ. որոշումներով վերադարձվել են:

«Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ի դիմումի առնչությամբ քննության առարկա գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է նրան, որ համաձայն ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության պետի՝ 25.04.2007թ. թիվ 1025265 հանձնարարագրի՝ «Սպանդարյանի 1 հարկային տեսչության աշխատակիցների կողմից «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ում կատարվել է բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների ճշտության եւ հարկային մարմնի կողմից **վերահսկվող** օրենսդրության առանձին պահանջների կատարման ճշտության **ստուգում...**»: Ստուգման արդյունքներով 20.08.2007 թվականին կազմվել է թիվ 1025265 ստուգման ակտը, որով ընկերությանն առաջադրվել են շահութահարկի, ավելացված արժեքի հարկի եւ պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների գծով չկատարված պարտավորություններ:

«Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ն դիմել է ՀՀ տնտեսական դատարան ընդդեմ ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության Սպանդարյանի 1 հարկային տեսչության՝ հարկային տեսչության 20.08.2007 թվականի թիվ 1025265 ստուգման ակտն անվավեր ճանաչելու պահանջով:

Տնտեսական դատարանի 28.11.2007թ. վճռով հայցը բավարարվել է:

Վճռաբեկ դատարանի 27.03.2008թ. թիվ 3-30 (ՏԳ) որոշմամբ վճիռը բեկանվել է եւ գործն ուղարկվել ՀՀ վարչական դատարան՝ նոր քննության:

Վարչական դատարանի 01.08.2008թ. թիվ ՎԴ/3112/05/08 վճռով «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ի հայցը բավարարվել է մասնակիորեն՝ անվավեր է ճանաչվել ՀՀ կառավարությանն առընթեր ՀՊԾ-ի 20.08.2007թ. թիվ 1025265 ստուգման ակտի 1-ին (շահութահարկ) եւ 4-րդ (ավելացված արժեքի հարկ) կետերը:

ՀՀ գլխավոր դատախազի տեղակալի ներկայացրած վճռաբեկ բողոքի հիման վրա ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 13.02.2009թ. թիվ ՎԴ/3112/05/08 որոշմամբ ՀՀ վարչական դատարանի 01.08.2008թ. թիվ ՎԴ/3112/05/08

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

վճիռը՝ հայցը բավարարելու մասով բեկանվել է եւ փոփոխվել՝ «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ի հայցը մերժվել է:

4. Դիմողներից ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ն սահմանադրական դատարանում վիճարկում է «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 7 հոդվածը, 19 հոդվածը եւ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասը: Ըստ դիմողի՝ «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 7 հոդվածը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 83.5. հոդվածի 2-րդ կետին, 19 հոդվածը՝ ՀՀ Սահմանադրության 5 հոդվածին եւ 83.5. հոդվածի 3-րդ կետին, իսկ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասը՝ ՀՀ Սահմանադրության 3 եւ 42 հոդվածներին, 83.5. հոդվածի 1-ին, 2-րդ եւ 3-րդ կետերին:

Դիմող «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ն սահմանադրական դատարանում վիճարկում է «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասը, գտնելով, որ այդ նորմը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 83.5. հոդվածի 3-րդ կետի պահանջներին:

«Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 7 հոդվածի առնչությամբ դիմող՝ ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ն, հղում կատարելով ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության պետի՝ 25.07.2003թ. թիվ 03/20-Ն հրամանին, գտնում է, որ բնօգտագործման վճարը պարտադիր վճար է, եւ դրա չափը պետք է սահմանվի օրենքով, այլ ոչ թե կառավարության որոշմամբ:

«Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 19 հոդվածի առնչությամբ դիմողը գտնում է, որ հարկային մարմինների կողմից բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների հաշվարկման եւ վճարման նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելու՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության լիազորության միակ հիմքը ««Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի կիրարկումն ապահովող միջոցառումների մասին» ՀՀ կառավարության 17.10.2001թ. թիվ 986 որոշումն է, մինչդեռ, ըստ դիմողի՝ ՀՀ Սահմանադրության 5 հոդվածի երկրորդ պարբերության ուժով նշված լիազորության իրավական հիմքը կարող է լինել Սահմանադրությունը կամ օրենքը:

«Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասի առնչությամբ դիմողներ՝ ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ն եւ «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ն ներկայացրել են նույնաբովանդակ փաստարկներ, եւ գտնում են, որ հարկային մարմնի կողմից հարկվող օբյեկտների եւ հարկային պարտավորությունների հաշվարկումը, գնահատումը եւ վերագնահատու-

մը ներառվում է «վերահսկողություն» հասկացության բովանդակային ծավալում, եւ, քանի որ վերահսկողությունն առնչվում է անձի իրավունքների սահմանափակմանը, ապա դրանց իրականացման կարգը ՀՀ Սահմանադրության 83.5. հոդվածի 1-ին, 2-րդ եւ 3-րդ կետերի ուժով («Կոմունախազիժ» ՓԲԸ-ն հղում է կատարում միայն ՀՀ Սահմանադրության 83.5. հոդվածի 3-րդ կետին) պետք է սահմանվեր օրենքով, այլ ոչ թե ՀՀ կառավարության 18.09.1998թ. թիվ 580 որոշմամբ:

5. Պատասխանողը՝ առարկելով դիմողների փաստարկների դեմ, գտնում է, որ բնօգտագործման վճարը, հանդիսանալով պետական սեփականություն համարվող բնական պաշարների օգտագործման դիմաց գանձվող վճար, իրենից ներկայացնում է քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների տարր: Դրա գանձման համար իրավական հիմք է հանդիսանում ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգրքի 11 հոդվածով սահմանված՝ պետության լիազոր մարմնի եւ ընդերքօգտագործողի միջեւ կնքված պայմանագիրը: Բնօգտագործման վճարը մի դեպքում կրում է փոխհատուցման բնույթ, քանի որ վճարվում է բնական պաշարների օգտագործման դիմաց, մյուս դեպքում այն կազմում է բնապահպանական հաշվեկշռի վերականգնմանն ուղղված ֆինանսավորման աղբյուր:

Պատասխանողը նաեւ գտնում է, որ պետությունը՝ հանդիսանալով սեփականության իրավունքի սուբյեկտ եւ որպէս սեփականատեր ունենալով իր գույքը տիրապետելու, տնօրինելու եւ օգտագործելու լիազորություններ, ավելին, հանդիսանալով ընդերքի բացառիկ սեփականատերը, կարող է իրեն պատկանող գույքը, տվյալ դեպքում՝ ընդերքը, հանձնել օգտագործման, եւ դա պետք է դիտարկվի ոչ թե որպէս հանրային իրավական, այլ քաղաքացիաիրավական հարաբերություն:

Պատասխանողը գտնում է, որ բնօգտագործման վճարը չի կարող դիտարկվել որպէս պարտադիր վճար, հետեւաբար, կառավարությունը լիովին իրավասու է սահմանելու բնօգտագործման վճարների դրույքաչափերը եւ այդ վճարների նկատմամբ վերահսկողության կարգը. մման կարգի սահմանումը բխում է ՀՀ Սահմանադրության 5 եւ 89 հոդվածներից:

Ինչ վերաբերում է այն հարցին, թե «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 19 հոդվածը հակասու՞մ է, արդյոք, ՀՀ Սահմանադրության 83.5. հոդվածի 3-րդ կետին, պատասխանողը գտնում է, որ խոսքն այստեղ ոչ թե նոր պարտականությունների սահմանման, այլ դրանց իրականացումը կանոնակարգող կարգի մասին է:

Նույնը վերաբերում է նաեւ ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ի եւ «Կոմունախազիժ» ՓԲԸ-ի կողմից վիճարկվող «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասի սահմանադրականության հար-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ցին: Պատասխանողի կարծիքով, ՀՀ կառավարության 17.10.2001թ. թիվ 986 որոշմամբ ոչ թե սահմանվում են նոր հարկային պարտավորություններ կամ դրանց հաշվարկման կարգը, այլ տնտեսավարող սուբյեկտների համար կոնկրետացվում է առավել կանխատեսելի են դառնում հարկային մարմինների կողմից հարկային պարտավորությունների հաշվարկման գործընթացը:

6. «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 7 հոդվածի սահմանադրականության առնչությամբ սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում բացահայտել օրենքի վիճարկվող դրույթում օգտագործված «բնապահպանական վճարներ» եւ «բնօգտագործման վճարներ» հասկացությունների բովանդակությունն ու էությունը: «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 2 հոդվածի 1-ին մասի համաձայն բնապահպանական վճարը բնապահպանական միջոցառումների իրականացման համար անհրաժեշտ դրամական միջոցների գոյացման նպատակով պետական բյուջե, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ համայնքի բյուջե վճարվող **պարտադիր** վճարն է: Իսկ նույն հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ բնօգտագործման վճարը սահմանված է որպես՝ «... պետական սեփականություն համարվող բնական պաշարների արդյունավետ, համալիր օգտագործման, ինչպես նաեւ տարբեր որակի բնական պաշարներ օգտագործողների համար տնտեսավարման հավասար պայմաններ ստեղծելու նպատակով այդ պաշարների օգտագործման դիմաց սույն օրենքին համապատասխան պետական բյուջե վճարվող վճար»: Փաստորեն, վերոհիշյալ օրենքի 2 հոդվածում կանխորոշված է այդ վճարների առանձնահատուկ իրավական բնույթը:

Սահմանադրական դատարանն իր՝ 2008 թվականի մայիսի 13-ի ՍԳՈ-753 որոշմամբ, անդրադառնալով ՀՀ Սահմանադրության 45 հոդվածում մատնանշված «պարտադիր վճար» հասկացության բովանդակությանը, առանձնացրել է այդ հասկացությանը բնորոշ հատկանիշները, այն է՝ դա կրում է հանրային բնույթ եւ նախատեսված է պետական կամ համայնքային բյուջե մուտքագրվելու համար, ինչպես նաեւ որոշակի դիրքորոշումներ է արտահայտել պետության սեփականությունը հանդիսացող սահմանափակ ռեսուրսի օգտագործման դիմաց գանձվող վճարի բովանդակության վերաբերյալ: Ինչպես հետեւում է վերոհիշյալ օրենքի 2-րդ հոդվածի ձեւակերպումներից, ի տարբերություն բնօգտագործման վճարի, պետության կողմից բնապահպանական վճարի հավաքագրումը նպատակաուղղված է բնապահպանական միջոցառումների իրականացմանը, որում էլ դրսեւորվում է վճարի այդ ձեւի հանրային, այսինքն՝ պարտադիր

բնույթը: Վերջինս իր հերթին բխում է ինչպես ՀՀ Սահմանադրության 10 հոդվածում ամրագրված՝ պետության, այնպես էլ՝ 89 հոդվածի 5-րդ կետում ամրագրված՝ ՀՀ կառավարության պարտականությունների բովանդակությունից:

Հաշվի առնելով 2008 թվականի մայիսի 13-ի ՍԳՈ-753 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները եւ «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 2 հոդվածի սահմանադրահրավական բովանդակությունը՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ վերոնշյալ իրավակարգավորման համատեքստում բնօգտագործման վճարը, հանդիսանալով գույքի օգտագործման դիմաց գանձվող վճար, իրենից ներկայացնում է քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների տարր, եւ որպես այդպիսին նման գումարի գանձման համար իրավական հիմք է հանդիսանում ընդերքի սեփականատիրոջ, այն է՝ պետության, որն այդ իրավահարաբերություններում գործում է լիազորված մարմնի միջոցով, եւ ընդերքն օգտագործողի միջեւ կնքված համապատասխան քաղաքացիաիրավական պայմանագիրը: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաեւ, որ 21.02.2005 թվականին ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ին տրվել է «Ստորերկրյա ջրերի հանքարդյունահանման» թիվ 32 հատուկ լիցենզիան, որի հիման վրա էլ ՀՀ բնապահպանության նախարարության եւ ««Բջնի» հանքային ջրերի գործարան» ՓԲԸ-ի միջեւ 19.04.2005 թ. կնքվել է թիվ 003 լիցենզային պայմանագիրը:

Սահմանադրական դատարանը՝ հիմք ընդունելով վերոգրյալը, ինչպես նաեւ իր 2008 թվականի մայիսի 13-ի ՍԳՈ-753 որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները, արձանագրում է նաեւ, որ «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքում բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների տարանջատումը, եւ, ըստ այդմ էլ, տարբեր վճարատեսակների դրույքաչափերի սահմանումը երկու տարբեր սուբյեկտներին (օրենսդիր մարմնին եւ ՀՀ կառավարությանը) վերապահելն ինքնանպատակ չէ: Օրենսդիրը բնօգտագործման վճար սահմանելիս՝ այն դիտարկել է որպես պետության սեփականությունը հանդիսացող սահմանափակ ռեսուրսի՝ ընդերքի օգտագործման դիմաց տրվող վարձավճար, եւ վերջինիս վճարման հետ կապված իրավահարաբերություններին տվել է քաղաքացիաիրավական հարաբերություններին բնորոշ իրավակարգավորում, որտեղ խնդրո առարկա վճարը դիտարկել է որպես քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների տարր: Վերոգրյալի հիման վրա սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենքի վիճարկվող հոդվածում նշված բնօգտագործման վճարները չեն հանդիսանում պարտադիր վճարներ եւ, հետեւաբար, ՀՀ Սահմանադրության 83.5.

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

հողվածում ամրագրված՝ պարտադիր վճարների տեսակները, չափը եւ վճարման կարգը միայն օրենքով սահմանելու պահանջը չի կարող վերագրվել բնօգտագործման վճարներին:

7. Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաեւ, որ բնօգտագործման վճարի իրավական բովանդակությունը վերոհիշյալից էականորեն տարբերվող ընկալում է ստացել տարբեր մարմինների ու դրանց ստորաբաժանումների կողմից:

Մասնավորապէս, ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության պետի՝ 25.07.2003թ. թիվ 03/20-Ն հրամանի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ գործադիր իշխանությունը «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված բնօգտագործման վճարը դիտարկել է որպէս պարտադիր վճար: Մյուս կողմից, ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության գանգատարկման հանձնաժողովն իր՝ 22.02.2008թ. թիվ 4/1 որոշմամբ, հղում կատարելով ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգրքի 4, 5 եւ 6 հոդվածներին՝ իրավամբ բնօգտագործման վճարը դիտարկել է որպէս ընդերքն օգտագործման տրամադրելու համար օգտագործողների կողմից վճարվող ընդերքօգտագործման վճար:

Միաժամանակ, հարկ է նշել, որ ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգրքի՝ «Ընդերքօգտագործման վճարների որոշումը եւ վճարման կարգը» վերտառությամբ 46 հոդվածը սահմանում է, որ այդ օրենսգրքի 44 հոդվածով նախատեսված վճարները սահմանվում են ՀՀ օրենքով, իսկ 44 հոդվածը ընդերքն օգտագործելիս կատարվող վճար է համարում ընդերքի օգտագործման (բնավճար, ռոյալթի) վճարը: Մինչդեռ ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգրքի 6 հոդվածի 12-րդ կետը նախատեսում է, որ ընդերքի օգտագործման եւ պահպանության բնագավառում ՀՀ կառավարության իրավասություններն են՝ 12) իր իրավասության սահմանում ընդերքօգտագործման վճարների դրույքաչափերի սահմանումը:

Թերեւս նման հակասական մոտեցումների համար կարող էր հիմք հանդիսանալ այն հանգամանքը, որ օրենսդիրը եւս տարբեր օրենքներում հետետողականություն չի դրսեւորել բնօգտագործման վճարի բնույթը հստակ արտահայտելու հարցում: Չնայած նրան, որ «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքում այդ վճարի իրավական բովանդակությունը հստակ է, սակայն 2000 թվականի մայիսի 17-ին ընդունված եւ 2000 թվականի հուլիսի 1-ից ուժի մեջ մտած՝ «Հայաստանի Հանրապետությունում ստուգումների կազմակերպման եւ անցկացման մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածի 4-րդ կետը սահմանում է, որ «...Թեմատիկ են հարկային, մաքսային, պարտադիր սոցիալական ապահովության,

բնօգտագործման, բնապահպանական եւ օրենքով սահմանված այլ պարտադիր վճարների հաշվարկման ու վճարման ճշտությունը պարզելուն ուղղված ստուգումները ...»: Միաժամանակ, «ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 17 հոդվածի 2-րդ կետի «թ» ենթակետը **բնօգտագործման** վճարը դիտում է որպես **հարկային եկամուտ**: Նման իրավիճակի բացառման եւ օրենսդրական հստակ կանոնակարգման խնդիրը պետք է լուծվի ՀՀ Ազգային ժողովի օրենսդրական քաղաքականության շրջանակներում:

8. ՀՀ Սահմանադրության 5 հոդվածի 1-ին պարբերության դրույթների իրացմանն են ուղղված, մասնավորապես, ՀՀ Սահմանադրության 83.5. եւ 89 հոդվածները, որոնցով տարանջատված են օրենսդիր եւ գործադիր մարմինների գործառույթները: Մասնավորապես, ՀՀ Սահմանադրության 83.5. հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն. «Բացառապես Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով են սահմանվում ... իրավաբանական անձանց, ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվող ֆիզիկական անձանց գործունեության նկատմամբ հսկողություն ու վերահսկողություն (այդ թվում՝ ստուգում, ուսումնասիրություն, տեսչական ստուգում) իրականացնելու դեպքերը, պայմանները եւ կարգը»: ՀՀ Սահմանադրության 89 հոդվածի 4-րդ կետի համաձայն. «Կառավարությունը ... իրականացնում է ֆինանսատնտեսական, վարկային եւ հարկային միասնական պետական քաղաքականությունը»:

Սահմանադրության 83.5. հոդվածի 3-րդ կետում «ձեռնարկատիրական գործունեությամբ» բառակապակցության առկայությունից բխում է, որ հոդվածում ամրագրված «գործունեության» բառը վերաբերում է նաեւ տնտեսավարող սուբյեկտների **ձեռնարկատիրական գործունեությանը**: Ինչ վերաբերում է «ձեռնարկատիրական գործունեություն» հասկացության բովանդակությանը, ապա այն մեկնաբանվել է սահմանադրական դատարանի 2008 թվականի նոյեմբերի 25-ի ՍԳՈ-780 որոշմամբ:

Սահմանադրության 83.5. հոդվածի 3-րդ կետի եւ հարկային օրենսդրության համադրված վերլուծությունից բխում է, որ Սահմանադրությունը «հսկողություն» եւ «վերահսկողություն» հասկացությունների բովանդակային ծավալը չի սահմանափակում միայն ստուգմամբ, ուսումնասիրությամբ եւ տեսչական ստուգմամբ: ՀՀ օրենքներով «հսկողություն» եւ «վերահսկողություն» հասկացությունների բովանդակային ծավալում կարող են ներառվել նաեւ այլ գործողություններ, որոնք անհրաժեշտ են հսկողության եւ վերահսկողության իրականացման համար եւ կազմում են հսկողական եւ վերահսկողական գործառույթների իրականացման գործընթացի փուլեր: «Հայաստանի Հանրապետությունում ստուգումների կազմա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

կերպման եւ անցկացման մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածի 3-րդ կետի 12-րդ պարբերության, նույն օրենքի 2-րդ հավելվածով սահմանված կարգի 1.1. կետի, նույն օրենքի 4-րդ հավելվածով սահմանված կարգի 1-ին կետի, 9-րդ կետի 2-րդ պարբերության, «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 18 հոդվածի 2-րդ կետի 2-րդ պարբերության, 14 հոդվածի «ա» կետի, «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասի, «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22.1 հոդվածի 3-րդ պարբերության, 25 հոդվածի 2-րդ պարբերության, «Հարկային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 11 հոդվածի 1-ին կետի 5-րդ ենթակետի ուսումնասիրությունից բխում է, որ այդպիսի գործողություններ են վերստուգումը, չափազորումը, հսկիչ գնումը, հարկվող օբյեկտների հաշվարկը եւ վերահաշվարկը (գնահատումը եւ վերագնահատումը), հարկային պարտավորությունների հաշվարկը եւ վերահաշվարկը (գնահատումը եւ վերագնահատումը), հարկային հաշվարկների ճշտումը, հարկային պարտավորությունների ճշգրտումը:

ՀՀ Սահմանադրության 89 հոդվածի 4-րդ կետի դրույթներից բխում է, որ կառավարությունը ֆինանսատնտեսական, վարկային եւ հարկային միասնական պետական քաղաքականության իրեն վերապահված գործառույթն իրականացնելիս կարող է՝ բացառապես Սահմանադրությամբ եւ օրենքներով նախատեսված կառուցակարգերի, կոնկրետ լիազորությունների, ձեւերի ու մեթոդների շրջանակներում, սահմանել իրավակարգավորման ընթացակարգեր: Բնապահպանության եւ բնօգտագործման բնագավառում ՀՀ կառավարության, ինչպես նաեւ պետական կառավարման մյուս մարմինների (այդ թվում՝ հարկային) ընդհանուր լիազորությունները սահմանված են ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգրքի 5-6 հոդվածներում՝ այնքանով, որքանով այդ օրենսգրքով են սահմանվում ՀՀ տարածքում ընդերքից օգտվելու **սկզբունքները**, կարգը, ընդերքօգտագործման հետ կապված հարաբերությունները:

«Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի վիճարկվող 19 հոդվածը վերաբերում է բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարներ վճարողի կողմից բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների **հաշվարկման** եւ **վճարման** նկատմամբ վերահսկողությանը: Ընդ որում, «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 8 հոդվածի ուժով բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների գումարները հաշվարկելու եւ վճարելու պարտականությունը դրված է բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարներ վճարողների վրա:

Հաշվի առնելով ՀՀ Սահմանադրության 5 հոդվածի 1-ին պարբերության, 83.5. հոդվածի 3-րդ կետի, 89 հոդվածի 4-րդ կետի դրույթների բո-

վանդակությունը, ինչպես նաև սահմանադրական դատարանի 2008 թվականի նոյեմբերի 25-ի ՍԳՈ-780 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարներ վճարողների կողմից բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների գումարները հաշվարկելուն ուղղված գործունեությունն իրենից ներկայացնում է **սեփականատիրոջ՝ պետության առջև տնտեսավարող սուբյեկտի պայմանագրային պարտավորությունների կատարումն ապահովող գործունեություն**, որը չի ներառվում տնտեսավարող սուբյեկտի «ձեռնարկատիրական գործունեություն» հասկացության բովանդակային ծավալներում: Հետեւաբար, բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճար վճարողների կողմից վճարների հաշվարկման եւ վճարման նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելիս հարկային մարմինը վերահսկում է ոչ թե տնտեսավարող սուբյեկտի ձեռնարկատիրական գործունեությունը, այն է՝ գույքի օգտագործման, ապրանքների վաճառքի, աշխատանքների կատարման եւ ծառայությունների մատուցման ընթացքը եւ դրա համապատասխանությունն օրենսդրության պահանջներին, այլ վերջինիս կողմից սեփականատիրոջ առջև ստանձնված **պայմանագրային պարտավորությունների կատարումը**: Ըստ այդմ էլ, Սահմանադրության 83.5. հոդվածի 3-րդ կետը չի պարտադրում, որ պայմանագրային պարտավորությունների կատարման նկատմամբ հսկողության կամ վերահսկողության եւ դրանց իրականացման համար անհրաժեշտ մյուս գործողությունների իրականացման կարգերը սահմանվեն օրենքով: Դրանք կարող են սահմանվել նաև կառավարության որոշմամբ:

Ինքնանպատակ չէ այն, որ ի տարբերություն հսկողական եւ վերահսկողական գործառույթների իրականացման գործընթացի փուլեր հանդիսացող վերստուգման, չափագրման, հսկիչ գնման, հարկվող օբյեկտների հաշվարկի եւ վերահաշվարկի (գնահատման եւ վերագնահատման) կարգերի, որոնք անմիջականորեն առնչվում են տնտեսավարող սուբյեկտի ձեռնարկատիրական գործունեությանը եւ սահմանված են օրենքով, հսկողական եւ վերահսկողական գործառույթների իրականացման գործընթացի փուլեր հանդիսացող **հարկային պարտավորությունների** հաշվարկի եւ վերահաշվարկի (գնահատման եւ վերագնահատման), հարկային հաշվարկների ճշտման եւ հարկային պարտավորությունների ճշգրտման կարգերը, որոնք անմիջականորեն առնչվում են տնտեսավարող սուբյեկտի ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքում պարտավորությունների կատարմանը, օրենքի հիման վրա սահմանված են կառավարության որոշմամբ:

Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում նաև անդ-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

րադառնալ տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեության նկատմամբ պետական մարմինների (պաշտոնատար անձանց) հսկողության (վերահսկողության) եւ դրանով պայմանավորված՝ անձի իրավունքների եւ ազատությունների իրացման հնարավոր շրջանակների օրենսդրական կարգավորման խնդրին:

ՀՀ Սահմանադրության 1, 2, 3, 5, 6, 8, 14, 14.1., 18, 19, 42, 42.1. եւ «պետություն - անձ» սահմանադրաիրավական հարաբերություններ կարգավորող այլ հոդվածների, ինչպես նաեւ սույն գործով վիճարկվող, դրանց հետ փոխկապակցված օրենսդրության այլ ակտերի, այդ թվում՝ «Հայաստանի Հանրապետությունում ստուգումների կազմակերպման եւ անցկացման մասին» ՀՀ օրենքի դրույթների համալիր վերլուծությունը վկայում է, որ հսկողությունը (վերահսկողությունը) պետության (վերջինիս անունից հանդես եկող մարմինների, պաշտոնատար անձանց) կարեւորագույն գործառույթներից է, որի նպատակը պետք է լինի հասարակական կյանքի բոլոր բնագավառներում (այդ թվում՝ տնտեսավարման) օրինականության ապահովումը: Դա հավասարապես պետք է վերաբերի ինչպես ձեռնարկատիրական (տնտեսական) գործունեության իրականացմանը, այնպես էլ այդ գործունեության արդյունքում իրավահարաբերությունների տարբեր սուբյեկտների պայմանագրային պարտավորությունների կատարմանը: Հասարակական հարաբերությունների այդ բնագավառները կարգավորող օրենսդրության խնդիրը՝ կապված ՀՀ Սահմանադրության վերոհիշյալ նորմերում ամրագրված սկզբունքների ու պահանջների իրացման հետ, տնտեսավարման բնագավառում վարքագծի միասնական կանոնների կատարումն ապահովելն է, որը ժողովրդավարական, իրավական եւ սոցիալական պետության սահմանադրական պարտականությունն է:

9. «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի վիճարկվող 22 հոդվածի 2-րդ մասը վերաբերում է մասնավորապես հարկային մարմնի կողմից իրականացվող վերահսկողության շրջանակներում **հարկվող օբյեկտների** հաշվարկմանը, որի իրականացման կարգը Սահմանադրության 83.5. հոդվածի 3-րդ կետի ուժով ենթակա է սահմանման բացառապես օրենքով:

«Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասի ուսումնասիրությունից բխում է, որ օրենքի 22 հոդվածի վիճարկվող մասը հարկվող օբյեկտների հաշվարկման կարգի սահմանման իրավասությունը ՀՀ կառավարությանը վերապահելով՝ իր 1-7-րդ պարբերություններում սահմանել է հիշատակված կարգի բովանդակային մաս կազմող մի շարք չափանիշներ, որոնցից պետք է ելնի ՀՀ կառավարությունը հարկվող օբյեկտների հաշվարկման կարգը սահմանելիս: Այդ չափանիշներն են՝ հարկ վճարողի ակտիվները, հարկ վճարողի իրացման շրջանառության ծավալները, հարկ

վճարողի արտադրության եւ շրջանառության ծախսերը, գույքագրման եւ չափագրման տվյալները, օրենքով սահմանված կարգով երրորդ անձից ստացված տեղեկությունները, համանման պայմաններում գործող այլ սուբյեկտների միջեւ կիրառված գները եւ այլ ցուցանիշները, հասույթի հաշվարկային 25 տոկոս վերադիրի կիրառումը եւ օրենքով իրականացված հսկիչ գնումների արդյունքները: Նշված չափանիշներն այն անհրաժեշտ միջոցներն են, որոնք ապահովում են հսկողության եւ վերահսկողության կարգի՝ **միայն օրենքով սահմանված լինելու սահմանադրական պահանջը՝** բացառելով գործադիր իշխանության կողմից հսկողության եւ վերահսկողության իրականացման ընթացքում սուբյեկտիվ մոտեցման հնարավորությունը: Նշված չափանիշների՝ օրենքով ամրագրված լինելը վկայում է այն մասին, որ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասը, ըստ էության, սահմանել է հարկվող օբյեկտների **հաշվարկման հիմնական բաղադրատարրերը՝ ըստ էության որոշակիացնելով իրավակարգավորման առարկան ու բնույթը:**

Ինչ վերաբերում է «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասով ՀՀ կառավարությանը հարկվող օբյեկտների հաշվարկման կարգ սահմանելու իրավասություն վերապահելուն՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասն արդեն իսկ ամրագրել է վերահսկողության շրջանակները, ըստ էության սահմանելով հարկվող օբյեկտների հաշվարկման կարգը, իսկ ՀՀ կառավարության կողմից 18.09.1998 թվականին ընդունված թիվ 580 որոշմամբ սահմանված կարգն ըստ էության ոչ թե նոր կարգի սահմանում է, այլ օրենքով արդեն իսկ սահմանված կարգի կենսագործմանն ուղղված իրավակարգավորում, որում առավել կոնկրետացվում են օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված կարգի դրույթները: Այսինքն՝ ՀՀ կառավարության 18.09.1998թ. թիվ 580 որոշումը հանդես է գալիս որպես «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասի կիրարկումն ապահովող իրավական ակտ, նշված որոշմամբ սահմանված կարգն ըստ էության հանդես է գալիս որպես «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված կարգի կիրարկման կարգ, եւ իրավակիրառողը պետք է ելնի այդ սկզբունքներից: Սահմանադրական դատարանը միաժամանակ արձանագրում է, որ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասի հիման վրա ՀՀ կառավարության 18.09.1998թ. թիվ 580 որոշմամբ սահմանված կարգի սահմանադրականությունը սույն գործի շրջանակներում չի վիճարկվում, իսկ կառավարության որոշումների՝ օրենքին համապատասխանության հարցի վիճարկման համար ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված է այլ մարմին եւ ընթացակարգ:

Սրեւնույն ժամանակ, ՀՀ օրենսդրության վերլուծության արդյունքնե-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

րի հիման վրա սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ «հարկվող օբյեկտ» եւ «հարկային պարտավորություն» հասկացությունները վերաբերում են բացառապես հարկերին եւ պարտադիր այլ վճարներին: Այս առնչությամբ գնահատելով իրավակիրառական պրակտիկան եւ հաշվի առնելով սահմանադրական դատարանի 2008 թվականի մայիսի 13-ի ՍԳՈ-753 եւ սույն որոշումներով պարտադիր վճարների վերաբերյալ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները, ինչպես նաեւ ելնելով հարկվող օբյեկտի, հարկային պարտավորության բնույթից, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածը կիրառելի չէ բնօգտագործման վճարների նկատմամբ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 7 հոդվածը համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրությանը:
2. «Բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 19 հոդվածը՝ ՍԳՈ-753 եւ սույն որոշումների մեջ սահմանադրական դատարանի կողմից արտահայտված իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրությանը:
3. «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի 2-րդ մասը՝ սույն որոշման մեջ սահմանադրական դատարանի կողմից արտահայտված իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրությանը:
4. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**18 հուլիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ-816**



**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**«ԳԵՂԵՑԻԿ ՔՆԱՐ» ԱՐՏԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎԻ ԳԻՄՈՒՄԻ
ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՍՊՐՔԻ 233 ՀՈՂՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ «ՎՃՈՒՐԵԿ ԲՈՂՈՔԸ
ՎԵՐԱԴԱՐՁՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՊԵՏՔ Է ԼԻՆԻ
ՊԱՏՃԱՌԱՔԱՆՎԱԾ» ԳՐՈՒՅԹԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱՔԵՐՅԱԼ» ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ
ԿԱՐՃԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Քաղ. Երևան

21 հուլիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (գեկուցող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ դիմող կողմի ներկայացուցիչ Կ. Մեժլումյանի եւ պատասխանող կողմի՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի օրենսդրության վերլուծության վարչության պետ Ա. Խաչատրյանի,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի, 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 19, 25, 38 եւ 69 հոդվածների.

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Գեղեցիկ քնար» արտադրական կոոպերատիվի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233 հոդվածի 2-րդ մասի՝ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված» դրույթի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55) 2010

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Գործի քննության առիթը «Գեղեցիկ քնար» արտադրական կոտայերատիվի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանում 02.04.2009թ. մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմողի ներկայացրած նյութերը եւ պատասխանող կողմի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՀՀ սահմանադրական դատարանը 2009 թվականի ապրիլի 21-ի ՍԳԱՌ-35 աշխատակարգային որոշմամբ «Գեղեցիկ քնար» ԱԿ-ի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանում 02.04.2009թ. մուտքագրված դիմումն ընդունել է քննության:

2. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հունիսի 17-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի օգոստոսի 7-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233 հոդվածի դրույթները փոփոխվել են ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2006 թվականի հունիսի 7-ին, 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ին եւ 2008 թվականի դեկտեմբերի 26-ին ընդունված՝ համապատասխանաբար՝ ՀՕ-153-Ն, ՀՕ-277-Ն, ՀՕ-233-Ն օրենքներով:

Զննության առարկա դիմումով վիճարկվում է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ի խմբագրությամբ 233 հոդվածի 2-րդ մասի՝ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված» դրույթը:

3. Ըստ դիմողի՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233 հոդվածի 2-րդ մասի՝ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված» դրույթը՝ իրավակիրառական պրակտիկայում դրան տրված մեկնաբանությամբ, հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 18, 19 եւ 92 հոդվածների պահանջներին:

Որպես հակասական իրավակիրառական պրակտիկայի առկայության ապացույց՝ դիմողը սահմանադրական դատարան է ներկայացրել նմանատիպ գործով նույն փաստաբանի կողմից կազմված եւ նույն օրը վճռաբեկ դատարան ներկայացված նույնաբովանդակ վճռաբեկ բողոքի եւ դրա վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի 29.09.2008թ. եւ 26.12.2008թ. որոշումների պատճենները:

Դիմողը՝ վկայակոչելով վճռաբեկ դատարանի վերոհիշյալ 29.09.2008թ. եւ 26.12.2008թ. որոշումները, հղում կատարելով սահմանադրական դատա-

րանի 09.04.2007թ. ՄԳՈ-690 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին, գտնում է, որ հակասական իրավակիրառական պրակտիկան ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող դրույթի իրավական անորոշության արդյունք է, որը դրսևորվում է նրանում, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը չի սահմանել վճռաբեկ դատարանի որոշման պատճառաբանվածության չափանիշները: Ըստ դիմողի՝ որպես վճռաբեկ դատարանի որոշման պատճառաբանվածության չափանիշներ պետք է հանդես գան վճռաբեկ դատարանի պարտականություններին ուղղված այնպիսի օրենսդրական պահանջներ, ինչպիսիք են՝ ա) վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ այն նյութական եւ դատավարական նորմերի նշումը, որոնց խախտման հիմքով բերվել է վճռաբեկ բողոքը, բ) առերեսույթ դատական սխալի բացակայության հիմնավորումը, գ) ծանր հետեւանքի բացակայության հիմնավորումը, դ) բողոքում բարձրացված հարցի վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշման՝ օրենքի միատեսակ կիրառության համար էական նշանակություն չունենալու հիմնավորումը, ե) վերանայվող դատական ակտն առերեսույթ (prima facie) վճռաբեկ դատարանի նախկինում ընդունած որոշումներին չհակասելու հիմնավորումը, զ) «թերություններ», «էական նշանակություն», «ծանր հետեւանք» եւ «վճռաբեկ դատարանի նախկինում ընդունած դատական ակտ» հասկացությունների հստակեցումը:

4. Պատասխանող կողմը վկայակոչելով սահմանադրական դատարանի՝ իր 2007թ. ապրիլի 9-ի ՄԳՈ-690 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները՝ նշում է, որ նշված որոշման մեջ տեղ գտած իրավական երաշխիքները, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսդրության մեջ հետագայում կատարված փոփոխությունների եւ լրացումների արդյունքում, լիարժեքորեն իրենց ամրագրումն են ստացել:

Ըստ պատասխանողի՝ ինչպես սահմանադրական դատարանի վերոհիշյալ ՄԳՈ-690 որոշման, այնպես էլ 2008թ. հոկտեմբերի 8-ի ՄԳՈ-765 որոշման մեջ ամրագրված իրավական դիրքորոշումների շրջանակում՝ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման պատճառաբանված լինելու անհրաժեշտության վերաբերյալ նորմի առկայությունը ոչ թե հակասում է ՀՀ Սահմանադրությանը, այլ կառուցված է վճռաբեկ դատարանի կողմից սահմանադրական առաքելությունն իրականացնելու դրական կանխավարկածի վրա, այն է՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը չի կարող շրջանցել այն հարցերը, որոնք կարող են ունենալ էական նշանակություն օրենքի միատեսակ կիրառության համար:

Պատասխանողը գտնում է, որ վիճարկվող դրույթը սահմանադրականության խնդիր չի առաջացնում հետեւյալ հիմնավորմամբ. «ա) օրենսդիրը վճռաբեկ բողոքների վերաբերյալ որոշումների ընդունման հետ կապ-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ված իրավահարաբերությունները կարգավորելիս առաջնորդվել է Վճռաբեկ դատարանի սահմանադրաիրավական կարգավիճակի օրենսդրական ապահովման եւ նրա հայեցողական լիազորությունների իրացման երաշխավորման անհրաժեշտությամբ, բ) օրենսդիրը հստակորեն սահմանել է այն պայմանը, այն է՝ որոշման պատճառաբանված լինելը, որի պարագայում Վճռաբեկ դատարանը կարող է միայն վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշում կայացնել, գ) վիճարկվող դրույթի բովանդակությունից բխում է, որ պատճառաբանված որոշումը պարտավորեցնում է Վճռաբեկ դատարանին, իր գործառնական կարգավիճակին համապատասխան, ապահովելու վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման ընդունման հայեցողական լիազորության իրավաչափ իրականացումը»:

5. ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր՝ 2007թ. ապրիլի 9-ի ՍԴՈ-690 որոշմամբ, ի թիվս այլոց, լուծել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելը» վերտառությամբ 231.1. հոդվածի (2006թ. հուլիսի 7-ի խմբագրությամբ) սահմանադրականության հարցը՝ նշված հոդվածի 2-րդ կետը վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման պատճառաբանման պարտադիր պայման չնախատեսելու, հետեւաբար, նաեւ՝ արդարադատության արդյունավետության, բավարար մատչելիության իրավական երաշխիքներ չապահովելու առումով ճանաչելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 3, 6 (1-ին եւ 2-րդ մասեր), 18 (1-ին մաս) եւ 19 (1-ին մաս) հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելը» վերտառությամբ 231.1. հոդվածը «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» 2007թ. նոյեմբերի 28-ի օրենքի հիման վրա նոր խմբագրությամբ շարադրվել է օրենսգրքի 233 հոդվածում: Օրենսգրքի 233 հոդվածի 2-րդ կետում՝ նշված օրենքով կատարված փոփոխությունների արդյունքում ամրագրվեց. «... Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 234 հոդվածի 1 կետի 1-ին ենթակետի բացակայության հիմնավորմամբ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու դեպքերի»: Սահմանադրական դատարանը, նշված դրույթի՝ 2007թ. նոյեմբերի 28-ի խմբագրությամբ տեքստի սահմանադրականության հարցին անդրադառնալով 2008թ. հոկտեմբերի 8-ի ՍԴՈ-765 որոշմամբ, 233 հոդվածի 2-րդ մասը՝ «բացառությամբ սույն օրենսգրքի 234 հոդվածի 1 կետի 1-ին ենթակետի բացակայության հիմնավորմամբ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու դեպքերի» բառակապակցության մասով, ճանաչել է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 18 եւ 19 հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ի կատարումն սահմանադրական դատարանի նշված որոշման եւ հաշվի առնելով այդ որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները՝ «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» 2008թ. դեկտեմբերի 26-ի օրենքի 17 հոդվածի համաձայն՝ օրենսգրքի 233 հոդվածի 2-րդ մասում խնդրո առարկա դրույթը շարադրվել է հետեւյալ խմբագրությամբ. «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված»։ Այսինքն՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-690 եւ ՄԴՈ-765 որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին համահունչ օրենսդրորեն ամրագրվել է վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը՝ առանց որեւէ բացառության, պատճառաբանելու պահանջը՝ որպես դատարանի մատչելիության իրավունքի ապահովման երաշխիք։

6. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32 հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն՝ սահմանադրական դատարանը գործի քննությունն ամբողջությամբ կամ մասամբ մերժելու մասին որոշում է ընդունում, եթե օրենքի 68-75-րդ եւ 77-րդ հոդվածներում նշված գործերով ներկայացված որեւէ դիմումում առաջադրված հարցի վերաբերյալ առկա է սահմանադրական դատարանի որոշումը։ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 60 հոդվածի 1-ին կետի համաձայն. «Սահմանադրական դատարանը կարճում է գործի վարույթը ... գործի քննության ցանկացած փուլում, եթե բացահայտվել են սույն օրենքի 32-րդ հոդվածով նախատեսված՝ գործի քննությունը մերժելու հիմքեր»։ Այս դրույթի առնչությամբ սահմանադրական դատարանն իր՝ 2009թ. մարտի 17-ի ՄԴԱՈ-21 աշխատակարգային որոշման մեջ ամրագրել է, որ «Այս դրույթը վկայում է, որ հնարավոր են այդպիսի դեպքեր, եւ սահմանադրական դատարանը կարող է տվյալ հարցին անդրադառնալ գործի քննության ցանկացած փուլում՝ հաշվի առնելով գրավոր ընթացակարգով գործի քննության առանձնահատկությունները»։

ՀՀ Սահմանադրության 101 հոդվածի 6-րդ կետի եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ սահմանադրական դատարան ներկայացված դիմումում անձը կարող է վիճարկել միայն կոնկրետ գործով իր նկատմամբ կիրառված օրենքի սահմանադրականությունը։ Նշված իրավակարգավորմանը համապատասխան դիմողը կարող է վիճարկել տվյալ օրինադրույթի տեքստն այն խմբագրությամբ, որն առկա է եղել իր նկատմամբ կիրառվելու պահին։ Տվյալ դեպքում, նշված պահանջին համապատասխան՝ դիմողը վիճարկում է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233 հոդվածի 2-րդ մասի՝ 2007թ. նոյեմբերի 28-ի խմբագրությամբ տեքստի սահմանադրականությունը։

Հաշվի առնելով, որ սահմանադրական դատարանն իր 2008թ. հոկտեմբերի 8-ի ՍԳՈ-765 որոշմամբ քննության է առել եւ լուծել վիճարկվող նորմի միեւնույն, 2007թ. նոյեմբերի 28-ի խմբագրությամբ տեքստի սահմանադրականության հարցը, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դիմումում բարձրացված հարցի վերաբերյալ արդեն իսկ առկա է սահմանադրական դատարանի ՍԳՈ-765 որոշումը:

7. Սահմանադրական դատարանը դիմումի ուսումնասիրության արդյունքներով արձանագրում է նաեւ, որ դիմողի հիմնական փաստարկները կապված են ոչ թե վիճարկվող դրույթի սահմանադրականության հարցի հետ, այլ վերաբերում են պարզապէս այդ օրինադրույթի կիրառման իրավաչափության հարցին: Մասնավորապէս, այդ մասին են վկայում դիմողի հետեւյալ փաստարկները. «Երկու նույնական փաստական հիմքերով եւ իրավական հիմնավորումներով վճիռների դեմ նույն փաստաբանի կողմից բառացիորեն նույն տեքստով կազմված վճռաբեկ բողոքներից մեկն ընդունվում է վարույթ, պատճառաբանությամբ, որ վճռաբեկ բողոքը համապատասխանում է ՀՀ քաղ. դատ. օր-ի 231 եւ 234 հոդվածների պահանջներին, ինչպէս նաեւ բողոքը բավարարվում է, ... իսկ մյուսը վերադարձվում է: ...վիճարկվող դրույթի պրակտիկայում կիրառմամբ գործ ունենք նաեւ ՀՀ Սահմանադրության 14.1 հոդվածով երաշխավորված՝ օրենքի առջեւ բոլորի հավասարության սկզբունքի, ինչպէս նաեւ օրենքի միատեսակ կիրառությունն ապահովելու վճռաբեկ դատարանի ֆունկցիայի խախտման հետ»: Բացի դրանից, դիմողն իրավամբ ընդունելով, որ վիճարկվող դրույթում վճռաբեկ բողոքը պատճառաբանված որոշմամբ վերադարձնելու օրենսդրական պահանջի ամրագրումը սահմանադրական դատարանի ՍԳՈ-690 որոշման արդյունք է, միաժամանակ նշում է, որ «վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին ՀՀ վճռաբեկ դատարանի որոշումները բովանդակային առումով չեն տարբերվում ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից 09.04.2007 թվականի ՍԳՈ-690 որոշման ընդունման ժամանակ հետազոտված որոշումներից»:

Վերոհիշյալի արդյունքում, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դիմողը սահմանադրական դատարանին ներկայացնելով վիճարկվող դրույթը՝ իրավակիրառական պրակտիկայում դրան տրված մեկնաբանությամբ, Սահմանադրությանը հակասող ճանաչելու խնդրանք՝ միայն ձեւականորեն է բարձրացնում օրենքի սահմանադրականության հարց՝ ըստ էության բարձրացնելով այդ դրույթի կիրառման իրավաչափության հարց:

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում վկայակոչել իր՝ 2009թ. մարտի 17-ի ՍԳԱՈ-21 որոշման մեջ ամրագրված այն իրավական դիրքորոշումը, որ. «...բոլոր այն դեպքերում, երբ դիմողը, ձեւականորեն վիճարկելով օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարց, ըստ էության

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

բարձրացնում է այդ դրույթի կիրառման իրավաչափության հարց..., ապա այդպիսի դիմումները ենթակա են մերժման՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32 հոդվածի 1-ին կետի հիմքով՝ որպես սահմանադրական դատարանի քննության ենթակա հարց չառաջադրող դիմումներ»:

Ելնելով վերոշարադրյալից եւ ղեկավարվելով ՀՀ Սահմանադրության 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 19 հոդվածի, 32 հոդվածի 1-ին, 3-րդ եւ 6-րդ կետերի, 60 հոդվածի 1-ին կետի, 69 հոդվածի 1-ին մասի պահանջներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Գեղեցիկ քնար» արտադրական կոոպերատիվի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233 հոդվածի 2-րդ մասի՝ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված» դրույթի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը կարճել՝ դիմողին տրամադրելով սահմանադրական դատարանի 2008թ. հոկտեմբերի 8-ի ՍԳՈ-765 որոշումը:

2. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 61 հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**21 հուլիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ-817**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՅԻ ՍԻԼՎԱ ԱՍԱՏՐՅԱՆԻ ԴԵՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՍՈՒՄՔԻ 414.1 ՀՈՂՎԱԾԻ 2.1-ՐՂ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

28 հուլիսի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի, 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Սիլվա Ասատրյանի դիմումի հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1 հոդվածի 2.1-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Ս. Ասատրյանի՝ 14.04.2009թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Յ .**

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 2 (55)2010

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հուլիսի 1-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 1-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 12-ից:

Օրենսգրքի՝ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելը» վերտառությամբ 414.1 հոդվածը, որպես օրենսգրքի լրացում, ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2006թ. հուլիսի 7-ին՝ ՀՕ-152-Ն օրենքով: Նշված հոդվածի դրույթները փոփոխվել են ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2007թ. փետրվարի 21-ին, 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ին եւ 2008 թվականի դեկտեմբերի 26-ին ընդունված՝ համապատասխանաբար՝ ՀՕ-93-Ն, ՀՕ-270-Ն, ՀՕ-237-Ն օրենքներով:

Սահմանադրական դատարանն իր՝ 2007թ. ապրիլի 11-ի ՄԳՈ-691 որոշմամբ, քննության առնելով օրենսգրքի 414.1. հոդվածի (2006թ. հուլիսի 7-ի խմբագրությամբ) սահմանադրականության հարցը, նշված հոդվածի 2-րդ մասը՝ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման պատճառաբանման պարտադիր պայման չնախատեսելու, հետեւաբար, նաեւ՝ արդարադատության արդյունավետության, բավարար մատչելիության իրավական երաշխիքներ չապահովելու առումով, ճանաչել է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 3, 6 (1-ին եւ 2-րդ մասեր), 18 (1-ին մաս), 19 (1-ին մաս) հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

Ազգային ժողովի կողմից 28.11.2007թ. ընդունված՝ «ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի 72 հոդվածով, սահմանադրական դատարանի նշված որոշման արդյունքում, օրենսգրքի 414.1 հոդվածը լրացվել է 2.1-րդ մասով, որը սահմանում է. «Սույն օրենսգրքի 414.2 հոդվածի առաջին մասի 2-րդ եւ 3-րդ կետերով նախատեսված հիմքերի բացակայության հիմնավորմամբ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված»:

Դիմողը սահմանադրական դատարանում վիճարկում է օրենսգրքի 414.1 հոդվածի (2007թ. նոյեմբերի 28-ի լրացումներով) 2.1-րդ մասի սահմանադրականությունը:

2. Քննության առարկա գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է նրան, որ Ս. Ասատրյանը մեղավոր է ճանաչվել Ավան եւ Նոր Նորք համայնքների առաջին ատյանի դատարանի 12.10.2007թ. դատավճռով: Վերջինս բողոքարկվել է ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարան: ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի 18.06.2008թ. դատավճռով Ս. Ասատրյանի վերաբերյալ դատավճիռը թողնվել է անփոփոխ, իսկ վերաքննիչ բողոքը՝ առանց բավարարման: Նշված դատավճռի դեմ

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

21.11.2008թ. դիմողի կողմից բերվել է վճռաբեկ բողոք՝ նյութական եւ դատավարական իրավունքի խախտման հիմքով: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 15.12.2008թ. թիվ ՎԲ-82/08 որոշմամբ վճռաբեկ բողոքը վերադարձվել է այն պատճառաբանությամբ, որ չկան հիմքեր եզրակացնելու, որ բողոքում բարձրացված հարցերի վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշումը կարող է էական նշանակություն ունենալ օրենքի միատեսակ կիրառության համար, եւ որ վերաքննիչ դատարանի կողմից թույլ է տրվել առերեսույթ դատական սխալ, որը կարող է առաջացնել կամ առաջացրել է ծանր հետեւանքներ, ինչպես նաեւ վերանայվող դատական ակտն առերեսույթ հակասում է վճռաբեկ դատարանի՝ նախկինում ընդունված որոշումներին:

3. Դիմողը վիճարկվող դրույթի սահմանադրականության հարցը բարձրացնում է երկու հիմնական առումներով: Նախ, նշված դրույթը, չնայած սահմանադրական դատարանի 2007թ. ապրիլի 9-ի ՄԴՈ-690 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին, թույլ է տալիս օրենսգրքի 414.2 հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված հիմքի բացակայության հիմնավորմամբ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնել առանց պատճառաբանության, ինչն «արդեն իսկ հակասում է սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-690 եւ ՄԴՈ-691 որոշումներին, Սահմանադրության 18 (1-ին մաս) եւ 19 (1-ին մաս) հոդվածներին, ինչպես նաեւ 6 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերին, այդ թվում «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 9 հոդվածի 2-րդ մասի համադրմամբ, դրանցով էլ Սահմանադրության 3 հոդվածին»:

Երկրորդ, վճռաբեկ դատարանի՝ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու որոշումները պատճառաբանելու պահանջի կատարման առնչությամբ ձեւավորված հակասական իրավակիրառական պրակտիկան վիճարկվող դրույթի իրավական անորոշության արդյունք է, ինչը դրսեւորվում է նրանում, որ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը չի սահմանել վճռաբեկ դատարանի որոշման պատճառաբանվածության չափանիշները: Ըստ դիմողի՝ որպես վճռաբեկ դատարանի որոշման պատճառաբանվածության չափանիշներ պետք է հանդես գան վճռաբեկ դատարանի պարտականություններին ուղղված այնպիսի օրենսդրական պահանջներ, ինչպիսիք են՝ ա) վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ այն նյութական եւ դատավարական նորմերի նշումը, որոնց խախտման հիմքով բերվել է վճռաբեկ բողոքը, բ) առերեսույթ դատական սխալի բացակայության հիմնավորումը, գ) ծանր հետեւանքի բացակայության հիմնավորումը, դ) բողոքում բարձրացված հարցի վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշման՝ օրենքի միատեսակ կիրառության համար էական նշանակություն չունենալու հիմնավորումը, ե) վերանայվող դատական ակտն առերեսույթ (prima

facie) վճռաբեկ դատարանի նախկինում ընդունած որոշումներին չհակասելու հիմնավորումը, գ) «Էական նշանակություն», «Ժանր հետեւանք» եւ «վճռաբեկ դատարանի նախկինում ընդունած դատական ակտ» հասկացությունների հստակեցումը:

Դիմողը խնդրում է օրենսգրքի 414.1 հոդվածի 2.1-րդ մասում ամրագրված դրույթը՝ իրավակիրառ պրակտիկայում դրան տրված մեկնաբանությամբ, ճանաչել ՀՀ Սահմանադրության 3, 6, 18 եւ 19 հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր «...այնքանով, որքանով նշված դրույթը վճռաբեկ դատարանին չի պարտավորեցնում վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ պատճառաբանելու, թե ինչու առկա չէ ծանր հետեւանքը, կամ ինչու բողոքում բարձրացված հարցի վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշումը չի կարող էական նշանակություն ունենալ օրենքի միատեսակ կիրառության համար, կամ ինչու վերանայվող դատական ակտն առերեսույթ (prima facie) չի հակասում վճռաբեկ դատարանի նախկինում ընդունած որոշումներին, ինչպես նաեւ այնքանով, որքանով վիճարկվող դրույթը՝ օրենսգրքի 414.2 հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետերով նախատեսված հիմքի բացակայության հիմնավորմամբ վճռաբեկ բողոքը պատճառաբանված որոշմամբ վերադարձնելու պահանջ չի սահմանում»:

4. Պատասխանողի պնդմամբ՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսդրության մեջ կատարված փոփոխությունների եւ լրացումների արդյունքում վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշման պատճառաբանման պարտադիր պայմանը լիարժեքորեն երաշխավորվել է: Պատասխանող կողմը մատնանշում է «ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» 2007թ. նոյեմբերի 28-ի ՀՀ օրենքի 72 հոդվածով օրենսգրքի 414.1 հոդվածի լրացումը 2.1-րդ մասով, որը սահմանում է. «Սույն օրենսգրքի 414.2 հոդվածի առաջին մասի 2-րդ եւ 3-րդ կետերով նախատեսված հիմքերի բացակայության հիմնավորմամբ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված»:

Միաժամանակ, պատասխանող կողմը, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանն անդրադառնալով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233 հոդվածի 2-րդ մասի սահմանադրականության խնդրին՝ ՍԳ-Ո-765 որոշմամբ ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր է ճանաչել վիճարկվող հոդվածի 2-րդ մասը՝ «բացառությամբ սույն օրենսգրքի 234 հոդվածի 1 կետի 1-ին ենթակետի բացակայության հիմնավորմամբ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու դեպքերի» բառակապակցության մասով, գտնում է, որ հիշյալ որոշումը

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

հավասարապես տարածվում է նաև քրեական դատավարության օրենսդրությամբ սահմանված համանման հարաբերությունների նկատմամբ:

Պատասխանող կողմը հետետություն է անում, որ «ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1 հոդվածի 2.1-րդ մասով ամրագրված՝ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված, դրույթը սահմանադրականության խնդիր չի առաջացնում հետետյալ հիմնավորմամբ՝ ա) օրենսդիրը վճռաբեկ բողոքի վերաբերյալ որոշումների ընդունման հետ կապված իրավահարաբերությունները կարգավորելիս առաջնորդվել է վճռաբեկ դատարանի սահմանադրաիրավական կարգավիճակի օրենսդրական ապահովման եւ նրա հայեցողական լիազորությունների իրացման երաշխավորման անհրաժեշտությամբ, բ) օրենսդիրը հստակորեն սահմանել է այն պայմանը, այն է՝ որոշման պատճառաբանված լինելը, որի պարագայում վճռաբեկ դատարանը կարող է միայն վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշում կայացնել, գ) վիճարկվող դրույթի բովանդակությունից բխում է, որ պատճառաբանված որոշումը պարտավորեցնում է վճռաբեկ դատարանին, իր գործառնական կարգավիճակին համապատասխան, ապահովելու վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման ընդունման հայեցողական լիազորության իրավաչափ իրականացումը»:

5. Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթին համարժեք եւ նույնաբովանդակ դրույթ էր ամրագրված նաև ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233 հոդվածի 2-րդ մասում: Ինչպես վիճարկվող դրույթում, այնպես էլ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի նշված դրույթում օրենսդիրը վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշման պատճառաբանման պահանջը չէր տարածում այն որոշումների վրա, որոնցում վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու հիմքն այն է, որ բողոքում բարձրացված հարցի վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշումը չի կարող էական նշանակություն ունենալ օրենքի միատեսակ կիրառության համար:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր՝ 2008թ. հոկտեմբերի 8-ի ՍԳՈ-765 որոշմամբ, քննության առնելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233 հոդվածի 2-րդ մասի սահմանադրականության հարցը՝ այն ճանաչել է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 18 եւ 19 հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր՝ «բացառությամբ սույն օրենսգրքի 234 հոդվածի 1 կետի 1-ին ենթակետի բացակայության հիմնավորմամբ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու դեպքերի» բառակապակցության մասով:

Նշված որոշման պատճառաբանական մասում սահմանադրական

դատարանը, մասնավորապես, արտահայտել է հետեւյալ իրավական դիրքորոշումները. «Իր ՍԴՈ-690 որոշման մեջ սահմանադրական դատարանը պատճառաբանվածության պարտադիր պահանջը կապում է ոչ թե վճռաբեկ բողոքի ընդունելիության այս կամ այն կոնկրետ հիմքի հետ, այլ՝ բացառապես բոլոր հիմքերի հետ: Նման պահանջն ինքնանպատակ չէ, եւ դրա նպատակն է ապահովել վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելիս դատարանի հայեցողական լիազորության իրավաչափ եւ օրինական իրականացումը, ինչպես նաեւ դատական ակտի նկատմամբ անձի վստահության ապահովումը:

Ելնելով վերոգրյալից՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սահմանադրական դատարանի նման որոշման առկայության պայմաններում ՀՀ Ազգային ժողովն օժտված չէ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու հիմքերից որեւէ մեկը «արտոնյալ» վիճակում դնելու հայեցողությամբ, եւ չի կարող սահմանել, որ այդ հիմքի վկայակոչումն «ինքնաբավ է» ու դրա առկայության հիմնավորման կարիք չկա: Ուստի, անկախ նրանից, թե օրենսդիրը վճռաբեկ բողոքի ընդունելիության ինչ հիմքեր կսահմանի, դրանցից բոլորը եւ յուրաքանչյուրը ենթակա են պատճառաբանման»:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1 հոդվածի լրացումը 2.1-րդ մասով, որում միայն նախատեսում է, որ օրենսգրքի 414.2 հոդվածի առաջին մասի 2-րդ եւ 3-րդ կետերով նախատեսված հիմքերի բացակայության հիմնավորմամբ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված, չի ապահովել սահմանադրական դատարանի ՍԴՈ-691 որոշման ամբողջական կատարումը՝ գործնականում բացառություն անելով օրենսգրքի 414.2 հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետով նախատեսված հիմքի բացակայության հիմնավորմամբ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշման պատճառաբանման առնչությամբ:

Հաշվի առնելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233 հոդվածի 2-րդ մասում ամրագրված դրույթի եւ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող դրույթի բովանդակային համարժեքությունը՝ սահմանադրական դատարանը հենվում է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233 հոդվածի 2-րդ մասի սահմանադրականության հարցի վերաբերյալ սահմանադրական դատարանի՝ 08.10.2008թ. ՍԴՈ-765 որոշմամբ արտահայտած իր իրավական դիրքորոշումների վրա եւ գտնում է, որ այդ որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները հավասարապես վերաբերում են նաեւ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող հոդվածին:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

6. Ինչ վերաբերում է դիմողի կողմից՝ վիճարկվող դրույթում առկա անորոշության հիմքով դրա սահմանադրականությունը փաստարկելու հանգամանքին, ապա սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ վիճարկվող դրույթում որեւէ անորոշություն առկա չէ:

Վերահաստատելով 2008թ. նոյեմբերի 25-ի իր ՍԳՈ-780 որոշման մեջ ամրագրված իրավական դիրքորոշումները՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենքներում օգտագործվող առանձին հասկացություններ չեն կարող ինքնաբավ լինել: Դրանց բովանդակությունը, բնորոշ հատկանիշների շրջանակը ճշգրտվում են ոչ միայն օրինաստեղծ գործունեության արդյունքում, այլ նաեւ դատական պրակտիկայում: Տվյալ դեպքում խոսքը վերաբերում է «էական նշանակություն», «ծանր հետեւանք» եւ «վճռաբեկ դատարանի նախկինում ընդունած դատական ակտ» հասկացությունների եւ դրանց բնորոշ հատկանիշների բովանդակության բացահայտմանը:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, գործելով ՀՀ Սահմանադրության 92 հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ սահմանված իր սահմանադրաիրավական գործառույթի, այն է՝ օրենքի միատեսակ կիրառությունն ապահովելու գործառույթի եւ այդ գործառույթն իրականացնելիս՝ իրավունքի զարգացմանը նպաստելու իրավասության շրջանակներում, պարտավոր է վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշման մեջ մեկնաբանել խնդրո առարկա հասկացությունների օրենսդրական բովանդակությունը՝ հնարավորություն տալով իրավունքի համապատասխան սուբյեկտներին կանխատեսել իրենց վարքագծի իրավական հետեւանքները: Վճռաբեկ դատարանի այս պարտավորությունը շեշտադրված է նաեւ սահմանադրական դատարանի ՍԳՈ-690 որոշման 10-րդ կետում:

Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանը վերահաստատելով 2009թ. մարտի 17-ի իր ՍԳԱՈ-21 որոշման մեջ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները՝ հարկ է համարում ընդգծել, որ անձի իրավունքների դատական պաշտպանության արդյունավետ իրականացումը պայմանավորված է նաեւ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված ընթացակարգային պահանջների հստակ եւ միակերպ կատարմամբ: Վիճարկվող դրույթում «պատճառաբանված» արտահայտությունն իրավակիրառական պրակտիկայում պետք է ընկալվի իր բառացի նշանակությամբ՝ հաշվի առնելով օրենքի նորմատիվ պահանջները, եւ այնպես, որ չփոփոխվի այդ պահանջների իրավական իմաստը:

Ինչ վերաբերում է նրան, որ ըստ դիմողի՝ առանձին դեպքերում, մասնավորապես՝ դիմողի դեպքում, վճռաբեկ դատարանը ձեւական կամ տարբերակված մոտեցում է դրսեւորում վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու վերաբերյալ օրենքով ամրագրված պահանջին եւ ըստ էության չի բավարարում

այդ պահանջը, ապա դա դատական ակտի իրավաչափության եւ ոչ թե տվյալ պահանջն ամրագրող դրույթի անորոշության եւ այդ հիմքով՝ վերջինիս սահմանադրականության հարց է:

Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նշել, որ սահմանադրական դատարանն իր՝ 2007թ. ընդունած որոշումների կատարման վիճակի վերաբերյալ տարեկան հաղորդման մեջ ընդգծել է, որ անհատական դիմումների հիման վրա դատական պրակտիկայի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ դատարանների կողմից բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման ոչ բավարար հիմնավորումը պատճառ է դառնում, որ քաղաքացիները չեն համոզվում իրենց բողոքի ոչ իրավաչափ լինելու հարցում:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետով, 101 հոդվածի 6-րդ կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1 հոդվածի 2.1-րդ մասը՝ օրենսգրքի 414.2 հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված հիմքի բացակայության հիմնավորմամբ վճռաբեկ բողոքը պատճառաբանված որոշմամբ վերադարձնելու պահանջը բացառելու մասով, ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 18 եւ 19 հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**28 հուլիսի 2009 թվականի
ՍԳՈ-818**



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 7-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ «ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ» ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ
ՀԱՄԱՋԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 սեպտեմբերի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի (զեկուցող),

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի հուլիսի 7-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ «Զարգացման քաղաքականության առաջին գործողություն» ֆինանսավորման համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարան 23.07.2009թ. մուտքագրված դիմումն է:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 2 (55) 2010
170

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալ Վ. Արամյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Համաձայնագիրն ստորագրվել է 2009թ. հուլիսի 7-ին՝ զարգացման քաղաքականության ֆինանսավորման նպատակով: Համաձայնագրով նախատեսված է տրամադրել 40400000 (քառասուն միլիոն չորս հարյուր հազար) Հատուկ փոխառության իրավունքներին (SDR) համարժեք գումարի վարկ:

2. Համաձայնագրի բաղկացուցիչ մասն են կազմում երկու առդիր եւ մեկ հավելված, որոնցում սահմանված են ծրագրի գործողությունները, ֆինանսավորման միջոցների հասանելիությունը, վարկի մայր գումարի վերադարձման ժամանակացույցը, սահմանումները եւ ընդհանուր դրույթներում կատարվող փոփոխությունները:

3. Համաձայնագրով սահմանված են տրամադրվող ֆինանսավորման մասհանման կարգը, չմասհանված հաշվեկշռի դիմաց վճարվելիք պարտավորության վճարի առավելագույն դրույքաչափը, մասհանված հաշվեկշռի դիմաց վճարվելիք սպասարկման վճարի չափը, վճարման ամսաթվերը:

4. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- ֆինանսավորման չմասհանված հաշվեկշռի դիմաց մյուս կողմին վճարել պարտավճար, ինչպես նաեւ վարկի մասհանված հաշվեկշռի դիմաց վճարել սպասարկման վճար՝ համաձայնագրով սահմանված ժամանակացույցին համապատասխան,
- վարկի մայր գումարը եւ տոկոսագումարները վերադարձնել համաձայնագրով սահմանված ժամանակացույցին համապատասխան,
- մյուս կողմի ուսումնասիրմանն ու մեկնաբանմանը ներկայացնել ծրագրի իրականացման մասով ձեռք բերված առաջընթացի վերաբերյալ հաշվետվություն, ինչպես նաեւ կարծիքներ փոխանակել դրա վերաբերյալ, անհապաղ տեղեկացնել յուրաքանչյուր իրադրության մասին, որը կարող է էական վնաս հասցնել ծրագրի նպատակներին,
- ուժեղացնել բանկային հատվածի վերահսկողությունը եւ ավելացնել իրացվելիությունը՝ պարբերաբար անցկացնելով բանկային սթրես թեստեր, կատարելագործելով հաշվետվողական պահանջները եւ, ընդլայնելով վարկային գրավի տեսակները, հնարավոր դարձնել ժամանակավոր հիմունքներով բանկային իրացվելիության ապահովումը,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- կրճատել ձեռնարկությունների գրանցման հետ կապված ծախսերը՝ վերացնելով նվազագույն կապիտալի, կնիքի առկայության եւ կանոնադրության հաստատման պահանջները,
- համագործակցելով զարգացման գծով գործընկերների հետ՝ մշակել եւ հրապարակել պետական ծախսերի եւ ֆինանսական հաշվետվողականության պաշտոնական գնահատումը, որը հիմք կհանդիսանա հետագա բարեփոխումների համար,
- ապահովել ֆինանսավորման գումարը ՀՀ հաշվին ավանդ դնելուց հետո ՀՀ բյուջեի կառավարման համակարգում համարժեք գումարի հաշվառումը,
- ֆինանսավորման միջոցները չօգտագործել անընդունելի ծախսերի ֆինանսավորման համար,
- համաձայնագրի փակման ժամկետի ավարտից հետո դեռեւս 2 տարի պահպանել ֆինանսավորման ընթացքում կատարված ծախսումները հավաստող բոլոր գրառումները, ինչպես նաեւ թույլատրել մյուս կողմի ներկայացուցիչներին ստուգելու դրանք,
- փակման ժամկետի ավարտից ոչ ուշ, քան վեց ամիս հետո կազմել կամ հանձնարարել կազմել եւ մյուս կողմին տրամադրել ծրագրի իրականացման հաշվետվություն:

5. Համաձայնագրով սահմանված են նաեւ վճարման արժույթը, դադարեցման եւ փոփոխությունների կատարման կարգը, փակման ժամկետը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2009 թվականի հուլիսի 7-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ «Զարգացման քաղաքականության առաջին գործողություն» ֆինանսավորման համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 սեպտեմբերի 2009 թվականի
ՍԳՈ-819**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 15-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՍԻԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ
«ՃԳՆԱԺԱՄԻ ՀԱՂԹԱՀԱՐՄԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ
(ՀԱՏՈՒԿ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ)» ՎԱՐԿԱՅԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 սեպտեմբերի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ.Հարությունյանի (նախագահող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Մ. Թոփուզյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25,38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի հուլիսի 15-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ «Ճզնաժամի հաղթահարման աջակցության ծրագիր (հատուկ գործողություններ)» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 22.07.2009թ. դիմումը սահմանադրական դատարան:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿՎԱԳԻՐ • 2 (55)2010

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարար Ն. Երիցյանի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «Ճգնաժամի հաղթահարման աջակցության ծրագիր (հատուկ գործողություններ)» վարկային համաձայնագիրն ստորագրվել է Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ 2009 թվականի հուլիսի 15-ին՝ համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի ազդեցությունը մեղմացնելու համար Հայաստանի Հանրապետությանն աջակցելու նպատակով:

2. Վարկային համաձայնագիրը բաղկացած է վեց հոդվածներից եւ հինգ հավելվածներից:

Համաձայնագիրը ներառում է հոդվածներ վարկի, վարկի տրամադրման կարգի, սահմանումների, վարկային միջոցների օգտագործման, հատուկ պայմանավորվածությունների, համաձայնագրի գործողության ժամկետի, ինչպես նաեւ դրա իրականացման այլ դրույթների վերաբերյալ:

Հավելվածները ներառում են Ճգնաժամի հաղթահարման աջակցության ծրագրի նկարագրությունը, վճարների ժամանակացույցը, վարկային միջոցների մասհանումների պայմանները եւ այլն:

3. Վարկային համաձայնագրով նախատեսվում է ԱԶԲ-ի Հատուկ ֆոնդի ռեսուրսներից Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրել վարկ՝ երկու մասով, համապատասխանաբար՝ 29,735,000 եւ 21,643,000 Հատուկ փոխառության իրավունքներին (ՀՓԻ) համարժեք գումար՝ տարբեր արտարժույթներով, ընդհանուր գումարով՝ 51,378,000 ՀՓԻ, որը համարժեք է 80,000,000 ԱՄՆ դոլարին:

Վարկային համաձայնագրի տեւողությունն է 24 տարի, որից 8 տարին արտոնյալ ժամանակահատված է:

Վարկի առաջին մասով նախատեսված է տարեկան 1% տոկոսադրույքով վարկային վճար արտոնյալ ժամանակաշրջանի ընթացքում եւ տարեկան 1.5%՝ մարման ժամանակահատվածում: Վարկի երկրորդ մասով նախատեսված է տարեկան 1.6% տոկոսադրույք՝ վարկի մարման ամբողջ ժամանակահատվածի ընթացքում:

Վճարման արժույթը ԱՄՆ դոլարն է:

Որպես վարկի տրամադրման վերջնաժամկետ նախատեսված է 2009 թվականի դեկտեմբերի 31-ը կամ Վարկառուի եւ ԱԶԲ-ի միջեւ փոխհամաձայնեցված այլ օր:

4. Վարկային համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- համամասնորեն մարել վարկային հաշվից ստացված վարկի մայր գումարը՝ համաձայնագրի հավելված 2-ում նշված ամորտիզացիոն վճարների ժամանակացույցի համաձայն,
- ապահովել, որ վարկային միջոցներն ուղղվեն ծրագրային ծախսերի ֆինանսավորմանը՝ վարկային համաձայնագրի դրույթներին համապատասխան,
- Ծրագրի իրականացման ընթացքում կատարել կամ ապահովել վարկային համաձայնագրի հավելված 5-ում շարադրված բոլոր պարտավորությունների կատարումը,
- տրամադրել, կամ ապահովել տրամադրումը, ԱԶԲ-ին եռամսյակային հաշվետվություններ՝ Ծրագրի առաջընթացի եւ Քաղաքականության նամակով նախանշված գործողությունների ընթացքի վերաբերյալ,
- լիարժեք համագործակցել ԱԶԲ-ի հետ՝ կատարողականի գնահատման եւ հսկման համակարգ մշակելու գործում, ինչպես նաեւ ԱԶԲ-ի հետ մշակել եւ օգտագործել հատուկ չափորոշիչներ՝ գնահատելու Ծրագրի արդյունքները եւ ազդեցությունները:

5. Համաձայնագրում ամրագրված դրույթները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 9 հոդվածին եւ բխում են միջազգային փոխշահավետ համագործակցության հաստատման սահմանադրական սկզբունքից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2009 թվականի հուլիսի 15-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ «Ճգնաժամի հաղթահարման աջակցության ծրագիր (հատուկ գործողություններ)» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 սեպտեմբերի 2009 թվականի
ՍԳՈ-820**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 22-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԽՈՐՎԱԹԻՎՅԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ
ԲԱՑԱՌԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 սեպտեմբերի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի (գեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց դատական նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի մայիսի 22-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Խորվաթիայի Հանրապետության միջեւ եկամուտների կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանին ուղղված Հանրապետության Նախագահի դիմումը՝ մուտքագրված 16.07.2009թ.:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿՎՈՐ • 2(55)2010

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալ Ս. Կարայանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. Խնդրո առարկա համաձայնագիրն ստորագրվել է 2009թ. մայիսի 22-ին՝ Երեւանում: Այն բաղկացած է 28 հոդվածից եւ համաձայնագրի անբաժանելի մաս կազմող Արձանագրությունից:

Համաձայնագիրը դասվում է ընդհանուր բնույթի հարկային համաձայնագրերի շարքին, որոնք, որպես կանոն, ընդգրկում են հարկման ոլորտում պայմանավորվող պետությունների համագործակցությանը վերաբերող տարաբնույթ հարցեր:

2. Համաձայնագրի կնքումը, հիմնականում, հետապնդում է երկու նպատակ՝ բացառել եկամուտների կրկնակի հարկումը եւ այդպիսով նվազեցնել եկամտային հարկերի հետ կապված խոչընդոտների բացասական ազդեցությունը միջազգային առևտրի եւ ներդրումների վրա, ինչպես նաեւ ստեղծել կանխատեսելի եւ կայուն հարկային միջավայր:

Համաձայնագրով կանոնակարգվում են եկամուտների ստացման երկրում հիմնական եկամտատեսակների՝ շահաբաժինների, տոկոսների, ռոյալթիների հարկման պայմանները եւ, հատկապես՝ դրույքաչափերը:

3. Համաձայնագիրը կիրառվում է Պայմանավորվող պետություններից մեկի կամ երկուսի ռեզիդենտ հանդիսացող անձանց նկատմամբ /հոդված 1/:

Ըստ համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի՝ նախատեսվում է, որ այն կիրառվելու է Պայմանավորվող պետության կամ իշխանության տեղական մարմինների կողմից եկամտի նկատմամբ կիրառվող հարկերի նկատմամբ՝ անկախ դրանց գանձման եղանակից:

Համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի 3-րդ կետին համապատասխան՝ այն կիրառվում է, հիմնականում, հետեւյալ գործող հարկերի նկատմամբ, այն է՝ շահութահարկ եւ եկամտահարկ:

Համաձայնագրի մի շարք դրույթներով սահմանված են, մասնավորապես, հարկման հետեւյալ օբյեկտները .

- անշարժ գույքից ստացված եկամուտը /ներառյալ գյուղատնտեսությունից կամ անտառային տնտեսությունից եկամուտը/,
- ձեռնարկատիրական գործունեությունը,
- միջազգային փոխադրումներից՝ ծովային, գետային, օդային նավերի կամ ավտոմոբիլային փոխադրամիջոցների շահագործումից ստացված շահույթը,
- շահաբաժինները, տոկոսները, ռոյալթին,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- արտիստների եւ մարզիկների գործունեությունից ստացված եկամուտը,
- կենսաթոշակները, պետական ծառայության դիմաց վճարված աշխատավարձը,
- ուսանողին կամ փորձնակին տրված վճարումները,
- այլ եկամուտներ:

4. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը կրում է ֆինանսական պարտավորություններ, ինչը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է Խորվաթիայի Հանրապետության ռեզիդենտների կողմից Հայաստանի Հանրապետությունում ստացված որոշ տեսակի եկամուտները չհարկել կամ հարկել նվազեցված դրույքաչափերով:

Համաձայնագիրը սահմանափակում է Խորվաթիայի Հանրապետության ձեռնարկության կողմից Հայաստանում իրականացված ձեռնարկատիրական գործունեությունից ստացված շահույթի Հայաստանի Հանրապետության հարկման իրավունքը: Հայաստանի Հանրապետությունը կարող է հարկել այդպիսի շահույթը միայն այն դեպքում, եթե ձեռնարկատիրական գործունեությունն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետությունում տնտեսական գործունեության իրականացման վայրի միջոցով եւ միայն այդ տնտեսական գործունեության իրականացման վայրին վերագրվող շահույթի չափով:

Համաձայնագրով սահմանափակվում է Խորվաթիայի Հանրապետության ռեզիդենտի կողմից հայաստանյան աղբյուրներից ստացվող տոկոսները հարկելու՝ Հայաստանի Հանրապետության իրավունքը: Սակայն, եթե տոկոսների փաստացի սեփականատերը Խորվաթիայի Հանրապետության ռեզիդենտ է, ապա Հայաստանում գանձվող հարկը չպետք է գերազանցի տոկոսների համախառն գումարի 10 տոկոսը:

Միաժամանակ, համաձայնագիրը սահմանափակում է նաեւ Խորվաթիայի ռեզիդենտի կողմից հայաստանյան աղբյուրներից ստացվող ռոյալթիները հարկելու՝ Հայաստանի Հանրապետության իրավունքը: Սակայն Հայաստանի Հանրապետությանը իրավունք է վերապահվում Հայաստանում առաջացող եւ Խորվաթիայի ռեզիդենտի կողմից փաստացի տնօրինվող ռոյալթիները հարկել Հայաստանում, որի դեպքում գանձվող հարկը չպետք է գերազանցի ռոյալթիի համախառն գումարի 5 տոկոսը: Այս դրույթը Հայաստանի Հանրապետության համար լրացուցիչ ֆինանսական պարտավորություն է ենթադրում, քանի որ գործող օրենսդրությամբ հայաստանյան աղբյուրներից օտարերկրյա ֆիզիկական անձանց եւ ոչ ռեզիդենտ իրավաբանական անձանց վճարվող տոկոսները հարկվում են 10 տոկոս դրույքաչափով:

Հարկ է արձանագրել, որ Պայմանավորվող պետությունների ռեզիդենտների համար սահմանված արտոնությունները գործելու են փոխադարձության սկզբունքի հիման վրա, ինչը բխում է համաձայնագրի նպատակներից:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Համաձայնագիրն ամրագրում է նաև հարկումից խուսափելը կանխելու կառուցակարգ /հոդված 22/, ինչպես նաև երաշխավորում է Պայմանավորվող պետությունների ազգային անձանց նկատմամբ հարկային խտրականության բացառումը /հոդված 23/:

Արդի միջազգային իրավունքին ներդաշնակ համաձայնագրի գործողությունը չի տարածվում դիվանագիտական ներկայացուցչությունների եւ հյուպատոսական հիմնարկների անդամների նկատմամբ /հոդված 26/:

Համաձայնագրի եզրափակիչ դրույթները նվիրված են վերջինիս մեկնաբանման կամ կիրառման հետ կապված հնարավոր վեճերի լուծման, տեղեկությունների փոխանակման, ուժի մեջ մտնելու եւ դրա գործողության դադարեցման կարգին ու պայմաններին, ժամկետներին:

5. Խորվաթիայի Հանրապետության հետ կրկնակի հարկման համաձայնագրի կնքումը հնարավորություն կտա զարգացնելու երկու պետությունների միջեւ ապրանքների եւ ծառայությունների շրջանառությունը, կապիտալի, տեխնոլոգիաների, մարդկանց շարժը, կնպաստի տնտեսական կապերի զարգացմանը:

Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 8 եւ 9 հոդվածների դրույթներին, քանզի կոչված են զարգացնելու կողմերի միջեւ բարիդրացիական, փոխշահավետ հարաբերությունները, ինչպես նաև ստեղծելու իրավական բարենպաստ պայմաններ կողմերի համապատասխան սուբյեկտների տնտեսական գործունեության ազատության համար:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց** .

1. 2009 թվականի մայիսի 22-ին Երեւանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Խորվաթիայի Հանրապետության միջեւ եկամուտների կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 սեպտեմբերի 2009 թվականի
ՍԳՈ-821**

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55)2010



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 31-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ
ԵՎ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ
«ՈՌՈԳՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՄԱՆ ՀՐԱՏԱՊ ԾՐԱԳԻՐ»
ՓՈԽԱՌՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՉԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 սեպտեմբերի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Վ.Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի (զեկուցող),

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման նախարարության ջրային տնտեսության պետական կոմիտեի նախագահ Ա. Անդրեասյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի հուլիսի 31-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Վերակառուցման եւ զարգացման միջազգային բանկի միջեւ «Ոռոգման համակարգերի վերականգնման հրատապ ծրագիր» փոխառության համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետու-

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿՎՈՐ • 2(55)2010
180

թյան Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարան 05.08.2009թ. մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Համաձայնագիրն ստորագրվել է 2009թ. հուլիսի 31-ին՝ ընտրված տարածքներում ոռոգման ջրի օգտագործման արդյունավետության բարելավման եւ գյուղական շրջաններում անմիջական զբաղվածության խթանման նպատակով: Ծրագրի ընդհանուր արժեքը կազմում է 30000000 /երեսուն միլիոն/ ԱՄՆ դոլար: Ծրագիրը բաղկացած է երկու մասից՝ առաջին մասով նախատեսվում է Թալինի եւ Արմավիրի ոռոգման համակարգերի գլխավոր ջրանցքների վերականգնում, երկրորդ մասով՝ Ծրագրի կառավարում եւ ինստիտուցիոնալ գործողություններ:

2. Համաձայնագրի բաղկացուցիչ մասն են կազմում երեք ներդիր եւ մեկ հավելված, որոնցում սահմանված են ծրագրի նկարագրությունը, ծրագրի իրականացման կարգը, փոխառության մարման ժամանակացույցը, սահմանումները եւ ընդհանուր պայմանների փոփոխությունները:

3. Համաձայնագրով սահմանված են տրամադրվող ֆինանսավորման մասհանման կարգը, վճարման ենթակա սկզբնական վճարի չափը, տոկոսագումարի դրույքաչափը եւ վճարման ամսաթվերը, փոխառության մայր գումարի վերադարձման կարգը:

4. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- հայտարարել Ծրագրի նպատակների նկատմամբ իր պարտավորվածության մասին եւ իրականացնել այն համաձայնագրի դրույթներին համապատասխան,
- նշանակել ԾԻԳ, որը պատասխանատու կլինի գնումների պլանավորման, մոնիթորինգի եւ հաշվետվությունների, վճարումների եւ ներքին ֆինանսական հսկողության, Ծրագրի հաշիվները վարելու եւ Ծրագրի հաշվետվությունները պատրաստելու համար, եւ ապահովել, որ ԾԻԳ-ը միշտ ունենա համապատասխան աշխատակազմ եւ միջոցներ՝ կատարելու Ծրագրի իրականացման իր պարտավորությունները,
- արդիականացնել եւ պահպանել Գործառնական ձեռնարկը՝ մյուս կողմի համար ընդունելի ձեռով եւ բովանդակությամբ, պատշաճ կեր-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- պով կատարել Գործառնական ձեռնարկի ներքո իր բոլոր պարտավորությունները եւ առանց մյուս կողմի նախնական համաձայնության չփոփոխել, անվավեր չճանաչել կամ չհրաժարվել Գործառնական ձեռնարկից,
- մինչեւ Ծրագրի ավարտը պահպանել ՋՕԸ-ների օժանդակության թիմը,
 - երաշխավորել տարեկան բյուջեում ոռոգման համակարգերի պահպանման համար համարժեք միջոցների առկայությունը,
 - ապահովել Ծրագրի իրականացումը Հակակոռուպցիոն ուղեցույցի դրույթների համաձայն,
 - Ծրագրի միջոցառումների նկատմամբ կիրառել Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման ուսումնասիրության եւ Վերաբնակեցման քաղաքականության փաստաթղթում սահմանված չափորոշիչները, քաղաքականությունը, ընթացակարգերն ու մեխանիզմները,
 - ապահովել Ծրագրի առաջին մասով իրականացվող միջոցառումների համապատասխանությունը մյուս կողմի համար ընդունելի բնապահպանական նորմերին եւ ուղեցույցներին,
 - իրականացնել Ծրագրի առաջընթացի հսկողությունն ու գնահատումը եւ պատրաստել Ծրագրի մասին հաշվետվություններ, Ծրագրի իրականացման մասին հաշվետվությունը եւ պահանջվող համապատասխան պլանը ներկայացնել մյուս կողմին ոչ ուշ, քան փակման ժամկետից վեց ամիս անց,
 - վարել կամ հանձնարարել վարել ֆինանսական կառավարման համակարգ,
 - պատրաստել եւ յուրաքանչյուր օրացուցային եռամսյակի ավարտից ոչ ուշ, քան քառասունհինգ օր անց մյուս կողմին ներկայացնել միջանկյալ, աուդիտի չենթարկված Ծրագրի եռամսյակային ֆինանսական հաշվետվությունները,
 - ապահովել, որպեսզի ՀՀ-ի ֆինանսական հաշվետվությունները ենթարկվեն աուդիտի, ինչպես նաեւ դրանք ներկայացնել մյուս կողմին համաձայնագրով սահմանված ժամկետում,
 - ապահովել փոխառության միջոցներից ֆինանսավորվող բոլոր ապրանքների եւ աշխատանքների ձեռքբերման համապատասխանությունը համաձայնագրի դրույթներին,
 - բացառությամբ համաձայնագրով նախատեսված դեպքերի՝ ապրանքներն ու աշխատանքները գնել Միջազգային մրցակցային սակարկությունների հիման վրա կնքվող պայմանագրերով, իսկ խորհրդատուների ծառայությունները՝ Որակի եւ գնի վրա հիմնված ընտրության հիմունքներով կնքվող պայմանագրերով:

5. Համաձայնագրով սահմանված են նաեւ գնումների եւ խորհրդատվական ծառայությունների իրականացման կարգը, գնման մեթոդները, խորհրդատուների ծառայությունների գնման առանձին մեթոդները, փոխառության միջոցների մասհանման ընդհանուր կարգը, պայմանները եւ ժամանակաշրջանը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2009 թվականի հուլիսի 31-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Վերակառուցման եւ զարգացման միջազգային բանկի միջեւ «Ոռոգման համակարգերի վերականգնման հրատապ ծրագիր» փոխառության համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
8 սեպտեմբերի 2009 թվականի
ՍԳՈ-822



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 21-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐԿԻ ԵՐԿՐՈՐԳ ԾՐԱԳՐԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՄՁԸ Ք670-ԱՄ
ԿԱՆԽԱՎՃԱՐԻ ՀԱՄԱՉԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 սեպտեմբերի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուդյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի (զեկուցող),

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի հուլիսի 21-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ Զարգացման քաղաքականության վարկի երկրորդ ծրագրի նախապատրաստման ՄՁԸ Ք670-ԱՄ կանխավճարի համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարան 13.08.2009թ. մուտքագրված դիմումն է:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿՎՈՐ • 2(55)2010
184

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալ Վ. Արամյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Համաձայնագիրն ստորագրվել է 2009թ. հուլիսի 21-ին: Համաձայնագրի նպատակը Ձարգացման քաղաքականության երկրորդ ծրագրի նախապատրաստումն է, որն ուղղվելու է Ծրագրի խորհրդատվական ծառայություններին: Ծրագրի ընդհանուր արժեքը 590.000 (հինգ հարյուր իննսուն հազար) ԱՄՆ դոլար է:

2. Գործառնությունները, որոնց իրականացման նպատակով տրամադրվում է կանխավճարը, ներառում են հետեւյալ բաղկացուցիչները՝ ՀՀ-ին տեխնիկական օժանդակության տրամադրում հետեւյալ ոլորտներում՝ մրցակցային քաղաքականություն, ավիացիա, էներգիայի արդյունավետ օգտագործում, հանքարդյունաբերության ճյուղի հարկարյուջետային ռեժիմ, հարկային եւ մաքսային վարչարարության բարեփոխումներ, շահերի բախում, օդի աղտոտում, բնապահպանական գնահատում, աղքատության հաղթահարման ծրագրի թիրախավորում, ոչ տարափոխիկ հիվանդություններ, կրթության որակ եւ ֆինանսավորում:

3. Համաձայնագիրը բաղկացած է երեք հավելվածից: Համաձայնագրով սահմանված են գործառնությունների իրականացման, ֆինանսական կառավարման, գնումների եւ կանխավճարի առհանման կարգը, կանխավճարի պայմանները, վարկի մարման, տոկոսագումարների վճարման եւ համաձայնագրի դադարեցման կարգն ու պայմանները:

4. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- հավաստել գործառնությունների նպատակներն իրագործելու իր պատրաստակամությունը,
- մոնիթորինգի ենթարկել եւ գնահատել գործառնությունների իրականացման գծով առաջընթացը,
- ապահովել ֆինանսական կառավարման համակարգի առկայությունը, պատրաստել գործառնությունների վերաբերյալ միջանկյալ, աուդիտի չենթարկված ֆինանսական հաշվետվություններ եւ դրանք մյուս կողմին ներկայացնել համաձայնագրով սահմանված ժամկետում,
- ապահովել ՀՀ ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտորական ստուգումը համաձայնագրի դրույթներին համապատասխան,
- բացառությամբ համաձայնագրով սահմանված դեպքերի՝ խորհր-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

դատական ծառայությունները գնել որակի եւ գնի վրա հիմնված ընտրության մեթոդով կնքված պայմանագրերի միջոցով,

- վճարել կանխավճարի առհանված մնացորդի դիմաց ծառայության վճար,
- եթե կանխավճարի առհանված մնացորդի գումարը չի գերազանցում 50.000 ԱՄՆ դոլարը, ապա այդ մնացորդը մարել մյուս կողմի ուղարկած ծանուցմամբ նշված օրը, իսկ եթե գերազանցում է սույն չափը, ապա մարել թվով տասը, գումարով մոտավորապես միմյանց հավասար կիսամյակային վճարումներով:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2009 թվականի հուլիսի 21-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ Զարգացման քաղաքականության վարկի երկրորդ ծրագրի նախապատրաստման ՄՁԸ Ք670-ԱՄ կանխավճարի համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 սեպտեմբերի 2009 թվականի
ՍԳՈ-823**



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 17-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՍԻՐԻԱՅԻ ԱՐԱՔԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՄԻՋԵՎ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԻ ԽՐԱԽՈՒՍՄԱՆ ԵՎ ՓՈԽԱԴԱՐՁ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՉԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱՔԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 սեպտեմբերի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի (զեկուցող), Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի հունիսի 17-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Սիրիայի Արաբական Հանրապետության կառավարության միջեւ ներդրումների խրախուսման եւ փոխադարձ պաշտպանության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55) 2010

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆՍԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 25.08.2009թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ էկոնոմիկայի նախարար Ն. Երիցյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց .**

1. Համաձայնագիրն ստորագրվել է 2009թ. հունիսի 17-ին՝ Երեւանում: Համաձայնագիրը բաղկացած է ներածությունից եւ 11 հոդվածներից:

2. Համաձայնագրի նպատակն է բարենպաստ պայմաններ ստեղծել մի Պայմանավորվող կողմի ներդրողների՝ մյուս Պայմանավորվող կողմի տարածքում ներդրումներ կատարելու համար՝ ինքնիշխան հավասարության եւ փոխաշահավետության հիման վրա:

Համաձայնագրով տրամադրվում են երաշխիքներ՝

- կողմերի ներդրողների ներդրումների նկատմամբ արդար եւ հավասար վերաբերմունք ապահովելու,
- կողմերից յուրաքանչյուրի ներդրողների ներդրումների օտարման դեպքում ներդրողների իրավունքների պաշտպանությունն ու կորուստների փոխհատուցումն ապահովելու,
- կողմերի ներդրողների ներդրումներից ստացվող եկամուտների՝ կապիտալի ծագման երկիր, կամ այլ երկրներ ազատ փոխանցումն ապահովելու նպատակով:

3. Համաձայնագրով սահմանված են կողմերի եւ ներդրողների միջեւ վեճերի, համաձայնագրի մեկնաբանմանը եւ կիրառմանը վերաբերող վեճերի կարգավորման, ինչպես նաեւ համաձայնագրում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու, համաձայնագրի ուժի մեջ մտնելու, տեւողության եւ դադարեցման կարգերը:

4. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- խրախուսել եւ ստեղծել մյուս կողմի ներդրողների համար ներդրումներ կատարելու բարենպաստ պայմաններ,

- մյուս կողմի ներդրողների նկատմամբ ցուցաբերել արդար եւ հավասար վերաբերմունք, ապահովել ներդրումների պատշաճ պաշտպանություն եւ ապահովություն՝ համաձայն ազգային օրենքների եւ կանոնակարգերի,
- հատուկ ուշադրություն դարձնել, որպեսզի մյուս Պայմանավորվող կողմի ներդրողների ներդրումները ՀՀ տարածքում չենթարկվեն օտարման, սեփականագրկման կամ ազգայնացման: Դա կարող է տեղի ունենալ հասարակության եւ պետության կարիքների համար միայն բացառիկ դեպքերում, օրենքով սահմանված կարգով, անխտրականության հիման վրա եւ համարժեք փոխհատուցմամբ, որը պետք է վճարվի օտարման միջոցներ ձեռնարկող՝ ընդունող երկրի սահմանադրության եւ օրենքների համաձայն,
- ապահովել Պայմանավորվող կողմի ներդրողների ներդրումների, համաձայնագրի ցանկով սահմանված միջոցների՝ առանց ուշացման փոխանցումներն օրենքների եւ կանոնակարգերի շրջանակներում,
- ձեռնարկել միջոցներ, որպեսզի Պայմանավորվող կողմի ներդրողի ՀՀ տարածքում կատարած ներդրման հետ կապված ցանկացած վեճ կարգավորվի բարեկամաբար, խորհրդակցությունների եւ բանակցությունների միջոցով: Համաձայնության չհասնելու դեպքում մասնակից յուրաքանչյուր կողմ պետք է իրավունք ունենա վեճը ներկայացնելու ներդրումն ընդունող Պայմանավորվող կողմի իրավասու դատարան,
- ապահովել, որ համաձայնագրի մեկնաբանմանը կամ կիրառմանը վերաբերող ցանկացած վեճ կարգավորվի դիվանագիտական ուղիներով կատարվող խորհրդակցությունների միջոցով:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2009 թվականի հունիսի 17-ին Երեսնում ստորագրված՝ Հայաս-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

տանի Հանրապետության կառավարության եւ Սիրիայի Արաբական Հանրապետության կառավարության միջեւ ներդրումների խրախուսման եւ փոխադարձ պաշտպանության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՎ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 սեպտեմբերի 2009 թվականի
ՍԳՈ-824**



**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 3-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՀՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ՕԳԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 սեպտեմբերի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (գեկուցող), Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի հուլիսի 3-ին Երեւանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Հունաստանի Հանրապետության կառավարության միջեւ օդային հաղորդակցությունների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 2009թ. օգոստոսի 22-ի դիմումը սահմանադրական դատարան:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2(55)/2010

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության պետի տեղակալ Ա. Մարությանի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Հունաստանի Հանրապետության կառավարության միջեւ օդային հաղորդակցությունների մասին համաձայնագիրն ստորագրվել է 2009թ. հուլիսի 3-ին՝ Երեւանում:

Համաձայնագրի նպատակը Պայմանավորվող կողմերի համապատասխան տարածքների միջեւ եւ տարածքներից դուրս օդային կանոնավոր հաղորդակցություն հաստատելն է՝ համաձայն «Միջազգային քաղաքացիական ավիացիայի մասին» 1944թ. Չիկագոյի կոնվենցիայի:

2. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է մի շարք պարտավորություններ, այդ թվում.

- Հունաստանի Հանրապետության նշանակած ավիաընկերության կողմից միջազգային օդային կանոնավոր հաղորդակցություններ իրականացնելու համար տրամադրել հետեւյալ իրավունքները՝

ա) առանց վայրէջքի թռչել Հայաստանի Հանրապետության տարածքի վրայով,

բ) Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ոչ առետրային նպատակներով կատարել կանգառներ,

գ) կատարել կանգառներ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում համաձայնագրին կից հավելվածի Երթուղիների ցանկում սահմանված երթուղու (երթուղիների) կետերում՝ միջազգային փոխադրումներում ուղեւորներ, բեռ եւ փոստ՝ առանձին կամ համակցված, օդանավ վերցնելու եւ իջեցնելու նպատակով,

- Հունաստանի Հանրապետության կողմից սահմանված երթուղիներով համաձայնեցված հաղորդակցությունների իրականացման նպատակով մեկ կամ մի քանի ավիաընկերություններ նշանակելու մասին տեղեկություն ստանալուն պես՝ Հունաստանի Հանրապետության կողմից նշանակված ավիաընկերություններին տրամադրել համաձայնեցված հաղորդակցությունները շահագործելու համապատասխան թույլտվություններ՝ ընթացակարգային նվազագույն հետաձգումներով,

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության նշանակած ավիաընկերությունները պահպանեն Հունաստանի Հանրապետության օրենքները, կանոնակարգերը եւ ընթացակարգերը, Եվրոպական համայն-

քի իրավունքը, որոնք վերաբերում են միջազգային աերոնավիգացիայում ներգրավված օդանավի՝ պետության տարածք մուտք գործելուն, այնտեղ գտնվելուն կամ այնտեղից մեկնելուն կամ նման օդանավի շահագործմանը եւ նավիգացիային,

- վավեր ճանաչել Հունաստանի Հանրապետության օրենքների եւ կանոնակարգերի, Եվրոպական համայնքի օրենքների եւ կանոնակարգերի համաձայն տրված կամ վավերացված՝ վավեր թռիչքային պիտանիության սերտիֆիկատները, օդանավ շահագործողի սերտիֆիկատները եւ լիցենզիաները՝ համաձայնեցված հաղորդակցությունները շահագործելու նպատակով,

- վերահաստատել, համաձայն միջազգային իրավունքով նախատեսվող իր իրավունքների եւ պարտավորությունների, որ անօրինական գործողությունների դեմ քաղաքացիական ավիացիայի անվտանգությունն ապահովելու նպատակով Պայմանավորվող կողմերի փոխադարձ պարտավորությունները կազմում են համաձայնագրի անբաժանելի մասը,

- հնարավորություն ընձեռել Հունաստանի Հանրապետության նշանակած ավիաընկերությանը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում պահպանելու իր սեփական ներկայացուցչությունը,

- փոխադարձության սկզբունքով Հունաստանի Հանրապետության նշանակած ավիաընկերությանն ազատել ներմուծման սահմանափակումներից, մաքսատուրքերից, այլ հարկումներից, ստուգման վճարներից եւ այլ ազգային տուրքերից ու վճարումներից՝ կապված օդանավերի, վառելիքի, քսայուղերի, կիրառվող տեխնիկական ծառայությունների, պահեստամասերի, ներառյալ՝ շարժիչների, օդանավի հիմնական սարքավորման, օդանավի պաշարների եւ այլ գույքի հետ, որոնք նախատեսված են օգտագործման համար կամ բացառապես օգտագործվում են համաձայնեցված օդային հաղորդակցությունները շահագործող՝ Հունաստանի Հանրապետության նշանակած ավիաընկերության օդանավի շահագործման համար,

- Հունաստանի Հանրապետության նշանակած ավիաընկերություններին տրամադրել հավասար եւ արդարացի վերաբերմունք, որպեսզի նրանք սահմանված երթուղիներով համաձայնեցված հաղորդակցությունները շահագործելիս կարողանան օգտվել հավասար հնարավորություններից,

- Հունաստանի Հանրապետության նշանակած ավիաընկերությունների կողմից համաձայնեցված հաղորդակցությունների համար գանձվող սակագները սահմանել ողջամիտ մակարդակներով՝ հաշվի առնելով բոլոր հարակից գործոնները, ներառյալ՝ շահագործման ծախսը, խելամիտ շահույթը, ծառայությունների բնույթը եւ, որտեղ դա հնարավոր է, նույն երթուղով կամ դրա մի մասով կանոնավոր փոխադրումներ իրականացնող այլ ավիաընկերությունների սակագները:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

3. Համաձայնագրի անբաժանելի մասն է կազմում դրա հավելվածը, որում նախատեսված է երթուղիների ցանկը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2009 թվականի հուլիսի 3-ին Երեւանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Հունաստանի Հանրապետության կառավարության միջեւ օդային հաղորդակցությունների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 սեպտեմբերի 2009 թվականի
ՍԳՈ-825**



ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 23-ԻՆ ԼՅՈՒՔՍԵՄԲՐՈՒՐԳՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼՅՈՒՔՍԵՄԲՐՈՒՐԳԻ ՄԵԾ ԴՔՍՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ «ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԳՈՒՅՔԻ
ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՅԱՌԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ
ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅՈՒՄ ԵՎ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 սեպտեմբերի 2009թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Հ. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետի, 101 հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի հունիսի 23-ին Լյուքսեմբուրգում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության կառավարության միջեւ «Եկամուտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու մասին» կոնվենցիայում եւ արձանագրությունում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 2 (55)2010

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 2009թ. օգոստոսի 22-ի դիմումը սահմանադրական դատարան:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալ Ս. Կարայանի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով կոնվենցիան եւ արձանագրությունը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց** .

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության կառավարության միջեւ «Եկամտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու մասին» կոնվենցիան եւ արձանագրությունն ստորագրվել են 2009թ. հունիսի 23-ին՝ Լյուքսեմբուրգում: Կոնվենցիայի նպատակը Պայմանավորվող կողմերի միջեւ եկամտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու հետ կապված հարաբերությունների կարգավորումն է:

2. Կոնվենցիայով նախատեսված է, որ այն կիրառվում է Պայմանավորվող պետություններից մեկի կամ երկուսի ռեզիդենտ հանդիսացող անձանց նկատմամբ՝ կապված Պայմանավորվող պետության կամ նրա իշխանության տեղական մարմինների կողմից եկամտի եւ գույքի նկատմամբ սահմանվող հարկերի հետ՝ անկախ դրանց գանձման եղանակից:

Կոնվենցիայով սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետությունում եւ Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսությունում գանձվող հարկերի տեսակները: Ըստ կոնվենցիայի՝ այն կիրառվում է մաքուր դրանում նախատեսված ցանկացած մույնատիպ կամ էապես համանման հարկերի նկատմամբ, որոնք սահմանվում են կոնվենցիան ստորագրելուց հետո՝ ի լրումն գործող հարկերի կամ դրանց փոխարեն:

3. Կոնվենցիայի համաձայն Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է մի շարք պարտավորություններ, այդ թվում.

- իր իրավասու մարմինների միջոցով Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսությանը ծանուցել իր հարկային օրենքներում կատարված ցանկացած էական փոփոխության մասին,

- ապահովել Հայաստանում կրկնակի հարկման բացառումը հետեյալ կերպով՝

ա) այն դեպքում, երբ Հայաստանի ռեզիդենտը եկամուտ է ստանում կամ գույք է տնօրինում, որը, կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխան, կարող է հարկվել Լյուքսեմբուրգում, ապա Հայաստանը թույլ է տալիս՝ նվազեցնել այդ ռեզիդենտի եկամտի հարկից Լյուքսեմբուրգում վճարված եկամտահարկին հավասար գումար, ինչպես նաեւ նվազեցնել այդ ռե-

զիդենտի գույքի վրա դրվող հարկից Լյուքսեմբուրգում վճարված գույքահարկին հավասար գումար,

բ) այն դեպքում, երբ Կոնվենցիայի ցանկացած դրույթին համապատասխան, Հայաստանի ռեզիդենտի ստացած եկամուտը կամ տնօրինած գույքը Հայաստանում ազատված է հարկումից, Հայաստանը, այնուամենայնիվ, այդպիսի ռեզիդենտի եկամտի կամ գույքի մնացած մասի նկատմամբ հարկի գումարը հաշվարկելիս կարող է հաշվի առնել ազատված եկամուտը կամ գույքը,

- Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության քաղաքացիներին Հայաստանի Հանրապետությունում չենթարկել այլ կամ ավելի ծանր որեւէ հարկման կամ դրա հետ կապված որեւէ պարտավորության կատարման, մասնավորապես՝ կապված ռեզիդենտության հետ, քան հարկումը ու դրա հետ կապված պարտավորությունների կատարումն է, որոնց, միեւնոյն հանգամանքների դեպքում, ենթարկվում են կամ կարող են ենթարկվել Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները,

- ապահովել, որպեսզի Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության ձեռնարկության տնտեսական գործունեության իրականացման հիմնական վայրի հարկումը Հայաստանի Հանրապետությունում չլինի նվազ բարենպաստ, քան Հայաստանի Հանրապետության համանման գործունեություն իրականացնող ձեռնարկությունների հարկումը,

- Հայաստանի Հանրապետության ձեռնարկությունները, որոնց գույքն ամբողջությամբ կամ մասամբ պատկանում է Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության մեկ կամ մի քանի ռեզիդենտների կամ ուղղակի կամ անուղղակի վերահսկվում է Լյուքսեմբուրգի մեկ կամ մի քանի ռեզիդենտների կողմից, Հայաստանի Հանրապետությունում չենթարկել այլ կամ ավելի ծանր որեւէ հարկման կամ դրա հետ կապված պարտավորությունների կատարման, քան Հայաստանի Հանրապետության այլ նման ձեռնարկությունները,

- ապահովել իր իրավասու մարմինների միջոցով այնպիսի տեղեկությունների փոխանակումը, որոնք ենթադրաբար անհրաժեշտ են կոնվենցիայի դրույթների կիրառման կամ Պայմանավորվող պետությունների կամ նրանց իշխանության տեղական մարմինների կողմից սահմանված ցանկացած տեսակի եւ բնույթի հարկերին վերաբերող ներպետական օրենսդրության կիրառման կամ կատարման համար՝ այնքանով, որքանով այդ փաստաթղթով նախատեսված հարկումը չի հակասում կոնվենցիային:

4. Կոնվենցիան ստորագրելիս Պայմանավորվող պետությունները կնքել են նաեւ կոնվենցիայի անբաժանելի մասը կազմող արձանագրություն:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 2-րդ կետով, 102 հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2009 թվականի հունիսի 23-ին Լյուքսեմբուրգում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության կառավարության միջեւ «Եկամուտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու մասին» կոնվենցիայում եւ արձանագրությունում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՎ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 սեպտեմբերի 2009 թվականի
ՍԳՈ-826**

• **Մարտի 31-ին** ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանն ընդունեց Հայաստանի Հանրապետությունում Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության նորընտիր, արտակարգ և լիազոր դեսպան Թիան Չանչունին:



**ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ**

Դեսպանի այցը ճանաչողական էր: Շնորհավորելով դեսպանին նշանակման առթիվ, պարոն Հարությունյանը ծանոթացրեց նրան Սահմանադրական դատարանի ստեղծման պատմությանը, գործունեությանն ու այն կարելու առաքելությանը, որ իրականացնում է ՍԴ-ն՝ երկրում սահմանադրական արդարադատության հաստատման համար: Այնուհետև զրույցն ընթացավ երկու երկրների փոխհարաբերությունների շուրջ, որոնց սկիզբ է դրվել 1992-ին, եւ այդ հարաբերությունների հաստատման խնդրով նորանկախ Հայաստանից Չինաստան այցելած առաջին պետական պաշտոնյան եղել է այդ ընթացքում Հայաստանի փոխնախագահ եւ վարչապետ Գ. Հարությունյանը: Երկուստեք մտքեր փոխանակեցին հայ-չինական ամրապնդվող կապերի, չինացի գործարարների կողմից Հայաստանում կատարվող ներդրումների, ՀՀ ՍԴ-ի եւ Չինաստանի Գերագույն ժողովրդական դատարանի միջեւ փոխհարաբերությունների շուրջ:

ՍԴ մամուլի ծառայություն



Գրանցվել է ՀՀ արդարադատության նախարարության
20 դեկտեմբերի 1996թ. կոլեգիայի թիվ 37/2-14 որոշմամբ

Խմբագրության հասցեն՝
Երևան Բաղրամյան 10
Հեռախոս՝ 58-81-71
E-mail: armlaw@concourt.am.
<http://www.concourt.am>.

Ստորագրված է տպագրության՝ 28.04.2010թ.
Դասիչ՝ 77754
Գրաչափը՝ 70x100 1/16
Տպաքանակը՝ 500

*ՀՀ ՄԴ փեդեկագիրը ՀՀ
քարչրագույն որակավորման
հանձնաժողովի որոշմամբ ընդգրկված է
այրենասիրությունների արդյունքների
փրագրման համար ընդունելի
պարբերականների ցանկում*



